

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Grundtvig, Nik. Fred. Sev.; Udgiver : Svend Grundtvig.

Titel | Title:

Krønnike-Rim til levende Skolebrug, med
Indledninger og Oplysninger

Udgavebetegnelse | Edition Statement:

3. samlede Udgave, med hidtil utrykte Tillæg.

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : C. G. Iversens Boghandel, 1875

Fysiske størrelse | Physical extent:

LXV, 306 s.

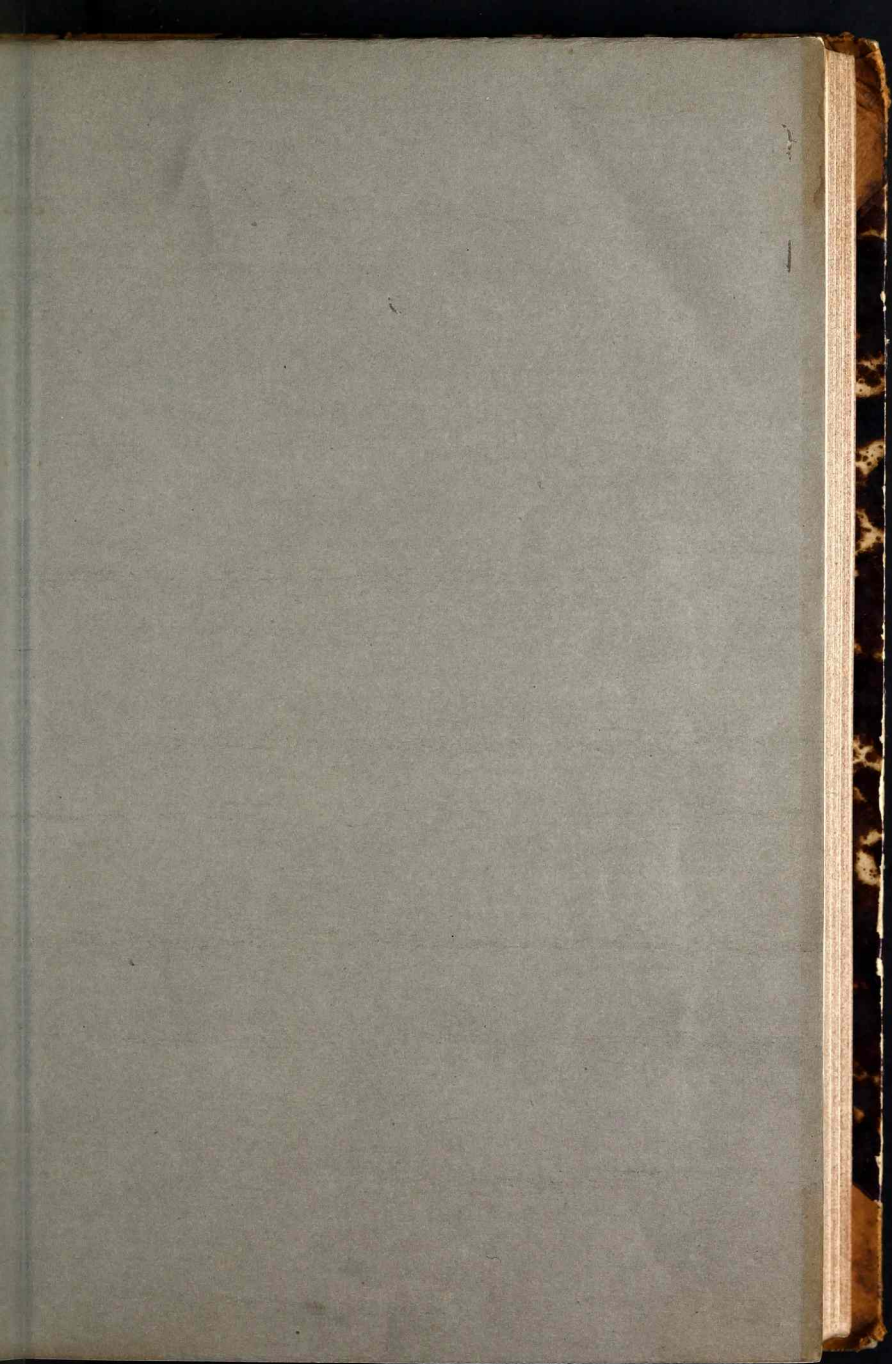
DK

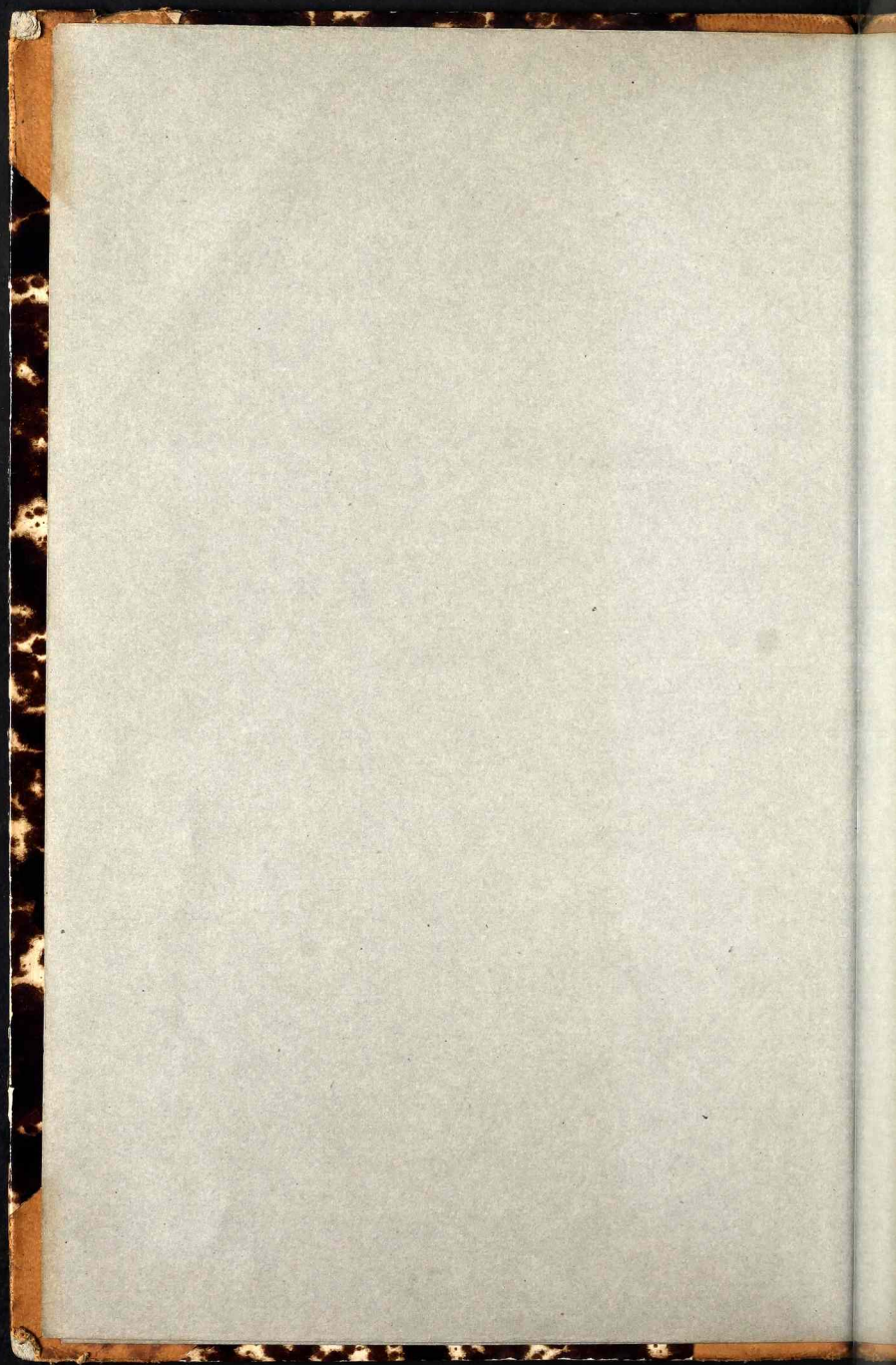
Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

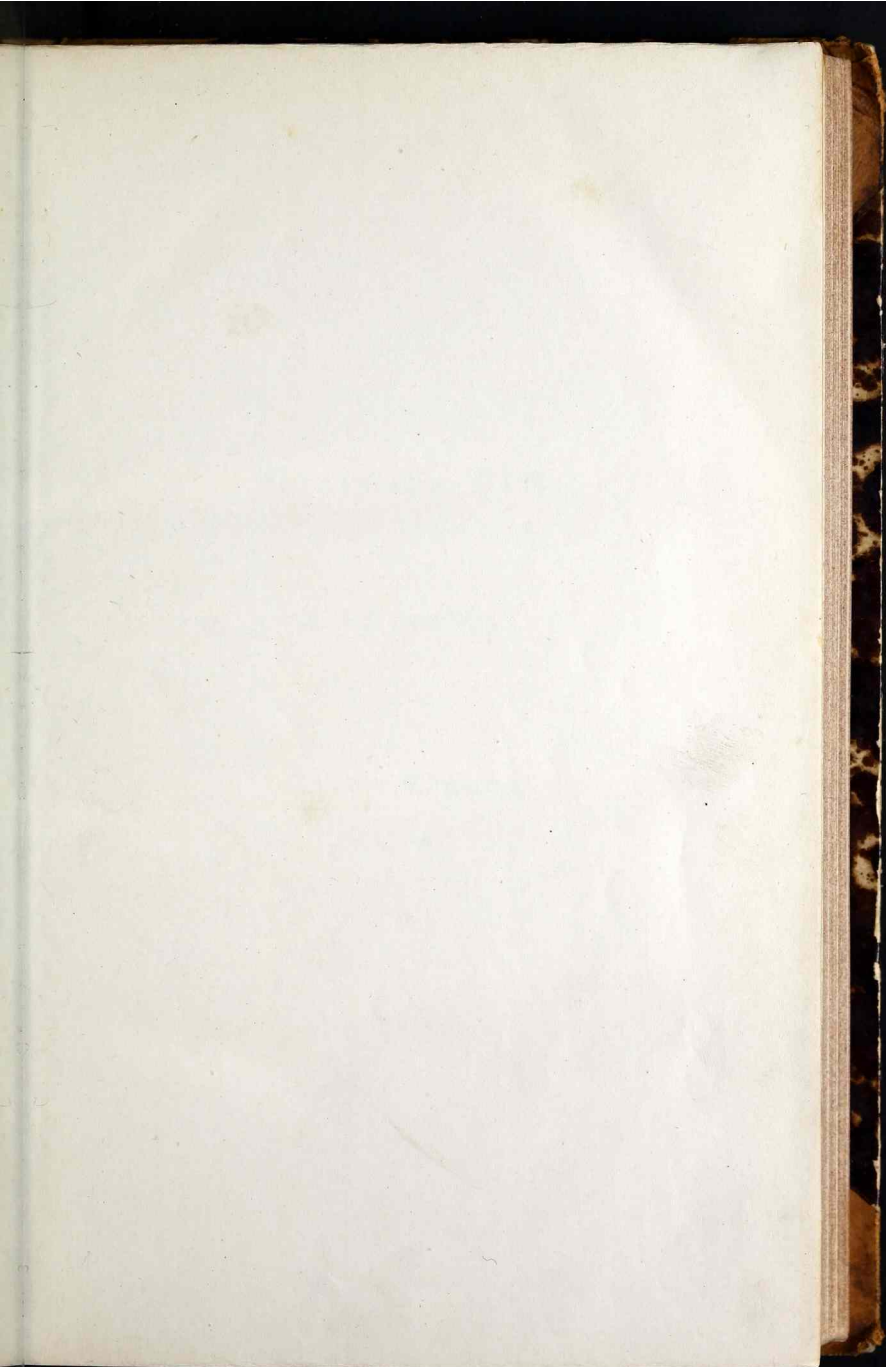
UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Kronike - Rim

af

H. F. S. Grundtvig.

Tredje Udgave.

Verzeichnis

der

Verzeichnisse

K r o n n i k e - R i m

til levende Skolebrug,

med Indledninger og Dplysninger,

af

Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Tredje, samlede Udgave,
med hidtil utrykte Tillæg.

Kjøbenhavn.

Forlagt af E. S. Dverfens Boghandel.

(E. S. Tillæg.)

1875.

Arten - i - R - i - m

af den danske

af den danske

Udgiver Svend Grundtvig.

af den danske

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Indhold.

	Side.
Hidtil utrykte Forord (I og II) til 1ste Udgave (1828).....	IX.
Fortale og Indledning til 1ste Udgave af Krønnike-Rim (1828), med Ændringer og Tillæg (1832—67).....	XIII.
Fortale til Historisk Børne-Lærdom (1832—67).....	XXXVII.
Hidtil utrykt begyndt Samarbejdelse af Historisk Børne-Lærdom (1836)	XLI.
Hidtil utrykt Udkast til Fortale og Indledning til 2den Ud- gave af Krønnike-Rim (1842)	XLVI.
Hidtil utrykt Fortale og Indledning til 2den Udgave af Krønnike-Rim (1842).....	LIV

1. *Paradis (1).....	1.
2. Europa, Asien og Afrika (I. 2).....	3.
3. Middelhavet (II. 3).....	3.
4. *Bjerge og Floder (4).....	4.
5. *Oldsagn og Fabler (5)	5.
6. Eofrat (III. 6).....	7.
7. Nilen (IV. 7).....	8.
8. *Guder og Helte (8).....	10.
9. Den asyriske Magt (V. 9)	11.
10. Libanon (VI. 10).....	12.
11. Jerusalem* (VII)	226.
12. *Ebræer, Græker og Romere (11)	14.

	Side.
13. *Kanaans Land (12).....	15.
14. Persepolis (X. 17)	18.
15. *Kong Kyrus (18).....	19.
16. Kong Krosus (IX. 19).....	20.
17. Perse-Magten (XI. 20).....	21.
18. *Kong Kserxes (21).....	22.
19. Graekenland (XII. 22).....	24.
20. *Olympens Guder (23).....	27.
21. *Herkules (24)	30.
22. Troja (VIII. 25).....	32.
23. *Ulysses (26)	34.
24. *Herodot (27)	37.
25. Alexander den store (XIII. 28).....	40.
26. Graeker-Magten (XIV. 29).....	42.
27. Antiofien* (XV)	43.
28. Alexandrien A* (XVI)	45.
29. *Alexandrien B (30).....	48.
30. *Polyb (31)	49.
31. Rom A* (XVII).....	51.
32. *Rom B (32)	54.
33. Romer-Magten (XVIII. 33).....	58.
34. Kejser August (XIX. 34).....	66.
35. *Kong Kristus (35)	68.
36. Nero (XX. 37).....	71.
37. Vespasian (XXI. 38).....	72.
38. Konstantin den store (XXII. 39).....	74.
39. Konstantinopel (XXIII. 40)	76.
40. Østerøen (XXIV. 41).....	78.
41. *Valhals Guder (42).....	79.
42. Folke-Vandringen (XXV. 43)	81.
43. Araberne (XXVI. 44)	85.
44. Franterne (XXVII. 45).....	87.
45. Karl den store (XXVIII. 46)	88.
46. *De tre nordiske Riger (47)	90.

VII

	Side.
47. Angel-Sagerne (XXIX. 48)	94.
48. *Ansgar (50)	97.
49. Knud den store (XXX. 51)	101.
50. *Det norske Treklober (52)	104.
51. Harald Haardraade (XXXI. 53)	107.
52. Normannerne (XXXII. 54)	110.
53. *Herbard Lofrifjon (55)	112.
54. *Valdemarerne (58)	116.
55. *Saxo Grammatiker (59)	118.
56. *Island (60)	121.
57. *Snorre Sturleson (61)	128.
58. Lyffland (XXXIII. 62)	131.
59. Alperne (XXXIV. 63)	134.
60. Italien* (XXXV)	136.
61. *Pisa, Genua og Venedig (64)	140.
62. *Rom, Florens og Neapel (65)	142.
63. Paven i Rom (XXXVI. 66)	146.
64. Tyrken (XXXVII. 68)	148.
65. Spanien (XXXVIII. 69)	149.
66. *Kristoffer Kolombo (70)	152.
67. Portugal (XXXIX. 71)	156.
68. Nederländerne (XL. 72)	159.
69. Gustav Adolf (XLI. 73)	164.
70. Det østerrigste Hus (XLII. 74)	166.
71. Friedrich den eneste* (XLIII)	168.
72. *Syvaars-Krigens Tid (75)	170.
73. Frankrig (XLIV. 76)	178.
74. Napoleon Bonaparte (XLV. 77)	184.
75. John Bull (XLVI. 78)	189.
76. England* (XLVII)	192.
77. Skotland (XLVIII. 79)	197.
78. *London (80)	200.
79. Rusland (XLIX. 81)	206.
80. Sverrig og Norge (L. 82)	209.

VIII

81. Danmark (LI. 83).....	Side. 210.
82. *Paaſte-Tiden (85).....	213.
83. *Tids=Regningen (86).....	219.
84. Den kristne Tro (LII. 87).....	222.

Forfatterens Dphſninger (1829 og 1842).....	231.
Udgiverens Anmærkninger (med Tilleg til Rimene efter For- fatterens Haandſrift fra 1828 og 1842).....	287.
Udgiverens Eſterſrift.....	301.
Rettelser.....	306.

[Sidtil utrykte Forord til første Udgave af Krønnike-Rim.]

I.

Den sædvanlige Maade, hvorpaa man underviser Børn i Historien, er aldeles stiftet til at kvæle den Deltagelse i mærkelige Begivenheder, som man hos de fleste Børn trostigt kan forudsætte; og det bør derfor ikke undre, at Historien bliver de fleste modbydelig, eller at en Del, som kan være professor-stive i det enkelte, dog hverken kjende Vej eller Sti i det hele.

I mine Dine er dette imidlertid en sørgelig Ting; og er den i Norden nedarbejdet Kjærlighed til Historien ikke saa godt som ganske uddød, tør jeg haabe, man dog vil prøve, om jeg ikke har Ret i, at man paa Land-Kortet, uden Bøge, saare nemt kan lære Smaa-Børnene, med Euphrat, Tigris og Nilen, Middelhavet og Øster-Søen, at kjende alle de historiske Lande, og med deres lille Finger at sammensætte og opløse Skyggen af alle Magter, der have forbaavset Verden og forandret dens Skikkelse. Har man det historiske Kort (Tidens Strøm) ved Siden, da letter det Fremgangen betydelig, og dette Kort burde derfor eftergjøres i Sten-Tryk, efter en meget formindsket Maale-Stok, da det er Nærreri at ville lære Børn Historien tabellæst, men en uberegnelig Fordel at kunne paa en Maade stille dem de store Omstiftelser for Dje.

Naar nu imidlertid Grunden er lagt, saa Børnet kjender de historiske Lande under deres gamle og nye Navne, de erobrende Folk og deres Maane-Skifter, da fattes vi en

lille Bog, hvori de kan gjenfinde, hvad de kjende, og hvor- med de kan fæste det i Huskommelsen; og en saadan har jeg her forsøgt at skrive. Børnene selv er de eneste Recensenter, jeg frygter, og for hvis Dom jeg ydmyg bøjer mig; men jeg kan ikke tvivle om, at den jo dog vil være de smaa ti Gange kjærere, og nemmere at lære, end de fortvivlede Registre, de ellers maa drages med; og ingen skal være villigere til at lempe den end mere efter deres Tare, saa snart Erfaring lærer mig, hvilke Fejl den har til sit Brug.

Vist nok fattes vi ogsaa en Bog til Udfyldning af disse yderste Omrids, og, da jeg selv har Børn, vil der mer end Visdom til at kvæle den i Fødselen, men der vil ogsaa mere Tid, Munterhed og Lykke til at skrive den, end jeg for Djebliffet har Samling paa, saa det skal ingenlunde for- tryde mig, om en anden vil spare mig Umagen, og dog lade mig, med alle dem i Landet, der elske baade Historien og Børnene, takke ham for Befrielsen fra det gruelige trivium quadrivium arithmetico-barbarum, hvorigjennem de stakkels Børn nu skal stride sig ind i Sagas Elysium, og blive da naturligtvis heller der uden for.

[1828.] Grundtvig.

II.

Det er en lige saa sædvanlig som beklagelig Fordom, at den Lethed og Sikkerhed, hvormed man, under god An- forsel, lærer Mathematik, kommer dels af Mathematikfens indlysende Klarhed, og dels af en vis Trolldoms-Kraft, den skal besidde, til at udvikle og stærke Forstanden; da det dog aabenbar blot kommer af en rigtig Lære-Maade, som, naar den anvendes paa andre Undervisnings-Grene, vilde yde samme Fordele. Sagen er nemlig den, at Mathematikeren gjør, hvad vi alle skulde gjøre: begynder med det letteste, gaar ordentlig frem, beslutter sig paa Tydelighed, og lader

Lærlingen holde sig i Manken, til han bliver fast i Sadelen. Vist nok er det vanskeligere at følge denne Lære=Maade i Historien end i Mathematikken, men umuligt er det dog ingenlunde, og enhver fornuftig Prøve derpaa skal overbevise os om, det er den gamle Glendrians Skyld, at man saa sjælden finder fast og vel ordnet historisk Kundskab.

Vi skal nemlig ikke sætte de stakkels Børn hen at lære Historie af en Bog, hvis Sprog de skal gætte dem til, og hvis Indhold er dem som Algebra, men vi skal lære dem at kende først Middel=Havet og saa Øster=Soen paa Land=Kortet, og det aldeles overfladelig, saa har de den historiske Skue=Plads for Øjne. Derpaa skal vi tage et historisk Kort, og har vi intet, da gjøre os et i formindsket Maale=Stof efter Tidens Strøm; thi det kommer her lige saa lidt som ved Trianglerne i den mathematiske Undervisning an paa, om Vinklerne er rette, naar man blot veed, de skal være det; og nu fortæller man saa overfladelig som muligt, hvad Strømmene betegne: de store geografiske Forandringer i Verden, fra den Tid, da Asyhrien og Babylon var de fornemste Riger, indtil nu Engelland og Rusland, eller hvilke man synes, er blevet det. Indskrænker man sig her til hyderst faa Navne, lader Karstallene skjotte sig selv, vælger sine Ord, saa Lærlingen forstaar dem, gjentager dem bestandig ens, og lader Lærlingen gjøre ligesaa, medens Fingeren følger med paa begge Kort, da skal man forundre sig over, hvor snart og hvor sadelfast selv Barnet kan konstruere den persiske, græske, romerske, arabiske, frantiske, tyrkiske, spanst=østerrigske og napoleonste Verden. Paa dette Grundlag kan man bygge, hvad man vil, efter Lærlingens Tid og Evne; men orienteret er han een Gang for alle i Geografi og Historie, og kan dertil med Lethed henføre, hvad han læser og forstaar.

At vi Danske naturligvis værdige Kredsen omkring Rattegat og Øster=Soen en egen Opmærksomhed, følger vel

af sig selv, men bør dog anmærkes, fordi det var galt, om vi vilde trække den ind med i Middelhavs-Krebsen, hvor den intet har at gjøre, uden i Folke-Vandringen, da vi tage den kollektiv, som dens Repræsentanter vare.

Vist nok vil vore sædvanlige historiske Lærebøger ærgre dem, der saaledes ere vant til at vide Bescfæd med, hvad de sige; men de vil dog lære mer af dem end nogen anden; og kan vi ikke finde paa at skrive nogen bedre, da gjør de det sikkert selv, naar de faa Pen i Haand.

Vil Gud, da vil jeg imidlertid prøve paa at skrive en historisk Lærebog, som jeg tænker mig den kunde passe til fornævnte Grundlag, saa der slet ikke fandtes andet end Hoved-Begivenhederne, men disse klart og med en vis Udforlighed fortalte; thi ieg tror virkelig, vore Sønner havde bedre af at faa Non contemnendum for Historien, fordi de ikke vidste et Par Hundrede tomme Navne og Aars-tal, end at faa præ cæteris, fordi de vidste dem, og alle Haande hist og her, men dog ingen Ting i Grunden. En saadan Bog skulde, efter mine Tanter, aldrig læres Ord for Ord, men læses og fortælles, til dens Indhold, henført til Grundlaget, sammensmeltede med det; men under saadanne Omstændigheder tror jeg, Krønnike-Rim som disse kunde gjøre god Nytte, naar de lærtes udenad, jo før, jo heller, uden at man vilde pine nogen til at forstaa mere deraf, end han kunde. Erfaring maa lære, om jeg heri har Ret, og derfor lader jeg Rimene trykke.

[1828.]

Fortale og Indledning

[til Krønnike-Rim, 1ste Udgave 1829.]

Ingenlunde siger jeg mig fri for den Egenfjærlighed, som tilhviister os, at hvad vi skrive, kunde i Grunden hele Verden have godt af at læse; men jeg smigrer mig dog kun med det Haab, at hvem der ellers læser mine Bøger ej vil forsmåa disse Rim=Blade; og i Grunden har jeg kun skrevet dem for mine egne Børn, og for deres, der tro som jeg: at Historien giver den sande Menneske=Rundskab, og at man desaaarsag bør gjøre alt hvad man kan, for at lokke de smaa til dens saakaldte Labyrinth, lette dem Vejen og hindre Forvirringen.

Hvorvidt nu denne lille Bog kan svare til sit Djemed, det kommer vist nok (som alt saadant) paa en Prøve an, der først kan gøres, naar man har den; men dog maatte jeg tage meget fejl, om den ikke, i en betænksom Lærsers Haand, skulde yde Bekvemmeligheder, han i andre Bøger forgjæves vilde søge.

Maaske var det bedst hermed at slutte Fortalen; men da Bogen dog er beregnet paa en Lære=Maade, der ikke er den sædvanlige, vil jeg heller være nogle for vidtløftig, end maaske netop dem for kort, der helst vilde følge mit Raad.

Det er da min Maneer, uden alle Bøger, at begynde med Land=Kortet og det historiske Kort (Tidens Strøm)¹⁾

¹⁾ „Fortale“ til B 1 (=: Historisk Børne=Lærdom, 1ste Udg. 1829) begynder med denne Sætning, saaledes omformet: „Naar jeg skal lære Børn Historie, plejer jeg, uden alle Bøger, at begynde med

og mundtlig, paa det korteste og enfoldigste, at sige Bær-
lingen, hvilke store Omkiftelser Verden har lidt i de Dage og
Dele, vi have fortløbende Kundskab om; thi dette er den hi-
storiske Grund-Kundskab, som ingen, der skal gjøre ordent-
lige Fremskridt, eller ogsaa kun forstaa en Historie-Bog, kan
undvære, og som dog i vore Dage er hos de fleste meget
dunkel og forvirret.

For man kan indføre nogen i den historiske Verden,
maa man vide, hvor den er; og sjønt den er nem at finde,
har jeg dog bemærket, at de fleste kun have en meget taaget
Forestilling derom, og vil derfor anmærke, at den bedst over-
ses fra to kjendelige Middel-Punkter, som er Middel-
havet og Østersøen, og hint, hvis Rhyter udgjøre den
gamle Verdens historiske Skueplads, er derfor det første, man
skal lære at kjende. Veed man nemlig blot, hvorledes
Middel-Havet ligger for de tre gamle Verdens-Dele, og
hvad man kalder saa vel de største Der der i som Landene
der omkring, da veed man ogsaa, hvad det var, de gamle
Stor-Folk: Perser, Græker og Romere, bejlede til; og
naar man derhos lægger Mærke til de asiatiske Lande fra
Middelhavet til Indus, da har man den geografiske For-
kundskab, som nødvendig behøves, for at følge Begiven-
hederne til det vestlige Riges Undergang. Man bør imid-
lertid, da det ingen Sag er, strax gjøres bekendt med Lan-
dene omkring Østersøen og Kattegat, samt den store Ø
i Vesterhavet, for at man kan have det hele i Sigte og

Land-Kortet og det historiske Kort (Eidens Strøm)", og dertil
knaytes den Anmærkning, som her findes længere fremme S. XXXIII,
men nu i denne Form: „Betydelig lettes Undervisningen paa begge
Sider, naar man tillige med Land-Kortet har det historiske Kort
(Eidens Strøm) for sig, og dette bliver nu ogsaa udgivet
efter en formindsket Maalestok. Det kan da baade blive godt Kjøb
og gjøre samme Nytte, da de fleste Navne og Aarsaal paa et saa-
dant Kort er tilovers."

undgaa Afbrydelse. Da man kan lære Børn dette omtrent saa tidlig som man vil, fristes man ikke til at gaa videre, før de er sadelfaste, men længere bør man heller ingenlunde gie; thi Geografi uden Historie er, historisk og menneskelig talt, en Drik, hvori man ikke maa lade de smaa omvante længer end nødvendig; og det er derfor en dobbelt Synd, man sædvanlig begaar, ved at trække om med dem i alle fire eller fem Verdens=Dele fra By til By, at læse Tolldruller over ind- og udgaaende Vare og Mandtal over alle anonyme Eedere i hele Verden. Det er dobbelt Synd; thi man trætter Børnene ved at lade dem løbe efter Næsen og lære hundrede Dele, hvoraf de ni og halvfemsindstyve nødvendig glemmes, og man gjør dem historisk talt folkesty, eller indprenter dem dog den umenneskelige Fordom: at Hovedsagen ved et Land er ikke, hvad Folk det joder, og for hvilket Menneske=Liv det har været Skueplads, men kun, hvad Byerne hedder, hvordan Jordsmonnet falder og stiger, hvilke ædendes Vare man finder, hvad man tjener Jøden med, og hvor meget vel omtrent Mandsskabet og Skatterne kan beløbe sig til. At en Napoleon, der ikke ansede nogen Historie, uden sin egen, og søgte derfor kun at gjøre den saa mærkværdig og daadfuld som muligt, at han drev paa en saadan geografisk Undervisning, som baade han selv og hans Soldater kunde have godt af, det var naturligt; men at den drives lige saa livløst, hvor den skal tjene til at udvikle dannede Mennesker og højlarde Mænd, det er saa urimeligt, at man har ondt ved at tro og maa nødvendig have ondt af at se det.

Dog, kun i Forbigaaende vilde jeg berøre en Ufsik, der falder bort af sig selv, naar man ser Frugterne af en fornuftig Vare=Maade; og tvivler ingen om, det var Daarstab, naar man vilde behyge et øde Land med to Hænder, da at stikke Grunde af paa tusende Steder og lægge et Par Sten til rette paa dem hver, da skulde man heller ikke tvivle om,

det er bagvendt, naar man vil lære nogen Geografi og Historie, da at adspredde hans Opmærksomhed over hele Jordfloden, og saa enten forvirre ham med Snak om alt paa een Gang, eller sætte ham i Volt og Værn, ved at indskrænke sig til et enkelt Folks Historie uden Hoved og Hale. For at man imidlertid ikke skal tænke eller sige, det er umuligt, ved en kort almindelig Oversigt over Universal-Historien, at lægge en forsvarelig Grundvold, vil jeg give min hjemmegjorte til Pris, kun med det Forord, at man tager den for, hvad den er: et Exempel, der viser ikke blot Muligheden, men Værdigheden af det forlangte, uden at gjøre mindste Krav paa Fuldkommenhed i sit Slags.²⁾

De ældste Riger i Verden, som vi kjende noget til³⁾, var det assyriske i Asien (med Hovedstaden Ninive ved Tigris)⁴⁾ og det ægyptiske i Afrika (med Hovedstæderne Thebe, Memfis og Sais ved Nilen); men siden⁵⁾ blev der tre temmelig store Riger i Asien: det mediske (omtrent det nuværende Persien), det babyloniske (fra Middelhavet til Tigris) og det lydiske som indbefattede næsten hele Lille-Asien o: Natolien⁶⁾.

Alle disse tre Riger blev indtagne⁷⁾ af et lille Bjærgs-

²⁾ Hermed slutter „Fortale“ til B 1. — Den helt omarbejdede Fortale i B 2—7 aftrykkes her efter S. XXXVII—XL.

³⁾ B 2—7: De ældste Kongeriger i Verden, som gjorde Opsigt —

⁴⁾ B 4—7: (med Hovedstæderne Ninive ved Tigris og Babylon ved Eufrat)

⁵⁾ B 2—7: men der bode dog, foruden Israeliterne [med deres Hovedstad Jerusalem B 4—7], et højt mærkværdigt Folk paa den østlige Kyst af Middelhavet, nemlig Fønikerne (med Stæderne Tyrus og Sidon), som besøgte alle Have og handlede med hele Verden. Siden —

⁶⁾ B 7: nu Natolien.

⁷⁾ B 2—7 tilføje: omtrent 550 f. Kr.

Folk, som kaldtes⁸⁾ Perser og boede i det nuværende Farsistan⁹⁾. Deres Konge, Kyrus, kom da til at raade over alle Landene mellem Indus og Middelhavet, og hans Son Kambyses gik endnu videre og indtog Ægypten; men derimod vilde det slet ikke lykkes Perserne at indtage det lille Grækenland¹⁰⁾ (hvis fornemste Stæder var Sparta og Athenen),¹¹⁾ og Kong Kserxes, som kom der over med en forfærdelig stor Flaade og Krigshær, maatte være glad ved at slippe tilbage til Asien¹²⁾ paa en lille Baad.

Siden kom der en Konge i Makedonien (tat nord for Grækenland), som hed Alexander den store, og han fik alle Grækerne¹³⁾ med sig over til Asien og sloges der med Perserne, saa længe til han indtog alt, hvad de havde ejet¹⁴⁾, saa han blev endnu mægtigere end Kyrus. Det varede imidlertid¹⁵⁾ ikke længe, førend Alexander den store døde, og saa blev Riget efterhaanden splittet ad i mange Dele; men der blev dog strax tre temmelig store Riger: eet i hver Verdens=Del, nemlig det makedoniske i Europa, det syriske i Asien (med Hovedstaden Antiochien ved

⁸⁾ B 2-7: kaldes

⁹⁾ B 2-7 tilføje: nede ved den persiske Bugt

¹⁰⁾ B 2-7 tilføje: syddst i Europa

¹¹⁾ B 6-7 tilføje: thi her mødte Trælle=Slaverne Frihed og Folkesaad

¹²⁾ „til Asien“ ubeladt i B 1-7, som derefter have: i f. paa.

¹³⁾ I Steden for denne Sætningsbegyndelse have B 2-7: Grækerne eller Hellenerne, som (især ved Thermopyla og Salamis B 5-7) under Leonidas og Themistokles) forsvarede dem saa tappert imod de utallige Perser, var i det hele et [mageløst Folk [udmærket Folk med Højsang, Kunst og Vidskab B 6-7]; men Athenen og Sparta sloges saa længe om Fortrinnet, til de begge to gik bag af Dansen, og hele Grækenland maatte lyfste Kongen i Makedonien. Denne Konge hedder endnu over al Verden Alexander den store, fordi han fik Grækerne —

¹⁴⁾ B 2-7 tilføje: (omtrent 300 f. Kr.)

¹⁵⁾ B 5-7: vel (f. imidlertid).

Orontes) og det ægyptiske i Afrika (med Hovedstaden Alexandrien ved Middelhavet); og dertil kom siden endnu et fjerde, nemlig det parthiske østen for Eufrat (med Hovedstaden Atesifon ved Tigris).

Alle disse Riger (saa nær som det parthiske), og desuden mange andre Lande, blev indtagne af Romerne, som havde hjemme i Staden Rom, som ligger¹⁶⁾ i den mellemste Del af Italien og¹⁷⁾ var bhgt længe før Khri Tid (af Romulus omtr. 750 f. Kr.); men Romerne blev ikke mægtige paa een Gang, som Perser og Græker: de krøb, til de lærte at gaa, og sprang ikke, før de blev store.

I Roms Barndom var Etruskerne¹⁸⁾ Hoved-Folket i den mellemste Del af Italien, Samniterne i den nederste Del, og Gallerne i den øverste; men allerede i Alexander den stores Tid var baade Etrusker og Samniter nær ved rent at bukke under for Romerne, og halvtredstjends Aar derefter begyndte allerede¹⁹⁾ Romerne at tænke paa Indtagelsen af²⁰⁾ Sicilien.

Paa Sicilien stødte imidlertid Romerne sammen med et mægtigt Sø-Folk, som var kommet fra Fønicien, men bode nu i Nord-Afrika, i Staden Kartago (omtrent hvor Tunis nu ligger), og kaldtes²¹⁾ derfor Kartaginsere; og med dem førte Romerne tre mærkværdige Krige, som man kalder de puniske. Den første puniske Krig opkom da paa Sicilien, og allerede ved den mistede Kartaginserne, hvad de havde paa Sicilien, og i det hele deres Herredømme paa Middelhavet. Nu skyndte Romerne sig da ogsaa at undertvinge Gallerne i Øvre-Italien, og i den anden puniske

¹⁶⁾ B 2-7 udelade: „som ligger“.

¹⁷⁾ B 2-7 tilføje: Rom.

¹⁸⁾ B 6-7 tilføje: (i Toscana)

¹⁹⁾ B 2-7 udelade: „allerede“.

²⁰⁾ B 2-7 tilføje: Derne, især

²¹⁾ B 2-7: kaldes

Krig fik de aldeles Bugt med Kartago. Denne Krig opkom i Spanien, hvor Romerne ikke kunde lide, Kartaginerne gjorde Erobringer, og i den saae det en Tid lang²²⁾ meget farlig ud for Rom; thi Kartaginerne's Anfører Hannibal gjorde sig saa dristig at gaa baade over Pyrenæerne (Bjærgene²³⁾ mellem Spanien og Frankrig) og over Alperne (mellem Frankrig, Svejts og Italien) og trængte ned forbi Rom; men Rom fik han dog ikke, og mens han var i Italien, tog Romerne ikke alene Spanien, men gik over til Afrika og satte Skræk i Kartago. Hannibal maatte nu flynde sig hjem, at forsvare Kartago, men blev slaæet²⁴⁾ (af Romeren Scipio) og fik ikke engang Lov til at dø i sit Fæderneland. Den tredje puniske Krig opkom i Afrika selv, fordi Romerne var ikke rolige, førend de fik Kartago rent lagt i Grus, og det lykkedes dem.²⁵⁾

Samme Aar (146 f. Kr.) som Romerne ødelagde Kartago, indtog de ogsaa Korint (i Grækenland) og fuldendte dermed Erobringen af Makedonien og Grækenland, og nu gik det rask med Lille-Asien, Syrien og Egypten, alt maatte bukke; Gallien (som nu hedder Frankrig) indtog Romerne under Julius Cæsar, og da Augustus blev deres første Keiser, ejede de alle Landene omkring det store Middelhav.²⁶⁾

Rige Folk faar²⁷⁾ sjælden nok, og saaledes gik det med Romerne: de vilde ogsaa undertvinge Partherne i Asien

²²⁾ „en Tid lang“ fattes i B 2—4, erstattes i B 5—7 med: en Stund.

²³⁾ B 4—7: Bjærg

²⁴⁾ B 2—7 tilføje: (omtrent 200 f. Kr.)

²⁵⁾ B 2—7 tilføje: (omtrent 150 f. Kr.) og udelade Aarstallet i næste Linje.

²⁶⁾ B 6—7 tilføje: men derved var alle andre Folkeskæb blevet Romernes, og Romerne Keiserens Trælle.

²⁷⁾ B 6—7 tilføje: imidlertid

og Germanerne²⁸⁾ i Europa, men det kunde de ikke, saa deres Grænse mod Osten blev Evfrat i Asien, og Rhinen i Europa. De vilde ogsaa undertvinge den store Ø i Bøstehavet,²⁹⁾ men fik kun den sydlige Del,³⁰⁾ ikke den nordlige, som hed Albanien (nu Skotland).

Det var under Kejser August, at Kristus blev født i Jødeland; de som trode paa ham kaldtes Kristne³¹⁾, og Kristendommen udbredte sig stærkt i hele det romerske Rige; men³²⁾ Nero, det Aftum, og mange af de følgende Kejsere, som vilde selv holdes for Guder, forfulgte de kristne gruelig med Ild og Sværd og førte derved Krig med deres bedste Undersaatter, indtil Kejser Konstantin den store selv blev kristen og bygte sig en ny Hovedstad oppe ved det sorte Hav, som efter ham blev kaldt Konstantinopel. Dette skete tre Hundrede Aar efter Kristi Fødsel; og da havde allerede en Stund Folk oppe fra det sorte Hav og fra Landene omkring Østersøen begyndt at gjøre Indfald i det romerske Rige; men det blev dog først ret Alvor hundrede Aar derefter, da Kejser Theodos den store havde delt Riget imellem sine to Sønner: Arkadius og Honorius. Arkadius fik den østlige Del (Donav-Landene, Thrakien, Makedonien og Grækenland i Europa, Lille-Asien og Syrien i Asien og Egypten i Afrika) med Konstantinopel til Hovedstad, og Honorius fik den vestlige Del (Italien, Gallien, Britannien, Spanien og Nord-Afrika) med Rom til Hovedstad. I Rom talte man Latin, men i Konstantinopel talte man Græsk; derfor kalder man det østromerske

²⁸⁾ B 2-7 tilføje: (Tyfkerne)

²⁹⁾ B 2-7 tilføje: som nu kaldes Stor-Britannien

³⁰⁾ B 2-7 tilføje: som da hed Britannien (nu Engelland)

³¹⁾ B 4-7: de, der trode [tro B 5-7] paa ham som Guds Søn og Verdens Frelser, kaldtes [kalder 5-7] Kristne.

³²⁾ B 6-7: Skjont (s. men).

Rige det græske Kejsersdom, men man kalder det ogsaa det bysantinske, fordi Konstantinopel hed i gamle Dage Byzants.

Det vest-romerske³³⁾ Rige blev lige fra Begyndelsen plaget af raa og krigeriske Folkeskærd, som Romerne med eet Navn kaldte Barbarer (især af de asiatiske Hunner under Attila), og førend det endnu havde staaet i hundrede Aar, delte Folk fra Landene omkring Østersøen det imellem sig.

Angler, Sæxer og Thyder (Angel=Sæxer) indtog Britannien (under Hengst og Horsa) og kaldte det England; Vandaler (under Genserik) tog Nord-Afrika, Frankerne (under Klodovig o: Ludvig) tog Gallien og kaldte det Frankerig, og af Goterne, som var delte i to Stammer, tog Vest-Goterne (under Alarik³⁴⁾) Spanien, og Øst-Goterne (under Theodorik o: Didrik af Bern) Italien.³⁵⁾

Det øst-romerske Rige havde bedre Lykke, thi det blev gammelt, og der var en Kejser, som hed Justinian den første, som havde det Held, at en af hans Generaler (Belisar) tog Nord-Afrika fra Vandalerne, og en anden (Narses) tog Italien fra Øst-Goterne; men det varede dog ikke længe³⁶⁾, før ogsaa dette³⁷⁾ Rige fik sin store Plage og snævre Grænser, især ved et nyt erobrende Folk, som opstod i Asien, og kaldes Araberne.

³³⁾ B 5-7 tilføje: eller latinske

³⁴⁾ B 2-7 tilføje: og Adolf

³⁵⁾ B 6-7 tilføje: Blandt disse udvandrede Folk var Anglerne de ypperste, thi de beholdt deres gotiske Modersmaal, lod sig godvillig kristne (600 Aar e. Kr.) og blev Hovedmandene baade for Kristendommens Indførelse og for boglig Kunst paa Modersmaalet i Thykland og de tre nordiske Riger. [Sfr. Num. 52.]

³⁶⁾ B 2-7: men Øvre-Italien faldt dog snart i Longobardernes Hænder (under Alboin o:, B 4-7) Wlfoin), og det varede ikke længe —

³⁷⁾ B 2-7: det bysantinske

Halvøen Arabien (sydøst for Middelhavet og østen for det røde Hav) var fra Arilds Tid bebod af omvankende og indbyrdes splidagtige Stammer; men³⁸⁾ sex Hundrede Aar efter Kristi Fødsel opstod der en stor Mand iblandt dem ved Navn Mahomed (født i Mekka), som indtog hele Arabien og lovede alle dem Himmerig, der vilde tro paa ham³⁹⁾ og føre Sværdet kjæft til hans Riges Udbredelse. Under hans Eftermand (Kaliferne) indtog Araberne i mindre end to Hundrede⁴⁰⁾ Aar hele Syrien og Persien, Ægypten, Nord-Afrika og Spanien (siden ogsaa Sicilien, Sardinien og Korsika); men da de saa fra Spanien brød ind i Frankerig⁴¹⁾, blev de slaede af Frankerne under Karl Hammer (Martel), og det store Araber-Rige (Kalifatet, først med Damask i Syrien, og siden med Bagdad⁴²⁾ ved Euphrat og Tigris til Hovedstad) sank efterhaanden, saa Tyrkerne⁴³⁾ blev det mærkværdigste Folk i Asien, og Frankerne i Europa⁴⁴⁾.

Den franske General Karl Hammer⁴⁵⁾, som slog Araberne (ved Tours), havde nemlig⁴⁶⁾ en Søn, som hed Pipin den lille og⁴⁷⁾ stødte Klodovigs Slægt (Mervingerne) fra Tronen, saa han blev selv Konge i Frankerig, og hans Søn Karl⁴⁸⁾ blev berømt over hele Verden under

³⁸⁾ B 2-7 tilføje: nu

³⁹⁾ B 6-7 tilføje: som Guds Yndling

⁴⁰⁾ B 2-7: hundrede (f. to Hundrede).

⁴¹⁾ B 2-7 tilføje: (omtrent 700 e. Kr.)

⁴²⁾ B 7 tilføjer: og Bagdora

⁴³⁾ B 4-7: de seldsjukiste Tyrker

⁴⁴⁾ B 2-7 have: mægtigste f. „mærkværdigste“, og B 5-7 udelade: „og Frankerne i Europa“.

⁴⁵⁾ B 5-7: I Europa fik imidlertid Frankerne Overmagten, thi Karl Hammer —

⁴⁶⁾ „nemlig“ udelades i B 5-7.

⁴⁷⁾ B 1-3: der (f. og), B 4-7: og han.

⁴⁸⁾ „Karl“ udelades i B 2-7.

Navn af Kejsler Karl den store (Karl Magnus). Det Rige, han ⁴⁹⁾ stiftede, var vel kun lille imod det romerske; men det var stærke og modige Folk, han overvandt: først Araberne, som han tog et Stykke af Spanien fra (lige til Ebro), dernæst Longobarderne, et nordisk Folk, som (under Alboin o: Elfvín) havde taget Øvre-Italien fra de græske Kejsere og truede Resten ⁵⁰⁾, og endelig var det Saxerne (et nordtysk Folk) ⁵¹⁾, som han maatte drages med i hele tredive Aar. Efter disse Sejre, da Karl var Herre over Frankerig, Tyskland og den største Del af Italien, lod han sig (lige otte Hundrede Aar efter Kristi Fødsel) krone til Kejsler i Rom. [Dette Kejsler-Rige varede imidlertid kun stakket, thi Frankerig og Tyskland fik snart hver sin Konge, og Karolingerne duede ikke stort, saa de kunde for det meste ikke engang forsvare sig imod de nordiske Væbninger (Normannerne), som nu (under Rolf) nedsaatte sig i det vestlige Frankerig (Normandiet) og indtog siden England (under Vilhelm Erobrer), samt Neapel (den nederste Del af Italien) og Sicilien (under Robert Guisfard) ⁵²⁾.

⁴⁹⁾ B 2-7: Karl (f. han).

⁵⁰⁾ B 2-7: dernæst Longobarderne, som da var nær ved at indtage hele Italien (og efter hvem den øverste Del endnu kaldes Lombardiet) —

⁵¹⁾ B 2-7 tilføje: under Vittekind

⁵²⁾ Dette Stykke fra [har i Udgaverne af B undergaaet adskillige Endringer: B 2 ændrer „Rolf“ til „Gange-Rolf“ og indskyder foran „Engelland“: (i det ellefte Aarhundrede). — B 3 har det samme. — B 4 har derimod: Kristendommen, som Angelsaxerne godvillig havde antaget (omtrent Aar 600 e. Kr.) udbredte sig imidlertid, især ved angelsaxiske Præster og Munk, over Tyskland og de tre nordiske Riger [sfr. Anm. 35]; og nu blev Normannerne, som kom fra Norge (omtrent Aar 900), og Tyskerne, som efter Karl den stores Tid fik deres egne Konger, de mægtigste Folk i Europa. — Normannerne indtog først (under Gange-Rolf) det efter dem opkaldte Normandi og Bretagne i Frankerig, og siden (i det ellefte Aarhundrede) Engel-

3 Asien blev Tyrkerne (som havde hjemme norden for det kaspiske Hav) først bekendte som Reje-Tropper (Soldater) hos de arabiske Kalifer i Bagdad, som⁵³⁾ de efterhaanden rent tog Magten fra; og den tyrkiske Stamme, som først blev navnkundig, hed Selbsjukerne. Disse feldsjukiske Tyrker tog næsten hele Natolien (Lille-Asien) fra de græske Kejsere og truede med snart at tage Konstantinopel ogsaa; men paa dem blev Vingerne dog stækkede ved Kors-Togene. Saaledes kalder vi nemlig en underlig Herrefærd fra Evropa til Asien (omtrent fra 1100 til 1200 eft. Kr.), for at udrydde Jerusalem⁵⁴⁾, Jødeland og i det hele den gamle⁵⁵⁾ Kristenhed af de vantro og grumme Mahomedaneres Hænder; og det var noget, man længe havde tænkt paa, men det blev først til Alvor, [da en Franskmand, ved Navn Peter Eremit, kom hjem fra Jødeland, red paa et Asen igjennem Italien, Frankerig og Tyskland, jamrede sig over al den Spot og Plage, de kristne

Land (under Vilhelm Erobrer) og Nedre-Italien med Sicilien (under Robert Guisfard 3: Vittfer), og de var egentlig Sjælen i Kors-Togene. — B 5 har ligesaa. — B 6-7 have i dets Sted: Kristendommen, som han først, paa godt Arabisk, begyndte at udbrede ved [B 7: med] Sværdslag, har ham imidlertid intet at takke [, thi det var ikke ham, men Anglerne, som kristnede Nord-Tyskland B 7], og det blev ej heller Frankerne, men deres Tugtemestre: Normannerne, som nu fik deres glimrende Tid.

Disse Normanner, som ogsaa var nordiste Udvandrere og kom især fra Norge (ligesom Anglerne især fra Danmark, og Goterne fra Sverrig), indtog først (under Gange-Rolf ved Aar 900) det efter dem opkaldte Normandi og Bretagne i Frankerig, og siden (i det ellefte Aarhundrede) Engelland (under Vilhelm Erobrer) og Nedre-Italien med Sicilien (under Robert Guisfard 3: Vittfer), og de var egentlig Sjælen i Kors-Togene.

⁵³⁾ B 2-7: hvem (f. som).

⁵⁴⁾ B 2-7 tilføje: og

⁵⁵⁾ B 6-7: ældste (f. gamle).

i Østen maatte lide af Tyrkerne, og fortalte en Drøm, han havde haft i Kirken ved den hellige Grav (Kristi Grav ved Jerusalem), hvor Jomfru Marie var kommen til ham og havde sagt, han skulde kalde alle Kristne til Vaaben mod de vantro.⁵⁶⁾ Da nu Korsets Tegn var det gamle Kjendetegn paa⁵⁷⁾ de kristne (som den korsfæstedes Tilbedere), saa havde alle de Krigsfolk, der gik til Asien for at befri den hellige Grav, Kors paa Klæderne, og derfor kalder man disse Krige Kors-Tog. Det første Korstog er det mærkværdigste, og Hoved-Manden for det⁵⁸⁾ var Hertug Godfred af Bouillon (i Nederlandene), som indtog Jerusalem (1099), og paa dette Tog udmærkede ellers især Normannerne sig, under Robert Kurthos (Wilhelm Erobrers Søn) Boemund (Robert Guisfards Søn) og hans Frænde Tanfred⁵⁹⁾.

Paa samme Tid som Kors-Riget i Jerusalem⁶⁰⁾ gik under,⁶¹⁾ opstod der et hedensk Folk i det nordlige Asien, som kaldtes Mogolerne⁶²⁾, under deres Høvding (eller Dsingis-Khan) Temudschin (omt. 1200), som truede med at indtage hele Verden, undertvang Tyrkerne, indtog

⁵⁶⁾ Dette Stykke fra [er i B 4-7 ombyttet med: da man havde faaet Tro paa Paven i Rom som Kristi Statholder, og det store Korstog, som Gregor den syvende (Hildebrand) frastig opmuntrede til, gik for sig under hans Eftermand Urban den anden.

⁵⁷⁾ B 4-7: var noget eget for

⁵⁸⁾ B 5-7: dette (s. det).

⁵⁹⁾ B 6-7 tilføje: Dette ny Jerusalems-Rige var imidlertid altid svagt og havde ingen Bestandighed, men ødelagdes før Aarhundredet var omme, af den ægyptiske Sultan Saladin, som derved blev alt for berømt.

⁶⁰⁾ B 6-7 udelade „i Jerusalem“.

⁶¹⁾ B 2 7 tilføje her: (ved Aar 1200) og udelade Aarstallet i anden Linje derefter.

⁶²⁾ B 5-7: Mongolerne.

Rusland⁶³) og trængte frem lige til Grænserne af Thyssland; men deres Overmagt varede ikke længe, og saa kom⁶⁴) en ny Tyrke=Stamme for Orde, som efter sin første navn=kundige Hovding (Otman, omt. 1300) kalder sit Herredom den ottomanniske Port. Disse⁶⁵) ottomanniske Tyrker indtog (under deres Sultan Mahomed den anden) Konstantinopel (Aar 1453) og bemestrede sig hele det græske Kejsersdom, som de omtrent har endnu⁶⁶); men det øvrige Europa, som de ogsaa truede med at indtage, fik de dog ikke, for de fandt stridbare Naboer (ved Donav og Dnister)⁶⁷) i Russer, Polakker,⁶⁸) Ungarer, og fik en mægtig Modstander i det østerrigiske Hus, som nu med mange andre Lande ogsaa fik Ungern under sig.

Østerrig i sig selv er kun et lille Hertugdøm (ikke engang saa stort som Nørre=Thyssland) paa begge Sider af Donav i Syd=Thyssland, men Hertugerne der⁶⁹) havde (i det 15de og 16de Aarhundrede) Tykken saa besyndelig med sig, at det lod, som de skulde delt Europa med Tyrkerne og været⁷⁰), Kejsere i hele det vestlige romerske Rige⁷¹), ligesom de tyrkiske Sultaner i det østlige⁷²). De kom da ogsaa til at føre den Kejsers=Titel, som Karl den store havde antaget, thi den havde Kongerne i Thyssland tilegnet sig, og efter at der havde været tykke Kejsere af ad=

⁶³) B 4—7 tilføje: og Rina

⁶⁴) B 2—7: varede dog ikke længe. I det fjortende Aarhundrede kom derimod — „omt. 1300“ i anden Linje derefter ubelades.

⁶⁵) B 2—7: og disse —

⁶⁶) „som de omtrent har endnu“ ubelades i B 4—7.

⁶⁷) B 4—7: Dniper (s. Dnister). — ⁶⁸) B 2—7 indskyde: og

⁶⁹) For „men Hertugerne der“ har B 7: og de østerrigiske Hertuger havde (i det 14de Aarhundrede) kun forgjæves stræbt at under=vinge det fribaarne Svejts; men de —

⁷⁰) B 2—7: blevet (s. været).

⁷¹) B 4—7: hele den vestlige Kristenhed

⁷²) B 4—7: over den østlige.

stillige Huse, især sakske (Henrik Fuglesfænger og Otto den store)⁷³⁾, franskke (Henrik den fjerde)⁷⁴⁾ og svabiske (Frederik Rødstjæg og Frederik den anden), kom Kronen⁷⁵⁾ til det østerrigske Hus, og af det⁷⁶⁾ var Frederik den tredje, som regerede i Tyskland, da Tyrkerne indtog Konstantinopel⁷⁷⁾. Hans Søn, Keiser Maximilian den første, blev⁷⁸⁾ Herre over alle Nederlandene (Landene⁷⁹⁾ ved Nordsøen, Rhin, Maas og Schelde), og Maximilians Sønneson, Karl den femte, blev tillige Herre over⁸⁰⁾ hele det spanske Rige, som da var det mægtigste i hele Kristenheden⁸¹⁾.

Med Spanien var det nemlig gaaet saaledes til, at Vest-Goterne, som⁸²⁾ da Araberne indtog Landet, var flygtede op imellem Asturiens Bjerge, oprettede snart to Smaa-Riger (Navarra og Leon), som Araberne ikke kunde undertvinge, og disse Riger udviklede sig efterhaanden til to store⁸³⁾ (Aragonien og Kastilien), som næsten indbefattede hele Spanien, og blev, kort efter Konstantinopels Indtagelse af Tyrkerne⁸⁴⁾, forenede ved Giftermaal mellem Ferdinand i Aragon og Isabella i Kastilien. Araberne mistede nu ogsaa Granada, som var det sidste, de ejede i Spanien, og Ferdinand, med Tilnavn den katolske, blev tillige Herre over Neapel og Sicilien;

⁷³⁾ B 2-7 tilføje: i det tiende Aarhundrede

⁷⁴⁾ B 2-7 tilføje: i det ellefte Aarhundrede

⁷⁵⁾ For „kom Kronen“ have B 2-7: i det tolvte og trettende, saa kom (i det femtende Aarhundrede) Røden —

⁷⁶⁾ B 4-7 tilføje: Hus

⁷⁷⁾ B 2-7 tilføje Aarstallet: (1453).

⁷⁸⁾ B 4-7 tilføje: ved Giftermaal

⁷⁹⁾ „Landene“ udelades i B 4-7.

⁸⁰⁾ For „blev tillige Herre over“ have B 2-7: arbejdede tillige (efter sin Moder)

⁸¹⁾ For „hele Kristenheden“ have B 4-7: Vestreledet.

⁸²⁾ B 2-7 tilføje: (i det ottende Aarhundrede)

⁸³⁾ B 4-7: større (s. store).

⁸⁴⁾ „af Tyrkerne“ udelades i B 4-7.

men hvad der især gjorde den spanske Magt frygtelig, var Amerikas Opdagelse, som ogsaa skete under Ferdinand⁸⁵⁾ med spanske Skibe, af den berømte Genueser Kristoffer Columbus. I Amerika indtog Spanierne⁸⁶⁾ de store Riger Mexiko og Peru, hvor Bjærgene var fulde af Guld og Sølv; og da Ferdinand var⁸⁷⁾ sønneløs, tilfaldt det store Herredomme hans Datter søn Karl den femte, der efter sin Farsfader Maximilian tillige blev Kejser i Tyskland og Herre over Nederlandene. Havde der ikke paa samme Tid været en tapper Konge i Frankrig (Frans den første), og havde Karl ikke, ved at sætte sig imod Morten Luther, som 1517⁸⁸⁾ stod op imod Paven, gjort sig mægtige Fjender i Tyskland selv, kunde det set galt nok ud for Europa⁸⁹⁾; thi Karl havde Lyft nok til at raade ene, [var kjæk og klog, og havde Ryggen fri for Tyrkerne, da hans Broder Ferdinand var⁹⁰⁾ bleven Konge i Ungern og Bømen. Nu kom han⁹¹⁾ imidlertid ikke videre end han var, og det østerrigiske Huses Magt deltes derpaa imellem hans Broder Ferdinand, som fik Østerrig og Kejser-Værdigheden, og hans Søn, Filip den anden, som fik Nederlandene og det spanske Rige med alt hvad dertil hørte. [Vel var man endnu i hele hundrede Aar bange for det østerrigiske Hus, og Frankrig fik megen Ros for sin bestandige Strid med det, men den vestfalske Fred havde næppe endt Trediveaars-Krigen og slukket Sorgen, før man maatte grue for Fran-

⁸⁵⁾ B 2-7 tilføje Navnstallet: (1492)

⁸⁶⁾ B 2-7. tilføje: (under Kortes og Pizarro)

⁸⁷⁾ B 2-7: døde (s. var).

⁸⁸⁾ B 6-7 tilføje: til levende Kristendoms Fornødhelse (Reformation) og til Modersmaalets Frigjørelse fra Latinen

⁸⁹⁾ B 4-7: da vilde det set galt ud med Europa

⁹⁰⁾ Fra [i B 4-7: og det var kun en daarlig Trøst, at han dog maaske var bleven skatstyldig til den tyrkiske Sultan (Soliman), ligesom hans Broder Ferdinand, der var —

⁹¹⁾ B 6-7: Karl (s. han).

ferig, der ogsaa virkelig overvælde Europa og vandt (for et Øjeblik) en Enevolds-Magt⁹²⁾, der ikke havde haft sin Lige siden det gamle Roms Dage.

Fra det ellefte Aarhundrede af (da Karolingerne udbøde) har Frankerig⁹³⁾ kun haft een Konge-Stamme, nemlig den kapetingiske (efter Hugo Kapet); men den sidste Gren deraf kaldes den bourbonske, som arvede Tronen i Slutningen af det 16de Aarhundrede; og en af disse Bourboner, Ludvig den fjortende⁹⁴⁾, var allerede Naboerne saa overlegen, at de kun ved et almindeligt Forbund, som Engelland stod i Spidsen for, kunde holde ham Stangen. [Dette var i Slutningen af det syttende Aarhundrede; men dog var det først i Slutningen af det attende og i⁹⁵⁾ Begyndelsen af det nittende, Frankerig med rette⁹⁶⁾ blev en Skrak for hele Europa. Der skete nemlig (fra 1789) en Grund-Omvæltning, som vi kalde Revolutionen: Kongemagt og Kristendom blev affaffede i et almindeligt Oprør, Kongen (Ludvig den sextende) blev henrettet, alle fra Fortiden berømte og magtige Slægter blev udryddede eller fordrevne, og Ny-Frankerne, som de kaldte sig, op-

⁹²⁾ Stykket fra [lyder i B 2-7: Vel prøvede endnu i det syttende Aarhundrede en østerrigsk Kejser (Ferdinand den anden) i Forbund med Spanien paa at forestrive Europa Love; men Kongen [den lutheriske Konge B 4-7] fra Norden (Gustav Adolf) gav ham Rod for Mod. Denne Kamp kaldes Trediveaars-Krigen [som er den sidste Verdens-Begivenhed, hvori vore Nordboer have taget kraftig Del B 6-7], og med den vestfalske Fred (1648) lagde Frygten sig for Østerrig; men nu maatte man grue for Frankerig, (som havde faaet megen Ros for sin bestandige Strid mod Østerrig); og Frankerig lyktes det virkelig at overvælde Europa og for et Øjeblik at naa en Enevolds-Magt —

⁹³⁾ B 6-7 tilføje: i Grunden

⁹⁴⁾ B 2-3 tilføje: (1648), B 4-6: (1648-1715), B 7: (1643-1715).

⁹⁵⁾ Stykket fra [i B 4-7: Det var imidlertid dog kun i Slutningen af det attende Aarhundrede og —

⁹⁶⁾ B 4-7: at Frankerig ret (s. Frankerig med rette).

muntrede alle Folk til at gjøre ligesom de, og lovede at hjælpe dem. Det var en farlig Sag, især fordi man længe havde anset Franskmændene for de klogeste Folk i hele Europa, (og hartad alle Fyrster forenede sig derfor om⁹⁷) at undertrykke den franske Revolution. Det blev en lang og blodig Krig, og skjønt Frankerne paa alle Sider gjorde stor Fremgang, havde man dog faaet Magt med dem, dersom der ikke var opstaaet en stor Mand, som gjorde Ende paa den umaadelige Forvirring, hvor alle vilde bide og ingen vilde⁹⁸) bide, og denne Mand hed Napoleon Bonaparte.

Bonaparte var egentlig en Italiener, født paa Korsika, men Korsika hørte nu til Frankerig, og Bonaparte var en ung fransk Officer⁹⁹), da Revolutionen begyndte¹⁰⁰). Han blev imidlertid for sin Tapperhed snart General, indtog til alles Forundring hele Italien paa een Sommer (1796) og nødte Kejseren i Østerrig, som var Frankerigs haardeste Modstander, til at slutte Fred. Siden sejlede han over til Ægypten¹⁰¹) og indtog det; men da Østerrig imidlertid brød løs paa ny og, ved Hjælp af Russerne, indtog Italien, styndte Bonaparte sig hjem, bemægtigede sig Regeringen (under Navn af Første-Konsul), gik over Alperne, hvor man trode det var umuligt, og vandt den berømte Sejer ved Marengo (Maj 1800), som gjorde Sagen klar. Nu sluttede alle Fred med ham, han gjorde sig (under Navn af Napoleon den første) til Kejser i Frankerig¹⁰²) og Konge i Italien, gjorde siden en af sine Brødre til

⁹⁷) Stykket fra [lyder i B 6—7: og fordi det folkelige alle Begne, undtagen i Engelland, var undertrykt, saa det var egentlig kun Fyrsterne, der forenede sig om —

⁹⁸) „vilde“ udelades i B 2—7.

⁹⁹) B 2—7: en [fattes i B 4—7] ung Officer i fransk Tjeneste

¹⁰⁰) B 2—7: brød ud (s. begyndte).

¹⁰¹) B 4—8 tilføje Marstallet: (1798)

¹⁰²) B 4—7 tilføje Marstallet: (1804)

Konge i Holland, en anden i Spanien og en tredje i Vestfalen (som var et nyt Kongerige, han oprettede i Nord-Thyfland), og skjønt især Engelland og Østerrig var utrættelige Modstandere, gjorde dog længe hver ny Krig ham kun magtigere, saa til sidst kom han i Forbund med Østerrig og Rusland og kunde gjøre paa Fasilandet alt hvad han vilde¹⁰³).

Dog, da den russiske Kejser Alexander den første ikke vilde lade sig beherske, brød Napoleon med en uhyre Krigshær ind i Rusland, lige til Moskva (1812), og der fik hans Magt sin Højsot. Russerne brændte selv¹⁰⁴ Moskva, saa Napoleon, som allerede havde mistet den¹⁰⁵) halve Krigshær, maatte midt om Vinteren trække sig tilbage til Polen og mistede paa denne Flugt i¹⁰⁶) Orken hartad alle sine Folk. Endda var han kjæk, skyndte sig hjem til Frankrig, fik sig en ny Krigshær og sloges drabelig; men da nu alle de underkuede Folk gjorde Opstand, maatte han dog give tabt, blev slaet ved Leipzig (1813) og forfulgt til Paris saa at sige af hele Europa. Han afstod nu alt (1814) saa nær som Kejser-Titelen og den lille Ø Elba (vesten for Stalien), og Ludvig den sextendes Broder blev Konge i Frankrig; men næste Aar (1815) kom Napoleon igjen med en Haandsfuld Tilhængere, og da Kongen sendte en Krigshær ud imod ham, gif den¹⁰⁷) over til sin gamle Kejser, saa Napoleon, uden en Draabe Blods Udgydelse, holdt sit Indtog i Paris og satte sig igjen paa Kejser-Tronen. Det varede imidlertid kun hundrede Dage, thi da hele Europa rustede sig, hastede Napoleon til Nederlandene, for at slaa Engellandsmændene og Prøjskerne, som var først komne paa Benene, og Prøjskerne (under Blücher) fik han vel slaet,

¹⁰³) Stykket fra i B 4-7: foreftrev (1809-12) Love fra Hav til Hav.

¹⁰⁴) B 2-7: stat selv Ild paa (f. brændte selv).

¹⁰⁵) B 2-7: sin (f. den).

¹⁰⁶) B 2-7: igjennem (f. i)

¹⁰⁷) B 1-7: denne (f. den).

men dog ikke anderledes, end at de næste Dag, da han havde arbejdet sig træet paa Engellænderne (under Wellington), kom bag paa ham og ødelagde hans Krigshær¹⁰⁸). Efter dette Slag (ved Waterloo) var det forbi med Napoleon, hans egne Rædsfaber nødte ham til at nedlægge Regeringen, og da han derpaa overgav sig til Engellænderne, satte de ham i Fængsel paa Den St. Helena (ved Afrika), hvor han (kun lidt over 50 Aar gammel) endte sit æventyrlige Levnedsløb 1821.¹⁰⁹)

Ved Napoleons Fald fik Europa nogenlunde sin forrige Skikkelse igjen, med fire saakaldte store Magter: England og Frankrig i Vesten, Østerrig i Syden, og Rusland i Østen og Norden. Preussen, der under Napoleon var saa godt som opløst, regnes nu sædvanlig igjen for den femte store Magt, men er dog ikke at regne mod de andre.¹¹⁰)

Engellands Magt er¹¹¹) den mærkværdigste, thi det er en Sø-Magt, der beror paa en mageløs Søfart¹¹²), Handel og Rigdom, som især i det sidste Aarhundrede er saaledes tiltaget, at Engelland nu agtes for at være omtrent enevældig til Søs og kalder sig gjerne selv Havets

¹⁰⁸) B 4—7: gav ham Hjærtetød (s. ødelagde hans Krigshær).

¹⁰⁹) Alt hvad her følger efter er i B 7 ombyttet med en helt ny Slutning, meddelt i Anm. 115.

¹¹⁰) Dette Stykke beholdes i B 1—5, kun at B 4—5 udelade Ordet „saakaldte“ i Stykkets 2den Linje. — B 6 har i dets Sted: Fra Napoleons Fald (1815) til Bourbonernes endelige Fordrivelse (1848) henrandt en Menneſte-Alder, som man kan kalde den russiske: da Fyrsterne enedes om at holde Fred med hverandre, for bedre at undertrykke al fri Bevægelse hos Folkene; men Folken blev det voldsomme Gjennembrud, der spaaer Europa en urolig Tid, til en ny Tinges Orden kan berolige Folkene, hvis Ejendommeligheſt ej længer lader sig frænke uſtraffet.

¹¹¹) B 6 tilføjer: nu

¹¹²) B 2—6 tilføje: og Vindſtibeligheds

Dronning. Med dette Dronningskab er det ellers i Tidens Løb gaaet underlig til; thi i Oldtiden havde først Thrus det (til Alexander den stores Tid), og siden dens Afslægger Kartago (indtil de puniske Krige), og i Middelalderen var Havet en Viking-Fælled for Araber og Nor-manner, indtil under Korstogene Sømagt og Kjøbmandskab igjen blev forenede i de italienske Søstæder, især Genua, Pisa og Dronningen for dem alle: Venedig. Dette varede til Slutningen af det femtende Aarhundrede; men da fandt Portugiserne Sø-Vejen (syden om Afrika) til Ost-Indien og bemægtigede sig Handelen dermed (som før var gaaet over det røde Hav, Alexandrien og Venedig); og skjönt Spanierne blev de mægtigste i Amerika, har dog Portugiserne¹¹³) Prisen paa Havet, indtil Spanierne indtog Portugal (under Filip den anden); men saa kom Hollænderne, som paa samme Tid rev sig løs fra Spanien, og¹¹⁴) fortrængte Portugiserne [i Ostindien, og i det syttende Aarhundrede var Holland Dronning paa Havet. Endelig kom Engelland i det attende, og medens Revolutions-Krigen forstyrrede hele Fastlandet, blev Engelland enevældig saa vel i Ostindien som paa Havet*¹¹⁵).

*) Betydelig lettes Undervisningen paa begge Sider, naar man til-lige med Land-Kortet har det historiske Kort (Tidens Strøm) for sig; men nødvendigt er det ikke, og desuden vilde det være en smal Sag, naar Folk ønskede det, at tilvejebringe et historisk Kort efter en formindstet Maalestok, som kunde blive godt Kjøb og gjøre samme Nytte, da de fleste Navne og Aarstal paa et saadant Kort er tilovers. [Denne Forfatterens Anm. bort-falder paa dette Sted i B, hvorefter her foran i Anm. 1.]

¹¹³) B 2—6 tilføje: (der ogsaa først fandt Vejen til Kina)

¹¹⁴) og tilføjet i B 2—6.

¹¹⁵) Stykket fra [ændres i B 2—6 til: baade i Ostindien og paa Havet. I det syttende Aarhundrede var da Holland Dronning paa Havet; men saa kom (i det attende Aarhundrede) Ra-den til Engelland, og medens Revolutions-Krigen forstyrrede

Omtrent i dette Omfang bør Historien, efter mine Tanker, først meddeles mundtlig, og naar det er gjort til Gavn, mener jeg, disse Krønnike-Rim, der levere Om-

hele Fastlandet, indtog Engellanderne store Riger i Ostindien og rev saa godt som hele Verdenshandelen til sig. — Dermed slutte B 2—5; medens B 6 fortsætter og slutter med følgende:

Dette havde imidlertid mest sin Grund deri, at den fri Bevægelse kun i Engelland havde en Hjemstavn, saa allerede nu har Engelland i det fri Nord-Amerika en farlig Medbejlerste, og har tillige i sit uhyre ostindiske Rige en farlig Byrde, der let kan blive overlegen. — Der er for Resten nu kun tre egentlige Stormagter i Europa: den franske Stormagt, som staar i Spidsen for de romanske Folk (i Vesten), den russiske, i Spidsen for de slavoniske Folk (i Osten), og den engelske, i Spidsen for de gotiske Folk (midt imellem), stærkest i Aanden, men svagest i Rjedet og farlig udsat.

B 7 ombytter, som sagt i Anm. 109, alt, hvad der i de tidligere Udgaver følger efter Napoleon den 1stes Død, med en helt ny Slutning, saa lydende:

Fra Napoleon den stores Fald (1815) henrandt en Menneſte-Ålder, da Fyrsterne enedes om at holde Fred med hinanden, for des bedre at kunne undertrykke al fri Bevægelse hos Folkene; men de nødtes dog til at tage Del i den Krig, som opkom (1822) mellem Tyrkerne og Rh-Grækerne, som gjorde Opstand mod deres grusomme Tyranner; og ved en ny Omvæltning i Paris (1830) vasktes Gjæringen paa ny over hele Europa og truede (1848) alle Troner med Fald. Vel syntes Faren afvendt, da en Broderſøn af Napoleon den store opkaſtede sig med Bold og Magt til de franske Kejser (1852), og Kongen af Preussen med Sld og Sværd gjorde sig til Krigsherre i Tyskland (1866); men fandt Nøiighed kan der ikke mere blive i Europa, førend enten alle Folketærd blive frie eller alle den samme Overmagts Trælle. Hvilken af Delene der ſkal berolige Europa, beror imidlertid for menneſkelige Dine derpaa, om Engelfkmandene, som i de ſidſte to Aarhundreder har været det eneſte virkelig fri Folk i Europa, kan og vil gaa i Spidsen for de gotiſke og højnordiſke Folk, ſom er Menneſkelighedens ſidſte Haab, og ſynes ellers at maatte ſnart overvaldes af de romaniſke eller latiniſke Folk under Frankerigs, og de ſlaviſke Folk under Ruſlands

ridset til en Universal-Rimkrønikke, kan være til Nytte, dels for deri at gemme, hvad man har lært, og dels for derved at føres til nærmere Bekjendtskab med de mærkværdigste Mænd og Folkefærd. Man vil nemlig finde, at en Del af Rimene er aldeles som Fod i Høse, medens der i andre med Flid nævnes en Del, der ej kan forudsættes bekjendt, men skal oplyses ved en Anmærkning, der i Hukommelsen vil følge med det Ord i Rimet, den er bunden til. For nu at lette Brugen af disse Rim med Spørgsmaals-Tegn, tilføjer jeg en lille Række Anmærkninger i Bogstav-Orden, hvori jeg stræber kortelig at give de Oplysninger, de fleste kunde ønske; og skjønt det med slige Gætninger er en mislig Sag, bør de dog forsøges, især da alle livlige Børn, som holdes til at læse med Eftertanke, derved kan lære sig selv en Del med lidt Umage. Iøvrigt er det

Banner. Det bedste vil imidlertid under Forsynets Styrelse sikert se, naar den Oplysning sejrer: at Menneſte-Folkene virkelige og lykkelige Frihed ikke bestaar i Flertallets Selvraadighed paa Papiret og paa Rigsdagene, men i en folkelig Styrelse og folkelig Lov og Ret, der sikrer alle Frihed til at tro, at tale og at gjøre, hvad de vil, naar de kun lade Næsten nyde samme Skjel.

Denne menneskelige, folkelige og fredelige Livs-Oplysning er ogsaa nærmest ved at sejre i Danmark; og skjønt dette vort Fæderneland, som i Middelalderen gjaldt for en Stormagt, under Nyaaarstidens Omvæltninger er blevet saa lille og modest, at det hartad har glemt sig selv, saa tør vi dog nok haabe, at det lille, men ældgamle og elskelige Danmark i et folkelighedens tilstundende Gylbenaar ikke blot vil beholde sin Frihed, men kunne synge med Glæde:

Som Guld er den aarle Morgenstund,
Naar Dagen opstaar af Døde,
Dog kysser os og med Guld i Mund
Den listige Aftenrøde,
Saa tindre maa end det matte Blik,
De blegnende Kinder gløde.

mit Forsæt at udarbejde en prosaisk Oversigt af Universal-Historien, omtrent af samme Størrelse som Joh. Müllers bekjendte fire og thve Bøger i tre Bind, hvor saa vidt muligt slet intet nævnes, uden hvad der tillige fortælles efter Kilderne, saa Borneene veed, hvad det er, de læser om. Hermed skulde (Fædernelands-Historien ufsadt, der bør behandles som en egen Sag) den universal-historiske Cyklus sluttet, som jeg vilde fordre gjennemvandret af dem, der gaa til Høj-Skolen; og jeg tør mene, de kom der da, vel med langt færre Mænds og Byers Navne, Slægt-Registere og Aars-tal, men ogsaa med langt bedre Besked om de store Handlinger og Gjernings-Mænd i Tidens Løb, og med anderledes Deltagelse i Menneſte-Slægtens vidunderlige Levneds-løb, end det nu sædvanlig ſter.

Nu kan man vide, fra hvilken Side dette Forsøg ſkal betragtes, og hvordan det ſkal benyttes; men jeg er ſaa vant til, at alt hvad jeg gjør ſkal kaldes galt, at jeg maa vente det dobbelt om et første Forsøg, der ikke blot har mange virkelige Mangler, men er vaabenløst mod hvem der vil betragte det ſkjævt: enten ſom en Rim-Krønnike, der helt igjennem ſkulde forſtaas af ſig ſelv, eller ſom en Række hiſtoriske Digte, der ſkulde kunne fyldeſtgjøre den æſtetiske Kritik. Alt hvad jeg herom kan ſige, er, at det ſkal være mig omtrent det ſamme, hvorledes man bedømmer Bogen, naar man kun vil benytte, hvad man finder brugbart; thi da Liv-lighed var Hovedſagen, maatte jeg udelade adſkilligt, der nu ikke vilde ſlaſte ſig, og meddele Reſten i den Form, det vilde blive liſtligt for mig, enten det ſaa var den meſt eller den mindſt ſikſkede til Henſigten. Dplever Bogen flere Op-lag, mens jeg lever, ſkal jeg gjøre mit beſte med at forbedre den, og jeg veed, den kan egentlig ingen være i Vejen, ſaa længe den er den eneſte i ſit Slags.

Kriſtianshavn, den 27de December 1828.

A. F. S. Grundtvig.

Fortale

[til Historisk Børnelærdom, 2den Udgave 1832].

At Historien sædvanlig læres saa flet og glemmes saa let, kommer sikkert for en stor Del af Fejl ved Undervisningen; thi ellers er det dog saare naturligt for Menneſte-Børn at vide lidt ordentlig Bæſted med Menneſte-Slægstens Levneds-Løb; og veed man det forſt en Gang, er¹⁾ det i Grunden nemt at huſte.

Efter nu i mange Aar at have beſkjæftiget²⁾ mig med hiſtorisk Undervisning, vel meſt i Tanterne, men dog ogsaa i Virkeligheden, finder jeg, man kommer beſt afſted dermed paa den ſimple Maade, jeg nu³⁾ vil fortelig betegne.

Man gjør forſt Børnet⁴⁾ beſjendt med Middel-Havet og de tre Verdens-Dele omkring det, men ikke anderledes, end at det vides beſtemt, hvordan Europa, Aſien og Afrika ligge for Middel-Havet, hvad Landene omkring det hedde nu, og hvad de hed i gamle Dage, ſamt hvilke Lande der ligge⁵⁾ paa Strøget mellem Middel-Havet og Indus.⁶⁾

Dette er, ſom man veed, den gamle Hiſtories Skue-Plads, der for ſaa vidt ſtilles beſt for Øje uden Bog, blot ved Land-Kortet; og ſaa ſnart det er ſket, lærer man

¹⁾ B 6—7: da er

²⁾ B 6—7: ſyſſelfat

³⁾ B 6—7: her

⁴⁾ B 7: Man gjør ſig forſt

⁵⁾ B 5—7: hvilke Lande og ſtore Floder der findes

⁶⁾ B 6: Ganges. — B 7: Ganges-Floden i Øſt.

Barnet at kjende⁷⁾ Grund-Trækkene af den gamle Historie paa det historiske Kort (Tidens Strøm), som ogsaa ster bedst uden Bog, ved at vise paa Kortet, hvordan det perrisfe, det makedoniske og det romerske Rige sammensættes.⁸⁾

Naar nu Lærlingen er fæst heri, lærer man ham paa Landkortet at kjende Østersøen, Kattegat og Vesterhavet, med Landene der omkring, som er Historiens nyere Skue-Plads, og giver ham dernæst Grund-Trækkene paa det historiske Kort af Folke-Vandringerne, Romer-Rigets Opløsning og de nyere Verdens-Begivenheder. Ogsaa dette ster bedst uden Bøger, da man skal indskrænke sig til, hvad der er nødvendigt for at have en Forestilling om de mægtigste Folk i Tidens Løb og de nærværende Rigers Opkomst. Amerika, Øst-Indien og Kina viser man først paa Land-Kortet, hvor Talen bliver om dem ved Opdagelsen, og opholder sig ikke videre ved dem.⁹⁾

Naar nu dette er fæst mundtlig, med Kortene stadig for Øje, da er nærværende lille Bog skreven og ej udfikket¹⁰⁾ til at repetere¹¹⁾ efter, og derved tillige indprente sig de historiske Grund-Tal, kun maa alting vises paa Kortene, og ingen Bøgt lægges paa mere Tids-Regning, end at Lærlingen veed Aarhundredet for de største Begivenheder før og efter Kristi Fødsel.

Dette er nu det første geografisk-historiske Kursus¹²⁾,

⁷⁾ B 7: skal man lære at kjende

⁸⁾ B 6-7: sammensættes. — Hertil knyttes i B 2-6 denne Anmærkning: „Et saadant historisk Kort faas i den Vahlste Boghandel [B 6: i C. G. Zverfens Forlagshandel] for 3 [B 5 har: 4] Mark.“

⁹⁾ B 7: hvor Talen bliver om deres Opdagelse og videre Skæbne.

¹⁰⁾ B 7: da vil nærværende lille Bog ikke være udfikket

¹¹⁾ B 6-7: gjentage

¹²⁾ B 6-7: Kredsløb

snart og let gennemgaaet, men derfor visseelig ikke at foragte; thi naar det ikke afhjæstes, men dvæles ved, til det er ret tilbagelagt, og gjentages siden alt imellem, da lægges derved en forsvaerlig Grundvold, som kan bære den højeste Bygning.

Det andet Kursus¹²⁾ bør nu være¹³⁾ en tilsvarende Række af Krønnike-Rim, [der læres godt udenad, thi en Lære-Bog er nødvendig, og naar Vers er nogenlunde gode, da er de nemmest baade at lære og at huske.¹⁴⁾ En saadan lille Samling af Krønnike-Rim har jeg derfor ogsaa udgivet; og skjønt dette første Forsøg naturligvis er meget ufuldkomment, har dog Erfaring lært mig, at de fleste af Rimene lade sig let lære, og at naar man kun har Taalmodighed til at give Børnene de nødvendige historiske og geografiske Dplysninger, saa de derved god Grund i Folke-Historien. Det havde været let at gjøre Rimene langt mindre trængende til Dplysning; men det skal netop være Dyden ved dem, at de er propfulde af Hoved=Ord¹⁵⁾, hvorved man siden kan mindes, hvad man har lært, og at de, uden at behyrde Hukommelsen, give Stof til Eftertanke i en senere Alder. Naar en Lære-Bog nemlig ret skal gjøre Nytte, maa man med Fornøjelse kunne huske den, saa længe man lever, og det kan man kun, naar Formen er let og Indholden vægtig; men vi har saa længe været vant til Lære=Bøger af det modsatte Slags, at det rette endnu¹⁶⁾ synes vrangt.

Det tredje Kursus bør, under idelig Gjentakelse af de forrige, bestaa i Læsning af en noget udførlig Haand-Bog i Verdens-Historien, for hvis Indhold man gjør Rede paa fri Haand, og en saadan er det, jeg nu arbejder paa. Lykkes

¹²⁾ B 6-7: bør nu gaa igennem

¹⁴⁾ Stykket fra [i B 6-7: der, naar Versene er nogenlunde gode, er nemmest baade at lære og at huske.

¹⁵⁾ B 4-7: Hoved=Navne

¹⁶⁾ B 6-7 tilføje: tit

dette Arbejde kun nogenlunde, da er jeg vis paa, at Skole-
 Ungdommen, ved rigtig Benyttelse af dette Forraad, kan i
 Almindelighed bibringes baade Interesse for Verdens-
 Historien og god Vefked derom, til Nytte og Fornøjelse
 gennem hele Livet.¹⁷⁾

Forfatteren.

¹⁷⁾ Hele Stykket fra sidste Udgang udelades i B 4—7. (Grunden
 hertil fremgaar af den her efter følgende Fortale til 2den Udgave
 af Krønike-Nimene, S. XLVII og LV.) — I dets Sted har B 4 fol-
 gende: „Ved denne lille Bogs fjerde Dplag har jeg kun at forny
 Anbefalingen af det historiske Kort og af Krønike-Nimene
 (som i en ny forøget Udgave er under Trykken), da det kun er i
 levende Forbindelse dermed, dette Omrids hos Børnene kan gjøre
 sin Nytte.“ — B 5 har: „Ved denne lille Bogs femte Dplag har
 jeg kun at forny Anbefalingen af det historiske Kort og af Krønike-
 Nimene i en ny forøget Udgave, da det kun er i levende For-
 bindelse dermed, dette Omrids hos Børnene kan gjøre sin Nytte.“
 — B 6 gjentager Tilftriften med Tilføjele: „Dette sjette Dplag
 kommer saa sent, at det ventelig, uden at være det syvende, bliver det
 sidste, og det stader ikke, naar kun den lille Bog afløjes af en bedre;
 men den har jeg endnu ikke set.“ — B 7 har i Steden for begge
 disse Tilftrifter denne: „Om dette syvende Dplag af min Bog
 skal blive det sidste, veed jeg vel ikke; men det bliver dog sagtens
 det sidste i mine Dage, og jeg har derfor tilføjet et Par Ord om Be-
 givenhederne fra Napoleon den stores Fald til den Dag i Dag.“

[Hidtil utrykt Begyndelse til en Omskobning af Historisk
Børnelærdom. 1836.]

Fortale til tredje Dplag.

Denne lille Bog, der oprindelig kun er en Opfskrift af, hvad jeg mundtlig sagde mine Børn til Indledning i Verdens-Historien, har ved sin Korthed og Tydelighed anbefalet sig til en Del Lærere, og da de samme Egenstaber friskende den for at være Børnene til Tynge, lader jeg den gjerne oplægge paa ny; men vil dog bede de Lærere, der ynde den, fremfor alt at agte paa Børnenes Følelse og betænke deres Tarv.

Vi er saa vantede til at lade Børn lære Bøger udenad, at naar de baade er korte og nogenlunde læselige, har vi sædvanlig ej mindste Betænkelighed derved; men vi maa dog lære ogsaa at spørge, hvorvidt Børnene kan være fornøjede dermed og høste Nytte deraf, hvad, efter mine Tanter, med den sædvanlige Udenads-Læsning slet ikke er Tilfældet. Vil man derfor bruge denne lille Bog efter dens Bestemmelse, maa man ikke lægge den bogstavelig til Grund, men fortælle Børnene dens Indhold saa omtrent, som det naturligt kan falde, med „Tidens Strøm“ for Dje og Land-Kortet ved Siden, saa Bogen bliver kun et Hjalpe-Middel for Børnene til at indprente sig Forestillingen om de store Omstiftelser i Tidens Løb. Kun under denne Forudsætning har jeg ogsaa, efter Dnsfe, gjort Bogen lidt større; thi af to onde Ting skal man vælge det mindste, og enhver Bog, der proppes i Børnene, er for mine Dine et Onde, der selv i sin mindste Stikkelse maa kaldes for stort.

Bogen i og Munden op! det er den ny Skole-Lov, vi endelig maa lære at rette os efter, naar vi vil fortjene mange Tak af Børnene, og da først kan gode Bøger rigtig gjøre Gavn, som gode Benner i Baghaanden.

Middel-Havet løber øster ind fra det store Verdens-Hav og har mod Norden Europa, mod Østen Asien og mod Syden Afrika, og Middel-Havets Kyster, tillige med Landene mellem det og Indus-Floden, udgjør hele den Verden, der var bekendt i gamle Dage, som vi kalder Old-Tiden.

Siden, i Middel=Alderen lærte man at kjende Landene omkring Kattegat og Øster=Søen eller med eet Ord: Norre=Leden, hvor iblandt andre ogsaa vi har vort Fæderne=Land; og de to store Der i Nord=Søen: Stor=Britannien og Irland har været ligesom et Bede=Sted paa Rejsen mellem Middel=Havet og Øster=Søen.

Endelig opdagede man i Nyhaars=Tiden Amerika og saa vi dere paa hin Side det store Verdens=Hav, fandt baade Øst=Indien og Kina og sejlede rundt om hele Jorden; og vil vi nu vide, hvordan det gik til, og hvad de Folk hed, der spillede Mester i Tidens Lob, da gaa vi til Verdens=Historien, som er de store Tidender, man spurgte fra Slægt til Slægt.

Old=Tiden.

Allerførst maa vi nu nævne to Smaa=Folk: Ebræerne eller Jø=derne og Hellenerne eller Grækerne; thi det var de klogeste Folk i Old=Tiden, som skrev op, baade hvad godt de tænkte paa, og hvad stort der skete i Verden, saa vidt de var kjendt, for at Efterkommerne kunde ogsaa have Gavn og Glæde deraf.

Af deres Bøger, som nu er to, tre Tusend Aar gamle, ser vi da iblandt andet, at ovre i Egypten, hvor de store Pyramider staar endnu, der var det ældste Rige, de kjendte, hvor alting var ordentlig indrettet, med Templer og Slotte, Huse og Gaarde, Heste og Vogne, Avling og Fædrift, Kunst og Haandværker, Pragt og Stads, ligesom hos os. Folk havde det imidlertid ogsaa meget nemt der med Føden, for Nil=Strømmen, der løber langs igjennem Landet, er baade fuld af Fisk og gjør sædvanlig hvert Aar ved sin Overflommelse Landet overmaade frugtbart og let at dyrke.

Hertil var Jøderne Njensidner; thi de vorte fra een Familie op til et helt Folk der i Landet, og drog saa, for omtrent 3000 Aar siden under Moses til Syrien, hvor de oprettede et ganske eget Rige, der ikke skulde have nogen anden Konge end vor Herre.

Dette lille Rige i Kanaan eller Jødeland maa vi lagge vel Mærke til, ikke blot fordi vi har vore ældste Efterretninger om Jorden og dens Riger der fra, men ogsaa, og det især, fordi det blev Kristendommens Fæderne=Land.

Dat op til Jøderne bode et andet lille mærkeligt Folk, som de efter deres Hoved=Stæder kaldte Tyrier og Sidonier, men som ellers kaldes Føniker og var i gamle Dage Herrer paa Havet, ligesom Engelskmændene er nu. Disse Føniker, som var de første, der

farbede Purpur og pusede Glas, bejlede nemlig ikke blot hele Middelhavet lige til Indløbet, som de kaldte Herkules' Støtter, men de førte ogsaa paa de lange Rejser, op til Britannien eller England, og til Øster-Søen, ja, det er et Spørgsmaal, om de ikke førte baade paa Øst- og Vest-Indien. Saa meget er vist, at de svømmede i Guld og Sølv og alle Haande gode Sager, og ved det de spillede Mester til Søs og havde Bjergene Libanon i Ryggen, levede de længe som Blommen i et Æg; men til sidst hittede dog Krigs-Folkene ind til dem, og saa gik det ned ad Bakke, til Verdens største Handels-Stader blev, hvad de nu er: usle Gisser-Lejer.

De første selobudne Gæster, der kom til Tyrus og Sidon, var Assyrier og Babylonier, to nærliggende Folk, der boede langt inde i Landet ved Floderne Tigris og Eufrat og var ikke lidt stolte af deres store og prægtige Hoved-Stader: Ninive og Babylon, der kun kan lignedes ved London og Paris. Vel fik Kong Salmanassar fra Ninive og Kong Nebukadnesar fra Babylon ikke ganske deres Krig frem mod Tyrus og Sidon, men gav dem dog et Knæk, som de aldrig forvandt, og satte saadan en Skræk i dem for Krigs-Folk, at de godvillig underkastede sig Perserne.

Disse Perser var et lille Bjerg-Folk i Farsistan og stod under Mederne, men fik (omt. 550 f. Kr.) en tappere Konge ved Navn Kyrus, som først undertvang Mederne, indtog saa Babylon, og holdt ikke op, før han blev Herre over alle Lande lige til Middelhavet og det sorte Hav. Det skulde man syntes kunde været nok, men meget vil gjerne have mere, derfor indtog hans Søn Kambyjes Ægypten, og to af de følgende Perser-Konger, Darius Hystaspis og hans Søn Xerxes, gjorde sig al optankelig Umage for ogsaa at indtage Grækenland; men det mislykkedes saa ganske, at Perserne saldt selv i den Grav, de grov til Grækerne.

Det er en stor Fornøjelse at se et lille ædelt Folk lykkelig forsvare sin Frihed imod store Volds-Mænd, der synes almægtige; derfor veed man endnu alle Begrebe at fortælle om Persernes Tog til Grækenland, med Folk i Hundred-Tusend-Tal, og deres Flugt derfra med Spot og Skade, som ved saadanne Lejligheder med rette følges ad. Xerxes fik især sin Belønning af begge Dele, thi han gik over til Evropa ved Dardanellerne med hele Millioner Folk, men maatte være glad, han slap tilbage paa en lille Baad, saa Stammen blev hans, men Sparta og Athenen, som han vilde ødelagt, vandt udbødelig Ære. Det var især Spartanerne, der slog ham til Lands, og Athenenserne til Søs, men dog fik ingen saa stor Berømmelse som den spartanske Kong Leonidas og hans fire Tusende, som saldt alle sammen i Snævringen

Thermophylæ, hvor de paa tredje Dag standsede hele Perser-Hæren; thi ved saa smukt at opofre dem selv for Fæderne-Landet satte de Stræk i Perserne og Mod i alle Græker.

Skade, at disse Græker, som ellers i alle Henseender var et af de ædleste og ypperste Folk under Solen, kunde ikke holde Fred indbyrdes, saa Sparta og Athenen ødelagde hinanden; og hvem der ikke vil unde hverandre deres Frihed, bliver gjerne Trælle til Hobe, det fit Grækerne at finde.

Det første, skjønt ingenlunde det værste, var, at Kongerne i Makedonien, kun Græker halv om halv, opkastede dem selv til Hellenernes Formyndere, og blandt dem er især Alexander den store bleven berømt over hele Verden, ved det, han gik over til Asien og Afrika og indtog med en Haandsfuld Græker hele det persiske Rige. Den Herlighed varede imidlertid kun fra Høns sløj op til de sløj ned; thi saa snart Alexander var død, tog hver Strids-Mand sin Part af det store Kejserdomme, saa det eneste, de mange nye Konge-Riger lignede hinanden i, var, at der i dem alle taltes Græsk ved Hoffet, og levedes for det meste paa Græsk i Hoved-Stæderne.

De mægtigste af disse nye Riger vare eet i hver Verdens=Del: det makedoniske i Europa, det syriske i Asien, og det ægyptiske i Afrika; og ved denne Festlighed maa vi lægge Mærke til de to nye Hoved-Stæder: Alexandrien i Egypten og Antiochien i Syrien, som blev befolkede med Jøder og Græker og blev navnkundige over al Verden.

Så det vi nu her støde paa Jøderne igjen, maa vi huske paa, at de var bortførte i Fangenskab til Assyrien og Babylon af Salmanassar og Nebuladnesar, men havde under Kyrus faaet Lov til at vende tilbage og opbygge deres Stad og Tempel paa ny, og havde det siden ret godt, til en af de syriske Konger, Antiofus Epifanes, fik det tyraniske Indfald at tvinge dem til Afguderi. Det kostede naturligvis mange Taarer og meget Blod, men de fleste blev dog ved deres Fæderne-Tro og forsvarede den saa tappert under Anførsel af Judas Makkabæer og hans Brødre, at de syriske Tyranner til sidst blev nødt til at lade dem være i Fred.

Det varede imidlertid ikke lange, førend baade Jøder og Græker mistede rent deres Frihed; thi der var et Folk ligesom af Staal og Jærn, med et Sten-Hjærte, der bragte hele den da bekjendte Verden under Aaget, og det var Romerne.

Disse Romere skal, efter deres eget Sigende, fra først af have været en Del Røvere og Vand-Røvere, der havde ingensteds rigtig hjemme, men slog dem sammen allerede i Salmanassars Tid og bygte sig en

Fæstning ved Tiber=Strømmen, for des bedre at kunne leve paa Naboenes Beskæftning, og det skal da have været Begyndelsen til det saakaldte almægtige og evige Rom.

At nu mange Vække smaa gjør en stor Na, selv af saa godt som ingen Ting, det ser man aldrig tydeligere, end ved at fæste sine Øjne paa det historiske Kort; thi den lille Røver=Rebe blev i Tidens Løb hele Verdens Hoved=Stad; men Rømerne maa ogsaa have krøbet længe, før de lærte at gaa, thi endnu under Darius Hystaspis, da de først nævnes af andre Folk, ejede de kun en lille Strimmel af Mellem=Italien. I Alexander den stores Tid havde de derimod allerede bidt sig fast i Nedre=Italien, og siden gif det sejende for dem. Paa Sici=lien stødte de rigtignok sammen med Kartaginenserne fra Nord=Afrika, som nedstammede fra Tyrierne, og var efter dem blevet Verdens største Sømagt; men ogsaa med dem fik dog Rømerne snart Bugt, for disse Krige, som man kalder de puniske, var egentlig de sidste, der faldt Rom lidt besværlige. I den anden puniske Krig spillede nemlig den tapre kartaginensiske General Hannibal dem det Puds: fra Spanien af at gaa over Pyrenæerne og Alperne og gjæste dem i deres eget Land; men Enden blev dog, at Kartaginenserne maatte overlade dem baade Sicilien og Spanien og være glade, de beholdt deres afrikanske Besiddelser. Selv det varede imidlertid ikke længe; thi Rømerne truede dem saa længe med en ny Krig, til de afleverede alle deres Vaaben, og befalede dem saa at rømme Kartago, og da de ikke vilde, blev Byen ødelagt i Bund og Grund.

Dette skete omtrent 150 f. Kr., og paa samme Tid fuldbødte Rømerne Erobringen af Makedonien og Grækenland, hvorpaa Røden snart kom til Rigerne i Syrien og Ægypten; og da Oktavius Augustus ved Kristi Fødsels=Tid opkastede sig til Herre og Keiser over Rømer=Riget, indbefattede det alle Landene omkring Middelhavet, eller hele den da bekjendte Verden. Vel havde Søderne i Tide sluttet Venstas med Rømerne, og beholdt derfor lidt længer end de andre Folk en Skjætte af Frihed, men maatte dyrt betale det lille Fortrin; thi da de prøvede paa at rive sig løs, blev ikke alene Jerusalem stormet og ødelagt, men hele Folket enten nedslæbt eller som Trælle adspalttede over hele Riget.

Middel=Alderen.

*

*

*

*

*

*

[Udkast til]

Fortale og Indledning*)[til Krønnike-Rim, 2den Udgave 1842;
hidtil utrykt.]

„Ingenlunde siger jeg mig fri for den Egentjærlighed, som tilhviſter os, at hvad vi ſkrive, kunde i Grunden hele Verden have godt af at læſe; men jeg ſmigrer mig da kun med det Haab, at hvem der ellers læſer mine Bøger, ej vil forſmaa diſſe Rim-Blade, ſom jeg i Grunden kun har ſkrevet for mine egne Børn, og for deres, der tro ſom jeg: at Hiſtorien

*) At dette Udkast og den her efter S. LIV—LXV følgende Omſkrift af „Fortale og Indledning“ ere ſkrevne ſaa at ſige ud i eet Træk, i een og ſamme (Juli) Maaned 1842, det ſes deraf, at dette Udkast oprindelig var delt i en „Fortale“ og en „Indledning“. Denne ſidſte, hvis Overſkrift Forf. har overſtreget, begynder ſom her efter Stregen S. XLVIII; den har ingen Underſkrift, men den forudgaaende „Fortale“ er (ligeſom den ſeneste Omſkrift her S. LXV) undertegnet „J Orme-Maaned 1842. Grundtvig.“ Den nævnte „Fortale“ er dernæſt til Dels overſtreget af Forf., ſom derefter har ſkrevet ovenſtaaende nye Begyndelſe (indtil Stregen S. XLVIII) og givet den Overſkriften „Fortale og Indledning“, ſom da ſtal gjælde for den ſammen med det følgende, ſaaledes ſom det er trykt her ovenfor. Den forkaſtede (førſte) Form af Fortalen var denne:

Da jeg for tretten Aar ſiden forſte Gang udgav en lille Samling af verdens-hiſtoriske Rim, var det iſær med Henſyn paa mine egne Børn, og efter min Erfaring med dem har jeg udeladt de Rim, der ſaldt dem tungelt, og ſat andre i Steden, ſom nu maa prøve deres Lykke. Derimod har jeg tilføjet en Del nye Rim, uden ængſtelig at ſperge, om Børn vil finde dem lette, da de er en Tilgiſt, ſom kan medtages eller overſpringes efter Behag. Dpflyſningerne har jeg ganſte omarbejdet og ſtræbt at indrette efter, hvad man ſædvanlig ikke veed, eller glemmer at ſige andre; og nu er det kun mit Onſke, at Bogen maa bruges ſittigt, til man ſaar en bedre af ſamme Art; thi at muntre Rim, der gaar glat ind, og trække idelig Begjer paa Læserens Mund, er de rette hiſtoriske Lærebøger, kan enhver ved Prøve let overbeviiſe ſig om.

Den forſte Udfigt over Verdens-Hiſtorien, hvormed jeg forrige Gang indledte Rimene, vil jeg ikke her lade optrykke, da den under Navn af „Hiſtorisk Børne-Lærdom“ ſeiler ſin egen Sø, og forudsættes ſom beſkendt; men jeg lader ſom Prøve følge en ny Indledning til Brug paa anden Omgang med ældre Lærlinger, ſom er letnemme og kan have Lyſt til at vide lidt bedre Veſted med Tidens Løb.

For Reſten, ſaa da jeg ikke tør vente om tretten Aar enten at forandre eller forøge Krønnike-Rimene, anbefaler jeg dem til fri og ſittigt Brug af de unge, viiſ paa, det ſtal ikke fortryde dem, naar de blive gamle.

giver den sande Menneſſe-Kundſkab, og at man deſaarsag bør gjøre alt hvad man kan, for at ſøkke de ſmaa til dens ſaakaldte Labyrinth, lette dem Vejen og hindre Forvirringen.“

Saaledes begyndte Fortalen til mine „Erønniſe-Rim“ for tretten Aar ſiden, og de Børn, foruden mine egne, ſom blev underviſte efter dem, er vel ogſaa ſnart talte, da man i vore Skoler endnu, ſaa vidt jeg kan mærke, ſædvanlig ſtyr det lette og livlige ſom en Peſt. Da imidlertid dog en ny Udgave blev nødvendig, har jeg taget de Rim ud om Jeruſalem, Antiokien og Alexandrien, Italien og England, ſom ſalbt mine Børn for tunge, og ſtræbt at give lettere i Steden; men paa den anden Side har jeg lagt mange nye til, uden ængſtelig at ſpørge: for hvem; thi dels kan Børn godt ſpringe over, naar de bare faar Lov til det, og dels er det en ganſke egen Sag at lægge, hvad man kalder ſidſte Haand paa et Værk. Jeg har ſaaledes ved denne Lejlighed ret mærket, at ved de tres maa man ud med meget, ſom man endnu hen imod de halvtreds enten ikke vilde ſtille ſig ved eller ikke turde hyde Folk; thi i Graven gider man dog ikke taget det med ſig, og unyttigere, veed man ogſaa, det kan umulig ſtedes. Da jeg nu desuden, ſiden ſidſt, har været tre Gange i den anden Verden, vil ſige Engelland, og thygget Drøv paa meget i tretten Aar, ſaa vil en opmærksom Læſer finde meget, baade i Rimene og i Dplyſningerne, ſom han ikke venter og tit vel heller ikke huer; men det er noget, Læſere, for Livets Skyld, endelig maa lære at finde ſig i, ligesom Skribenter for Livets Skyld maa finde ſig i, at deres Læſere tit vrage det bedſte og roſe det daarligſte. Ege for lige, det er Friheds Lov, og hvem der ikke vil lyde den, bliver aldrig fri, kan maaffte blive en ſtor Tyran, men er immer Træl, førſt og ſidſt af Frygt for ſin Overmand, var det ſaa ogſaa kun Døden, den arme Djævel, der kun kan ſlaa ihjel!

Sidſt havde jeg i Sinde at ſkrive en verdenshiſtorisk Læſebog for Ungdommen, men da jeg tog fat paa det, blev det ſnarere en „Haandbog“ for Alderdommen, ſaa jeg vil kun ſige, jeg veed det nok, og vil nok, naar Haandbogen er færdig, gjøre en ny Prøve, vel ikke for ſtakkels tuſend Daler uden Frihed og Forlagſret,*) men vel for et

*) Herved ſigtes til Univerſitets-Direktionens „Beſkjendtgjørelſe“ af 22de Novbr. 1841, hvori „for Udarbejdelsen af en henſigtsvarende Lærebog i den almindelige Verdenshiſtorie til Brug i de lærde Skoler udsættes en Præmie af et Tuſende Rigsbankdaler rede Sølv, dog ſaaledes, at ingen Forlagſret tilkommer Forfatteren.“ Beſkjendtgjørelſen indeholder desuden en Række nærmere Beſtemmelſer med Henſyn til Bogens Indhold og Form. — Se Tidſkrift for Litteratur og Kriſtik, VI, 467—69.]

godt Ord, efter eget Skjøn. Bilde man dog bare forstaa, at gode Læse- og Læse-Bøger er ikke de letteste, men de vanskelige at skrive, og at hvad der, foruden lang Forberedelse, kræver „Liv og Aand“, det griber man ikke af Lusten, og det gjør ingen Stjumper, om man saa bød ham al Verden.

I Steden for den „historiske Børne-Lærdom“, hvormed Rimene forrige Gang indledtes, og som har gjort meget mere Lykke end de, har jeg skrevet en ny Indledning, som næppe stikker dem ud, men kan dog maasse lede enkelte ind i en historisk Anskuelse, der er Nordboer værdig.

Menneske-Slægten har, lige saa vel som enhver af os, der lever sin Alder ud, sin Barndom, Ungdom, Manddom og Alderdom, og det gaar Slægten med sin Barndom, ligesom os med vores: at derom veed den kun, hvad en ældre har fortalt; men ældre end Menneske-Slægten er kun Vorherre, saa skal vi vide noget om Skabelsen og de første Mennesker, maa det være ved en Aabenbaring, som den i første Mose-Bog om Adam og Eva, Paradis, Syndefaldet, Syndfloden og Babels-Taarnet.

Med Tungemaalenes Blanding og Slægtens Adskillelse i mange Folkeskæder begynder Ungdommen, som vi kalde Oldtiden, og da havde Menneske-Livet sin store Skue-Plads omkring Middelhavet, dog mest paa dets østlige og sydlige Kyst. Nu kunde det være meget morsomt at høre ethvert af de gamle Folk selv fortælle sit Levnedsløb; men kun tre af dem: Ebræer, Græker og Romere, har selv efterladt os Skrifter, saa om de andre, saa som Ægypter, Perser, Føniker og Kartaginenser, maa vi hartad nøjes med, hvad Ebræer, Græker eller Romere vidste og vilde fortælle os om dem.

Ebræernes Historie er den ældste, vi har, blev begyndt af Folkets store Lovgiver Moses omtrent 1250 Aar f. Kr. og saa godt som sluttet af Nehemias ved 450 f. Kr., netop paa samme Tid, som vor ældste græske Historie-Skriver Herodot levede. Nu indskrænkede Ebræerne sig vel, saa vidt muligt, til at skrive deres egen Historie, men deres Bortførelse til Ninive og Babylon og deres Hjemlov under Perser-Kongen Kyrus nødte dem dog til at melde lidt om disse, og her mødes de med Grækerne, som den store Perser-Krig ogsaa nødte til at beskymre sig lidt om Asiens Fortid.

Fra Kyri Dage, omtrent 560 f. Kr., lige til Oldtidens Slutning, med Jerusalem's Forstyrrelse 70 e. Kr., er det de græske Historie-Skrivere, vi maa holde os til; thi selv om Romerne er det Grækeren Polyb, der giver os bedst Besked.

Romerne, som indtog hele den gamle Verden, sølte nemlig intet Kald til at skrive dens Historie, og tog sig lidt nok af deres egen, saa det var først Livius under Kejser August, der skrev udførlig derom; men med det gamle kan vi se, han slussede, og det ny er forkommet.

Betragter vi nu Oldtidens Historie, som vi har den, da ser vi strax, det gik da med Slægten, som med os alle i Ungdommen: at Indbildnings-Kraften spillede Mester, og den var da meget stærkere end den er nu, saa Himmel og Jord, Guder og Mennesker, Bedrifter og Hærnespind løb let sammen for dem; men vi ser dog ogsaa godt, at hos Ebraerne drejede alting sig om Gudsdyrkelsen, hos Grækerne om Kunsterne, og hos Romerne om Krigen.

Romernes Djemed var det derfor at herske over hele Verden, og det naade de, for saa vidt Landene omkring Middelhavet var hele den da bekjendte Verden; men da de vilde videre, i Asien over Eufrat, og i Europa over Rhin og Donau, kom de til kort, og det var godt, da de ikke vilde gjøre Folk godt, men ondt. Grækernes Djemed var at gjøre sig u dødelige ved deres Værker, og det naade de ogsaa, for saa vidt som deres Digte og Billedhugger-Arbejde endnu beundres og berømmes alle Begne, hvor man har Smag for det skønne; men dermed gjorde de dog hverken dem selv eller andre Mennesker lykkeligere. Ebraernes Djemed var at vinde Guds Velbehag, Naade og Betsignelse, og det kan synes, som det slet ikke lykkedes dem, da de selv i Oldtiden havde megen Modgang og siden blev det mest plagede Folk under Solen; men saa længe der er Kristendom paa Jorden, er der dog et stort Vidnesbyrd om, at det gik, som Ebraernes Profeter havde spaaet: Guds Søn blev født af en Abrahams Daatter, forenede dermed den menneskelige Natur med den guddommelige, og udsønde Menneske-Slægtens Brøde, saa alle de, der tro paa ham, saa Guds Velbehag, Naade og Betsignelse til evig Tid. Dette har gjort Ebraernes gamle Historie til en Helligdom baade for Grækere og Romere, Skyter og Barbarer, saa uden at kjende den og Kristendommen, er man aldeles fremmed for Menneske-Livet i Middelsalderen og Nyaaertiden. Naar vi derfor slutte Oldtidens Historie med Jerusalems Forstyrrelse, da er det ikke blot fordi alle de gamle Folkeskær da havde tabt sig i det romerske Verdens-Rige, men især fordi paa samme Tid begynder Kristendommen at gjøre Opsigt i den store Verden, og er siden, hvad hele Menneske-Slægtens Historie drejer sig om.

Middelsalderen regner vi nu fra Jerusalems Forstyrrelse til Konstantinopels Erobring af Tyrkerne, eller fra 70 til 1453 efter Kristi Fødsel; og i de første tre Aarhundreder er Kristendommen klarlig nok Hovedsagen; thi Kristendommens Udbredelse, de

kristnes Liv og deres Forfølgelse af de romerske Kejsere og den hedenste Bøbel er det eneste, Mennesker i den lige saa ensformige som gruelige romerske Kejsertid kan finde mærkværdigt. Fra det fjerde Aarhundrede af, da de romerske Kejsere selv antog Kristendommen, og de kristne for det meste antog romerske Sæder, bliver det vel for saa vidt anderledes, at Kristendommens Virkning paa de gamle Folk omkring Middelhavet skjuler sig og hartad ophører; men da de nye Folk, som nu træder op, kun blive mærkværdige enten ved at bestride Kristendheden eller ved at antage Kristendommen, saa vedbliver denne dog i Grunden at være Sjælen i Historien.

De nye Folk, som i Middelalderen indtræde paa den store Skueplads, er Araberne, Nordboerne og Thyfkerne, der har meget til fælles med Ebræer, Græker og Romere i Oldtiden, men har dog en højst forskjellig Historie, fordi Menneske-Livet i Middel-Alderen er lige saa forskjelligt fra det i Oldtiden, som Manddommen hos alle kraftige Enkeltmænd er fra Ungdommen. Manddommen er nemlig Følelsens eller Hjærtets, derfor ogsaa Giftermaalets og Travlhedens rette Tid, da man forlader Faderne-Huset, sætter Foden under sit eget Bord, og strider til det yderste, hver for sit; saa Middel-Alderens Folke-Vandring og Folke-Blandinger, Ridder-Væsen, Rave-Ret og alle Gaande Broderskaber stik imod hinanden er i deres naturlige Orden, men faar i Kristenheden aabenbar en langt højere og ædlere Skikkelse end udenfor den.

Kristendommens Udbredelse i Europa og Kristenhedens Kamp paa Liv og Død med Tyrker og Hedninger, det er derfor Middelalderens Hoved-Begivenheder, som man maa holde fast ved, naar man ikke vil tabe Traaden i den store Labyrint.

Den store Kamp var nu igjen aabenbar den med Mahomedanerne, som to Gange stræbte at ødelægge hele Kristenheden: først i det syvende og ottende Aarhundrede, da Araberne standsedes i Frankrig, og sidst i det fjortende og femtende, da Tyrkerne standsedes i Ungern; og i Forbindelse hermed maa vi betragte Frankernes Korstog imod de vantro i det tolvte og trettende Aarhundrede.

Kristendommens Udbredelse skete efter Konstantin den stores Tid sædvanlig enten ved, at de hedenste Stammer, som nedsatte sig i Romer-Riget, af sig selv antog Kristendommen, eller ved, at disse nydøbte Hedninger paanødte andre Hedninger Daaben; men der er dog een stor Undtagelse, som vi maa lægge vel Mærke til, fordi det var Skabelsen af, hvad vi nu kalde den protestantiske Kristenhed i Engelland og Holland, Thykland og Norden.

Denne Folke-Kreds omkring Østersøen og Vesterhavet, som i Menneffelivets Nyaaars-Tid spiller Hoved-Rollen, bliver nemlig verdenshistorisk i Middelalderen, først ved store Kæmpe-Stærers, især Goters, Anglers og Normanners, Udvandring fra Norden, og derpaa ved dens Indlemmelse i Kristenheden.

Kæmpe-Skridtet hertil var Anglernes eller Angel=Sagernes Omvendelse i det syvende Aarhundrede, som drog baade Tysklands og Nordens efter sig og bragte i nye Bog=Sprog (Angelsaxisk og Is=landsk) en aandelig Verdens-Del for Lyset, som gennem hele Oldtiden havde været i levende Bevægelse, men næsten aldeles skjult for Ebraer, Græker og Romere, der kun gennem Fonikerne havde hørt dunkle og fabelagtige Skipper=Efterretninger om Thule, Ravlandet og de lyfsalige Der, hvor Sjælene levede endnu efter Døden. Her, hvor Hjertet hængte ved Fædrene, og hvor man, som Edda viser, i Ungdommen sværmede for en langt højere Kamp og Sejer end Romerne, her var det først i Middelalderen, man nænte at forlade Hjemmet og fik Mod paa at indtage fremmede Lande, og selv da blev dog Broder=Parten ved Hjemmet, mens en Del kun flyttede til det øde Island, for at beholde deres Frihed og dog bevare deres Modersmaal og holde Nje med det gamle Fæderneland. Selv Goter og Normanner, som nedsatte sig i Hjertet af det romerske Rige, prøvede paa at bevare deres nordiske Sprog, og hvad der glippede for dem lykkedes i hele fem Hundred Aar for Anglerne, som nedsatte sig paa Romer=Rigets yderste Grænse, og de blev da de store aandelige Mæglere og Færgemænd mellem Sydten og Norden, Middelhavets og Østersøens Folke-Kreds, og derved i det hele ogsaa mellem Oldtiden og Nyaaarstiden. Selv glemte de imidlertid under den normanniske Undertrykkelse deres Stør=værk og Tredjeparten af deres Modersmaal; saa begge Dele er først nylig opdagede, til at kaste det Lys paa Middelalderen, der nødvendig maattefattes, saa længe man oversaa Tysklands og Nordens angelske Evangelister og Skolemestere, Fødsels-Hjælperne for Sago, Island og hele vor historiske Oplysning.

Anglerne, som mellem de fra Norden udvandrede Folk havde længst og bedst holdt paa Modersmaal og Fæderneffike, var ogsaa de første, der kom begge Dele i Hu, saa i Slutningen af det fjortende Aarhundrede opstod Wickleff som Reformator i Engelland og varfledede om Nyaaarstiden, som oprandt i det femtende med Bogtrykker=Kunsten.

Ligesom det var i Tyskland, Bogtrykkeriet opkom, saaledes blev det ogsaa den tyske Reformation i det sextende Aarhundrede, der gav Tiden et nyt Præg, som en Forstands-Tid og en Bog-Tid, men

endnu kun meget ufærdkommen som en folkelig Friheds=Lid, hvad den dog maa blive, hvor Menneske=Livet skal faa en nogenlunde blid og værdig Alderdom. Vel rev nemlig de tre nordiske Riger, Engel=land og Skotland sig rent løs fra Paven i Rom og dermed fra det store Kirke=Rige, der i Middelalderen havde for en stor Del givet Kristenheden Udseende af et Verdens=Rige, hvori Folkene tabte deres Egenheder; men de rev sig i Grunden slet ikke løs fra deres Overtro paa Latinen, som, ved at tage sit kristelige Skin, blev aabenbar afgudist; saa endnu drages alle Vegne, undtagen i Frankrig, folkeligheden og Modersmaalet med Døden, under Romer=Rettens og den latinske Grammatiks Jærn=Klæb.

Dette er nu, hvad der har gjort Frankrig saa farlig for hele Europa og truer os endnu med Undergang; thi Frankrigs Dannelselse, Bogssprog, Love og Indretninger maa være saa flette som de vil, saa er de dog franske, og Folket forstaar sig selv og holder alt sit eget i Gre, hvad kun halvvejs er Tilfældet med England og slet ikke med Tyskland og Norden, hvor det folkelige i alle Retninger maa trælle for det fremmede, og hvor man ikke engang, uden netop paa Tronen, kan vinde nogen betydelig Virke=Kreds, uden at have fordybet sig i Latinen, som er Modersmaalets Grav, og fulgt Romer=Rettens Kane, som er Folkelivets Pestilens.

At det snart vil blive meget bedre, derfor er Guds Forsyn vel Borgen, og den græske Opstand et lykkeligt Varsel; men hvor man ikke tror paa Forsynet, faar man det ikke bedre end Franskmændene, der tyranniserer sig selv; og Ny=Grækerne, som havde nærmest Rald til at vise Verden en lige saa ulatinisk som folkelig Dannelselse, fattes baade Aands=Kraften og Oplysningen dertil; Tyskernes Oldtid er bølgmørk, og deres Livs=Anskuelse bagvendt, saa de kan, med deres store Sjæle=Krafter, slet intet gøre for Livet; og Engelskmændene, hvis Begreb om det hele er lige saa slet, som deres Greb paa det enkelte er mesterligt, gaar nu daglig Krebbsgang for at tækkes Tyskerne. Nordboerne, som har en Oldtid, vel ikke nær saa glimrende, men lige saa lys som Grækernes, og ret egentlig profetisk for Nyhaars=tiden, de er de eneste, som kan bryde Isen og gøre Ræmpe=Skridtet, uden derfor at blive enten Franskmænd, Dyr eller Barbarer; men ingensteds er Overtroen paa de døde Sprog og de dræbende Bogstaver (ramme Runer) større, ingensteds Frygten for den store Verdens Dom og Mistilliden til eget Sjøn almindeligere; saa det maa kaldes et stort Mirakel, naar de gør, hvad udvortes dog kan gøres, blot med et Pennestrag, et langt og tykt Pennestrag over alt, hvad der binder de ædle Kræfter, hindrer den folkelige Dannelselse, og spærrer de

udstrakte Birke=Kredse for den sande Dhygtighed, naar den ikke, ved et Vidunder eller hyderst sjældent Dykketraf, er forbundet med sine arrigste Hjender: den saakaldte klassiske Dannelse og den tusendbenede men hovedløse Udenads=Læsning til første, anden og tredje Examen. Holder imidlertid Ordsproget Stik, at Naturen gaar over Optugtelsen, da maa ogsaa Nordens fribaarne Kampe=Natur nødvendig gaa over Roms tyranniske Optugtelse, saa vi ikke lade os levende begrave i Hjemmet af deres Gjenfærd, som vore gamle Frænder hjemfagte i deres Røver=Kule og jog til Hel! Og med dette Haab vil vi trøste hjerandree.

Fortale og Indledning

[til Krønnike-Rim, 2den Udgave, 1842; hidtil utrykt].

For tretten Aar siden gjorde jeg det første Forsøg paa at knytte Verdens-Historiens Hoved-Begivenheder til lette Krønnike-Rim; og sjønt den eneste Recensent, der værdigede Forsøget et Blik, rask erklærede det for mislykket, vil dog nok Tiden vise, han tog mærkelig fejl. At vore Skole-mestre endnu har megen Sky for det lette og livlige, er des værre sandt nok, og derfor er Krønnike-Rimene vel ikke kommet ret mange Børn til gode; men dog har Erfaringen, med mine egne Børn, som jeg nærmest havde for Øje, og med en Del andres, lært mig, at et første Forsøg af det Slags næppe kunde lykkes bedre. Rimene om Jerusalem, Antiokien, Alexandria, [Rom,] Italien, [Friedrich den eneste] og Engelland, som faldt mine Børn for tunge, har jeg nu taget ud, og stræbt at give lettere i Steden; men sjønt jeg ogsaa har søgt at give de mange nye saa lette som muligt, har jeg dog ikke dermed været ængstelig, da Børn godt kan springe over, naar de bare, som det sig bør, faar Lov dertil; og desuden betænker man sig i min Alder lidt paa at udelade, hvad maaske derved gik tabt og kan dog gavne i Opvæksten. At Norden har faaet en Del mere at sige i denne Udgave, kommer af, at den thyske Upartiskhed, jeg forrige Gang beslittede mig paa, fik ved mit Ophold i det partiske England et Stød, som den aldrig forvinder; thi derved blev det mig soleklart, at naar galt skal være,

maa et Folk heller glemme hele den øvrige Verden, end glemme, det er sig selv nærmest.

Sidst havde jeg i Sinde at skrive en verdenshistorisk Læsebog for Ungdommen, men det blev snarere en Haandbog for Alderdommen; og jeg tror virkelig, Ungdommen var bedst tjent med en større Samling af Krønnike-Rim og tilsvarende Oplysninger; men da den Tro næppe bliver stærkt udbredt i mine Dage, kunde jeg nok have Lyst til at prøve mit Held med en jævn Læsebog, vel ikke for tusend Daler, uden Frihed og Forlagsret*), men for et godt Ord, efter eget Skjøn. Hvad nemlig end Universitets-Direktionen tænker, saa er en god verdenshistorisk Læsebog for Ungdommen virkelig et meget vanskeligt Arbejde, der, foruden lang Forberedelse, kræver „Liv og Aand“, saa den griber man ikke af Luften, og den gjør ingen Stjumper, om man saa bød ham al Verden.

I Oplysningerne, som man ej blot vil finde forøgede, men flittig omarbejdede, har jeg gjort mig Umage for, baade fra den poetiske og historiske Side at lette Krønnike-Rimenes Brug, og især stræbt at oplyse det nordiske og hjemlige, som jeg veed, man fra Latin-Skolen slet intet kjender til.

Den „historiske Børnelærdom“, hvormed jeg sidst indledte Krønnike-Rimene, har jeg denne Gang udeladt, da den har gjort meget mere Rykke end de og gaar alt i fjerde Udgave paa sin egen Haand; men jeg har skrevet en ny Indledning, som passer bedre til Rimene, og som de jagtens faar Lov til at beholde. Børnelærdommen, med Landkortet og Tidens Strøm for Dje, forudsætter jeg imidlertid nu som før, og den ny Indledning er egentlig kun beregnet paa Læreren, der ønsker sig et almindeligt Overblik af Verdens-Historien, som den er opfattet i Rimene, og paa

*) [Sfr. Anm. her foran S. XLVII.]

Ungersvenden, der ønsker Lys over, hvad der i Drengenaarene dunkelt tiltalte ham; thi jeg er langt fra den Overtro, at man enten kan lære at forstaa en Bog, før man har læst den, eller Menneſte-Livet, før man virkelig har deltaget i det.

Menneſte-Slægten har aabenbar i det hele ligesom i det enkelte ſin Barndom, Ungdom, Manddom og Alderdom; og med Barndommen er det naturligtviſt gaaet den, ſom det gaar os alle med vores: at derom veed vi ikke ſtort mere, end hvad ældre har fortalt os, og veed tit ikke ret, om det, vi mindes fra Barndommen, er virkelig ſtet, eller vi kun har drømt det. Da nu ingen uden Vorherre er ældre end de første Menneſter, ſaa er det kun ved en Aabenbaring, vi kan have ſaaet nogen tydelig Foreſtilling om Slægtens Barndom, og alle dens egne Fortællinger derom maa være mere Drøm end Virkelighed. Ligſom imidlertid alle ſivlige Børn har et vel dunkelt, men dybt og undſletteligt Indtryk af den Tilſtand og Synskreds, hvori de, ſelv ſom ſpæde, befandt ſig, iſær naar der ſkete en pludſelig Overgang, ſom fra et Slot til en Hytte, eller endnu mere: fra en dejlig Have til en øde Ørkt, ſaaledes har Menneſte-Slægten et undſletteligt Indtryk af et i Barndommen forloret „Paradis“, ſom den ſiden har ledt om i hele Verden, men aldrig fundet. De enkelte, hos hvem dette Indtryk var meſt levende, Savnet ſoleligt og Længſelen ſtærkeſt, de talte og ſang højt derom, og det er Boetiens eller Skjaldſkabets Grund-Tone under alle Himmelegne og til alle Tider, men naturligtviſt kjendeligt i Oldtiden, ſom er Slægtens Ungdom. Fra Oldtiden er derfor alle de ſaa-kaldte mythiſke Sagn og Sange, hvori Guder og Menneſter, venlig eller fjendtlig, mødes; og fra alle Sider er den græſke og den nordiſke Mythe-Kreds de mærkeſte, da vi i dem finde en poetiſk Anſkuelse af hele det virkelige,

velbekjendte Menneſte-Liv, kun i et forſkjelligt Forhold til Guderne og til Paradiset eller Himmerig paa Jorden, i det Grækerne fæſtede Det fornemmelig paa, hvad de fandt og følte hos ſig, men Nordboerne paa, hvad de onſkede og haabede; ſaa den græſke Mythologi er naturhiſtoriſt, men den nordiſke verdenshiſtoriſt.

Ligeſom vi nu, ved at læſe en Digters Hoved-Værker, om vi end ikke veed andet om ham, kan deraf lære at kjende en Del til ham, ſaaledes kan de græſke og nordiſke Mytther ogſaa lære os at kjende en Del til Menneſte-Livet i Oldtiden, ſom det var hos Græker og Nordboer; og det træder endnu tydeligere frem i deres Helte-Sagn og Helte-Sange, der ligner en ſtor Digters Levnedſ-Befriſe af ſig ſelv, hvori hans virkelige Begivenheder paa en ſnuſ men æventhyrlig Maade ſammensmelte med hans Anſuelſer og Hjærneſpind, ſaa der er megen Sandhed i det hele, ſkjont vi i det enkelte aldrig kan ſige, hvor megen, med mindre vi af andre Kilder veed det. Kundſkaben om, hvad der i det enkelte virkelig har tildraget ſig med Menneſket, det er, hvad vi egentlig kalde Hiſtorie, og en ſaadan kan vi ikke vente fra Menneſte-Slægtens poetiſke Ungdom og Helte-tid, uden om enkelte ſtore Begivenheder, der i en vis Kreds tiltrak ſig almindelig Opmærkſomhed, og blev beſkrevne, mens de endnu var i friſt Minde. Da vi nu kun af Ebræer, Græker og Romere har efterladte Skrifter, ſom vi med Sikkerhed kan ſpore tilbage til Oldtiden, ſaa er det deraf, vi maa ſe al vor egentlig hiſtoriſke Kundſkab om den; og da Menneſte-Livet, naar vi ſkære Ungdommen fra, er i alle Maader et „Nar uden Vaar“, maa diſſe Old-Skrifter nødvendig ligge til Grund for hele Menneſte-Livets hiſtoriſke Oplyſning.

Nu har vi imidlertid fra Romerne kun meget lidt hiſtoriſt, og det ſørſt ſkrevet omtrent ved Keiſer Auguſts Dage, da Oldtiden ſang paa det ſidſte Vers, medens Græ-

fernes ældste Historie=Bog (Herodots) dog er over 400 Aar tidligere, og Ebræernes yngste (Nehemias) omtrent lige saa gammel. Heraf følger, at vi af romerske Bøger kun kan faa egentlig historisk Kundskab om Oldtidens aller-sidste Aarhundrede, af de græske om fem eller højt sex Aarhundreder, og kun af de ebraiske om tidligere Begivenheder.

Naar vi nu sammenligne de ebraiske og græske Historie=Bøger, da se vi strax, at den store Begivenhed, hvormed hine slutte og disse begynde, er det persiske Verdens=Rige, som opkom i det sjette Aarhundrede f. Kr., og dermed begynder da den i det hele bevislige Verdens=Historie, med to enstemmige, af hinanden uafhængige Vidnesbyrd om et tredje, og med Følger, som bevise det foregaaende. At nemlig det persiske Verdens=Rige tabte sig i det græsk=makedoniske, og hele Kredsen omkring Middelhavet i det romerske Verdens=Rige, det er klart nok; men da derved selv Romernes Følgeslv tabte sig i et grueligt Tyranni, saa er det egentlig kun Oldtidens Døds-kamp og ej dens Liv, vi i de store Verdens=Rigers Historie finde beskrevet.

Gaa vi med denne Oplysning, og Lyft til at kjende Menneske=Slægtens Ungdoms=Liv, til Ebræernes Skrifter, som de eneste, der mulig kan oplyse os derom, da falde vi i den dybeste Forundring over, hvad vi finde; thi vel kan alle Smaa=Skrifterne rummes i eet Bind, og vel handle de næsten udelukkende om Ebræerne selv, hvis Bedrifter, verdslig talt, kun var smaa imod Persers, Grækers og Romers; men vi finde et Folkeskærs Levnedsløb beskrevet fra først til sidst, et Folks, saa gammelt, at det lagde sig til Hvile, da Perser, Græker og Romere stod op, saa poetisk, at alting drejer sig om Guds=Dyrkelsen og Vejen til det forlorne Paradis, og dog saa jævnt og trosthyldig beskrevet, som det ædrueste Djævidne kunde fortælle, sjønt de profetiske Skrifter vise os det dunkleste og mest glødende Billedsprog, vi kjende. Vist nok kan deres ældste og hypperste

Historie-Skriver Moses ej være stort ældre end 1200 Aar f. Kr., og fortæller dog lige saa tydelig og bestemt, ikke blot om Abraham, Isak og Jakob, men om Syndfloden, Paradis og Skabelsen, som om sit eget Levnedsløb; men naar Vorherre, som der staar, og som alt stadfæster, „talte med ham, som en Mand med sin Næste“, da foreger det kun vor glade Forundring og avler det modsatte af Mistro.

Betragte vi nu Oldtiden saa at sige ved den hellige Lampe i Ebræernes Tabernakel, da se vi Menneske-Slægten, for sine Synders Skyld, ikke blot udjaget af Paradis og hartad udryddet ved Syndfloden, men igjen ved Babels-Taarnet spærngt til alle Sider, med mangfoldige Tungemaal, saa den ene ikke forstaar den anden, og maa nu finde det rimeligt nok, at baade Perser, Græker og Romere udtømte deres Kræfter enten paa at gjøre ondt eller dog paa forfængelige Ting, blev tidlig Oldinger og aldrig Mænd i aandelig Forstand. Kun mellem Ebræerne forudsiges og forberedes noget stort: et Rednings-Middel for den faldne Slægt og en Hjemvej til Paradis.

Gige paa Overgangen fra Oldtiden til Middelalderen, da det ebraiske Folkeliv giver sit sidste Suk under Jerusalems Forstyrrelse, da møde vi ogsaa virkelig ikke blot en Evangelie-Bog af Ebræer paa Græsk, som beskriver Opfyldelsen af alle Spaadomme og et nyt Paradis eller Himmerig paa Jorden med en Guds og Menneskens Søn, Jesus Kristus, Verdens Frelser, men vi møde, hvad der er langt mere end alle Bøger: en højroftet Lobsang af utallige Menneſker, trindt i det romerske Rige, som Troen paa Jesus fra Nasaret har sammensmeltet til eet Folk med mange Tungemaal, som kalder sig Guds Børn og er det evige Liv i hans Paradis saa visse, at de for Jesu Navns Bekjendelse gladelig opofre alt: Ere, Liv og Gods i denne Verden.

Dette er den store Kjends-Gjerning i Tidernes

Fylde, som borger for Sandheden af Ebrærnes Historie og Livs-Anskuelse; thi baade er den kristne Kirke og Menighed en upaatvielelig Kjendsgjerning fra en historisk ophlyst Tid, og tillige er den aabenbar Sjælen i hele den følgende Tids Folke-Historie.

Tænke vi os nemlig Kristen=Folket borte, da har vi intet andet end det romerske Verdens=Rige i Keiser-Dagene, altsaa et Helvedes Rige i Vesten, i det mindste lige saa ensformigt og blomraadent, som det saakaldte himmelske (kinesiske) Rige i Osten; thi selv nu, da Kristendommen paa ny „satte Himmel og Jord i Bevægelse“, opstod der gennem hele Middelalderen intet, som kan tildrage sig Menneskets Opmærksomhed, uden at det jo enten, som Islamismen, stod i bestemt Modsatning til Kristendommen, altsaa var betinget ved den, eller, som den nordlige Folke-Kreds, antog Kristendommen og dannedes derved.

Men er det splittergalt at overse den kristne Kirke i Tidens Fylde, naar man betragter Middelalderens Historie, som kun den sætter i levende Bevægelse, da er det dog heller ikke klogt at overse den østersøiske Folke-Kreds, som lod sig sætte i levende Bevægelse, og aabenbarede da en aandelig Verdens=Del, som hidtil havde været skjult, og vi maa vel sige: gjemt af Forsynet, til at fortsætte Slægtens Levnedsløb, naar Folke-Kredsen omkring Middelhavet havde udtømt sine Kræfter. Ligesom derfor Kristenhedens Kamp med sine aabenbare Fjender er den ene Side af Middelalderens Historie, saaledes er Vexel-Virkningen mellem den kristne Kirke og dens nye, gode eller flette, Venner fra Norden aabenbar den anden Side, og det netop den frugtbare, hvoraaf, som i et Egtestab, Mennekelivet i Nyaaertiden udspringer.

Betragte vi nemlig Romer-Riget i de tre Aarhundreder fra August til Konstantin den store, da er de kristnes Liv og Død aabenbar den eneste historiske

Begivenhed, som Menneske-Aanden finder sin Opmærksomhed værd; men efter den Tid ser man daglig klarere, at de kristne er blevne langt mere romersk-kejserslige end de romerske Kejsere er blevne kristelige, saa eet af to: enten har Kristendommen tabt sin Livs-Kraft, eller Folkene i Romer-Riget har tabt det levende Indtryk deraf; og Sagen klarer sig, da Kristendommen kommer i Berørelse med Angler og Normanner. Disse to mærkbare Folke-Stammer, begge udbandrede fra Norden, blev ogsaa aabenbar begge grebne af den kristne Kirkes Evangelium, men danne dog, ikke blot i Engellands, men i hele Kristenhedens Historie, en skarp Modsatning; thi de forholdte sig til hinanden i Middelalderen netop som Lutherdom og Pavedom i Nyaaertiden. Ligesom nemlig Normannerne var Pave-Tronens Støtter og Kors-Togenes Mærkesmænd, saaledes var Anglerne Stamfædre til den ny Kristenhed, som, protestantisk mod Pavedømmet, tilegner sig Evangeliet paa Modersmaalet, i Forbindelse med sin ejendommelige Tankegang og hele Folkelighed.

Det sidste er, især for os Nordboer, aabenbar den mest tiltrækkende Side af Middelalderens Historie; men den var længe skjult, fordi Anglerne, under det normanniske Aag, halvvejs glemte deres Modersmaal og aldeles deres gamle Skriftsprog og Stovværk, og det varede længe, før vi, deres nærmeste Brønder i Hjemmet, fik Øje derpaa og kunde oplyse det.

At vore gamle Forfædre levede i Oldtiden et lige saa menneskeligt og poetisk Liv, som Grækerne til Tiden mellem Pythagoras og Solon, og havde en munter verdenshistorisk Anskuelse af Menneskelivet, som en stor Helte-Kamp, hvori alle Guder og det guddommelige Forsyn tog Del, og som derfor skulde føre til en evig Sejer, det veed vi nu, men kun fordi vi har det islandske Saga-Bibliothek paa Modersmaalet; og Island saa vel som Tyskland skulder Anglerne baade deres

Ombendelse til Kristendommen og deres Skrivekunst paa Modersmaalet; thi ikke blot var Anglerne den eneste af de fra Norden udvandrede Stammer, som holdt fast paa sit Modersmaal og gjorde det til Skriftsprog, men det var ogsaa ved angelske Præster, baade Tyskland og Norge blev kristnede.

Dette, at Anglerne, som lod sig godvillig kristne i det syvende Aarhundrede, blev et Nordlys for fem Aarhundreder, ja, blev de store aandelige Mæglere mellem Kristendommen og det nordiske Hedenskab, mellem de romanske og gotiske Sprog, mellem Middelhavets og Østersøens Folkekredse, og derved tillige i det hele mellem Oldtid og Nutid, — det er imidlertid ikke blot en Gæde for dem og en Vinding for os, men det er aabenbar den største af alle Middeldalderens Begivenheder, og Vedas Kirkehistorie paa Angelsagisk er Traaden i dens Labyrinth.

Hermed hænger det paa det nøjeste sammen, at det var i Engelland, man alt i det fjortende Aarhundrede saae „Reformationens Morgenstjerne“ i Wickleff; men skal vi se, hvor vi er og hvad vi fattes, da maa vi ikke betragte Nyaaarstiden som en Skabelse af Reformationen i det sextende Aarhundrede, men skal betragte Reformationen som et skjævt Kampeskridt i Nyaaarstiden, der vel førte os langt nok fra Paven, men ingensunde til Paradis, ej engang til os selv, som vi dog først maa komme til, før vi kan gaa videre.

Middeldalderen var nemlig, hvad Manddommen altid er, Følelsens eller Hjærtets Regerings-Tid, da man mer eller mindre river sig løs fra Fæderne-Huset og Ungdoms-Dømmene, gifter sig, og slaas om mit og dit, eller dog om, hvad man elsker og finder for Øjeblikket nødvendigt til sin Lykke; saa da var Udvandringer, Folke-Ombendelser, Folke-Blandinger, Riddervæsen, Røveret, og allehaande Broderstaber stik imod hinanden, i Naturens

Orden. Kristendommen skabte ikke Middelalderen, men frelst den kun, for saa vidt den godvillig lod sig kristne. Det gjorde i det hele Engelland og Norden, men det gjorde Tyffland og Sagen kun halvejs, og den tyske Reformation blev derfor ogsaa et halvgjort Arbejde, der naar havde ført os af Aften i Ilden; men da hverken Engellsmændene eller vi havde Greb paa at slaas med romerske Legioner, maa vi takke Tyfferne, som havde det, for Reformationen som for Hermans-Slaget, og for Resten sejle vor egen Sø.

Nyaars-Tiden er nemlig, som Menneſte-Slagstens Alderdom, sølig og skrøbelig, saa naar vi i den skal være oprigtige, kan vi ikke gebærde os som i Middelalderen, og skal vi udrette noget med Hyst, maa vi have vor Frihed, skal vi gjøre noget stort, maa det være med Forstand paa Livet, og fremfor alt paa vort eget Menneſte-Liv, som et eget Folkeliv. Derfor maatte Pave-Naget aflastes, og Troen blive en fri Sag, overalt, hvor Menneſte-Livet skulde trives; men derfor maatte ogsaa vor Barndoms-Kjærlighed til Modersmaal og Fæderneland og Mindet om vore Ungdoms-Drømme og Bedrifter vaagne; thi hvad man ikke elsker og mindes, lærer man aldrig at forstaa. Paa alt dette stileden nu vel ogsaa den sagnede Reformation, men naade det kun halvt, saa vi fik et lettere Nag og mindre Tvang, fik Kloster-Latinen ud af Kirken, men Stilemageriet ind i Skolen, og vilde give os til at forstaa den saakaldte klassiske Oldtid, uden at kjende eller statte vor egen. Tyfferne, som gif i Spidsen, var for saa vidt undskyldte, som Troen hos dem blev en meget friere Sag end hos os, og deres Oldtid havde ingen Mindesmærker efterladt, hvoraf den kunde oplyses; men Slæden for os var lige stor, og Afguderiet med de døde Sprog, den latinske Grammatik, Bogstav-Skriften, Bogtrykker-Kunsten, Romer-Retten, Lust-Nanden, Lust-Kirken, Lust-Riget og alle Haande Lust-Kasteller, er i det mindste

meget mere tykt end nordisk; saa kan vi ikke hjælpe Tyskerne, saa kan de endnu mindre hjælpe os af dermed.

Ogsaa her gjælder det, at denne Verdens Børn er klogere paa deres Vis end Eysets Børn; thi Franskmændenes Virksomhed, Dannelse, Poesi, Bogssprog, Vidskab, Love og Indretninger maa være saa aandeløse som de vil, saa er de dog franske, og derfor levende, og har givet Frankrig en udbortes og indvortes Overlegenhed, som endnu maatte komme os langt dyrere at staa end hidtil, dersom vi ikke fattede Mod til at ligne og være os selv, hvortil ingen paa hele Jordens Kreds har stærkere og skønnere Kald eller mere Trang end vi, som beho vore Fædres Land og tale vor Moders Maal fra Arilds Tid, er slupne hartad ublandede gennem Middelalderen, og kan hos Saxo, Angler og Islændere i et klart Spejl betragte vor herlige Oldtid, og har saa godvillig antaget Kristendommen, at saa snart vi sætte os i et frit og levende Forhold til den, virker den ingensteds mere velgjørende.

Ny=Grækerne, for ej at tale om Ebræerne, har vist nok samme Kald og Trang som vi, og deres Opstand mod Tyrken var et lykkeligt Varsel; men de fattes baade Kraft og Eys til at gaa i Spidsen, og Anglernes Børn, hvis Fædre var i Oldtiden vore Profeter og i Middelalderen den ny Kristenheds Kirke-Fædre og Skole=Forstandere, de er da de eneste, vi kan vente Hjælp af, til at bryde, hvad der binder de ædle Kræfter, bortrydde, hvad der hindrer den folkelige Dannelse, og sprænge, hvad der spærrer de udstrakte Virke-Kredse for den ægte Dygtighed. Hvor Anglers, Vælgers og Normanners, Piktters og Galers, Vælskmænds og Frers Blod gennem Aarhundreder sammenrandt, er vel Tanke=Gangen nødvendig i en frygtelig Uorden, Oldtids=Minderne svage og forvirrede, og Grebet paa det enkelte aldrig saa fast, at jo Begrebet om det hele bliver løst; men naar vi se, i hvilken Bevægelse Shakspear længe efter Døden

hjalp til at sætte Livsaanderne i Thyskland og Norden, kan vi dog ikke tvivle om, at Nordens Kæmper for det levende, det fri og folkelige jo endnu vil finde stærke Hjelpe-Tropper paa Anguls D, hvor det levende, det fri og folkelige, skjønt en Gang i to Aarhundreder begravet, dog aldrig uddøde. Der staar ogsaa i dette Øjeblik en levende Strid paa Den med Kæmpe-Kræfter om Reformationen i det sextende Aarhundrede, en Strid, der kun endnu ingen Opsigt gjør i Evropa, fordi Spillerummet er saa frit, og Skuepladsen paa en Maade saa fjærn, men som, naar Thors-Karren faar sine Hjul opringede, nok vil lade sig høre over det brusende Hav, og lære Folkene, at menneskelig Frihed er lige saa vel Troens som Aandens Element, det mundtlige Ord alle Pennes Mester, og det virkelige Liv det eneste Dyb, hvoraf det sande Lys opstiger. Verden bliver derfor vist nok intet Paradis, men Nyaars-Tiden vinder derved den Rigevægt med sig selv, som er aldeles nødvendig, naar Menneske-Livet i den skal vise sig det Oldtidens og Middelalderens Liv værdigt, hvoraf det udsprang, og avle en Oplysning, der ikke, som den franske, beskammer og forhaaner, men ærer og forklarer Oldtidens Aand som alle Edlingers Fader, og Middelalderens Hjærte som de levendes Moder, aandelig og hjærtelig Forstand som begges Arving.

Ingensteds er vel Optugtelsen denne Lys-Oplysning mere imod, end i vort Norden; men blev det til et Ordsprog iblandt os, at „Naturen gaar over Optugtelsen“, da maa dog vel snart Nordens fribaarne Kæmpe-Natur gaa over Roms den slaviske Optugtelse, saa vi ikke lade deres Gjenfærd kyske Livet af os i Hjemmet, som vore gamle Frænder hjemfegte i deres Røverkule og jog til Hel!

3 Orme-Maaned 1842.

Grundtvig.

1. *Paradis.

Jeg er ikke længer, saa vidt man veed,
Hvor tit jeg søgtes, i Østerled;
Men Billede mit i Blomster = Ord
Dog svæver end over den hele Jord,
Hvor Dre man har for mit Fædernes navn,
Som Glædernes gamle Fødestavn,
Som Edens Have med Livets Træ,
Hvor alle Smaablomster staa godt i Læ,
Som Rosengaarden ved Livets Bæld,
Hvor Maanen har ikke Skaar og Kvæld,
Hvor Solen stinner, og Værken slaar,
Og Solen varmer det hele Aar;
Hvor Moder kan sige sin Datter for vist:
Om dig synger nu lille Fugl paa Kvist,
Hvor Nattergal taler langt bedre end Stær,
Hvor alle hinanden har inderlig kjær,
Hvor alting gaar muntert med Arbejd som Leg,
Hvor ingen faar Nykker, og ingen faar Nej;
Hvor Blomsten i Eng bliver aldrig Hø,
Hvor Fader og Moder skal aldrig dø,
Hvor alting voxer og bliver stort
Og ligger i Sky ind ad Himlens Port,
Hvor Englene immer gaa op og ned,
Og hviste til de smaa, hvad ingen veed:
Hvor dejligt der er over Stjerne = Top,
Som selv de skal se, naar de komme derop!

Martusen der svæved jeg saa, til Lyft
 Og Længsler føde i Smaaafolks Bryst,
 Paa Skjaldes Tunger, for deres Syn,
 Som røres kunde af Aandens Lyn,
 Som tændes kunde af Hjærtets Ild,
 Naar liflig flager dens Lue mild.
 Og de som lytted til Skjaldens Sang,
 De drømte om mig fuld mangen Gang,
 De saae ogsaa Glimt af min Yndighed
 I Aftenrøden og Hjemmets Fred,
 I Pinse-Tiden, naar Skoven blev grøn,
 Og Volgen sig krused mild og skøn,
 I Barndoms-Tiden, naar den svandt hen,
 Men slej som en Fugl forbi igjen.

Saa lytter, I smaa! naar Skjalden slaar
 Guldharpen om Livets Rosengaard!
 Ej paa hans Læbe skal du mit Navn,
 Med det han synker i Stovets Favn,
 Og haaber at vaagne i Gladhjem brat:
 Hans Dines Lyft og hans Hjertes Skat,
 Hans Blomsters Eng og hans Boges Lund,
 Hans jævne Mark mellem Vælt og Sund,
 I Fredens Hegn, bag de Bjerge blaa,
 Han immer stirred vemodig paa.
 Ja, venner jer til hans Billed-Stil!
 Saa springer der ud af hver Blomst et Smil;
 I Kraftens Tylde og Heltens Pris
 I se da og Glimt af Paradis.

2. Europa, Asien og Afrika.

Den gamle Verden udgjøre vi,
 Som Middell-Havet er midt udi,
 Og haver i Øst, i Syd og Nord,
 De dejligste Lande, man veed paa Jord,
 Med en uopregnelig Blomster-Flof,
 Med Cedre, med Palmer og Ranter nok,
 Med Figen, Oliven og store Meloner,
 Ranetter, Citroner og smukke Personer.

Hvor al Ting voxer og lever flot,
 Naturligvis ikke alt er godt,
 Saa glubende Dyr, Forgift og Snoge,
 Der hartad findes i alle Kroge;
 Og Fuglene, som har de færeste Fier,
 Ej synge des bedre, men skrige kun mer.
 Trods Slangar og Tigre og stolte Løver,
 Trods Myg og mangen en rædsom Røver,
 Forgaaet endnu er ej Folk den Øst,
 At bo paa den dejlige Middelhavs-Øst,
 Og stort gif det til foruden Mage
 Omkring det Vand-Sted i gamle Dage.

3. Middelhavet.

Hvad Tryk der vanker paa Alfar=Bej,
 Det veed slet ingen saa godt som jeg;
 Vil ej de sorte, saa vil de hvide
 Fra alle Hjørner til Vands mig ride,
 For Trilling=Vætten det huged bedst
 At have mig til sin Mellem=Hest.

Iser Europa jeg har paa Naffen,
 Thi mens jeg roses af Falske-Blaffen,
 Han dybt mig pløjer paa langs og tværs,
 Saa dyrt jeg kjøbte hans Tre-Vers,
 Paa Græsk og Romerisk, Toskansk og Spansk,
 Ja, selv paa Engelsk, paa Tysk og Dansk.
 Dog maa de Viser mig vel behage,
 Hvori man priser de gamle Dage,
 Da om mig drejed sig alt paa Jord,
 Som stinned i Øst, i Syd og Nord,
 Saa hvem der ejed min Rund-Del blot,
 Med Skjel sig kaldte al Verdens Drot.

Men hvad jeg kan for min Død ej lide,
 Er Eventyret fra Avinds Side:
 At Pøkker i Vold, og stik i Vest,
 Der findes, hvad Folk nu huger bedst.
 Lad Guld der findes som Grus i Grav!
 Der findes dog aldrig et Middel-Hav,
 Hvor Mindes-Mærker staa tykt paa Kyst,
 Som højt det vidne, at her var lyst,
 Da Midnat ruged saa vingebred,
 Hvor Guld nu glimrer i Vesterled,
 Og blænder dem, som ej agte paa,
 Hvad klart sig spejler i Bølgen blaa.

4. * Bjærg og Floder.

Med Stens Bjærg og Jordans Flod,
 Hvor Templet og hvor Herren stod,
 Slet ingen sig kan maale;
 Skjønt før Olymp i Græker-Stil,
 Og blandt Ægyptens Guder Nil,
 Ej Jærning vilde taale.

For Kysten knejser Ararat
 Vel Skjen næst i Oldtids Nat,
 Hvor end det er at finde;
 Hvor Ninive og Babel stod,
 Man ser endnn „den store Flod“
 Fra Norden sammenrinde.

Blandt Bjærgene blev Kapitol
 Højsæde kun som Dronning=Stol,
 For Verdens Kejserinde,
 Og Tibren kun en Hoved=Flod
 Ved Træet med et Sphd til Rod,
 Som fæsted sig i Minde.

Nu Himalaja, højt i Sky,
 Og Ganges, har det største Ky
 Blandt Folk i Østerleden;
 I Vesten Donav, Themis og Rhin
 Af Hæders=Kranse hver ta'r sin,
 Og stolt er Alpe=Rjæden.

I Billed= Sprog er Bjærg=Top
 Den Bavn, hvor Sjælen stiger op,
 For Udsigt lvs at nyde;
 Og Floderne er ligervis
 De Aare=Løb, til Daad og Pris,
 Hvor Livets Kræfter flyde.

5. * Oldsagn og Fabler.

Kun eet er Landet, hvor Haand og Mund
 Har fulgtes ad med Gammen,
 Hvor Sagn og Skrift i Morgenstund
 Historiist smelte sammen.

Kun een er Bogen fra Oldtids Nat,
 Ved Tærtegnss-Lampen skreven,
 Hvor usforvansket Bedristers Skat
 Af Hjærnespind er bleven.

Oldsagnet, blandet af Drøm og Daad,
 Og tit for sent optegnet,
 Er dog, som den gamle Isis-Baad,
 For Tant kun af Taaber regnet.

I Sagnet spejler sig Folkets Hu
 Paa store og smaa Idrætter,
 Og hvad dem huer, jo Folk endnu,
 Saa vidt de har Magt, udretter.

I Folke-Sagnet fra Arilds Tid,
 Gik Agten end vidt over Magten,
 Afbildet finder dog Mandevind
 Stamfædrenes Digten og Tragten.

Tit een tilregnes, hvad fler var om,
 Saa blandet Bekjendtskab man stifter;
 Men Enheden derfor dog ej er tom,
 Thi Aanden gjør alle Bedrifter.

Saa Folke-Livet af Folke-Land
 I Dag som i Gaar udspringer;
 Stjænt Land er i Dag som Fugl i Haand,
 Var i Gaar som Fugl paa Vinger.

6. Eufkrat.

Mange Bække de gjør en Aa,
 Mange Floder et Hav og saa,
 ølge-Taarne er byggt af Blæst,
 Bral af Vinde er mig en Pest;
 Som ved Babylon, saa ved Helle,
 Immer jeg ser paa det reelle.

Bædde=Løber! hvor er din Pris?
 Jeg har været i Paradis!
 Eltet blev og i mig tilforn
 Teglstens=Veret til Babels Taarn,
 Taarne=Ræmpen i Kredss af Dværg:
 Myre=Tuer med Navn af Bjærg!

Korn og Kæmper ej noget Sted
 Boxe kunde, som ved min Bred:
 Hvad der vorte ved Middel=Hav,
 Var kun Blomster paa Babels Grav,
 Var kun Kviste af mine Stubbe,
 Poge smaa af den store Gubbe.

Middel=Havet sig bilder ind,
 Verden hænger i Kalve=Skind,
 Gaar ej længer, end Folk i Rom
 Skrive kunde, de overkom,
 Som i Verden ej var det Hjørne,
 Hvor til for kort kom Romas Drnel

7. Nilen.

Jeg løber igjennem Egypti Land,
 Men ingen veed min Kilde;
 Vil nogen mig ligne ved Hverdags = Vand,
 Da gid det gaa ham ilde!

Jeg graver og gøder for Folk i Vaar,
 Og Regn kan de undvære;
 Thi blev i mangfoldige Maane = Aar
 Jeg holdt som Gud i Ere.

Jeg gider knap øjnet den dumme Strand,
 Som ej er værd at nævne:
 Sin Fedme den fik af mit Spilde = Vand,
 Vil Eren mig ej levne.

Af Renderne mine drak Kløgt og Vid
 Ebræer og Hellener;
 Men Vennen, jeg høstede, var Nag og Rid,
 Som gjerne sig forener.

Der ghyged en Bugge ved Kanden min,
 Den kan jeg aldrig glemme:
 En Krokodil = Unge, saa favr og fin,
 Der græd med Barnestemme.

Den Moses han gav mig det første Knæk,
 (Egyptens Guder domme!)
 Min Foster = Søn spillede med Fader Gjak,
 Til Blod blev mine Strømme.

De Stæder, som prunkede paa min Bred,
 De lagdes tidlig øde:
 Som Thebe, saa Memfis og Sais med,
 Dem kan mig ingen bøde.

Dog knejser endnu i min gamle Dal
 De stolte Pyramider;
 Saa bygged af Bjerge man Ridder-Sal
 I mine gylde Tider.

Uroffeligt staar og mit Snegle-Hus,
 Og spørger om sin Rige;
 De klogeste veed, det er fuldt af Grus,
 Men ej, hvad det vil sige.

En Gaade som jeg er den gamle Skrift
 Paa Isis-Folkets Grave,
 Og kun hvem der ret er med Branghed gift,
 Sig kan til Gaaden stave.

Af Perser og Græker min Dal fik Skam,
 Af Romer-Pak deslige;
 Araber og Tyrker, det Thyv-Kram,
 End rives om mit Rige.

Ad saadanne Thyv dog ler min Tot,
 Ej stjæle de hans Tanker,
 Og Hieroglyfen sig hytted godt,
 Selv for de fine Francker.

Thi bærer jeg taalig de trange Kaar,
 Jeg ej formaar at vende,
 Og venter mig immer et Gylde-Nar
 Endnu før Verdens Ende.

8. * Guder og Helte.

Mennesket har kun en eneste Gud,
 Kun een stæbte Jorden og Himlen;
 Folkene alle, trods Skaberens Bud,
 Dog stæbte sig Afgude = Brimlen.

Mængden af Skaberne nøjedes med,
 Hvad nærmest de havde ved Haanden;
 Somme forgubed til Tid og til Sted
 Slag = Skygger af Menneske = Anden.

Omsider sank Hedninger alle i Rnæ,
 Og kasted med Skam sig i Støvet
 For Guder af Malm og af Sten og af Træ:
 Livs = Anden var Adam berøvet.

Saa brister en Gang, som den Gyngebro,
 Der Frost = Kæmper ej kunde bære,
 Alt Hjærnespind, tvundet med Overtro,
 Thi Sandheden hævnner sin Vre.

Blandt Afguder mange i Oldtidens Nat
 Ægypternes længst blev i Live;
 Men det var en Slange, en Tyr og en Kat:
 Saa dyrtiff Fornuften kan blive.

Hver Tid har for Resten sit Afguderi,
 Saa det er det bedste, som er for bi,
 Og svæver i Sang kun paa Jorden;
 Thi Menneske = Anden forlhytes derved,
 Som Skygger af Oldtingens Ungdomsfjed,
 I Hindostan, Hella og Norden.

Som Guder, saa Helte med Halvgude-Rang,
 Til Højs er de lustige Skygger,
 Hvor yndig og dejlig i Sagn og Sang
 End Skjaldenes Ror dem udsmykker.

Kun een er Guds-Helten af Menneske-Værd,
 Hvis Navn maa paakaldes her neden,
 Som holder paa Fætter og Trolde Styr,
 Belsigner sit Rige med Freden.

Men Drømmene dybe fra Hedenold,
 Om Halvguden, jordist opkommet:
 Om Melkart, Herakles og Thor og Skjold,
 Paa ham dog hensigte forblommet.

I dem hæver Hjærtets den dybeste Trang
 Sig højest paa Livshaabets Vinger,
 Bildtonet, men liflig, en Spaadoms-Sang
 Fra Skjaldenes Røbe da klinger.

9. Den aashrifte Magt.

Det er fuld længe siden,
 Mit Bane-Saar jeg fik,
 Saa det er glemt med Tiden,
 Hvor vidt og bredt jeg gik.
 Dog veed man nok for Resten,
 Min Kreds var Øster-Land,
 Og Grænsen imod Vesten
 Var Middelhavets Rand.
 Med Ninive hin store,
 Var Babel Hoved-Stad,
 Skjønt det er ondt at spore,
 Hvor tit de stilles ad;

Thi mens jeg var i Aande,
 Jeg blæste ad hver Pen;
 Og da jeg sank i Vaande,
 Saa blæste de igjen,
 Og gav mig iffun Spidser:
 Som en Sardanapal,
 Der sad imellem Sidser,
 Og spandt, som han var gal,
 Til Fruer = Buret brændte,
 Med Tot og Ten og Rok;
 Og sandt er det, jeg endte
 Kvindagtig, tosfet nok.
 Thi raader jeg hver Magt,
 Som ikke vil fordømmes,
 Med Pen at gjøre Pagt,
 Imens den kan berømmes.

10. Libanon.

Videre end Vind og Bove
 Fordum bar min Ceder = Mast,
 Rh der gaar af mine Skove,
 Skjont som Glar min Hkke brast.
 Al, ej mer paa mine Aase
 Stævner Cedren rank i Sky,
 Og ej mer om Snæffe = Raase
 Kvæder man i Melkarts By!
 Thrus, Thrus! dybt begravet
 Ligger du i Tidens Strøm,
 Som en Sten, der sank i Havet,
 Som en fjantet Barne = Drøm!
 Drotter dine Kjobmand vare,
 Paa din Kyst den vilde Strand

Sølv og Guld og Rav hint klare
 Skylled op som Havets Sand.
 Dine Sange, dine Stavn,
 Over Bølgerne sig svang,
 Vel til alle Verdens Havne,
 Som til fjærne Dane-Vang.
 Derfor Orkens Skibe strømmed
 Til din Ryst med Ladning svar,
 Alle Kister sig udtømmed
 For, hvad dine Snækker bar.
 Konger sig med Guld at krone
 Lærte af din gylde Stavn;
 Trindt i Landene paa Trone
 Med dit Purpur steg dit Navn.

Men af, se, paa Ravnet nær
 Som en Drøm er alt forsvundet!
 Du i Hulen tier kvær,
 Knap dit Maal man har udgrundet!
 Med sig tager Kjøel sit Spor,
 Som dit Glas var skjør din Lykke;
 Derom Spejlet trindt paa Jord
 Minde Kjøbe-Drotter trygge!
 Nu af alt fønikisk stort
 Stander ene jeg tilbage:
 Hvad sig højt har selv ej gjort,
 Daler ej som Røg saa fage.
 End maaske i Drufers Telt,
 Maroniters Munkes-Bure,
 Fostre kan mit Skjød en Helt,
 Som oprejser faldne Mure.
 Mer end det formaar den Haand,
 Der, med underfulde Stave,
 Har betegnet Libanon
 Som et Garde for sin Have.

12. * Ebræer, Græker og Romere.

Tre Folk som disse ej Verden saae,
 Og aldrig kan deres Navn forgaa,
 Saa længe som Dine, brune eller blaa,
 Der kastes fra Stov mellem Stjærner smaa,
 Saa længe paa Jord der end fødes en Søn,
 Som Morgenrøden kysker og finder skøn,
 Saa længe i Verden sig løfter en Haand
 Dumdriftig med Lykke mod Ord og Aand.

Ebræeren han gjorde al Verden viis
 Paa, hvad for en Gud den skulder Pris,
 Og hvordan vi alle af Guddoms-Rod
 Paa Jorden udbredtes med samme Blod,
 Og hvordan i Tidens Fylde skøn
 En Kvinde fødte Guds ældste Søn,
 Til Verdens Frelser fra Død og Dom,
 Til alle Slægter at kvæde om.

Os Grækeren viste med Haand og Mund,
 Hvad kjønneft klæder i allen Stund,
 Sa kjønneft i Kirke og kjønneft i Sal,
 Og kjønneft paa Torvet og kjønneft paa Val.
 Da Talerne døde, og Sangerne tav,
 Man saae det paa Stenene ved deres Grav,
 Med Penne-Strog selv de afbilded til Nød
 Det drifstigste Liv og den dejligste Død.
 Saa dejlig var Døden, at til den endnu
 Forgjæves saa vide staar Læsernes Hu,
 Som ikke begribe, paa Fastland og Ø,
 At græst man maa leve, om græst man vil dø.

Os Romeren lærte, hvad Hænder formaa,
 Naar sammen de holde, og sammen de slaa,

Dg flittelig bruges med Vid og Forstand,
 Til Gavn eller Skade for Folk og for Land.
 Den Værdom, han gav os, den var saa stærk,
 At Skyggerne af hans Hænders Værk,
 Som Spidser og Streger paa Blad i Bog,
 Røs Livet af mangen en Skolepog,
 Dg sætter end Skræk i Kæmpers Børn
 For Klørene af den skudte Drn.

Der sidder i Nord dog en lille Fog,
 Dg staver med Saga i Villedbog:
 Naar han bliver voksen i Tid og Rum,
 Dg danser med Havfru paa Havets Skum,
 Da ser han, paa andet end Rinden rød,
 Hvad Forfjellen er mellem Liv og Død,
 Dg vælger ej Døden, om nok saa smuk,
 Men smiler ad alle de dødes Muk,
 Dg lever paa Græsk, saa godt han kan,
 Med Øjet paa det „forjættede Land“,
 Dg bruger kun romerske Kneb og Sphd
 Til Spøgelse, Trolde og al Udh.

13. * Kanaans Land.

Mod Vesten har jeg det store Hav,
 Dg Jordans-Floden mod Østen,
 I Syden Gomorras og Sodom's Grav,
 I Graven sank Glæden og Trøsten.

Mit Navn end lyder paa Forderig,
 Som Navnet paa Landenes Dronning,
 Men sukke jeg maa, naar det siges mig:
 Du flyder med Mælk og Honning.

Alt som en Kvinde af Konge = Et,
 Fornedret til Kværnen at drage,
 Med salmede Rinder, forskudt, forgrædt,
 Jeg mindes min Ungdoms Dage.

Jeg mindes Egen i Mamre = Lund,
 Hvor Abraham lyfsted at bygge,
 Hvor Herren ham gjæstede en Middagsstund,
 Og Himmelsens Fugle fandt Skygge.

Da Jordans Bølger for Herrens Arf
 Sig taarned, som Havruer danse,
 Da blomstred for den min jævne Mark,
 Af Palmer jeg fletted den Kranse.

Jeg mindes Harpen i Davids Haand,
 Den dejligste Fugl uden Fjedre;
 Beplantet jeg blev under Salomon
 Med Balsam og Libanons Cedre.

En Fimbul = Vinter, fuld barst og haard,
 Til Drk mig forvandlede saa fage,
 Men atter oprandt dog et Gyldebaar
 Med liflige Nætter og Dage.

Da kom Guds Engle til Jord paa ny,
 For Betlehems Hyrder at kvæde:
 Om Frelserens Fødsel i Davids By,
 Om Vorderigs Fred og Glæde.

Guds Søn da smilede ved Moder = Bøst
 Blandt mine Smaaablomster i Enge,
 Da høstes den himmelske Faders Røst,
 Hvor brustne var Harpens Strænge.

Da Himlen talte paa Jordens Bis,
 Saa Hjerterne hopped af Glæde,
 De stumme udbrod i Guds Naades Pris,
 Saa Helvede maatte vel græde.

Guds Søn, som døde paa Golgata,
 Stod op som en Sol i min Have;
 Af Straaler i Kors, som udgik der fra,
 Det lysned i mange Grave.

Men af! det lysned i min dog ej,
 Paa mig sthyrer Mølmet sin Harm.
 Kan Lyset ej finde Tilbagevej?
 Vil Gud sig ej mer forbarme?

En Ør er Landet med Herrens Grav,
 Mens Druerne modnes i Ørten;
 Kong David slaar Harpen hinsides Hav,
 Hos mig tuder Uglen og Tyrken.

Fortviol dog ikke, Jerusalem!
 Dig saared den ypperste Væge;
 Har Zoriderigs Frelser mig kaldt sit Hjem,
 Da vil han mig og vederkvæge.

Besøg da atter, o Herre min!
 Dit Fødeland, som du har lovet!
 Og drik med dit Følge den klare Vin,
 Hvor Glæden og du har sovet!

Rind op, min Stjerne! af Gravens Skjød,
 Som Herren opstod i min Have!
 Istemmer, Guds Engle, en Sang saa sød,
 At briste maa alle Grave!

14. Persepolis.

Jeg var kun som en Myre = Tue
 Mod Ninive og Babylon;
 Dog skjald de for min spændte Bue,
 Og faldt for Tiger = Skyttens Haand.

Sa, for min Helt, for Kyrus, bøjed
 Sig Mure dybt og sank i Grav:
 Han alle Riger sammenføjed
 Fra Indus til det store Hav.

Til ham, med reden Guld i Favnen,
 Om Kap da Floderne udsprang,
 Med Sølv til ham sig Tyrus = Stavnen
 Fra Gades over Bølgen svang.

For ham og bølged Eufrats Bange,
 Om Haverne ved Babylon,
 Og Davids = Harpens Taffe = Sange
 Velsignede hans Konge = Haand.

Dog, timeligt er alt paa Jorden,
 Det var hans Glans, og det var min:
 Han ramtes af en Pil fra Norden,
 Jeg knustes af et Vester = Pyn.

For Huse nu jeg har kun Grave,
 Og slutte Brande af mit Baal
 Er Tablerne med Rune = Stave
 Paa Perfer = Folkets glemte Maal.

15. * Kong Ahrns.

Om mig gik der Syn for Sagn paa Jord:
Om mit Navn og mine Bedrifter,
Før end jeg stammed det første Ord,
Meldte alt Ebræernes Skrifter.

Min Morfader af sin Datters Skjød
Saa i Drømme et Træ at oprinde,
Med Blomster favre og Drue sød,
Overgro de højeste Linde.

Det bredte paa Jord saa vidt sig ud,
Over alle med Saft begavet,
At Grenene gik til Floden prud,
Og dets Kviste rakte til Havet.

Han kaldte paa Stand til sig i Len
Sine Spaamænd, Skæbnen at vide;
De sagde: dig fødes en Datter søn,
Bed hans Kroning der times dig Kvide.

Saa lagdes jeg ud paa det nøgne Fjæld,
Under Svøb, i Dagene spæde:
Om ikke da brat jeg frøs ihjel,
Skulde dog mig Dyrene æde.

Man siger, da var en Hyrdehund,
Med et kongeligt Hjærte i Livet,
Min eneste Ven i Nodens Stund,
Foster-Moder underlig givet.

Men var end saa mørk min Fødsels-Nat,
Herlig rødmed dog Ungdommens Morgen:
Med hjærgfødte Løber kjæft og brat
Tog med Storm jeg Skyumre-Borgen.

For Babylons Mur en Stund jeg laa,
 Sandt for høj den for mine Hænder,
 Dog gjæstet af mig sig Babel saae
 Gjennem Eufrats udtørrede Render.

Kong Krosus og lærte snart med Sorg,
 Da forgjæves han kun vilde flygte,
 At jeg var den Mule paa Meders Borg,
 Af hvem alting han havde at frygte.

Saa bredte jeg ud til Havets Rand
 Over Jorden mit Herredomme;
 Thi ganger der Ry saa vidt om Land
 Af min Morfaders stærke Drømme.

Min Mildhed dog gav mig største Ry,
 Da Ebræerne, efter min Vilje,
 Dpbygte igjen Jehovas By,
 Og hans Tempel med Palme og Vilje.

16. Kong Krosus.

De kaldte mig længe den rige Mand,
 Og Rhdien var mit Fæderne-Land,
 Og Riget mit, siden Troja faldt,
 Paa Halv-Den Hjørn for højest gjaldt.
 I Sardes jeg havde mit høje Slot,
 Og drømte, jeg var en lyksalig Drot,
 For Paktolus kom med Guld-Støv rød,
 Og lagde sit Hoved i mit Skjød.
 Dog kom der en Græker til min Gaard,
 Som sagde: Konning! af gode Raar

Sig rose ingen saa overbrat,
 For Dagen siger: god rolig Nat!

Han var ingen Gaas, for han var graa,
 Det fandede jeg, da lavt jeg laa,
 Som styrtet i Hast fra Sky til Muld,
 Med Pænker i Bod for alt mit Guld.
 Da raabte jeg: Solon! (saa hed den Mand,
 Som Stormene saae over Højheds = Stand);
 Det hørte den Konge, mig overvandt,
 Og spurgte mig brat, hvad i Hug mig randt;
 Og der han det hørte, da blev han blød,
 Gav Herre = Sæde mig til sin Død.
 Da saae jeg alter, det Ord staar fast:
 Sig Lykken vender fuld tit i Hast.

17. Perser = Magten.

Man maa sige, hvad man vil:
 Blandt de store Magter,
 Som kan sige, de var til,
 Forrest jeg mig agter.
 I det lille Farsistan
 Ud jeg sprang af Fjælde;
 Til det fjerne Grækenland
 Strafte sig min Vælde.
 Mest Navnkundighed mig gav,
 Hvad mig lagde øde:
 Tungen ved det sorte Hav,
 Riget ved det røde.
 Dog, for intet faas kun lidt,
 Allerhelst ved Nilen,
 Der Flod = Hestene fuld tit

Skjennede, trods Milen;
 Men, for den ubane Thy
 Jeg forstod at temme,
 De guddommeligste Dyr
 Maa min Ros istemme.
 Gik paa Hellepontens Ryst,
 I de græsse Stæder,
 Jeg en kostbar Flyve-Ryst,
 Jeg den ej begræder;
 Rejste i et Tjørne-Krat
 Jeg en Love-Unge,
 Fandt jeg ogsaa der en Stat
 I en Saga-Tunge.
 Alle Magter søve hen,
 Hvor snildt de dvæle,
 Jeg dog først mig skar en Pen
 Til mit Efter-Male.
 For Kambysses vel mit Navn
 Høre maa lidt ilde,
 Staar, med Rhyrus i sin Favn,
 Dog iblandt de gilde.

18. *Kong Kserres.

Saa mange Ulykker som Markens Græs
 Gaa den, som det Ord mon hør
 I Folke-Munde: at store Ræs
 Kan væltes af liden Tue!

Saa faar han dog flere, end selv jeg fik,
 Paa Toget mod Verdens Ende,
 Skjont Ulykken hæslig imod mig gif,
 Til Spot og til Skam for hende.

Jeg havde af Folt til Folgefæd
 Saa mange, som Skov har Blade,
 Og over det brede Middelhav
 Jeg skabte en Skipper-Gade.

De fleste Floder, jeg stødte paa,
 Draf ud mine Folt til Dabre;
 Til Nadre sjælden var stort at faa,
 Desaarfag de blev lidt magre.

Jeg tænkte, det græste Stodderpaa,
 Naar bare de hørte mit Rygte,
 Sig vilde skammet ved Ræmpe-Snak,
 Og kappedes om at flygte.

Men jndse de var, eller tosfede dog,
 Som Faaret, der springer fra Linde;
 De førte bestandig det samme Sprog,
 Og rendte mod Døden i Blinde.

Den Gang jeg kom til det snævre Paa,
 Som ingen for mig tør nævne,
 Jeg nær havde aldrig faa't paa dem Haas,
 Og fik ikke Lov at levne.

Jeg tænkte endnu, de gav vel Kjob,
 Naar Ugle-Reden jeg brændte;
 I Skjul de ogsaa bag Verne trøb,
 Men „Fjord og Vand“ dog ej sendte.

Da gav mig Trolde det flette Raad:
 At spærre dem inde i Bugten,
 Hvor, sanked' alle paa Bagt og Vaad,
 De lured, og laved til Flugten.

Fortvivlet brækked da Hoben ud,
 Som Slaver, der sidde paa Livet,
 Og paa min Vre de gjorde Brud,
 Da Sejeren syntes dem givet.

Da svor jeg i Brede ved Kongens Haar,
 (For Eden skal alle grue,)
 At aldrig mere i Kongens Nar
 De skulde mit Ansigt seue.

Jeg vendte dem Ryggen og paa Stand,
 Og holdt som en Mand, hvad jeg loved,
 Og før jeg var ude af Grækenland,
 Mig nogen at møde ej voved.

Mardonius gav mig kun flette Raad,
 Thi lod jeg ham blive tilbage,
 Og ansed ikke hans Moders Graad,
 Da ilde han kom af Dage.

19. Grækenland.

Jeg var et Land saa lysteligt,
 I mine unge Dage,
 Saa hyndefuldt og folkerigt,
 At knap der fandtes Mage.

End gaar der om al Verden Ry
 Af Børnernes Bedrifter,
 Af Skjalde = Sang i høien Sky,
 Og tankefulde Skrifter.

Paa Argo vist der var om Bord
 Med Jason ingen Kyst, ¹
 Da han om Gylde = Skudet soer
 Til Svarte = Havets Kyst.

Med Agamemnon Folke = Drot,
 Og med Attil hin snare, ²
 Ved Ilions det høje Slot,
 Man saae min Abel = Skare.

Høj = Sædet i min Ræmpe = Hal
 Dog Herkules man giber,
 Homeros var min Hoved = Skjald,
 Og Herodot min Skriver.

Blandt mine mange kloge Mænd,
 Som Stjærner to mon tindre:
 Vær Sokrates' og Platons Ven!
 Dog Sandheds ej des mindre!

Blandt mange Stæder, hver og een
 Paa Kunst og Kæmper rige,
 Ej vilde Sparta og Athen
 Hinanden Rangen vige.

Vel op de randt af fælles Rod,
 Som Dorer og Ioner,
 Men fremmed før end fælles Blod
 Medbejlere forsoner.

Enkurg og Solon, hist og her,
 Gav Love, som var fine;
 Men Sparta har det Lov især,
 At godt hun fulgte fine.

Med Perferne paa Liv og Død
 Som Løber stred de begge;
 Spartaneren dog Vren nød,
 At han stod bedst for Hæge.

Med Folk som Græs fra Perfer = Land
 Kom Kserxes over Bølge;
 Hvem, tænkte han, tør holde Stand,
 Mod sliq en Flok i Følge!

Det saae han i det snævre Pas
 Imellem Dtas Bjerge:
 Spartaneren Leonidas
 Han var min Lande = Børge.

Bist ved den gamle Rettergang
 Athen ej tabte Sagen:
 Bøstalenhed og Møgt og Sang
 Der spurgte kjæft om Mægen.

Der overleved Platos Hus
 Dog længe sin Indbyggger;
 Befolket er Athenens Grus
 Nu kun med Penne = Skygger.

Fuld længe under Tyrke = Vand
 Jeg visnet laa og øde;
 Det donner højt dog over Strand,
 At jeg staar op af Døde.

Majuotten er end Tyrkens Gru,
 Hvor Spartas Grund man søger:
 Dplive kan maaffe endnu
 Hans Mund Athenens Bøger.

Ja, mer end dem: hans Breve med,
 Som Alter = Flammen tændte
 Paa Græker = Aandens Offer = Sted,
 For Gud den ubekjendte.

Om da end Tyrken sprang i Flint
 For Skyggen af sin Maane:
 Fra Soloniki til Korint
 Skal Dagen mer ej daane.

I Koret da med Sang og Dans
 Skal mine Piger træde,
 Og ofre hver sin Rosen = Krans
 Paa Alteret med Glæde.

20. * Olympens Guder.

Slig en broget Gude = Brimmel,
 Saa naturlig og saa nær,
 I en jordist Dromme = Himmel,
 Havde intet Folkesjæld.
 Alle Livets ædle Kræfter
 Mødes her med Kappelhjt,
 Og indsfyde Hu derefter
 I de græske Heltes Bryst,
 Gjæste dem ved Offer = Gryder,
 Er i Kampen deres Spejl,
 Kaste Glans paa deres Dyder,
 Og besmykke deres Fejl.

Guderne, saa folkelige,
 Lyve ej sig Fader til:
 Græker = Aandens Himmerige
 Bar olympisk Reg og Spil,

Vadde = Kamp af alle Kræfter
 Græker = Rivet i sin Glans,
 Sang og Smag og Kunst derefter
 Med det immergrønnes Krans.

Støv = Naturen er i Grunden
 Ens i hele Adams Kjon;
 Derfor selv i Vøgelunden
 Findes Afrodite skøn,
 Hebe yndig, og Athene
 Færm og fin paa Kvinde-Vis,
 Stemmes over Marmor = Stene
 Harpen til Hefæstos' Pris.

Mere pralende end prægtig
 Finde vi vel Heres Færd,
 Mer storladen end stormægtig
 Kalde vi vel Sevs især,
 Rimse ad Apollos Styrke
 I at skyde og at slaa,
 Se langt mindre Lys end Mørke,
 Hvor hans Offer = Boller staa;
 I de græske Gude = Myther
 Mageløst man finder dog,
 Hvad kun paa Bedrag man bytter:
 Støv = Naturens Billed = Sprøg.
 Kronos' gyldne Tid bethyder
 Rivet barnefæ og helt,
 I hans Børn det sælsomt bryder
 Sig i Levneds = Løbet delt.
 Sevs er klarlig Ungdoms = Batten,
 Fær og Flamme i sin Glans,
 Flyver højt med Orne = Vængen;
 Derfor synes Himlen hans.

Hos Posejdon, vel at mærke,
 Gjære som i Mandens Bryst,
 Alle Lidenstaber stærke,
 Havet er hans Liv og Lyst.
 Pluto, Drot i Skyggers Rige,
 Han er Alderdommens Spejl:
 Alting koldt og klogt og lige,
 Ingen Kraft og ingen Fejl.

Derfor alle Ungdoms Dage
 Rives i hver Vædlings Bryst
 Sevs end med sin Ægte-Mage:
 Ungdoms-Bld med Ære-Lyst,
 Kan hinanden ej undvære
 Til at virke stort og smukt,
 Uden at dog Sevs kan lære
 Spag at taale Heres Tugt,
 Som vil fast ham til sig binde,
 Herskeshg og stolt og snild,
 Hader hver Medbestjerinde
 Til hans Yndest og hans Bld.
 Ære-Lysten dog kun føder
 Blodig Strid og Krøbling-Kunst,
 Ej hvad Livet ham forføder,
 Som ej leve vil omsonst.
 Hvor man ser, og hvor man hører
 Rilderne til Daad og Dyd,
 De Indbildnings-Kraften rører,
 Favnes omt og gjør den Fryd;
 Musers Kor og Helte-Laget
 Da, til Livets Brug og Lyst,
 Springer ud af Favnetaget
 End i hver en Vædlings Bryst.
 Derfor alle Skjalde sjunge

Om Olympens Gude-Hær,
 Som Livs- og Aander evig unge,
 Alle Begne Hjærtet nær.

21. *Herkules.

Herkules var mit Helte-Ravn
 I alle græske Munde,
 Og det var til Helleners Gavn,
 Jeg gjorde, hvad jeg kunde.

Og kunde jeg til Folk i Rom
 Faa't Ram med Ræmpe-Næve,
 De skulde aldrig døbt mig om,
 Og ej om „Køllen“ være.

Men da jeg rejste rundt paa Jord,
 Og gjorde lyst blandt Fætter,
 Jeg fandt af Rom slet intet Spor
 Paa Høje eller Sletter.

Dog, hvor man siden spilled Bold
 Med Helte-Ben og Skygger,
 Ved Tibrens Bred, en arrig Trolld
 Jeg slog i tusend Stykker.

Det blev for langt at kvæde om
 Min Byrd og al Bedriften;
 Men at fra Asien jeg kom,
 Det kan man se af Skriften.

Med Admos fra min gamle By
 Jeg flytted ud til Theben,
 Og fødtes der paa Græsk paa nh,
 Skjønt Buggen var lidt kneben.

En Søn af Sevs dog først og sidst,
 Og af en yndig Moder,
 Jeg var for Næsten ganske vist,
 Hver Helt mig kaldte Broder.

Og skjønt der af min haarde Haand
 Gik Rh paa Hav og Heder,
 Det var dog for min bløde Aand,
 Jeg kaldtes „Muse = Fæder“.

„Herkulist Arbejd“ mener vel,
 Naar det paa Romersk læres,
 At slæbe fælt og slaa ihjel,
 Til Aanden rent fortæres.

Men paa Hellenisk i hvert Fald,
 Man Aand og Smag maa bruge:
 Jeg rensed vel Avgias Stald,
 Men lod dog andre muge.

Jeg mangen Morder slog ihjel,
 Og græd ej, for han blødte;
 Men Livet kun, ej Død og Hel,
 Jeg dermed vilde nytte.

Thi er det og min største Daad,
 Som seneft gaar af Minde,
 At jeg mod Døden skaffed Raad,
 Skjønt det var svart at finde.

Jeg vovede mit unge Liv,
 Ned i de dødes Rige,
 Og saaes med en Venne = Liv
 Der fra igjen opstige.

Dg Helbeds glubſke Vindehund,
 Som ej kan gø, men gaber,
 Jeg nødte til at holde Mund,
 Den Ros jeg aldrig taber.

Jeg gaar nu dobbelt, ſiger man,
 Som Helte=Land og Skygge,
 I Sevſes og i Plutos Land,
 Det er en ſjælden Lykke.

Dog ſiger Plato: den har hver,
 Som er med Land i Live,
 Saa han, for hvad han ret har kjær,
 Kan tale godt og ſkrive.

22. T r o j a.

Knap veed de lærde, hvor jeg laa,
 Paa Blomſter=Landets Kyſter;
 Men godt mig kjende dog de ſmaa
 Fra Hektors Kæmpe=Dyſter.

Jeg ſkinned kun i Morgengry,
 Med Barne=Dine ſynet:
 For Sol gif op bag Tordensky,
 Var Ilion nedlynet.

Dog, Skjalben med ſin Harpeleg
 Min Afte Bod har givet:
 Jeg i en Signeſe opſteg
 Med Barne=Heltelivet.

En Søn af Hellas, fadr og fri,
 Var Iliadens Sanger,
 Og Fader til de Muser ni,
 Hvormed Athenen pranger.

Homeros var hans Gaade-Navn,
 Den Oldermænd for Skjalde,
 I London og i Kjøbenhavn
 Man maa ham Mester kalde.

Ja, overalt, hvor Kamp og Krig
 Ej blot med Hænder føres,
 Ved Priams Sorg og Hektors Vig
 End omme Hjerter røres.

Og overalt, hvor Ordets Klang
 Er Drets Vist og Glæde,
 Har Tungen Mod paa Trojas Sang
 Med Kynd at efterkvalde.

Saa kæmpe end for Priams By
 Hellener og Trojaner,
 Om Helena og Helte-Ky,
 Paa klare Skygge-Vaner.

Ja, Agamemnon og Atil,
 Med ædle Folgesvende,
 I Dromme deres Ridderspil
 Forny til Verdens Ende.

Og mens man kappes om, hvo bedst
 Kan Sangen oversætte,
 Til Fods man fører og til Hest
 Den gamle Kæmpe-Trætte.

23. *Ulysses.

Navne jeg holdt ikke meget paa,
 Naar kun jeg havde Tingen:
 Hvor det for ingen var godt at gaa,
 Der kaldtes helst jeg „Ingen“.

Tilfælde var det, som vel man veed,
 Hos Trolden Polyfemus;
 Muligt, der var ikke bedre Fred
 Hos Romulus og Remus.

Romerne vilde kanske forlangt,
 Jeg skulde med Numa kyskes;
 Det, med alt andet fløit og vrangt,
 Nu falder paa Ulysses.

Grækerne kjennde mig nok igjen,
 Og kalder mig „den gamle“,
 Og hvor Odysseus kommer hen,
 Man lærer Græsk at samle.

Rejserne mine, al Verden om,
 Hvor man har Sejl og Aare,
 Ogsaa Homeros ihukom,
 Det dadler kun en Daare.

Der, hvor jeg aander endnu i Væn,
 Vi mindes det med Gammen,
 Jeg og Eumæos og min Søn,
 Saa tit vi tale sammen.

Vel har man kaldt det et Eddedigt,
 Men Mad skal Mund jo have;
 Hvor ikke noget er spiseligt,
 Man faar en sulten Mave.

Hundstere Ting er der ej paa Jord,
 Det fandt jeg mange Gange:
 Fastende Hjerte gjør knubbet Ord,
 Ved Borde og i Sange.

Thi er mit Raad til hver Skolepog,
 Trods Pjot og Pjat af somme:
 Epis Odysseen paa Moders Sprog!
 Den skal dig vel bekomme.

Græker den mored i tusend Aar;
 Og hvem den stak under Stolen,
 Alderdoms Vinter for Ungdoms Vaar
 Indsmugled i Drenges Stolen.

Lærerig er og den Morstabs-Vog:
 Dig møder ej stort i Livet,
 Som sig jo spejler i mine Tog,
 Forklaringen er dig givet.

Menneske-Aanden fra Arilds Tid
 Blev fristet trindt paa Jorden;
 Derfor den trænger til Kløgt og Vid,
 I Syden og i Norden.

Aldrig man kommer til noget stort,
 Undtagen store Taaber,
 Uden igjennem den snævre Port,
 Hvor Svælg til andet raaber.

Menneske-Aanden fra Arilds Tid
 Skal, i de sidste Dage,
 Sikkerlig mærke derpaa med Flid,
 Hvordan jeg kom tilbage.

Stævner den over det vilde Hav,
 Til Hjemmet Rejsen fremmer,
 Immer da over den aabne Grav
 Vil lokke Sirene = Stemmer.

Føjelig Vind er Vedsager kjær,
 Men ej paa Vind du stole!
 Kommer du sovende Hjemmet nær,
 Du vaagner i Modgangs Skole.

Kun hvad der trodse kan Vind og Strøm,
 Kreaters Gaade = Snække,
 Drømmende bringer dig sikkert hjem,
 Hvor Havfru = Toner vække.

Tros han findes i hver en Krog,
 Og indbildst han sig brystet:
 Dages en Kæmpe, da ser man dog,
 Han er en ussel Krybster.

Bejlere mange der altid er
 Til Bruden rig og fager:
 Een dog kun haver den ædle kjær,
 Og Resten hun bedrager.

Aanden har altid en Vid i Væn,
 Som over Kongen sørger;
 Hjærtet har altid en lille Søn,
 Som om sin Fader spørger.

Aanden og Hjærtet har hver sit Sprog,
 Dem lærer sent Forstanden:
 Konge og Dronning, som i min Bog,
 Dog kjendes ved hinanden.

Sammen de have, hvad ingen veed,
 Undtagen de alene;
 Skillerum mange de river ned,
 Hvad saa end Tosfer mene.

Navne forandres i Tidens Løb,
 Men Tingen er den samme:
 Aanden forglemme ej kan sit Svøb,
 Og Hjærtet ej sin Flamme.

24. * Herodot.

Det var min Lyst at rejse vidt
 Og høre manges Tale,
 Min Vidskab den: at spørge frit
 I Hytter og i Sale.

Det var min Kunst at høre godt
 Og drages ret til Minde,
 Og saa fortælle stort og smaat,
 Som det mig faldt paa Sinde.

Beg var i Thrus og i On,
 I Memfis og Syene,
 I Susa og i Babylon,
 Ved Guders Bauta = Stene.

Da Grækenland var i sin Glans,
 I Perser = Rigets Dage,
 Da vandt og jeg en Hæders = Krans
 Med Verdens = Lobets Sage.

Det var for mig en Hoved = Sag,
 Som Traaden i det hele,
 At lyse op det gamle Nag
 I toende Verdens = Døle.

Det gamle Nag, den lange Tvist,
 I Øst og Vest tillige,
 Som avled sørgelig til sidst
 De store Perser = Krige.

Dem faae jeg ingen Ende paa,
 Og alle græske Sejre,
 Mig syntes, vilde lidt forslaa
 Mod Østens Folke = Lejre.

Hvad var dog al Helleners Magt
 Mod Perser = Kongens Vælde,
 Fønikers Rigdom, Susas Pragt,
 Egyptens Kløgt og Elde!

Hvad var Athen og Sparta vel
 Mod Babylon at regne,
 Tajgeton mod det høje Fjæld
 I Tavros = Bjædens Egne!

Hvordan kom vel til Grækenland
 De høje Guders Navne?
 Mon ikke over vilden Strand
 I Asiaters Stævne!

Hvorfra kom Lov og Bogstav = Skrift,
 Rom Duen i Dodone,
 Som varslede om stor Bedrift
 I fremmed Takt og Tone?

Herakles selv, den Halvgud stjon,
 Nu al Høllener = Trøsten,
 Da ej var født Alkmene's Søn,
 Lovsunget blev i Østen.

I Thrus jeg hans Tempel fandt,
 Jævnaldrende med Øhen,
 Ved Nilen hørte jeg for sandt,
 Hans Velde gif til Skjen.

Dog, alting staar i Himlens Haand,
 Det Kserges maatte fande,
 Og Hre vandt den græske Land
 Nys over alle Lande.

Ved Nilen man det snævre Pas
 Med Gaade = Runer staved,
 Og priste højt Leonidas,
 For Konge = Bad, han laved.

I Thrus blev man rød og bleg,
 Med Nyn paa Kæmpe = Bisen
 Om, hvem i en olympisk Leg
 Ved Salamis vandt Prisen.

I Babylon med Øver brød
 Kalbæren sin Hjerne,
 Og fandt, at Perser = Kongens Død
 Stod i Platæas Stjerne.

Med Sejren der, og samme Dag
 Ved Asiens Mykale,
 Med Græker = Landens Mester = Slag,
 Sig sluttede min Tale.

Bidt over Hav sig Rhytet svang,
 Derom paa Orne = Vinger,
 Og daglig med Helleners Sang
 Det videre sig svinger.

25. Alexander den Store.

En Nisse = Konge var jeg kun,
 Da Spir jeg fik at føre,
 Men andet om en liden Stund
 Al Verden fik at høre.

Hellerne var stude nok,
 Men jeg vil ikke følge,
 Dem lærte godt mit Sværd i Flok
 Min Kæmpe = Purr at følge.

Saa gik jeg over Hellepont,
 Den hele Jord at vinde;
 Og at mit Sværd forstod sin Dont,
 Fik Perserne at finde.

Jeg sældte brat i Skjolde = Ræ,
 De store Perser = Hære,
 Saa let, som man det hule Dre
 Med Sav kan overføre.

Jeg tæmmed Skysterne i Nord,
 Jeg Hinduer hjemfagte,
 Og vandt, om ej den hele Jord,
 Saa dog det største Rhygte.

Ja, Daaden min gav Stof til fler
 End tusend Helte = Sange;
 Kun Skade, at ej een Homer
 Jeg fandt paa Tog fuld mange!

Bel fulgte een mig, hvor jeg foer,
 I Flojel jeg ham klædte;
 Men ej om mig han kvad et Ord,
 Hvor godt jeg ham end stedte.

Han var mod den saa kold som Is,
 Der vilde ham forgude,
 Opvarmedes ej til min Pris,
 Selv af min Hoved = Pude.

Thi blev jeg baade led og kjed
 Af Skjalden paa det sidste,
 Og putted ham i Graven ned,
 Dog i en gylde Kiste.

Nu ogsaa kjed af Helte = Ravn,
 Som alle det kan bære,
 Jeg drucken tog en Sky i Favn,
 Og kraved Guddoms = Vre.

Jeg Indtog holdt i Babylon,
 Alt som en Gud i Drømme;
 Dog med Guld = Bægeret i Haand,
 Jeg fandt, det lod sig tomme.

Ja, her udtømte overbrat
 Jeg Dødeligheds Bæger,
 Og fandt, at i den sidste Nat
 Ej Drømmen vederbæger.

Min Guddom sank med mig i Grav,
 Mit Herredom tillige,
 Dog Ky der gaar fra Hav til Hav
 Af Alexanders Krige.

Med Staden paa Egyptens Kyst,
 Det spaade Aristander,
 Vidt over Tidens Volger lyft
 Gjør Navnet Alexander.

26. Græfer = Magten.

Vesten fra jeg kom, og gif
 Som en Sky mod Solen,
 Satte i et Øjeblik
 Græst paa Dronning = Stolen.
 Men i Græst er Enighed,
 Hvad man leder efter,
 Derfor brat sig paa hver Led
 Delte mine Kræfter.
 Græst da vel en Dronning blev
 Over brede Bange,
 Men med Pen og Sphd man skrev:
 Kongerne blev mange.
 Hellas kom vel under een,
 Nam dog sent at lyde;
 Thi i Sparta og Athen
 Plejed man at hyde.
 Ved Drontes og ved Nil
 Rejste sig med Glimmer
 Troner i den græste Stil,
 Vakkede dog immer.

Dgfaa mine Stamme-Træ'r
 Paa det falske Stade:
 Seleukider, Ptolomæ'r,
 Hyppig stifted Blade.
 Skilte Jingre højes let,
 Det i korte Krige
 Drne-Kloen lærte net
 Alexanders Rige.

Dog det kjendes paa min Færd:
 Støvets Drot er Aanden,
 Som i Munden har sit Sværd,
 Vinge-Spyd i Haanden.
 Støvet ej, der sank i Grav,
 Aand var Rigets Stifter:
 Selv naar mat den gaar ved Stav,
 Over den Bedrifter.
 Staven er mit Spir og Spyd,
 Som til Røgtet fører,
 Saa mig hylde end med Fryd
 Skyter og Barbarer.

27. Antiochien.*

Af Seleukiderne paa Jord
 Jeg ene er tilbage,
 Og har i Navnet kun et Spor
 Af mine Glimmer-Dage.
 Men det Udødelighed vandt,
 Da inden mine Volde
 Det store Folke-Navn oprandt,
 Som Skyer fik til Skjolde

Det bredtes vidt i Verden ud
 Her fra ved Kæmper stærke,
 Som stolede paa Guders Gud
 Og fulgte Korsets Mærke.
 I Spidsen gik en Helt saa from,
 Fuld blodig var hans Bane,
 Da hold i Grækenland og Rom
 Han planted Korsets Fane;
 Men Blodet, som i Strømme flød,
 Hvor han lod Sværdet sjunge,
 Det var hans eget, han udgød,
 Med Naadens Ord paa Tunge.

Saa bredtes ud fra Øst til Vest
 Det store Navn paa Jorden,
 Hvis Glans er som en Jule-Fest,
 Indstødt med Advents-Torden.
 Men da fra Vesten Navnet kom
 Gjætt til mine Mure,
 Det kom fra Grækenland og Rom,
 Med andre Sværd og Lure:
 Som Aanden var af Kjød og Ben,
 Og Korset var af Klude,
 Og Kirken var af Kalk og Sten,
 Og Glansen var en Rude.
 Dog, jagtens var den Synet værd,
 Den stolte Kæmpe-Skare
 Af alle Vestens Folkeskærd,
 Som trodsed Fald og Fare,
 For i den underfulde Egn,
 Hvor Navnet var oprundet,
 At frede kjæft om Korsets Tegns,
 Som tyktes overvundet.
 De Tyrker slog i Tusend-Tal,
 Men ingen de ombøndte;

Saa æret mest ved deres Fald
 Blev Navnet, de bekendte.
 Ja, at ej Tankred, Boemund,
 Med Tævninger fuld mange,
 Et Rige vandt paa tyrkisk Grund,
 Som kunde staa og prange,
 Forherliger det store Navn,
 Der vrager Staal til Værge,
 Kun for det bærer i sin Tavn
 Den Tro, som flytter Bjerge.
 Thi priser højt jeg Pavli Sværd:
 Ej Trang har, hvo det svinger
 For Kristendom i Herrefærd,
 Til Damascener-Klinger.

28. Alexandrien. A*.

Vinket op ved Middelhav
 Med den store Konges Finger,
 Over Alexanders Grav
 Breder end jeg Marmor-Binger,
 Og ej fattes Ros paa Blad
 Ptolomæers Hoved-Stad.

Her man saae i fordom Tid
 Graven for den græske Tunge,
 Hvor som Pennen med stor Flid
 Bilde lært sig til at sjunge,
 Hvad dog lykkedes kun flet,
 Er end Hjer af Fugle-Vet.

Intet hændes dog omsonst,
 Mindre da det fære Møde,
 Da hos mig i Skrive = Kunst,
 Græker kappedes med Føde,
 Bøgerne, som til en Fæst
 Klostredes fra Øst og Vest.

Her de gamle Skjalde fandt
 Aben Grav og Marmor = Kiste,
 Hvor de Døden halv forbandt,
 Der de maatte Livet miste:
 Kvadre end paa visne Blad
 Om, hvad de for Majen kvad.

Her og Mesteren i Væn
 Skabte sig en Blandings = Tunge,
 Til at tale om hans Søn
 Dybere end Skjalde sjunge,
 Før i Hællas = Stemmens Klang
 Smelter Sions Morgen = Sang.

Dog, stjønt ogsaa paa mit Bord
 Pennene laa immer skaarne,
 Ej jeg veed, naar Livets Ord
 Kom til mig om den enbaarne,
 Veed kun, naar med Præl og Pragt
 Det hos mig blev kistelagt.

Prøve Kunstner nu igjen
 Vilde Hjer af Fugle = Vinge,
 Som en Hexemester = Pen
 Over Ordet sig opvinge,
 Præled nu, som før den sang:
 Hvæsende med Hades = Klang.

Pennen i en Mester-Haand,
 Som for Livets Fjæl sig hytted,
 Dødt og magtesløst om Land
 Præfede, som Stene lytted:
 Penne-Hjer af mange Gæs
 Prise end Origines.

Af Nødvendighed en Dyd
 Alle Dage gjør de døde,
 Naar hos dem faar Drenghd
 Kristien, Hedning, Tyrk og Jøde;
 Thi gjør end paa Dyden Krav
 Drotten i min Tunge-Grav.

Moham=Ali som en Tyrk
 Troløs slagted Mamelukker,
 For de støjed i hans Drik;
 Men han slaar kun, hvem der mukker,
 Under gjerne al Forstand
 Marmor-Grave i sit Land.

Saa hos mig fra Heden-Hos
 Nanden sig et Grav-Sted søger;
 Immer død og magtesløs
 Stod jeg mellem Kraftens Boger,
 Selv at ligne ved en Bog
 Paa et uforstaaet Sprog.

Skal maaste nu brat igjen,
 Naar Storherrens Trone falder,
 Frankernes omstaarne Pen
 Skabe mig en Gravskrift=Alder,
 Gjøre snildt, som Gaase-Hjer,
 Fugl af Frankernes Homer?

29. *Alexandrien. B.

Da Alexander den stores Sværd
 Ved Nilen blinkede i Herrefærd,
 Han bød mig bære sit Konge = Navn,
 Fra Slægt til anden i Dronning = Favn;
 Men ej ved Nilen jeg dog blev sat:
 Der kom en Skygge, ved Midje = Nat,
 Af Græker = Skjalden med snehvidt Haar
 Til Verdens = Drotten i Ungdoms = Aar,
 Og varsled om mig, som Græker = Stad,
 Med Gaade = Ord af sit gamle Kvad:
 „En D der ligger i vilde Strand,
 Med Faros = Navn ved Ægypti Land“.
 Saa randt jeg op mellem Hav og Sø,
 Og Bavn jeg tændte paa Faros = Ø,
 Den lyfte vidt over Snæffens Vej,
 Langt mer end Bavnens dog lyfte jeg:
 Fordunkled Memfis og Thebe med,
 Som alle Musernes Hvilested,
 Som Alexander den stores Grav,
 Som Verdens = Bæden ved Middelhav,
 Til Verdens Ende med Pris bekendt,
 Som Pyramiden af Pergament,
 Som Labyrinthen af Hjørnespind,
 Kolos af Ræddom med Stjerne = Tind.
 Ægypters Visdom, og Grækers Vid,
 Kom med Ebræernes Spaadom hid,
 Og, sammentryllet med Trolddom ny,
 En Lære = Bygning stak højt i Sky:
 „Alexandriners Filosofi“,
 Som alle Sjæle kan rummes i.
 Og Kunsten steg, som til Bjerge = Top,
 Hvor Haar man fløved og Ord stak op,

Og Muse = Navne de Døtre fik,
 Som gold mig fødte Fru Grammatik,
 De kunstiggjøre selv Barbari,
 Gjør mest af, hvad der er intet i.

Nu er jeg gammel, med isgraat Haar,
 Har staaet over to Tusend Aar,
 Og døjet meget her i min Hul
 Af Saracen og af Mameluk,
 Men blev dog rørt, da jeg tog i Favn
 Med Bonaparte det største Navn,
 Som over Hav eller Drt kom hid,
 Fra Alexander den stores Tid.
 Min Mehem = Ali, stjont Tyrk af Byrd,
 Paa Tyrke = Pesten dog holder Styr,
 Er Makedoner dog og af Navn,
 Og mudrer op i min gamle Havn,
 Saa atter fra mig der spørges nyt,
 Og Verden kalder mig Neosyt.
 Som gamle Kuste med Skrald og Smeld,
 Jeg faar at nøjes med Skin af Hæld.

30. *Polyb.

I Arkadien jeg saae,
 Mellem Hyrde = Flojter mange,
 Verdens Lys bag Skyer graa,
 Hørte favre Bugge = Sange:
 Om det gamle Grækenland,
 Guders Lyft og Musers Hinde,
 Om dets Ros paa Bjærg og Strand,
 Spartas Kraft, Athenens Ynde,
 Hyrde = Livet frit i Mag,
 Som sig for Arkader egned,

Dg om Mantineas Slag,
Hvor Epaminondas segned.

Ej dog mer, som dejlig meldt,
Blomstred for mig Hellas-Haven:
Aften af den sidste Helt
Selv som Dreng jeg bar til Graven.
Hvad jeg størst paa Jorden saae,
Stigende til Grens Linde,
Det var Rom i Hjortel graa,
Grækens strange Hersterinde.
Selv i romersk Fangenskab
Sad jeg under Ornens Vinger,
Gætted dog, at Magt dem gav
Run en stærk, usynlig Finger.
Run halvtredsfindsthye Nar
Der forløb fra Sama-Slaget,
Hvor først Bod for Vanesaar
Rom fik under Skjoldelaget,
Da var hele Verden alt
Blevet til et Romer-Rige;
Selv jeg saae, Kartago faldt,
Saa det aldrig mer kan stige;
Makedonien er vundet,
Grækenland er underlagt,
Syrien er lænkebundet,
Dg Egypten under Vagt.
Nu er alle Dages Aften,
Bart er Modet, slap er Kraften,
Tugten kun er mageløs.

Hvad dog end paa gamle Dage
Trøster mig, som Spaadoms-Sang,
Er, at naar jeg ser tilbage
Over Tidens Volge-Gang,
Noget ser jeg, som, begravet,

Altid dog staar op paa nh,
 Sig Apollon, som fra Havet
 Stiger morgenrød i Sky:
 Det er Sandhed, klar og ægte,
 Mer end Guld og mer end Rist,
 Mer end alt kan Sandhed mægte,
 Thi den sejrer dog til sidst.
 Trøst dig, Hellas, ved den Tanke!
 Vinter hvid har Foraar grønt;
 I din Favn end Hjerter banke
 For, hvad sandelig er skjønt.

31. R o m. A.*

Ene jeg, blandt alle Stæder,
 Som det gjerne være gad,
 Blev, mit Navn til evig Hæder,
 Hele Verdens Hoved-Stad.
 Det og kjendes end paa Haanden:
 Mig troloved Verdens-Aanden.

Mellem mange Fjender gramme,
 Fulgte jeg det gode Raad,
 Romulus fik af sin Amme,
 Der han pattede med Graad:
 For det lave maa man lude,
 Mellem Ulve skal man tude.

Dermed har jeg Livet fristet
 Fem og thyve Hundred-Aar,
 Og beholdt, hvad end jeg misted,
 Immer taalelige Aar;
 Saa, kan Verden stedse vare,
 Har med mig det ingen Fare.

Avind figer, jeg mig nærer,
 Kun af Fig, som Uls og Drn,
 Og i Trang paa Stene tører,
 Eller og paa mine Børn.
 Undes bedst mig burde Føden,
 Hvis jeg spiser kun fra Døden.

Sandt det er, men til min Ere,
 At af Sten jeg lever nu,
 Maaatte Verdens Skændsel bære,
 Hvis man ej det kom i Hu:
 Hvilke prude Bauta-Stene
 Kraft og Kunst i mig forene!

Er det Kjærlighed, som stræber
 At forbinde alt i Glans,
 For mit Pantheon jeg kræver
 Retteligt en Rosen-Krans;
 Thi det unge med det gamle
 Bedre kan ej Haand forsamle.

I Avgusti gylde Dage
 Ingen søgte her omsonst
 Sine Guder, som neddrage
 Pøde sig fra Sky med Kunst;
 Saa der mangled kun den ene,
 For han vragede hugne Stene.

Siden, da med Ræve-Bælgen
 Ogebes min Løve-Hud,
 Rettelig fandt hver sin Helgen
 Og en Moder til sin Gud,
 Kunde hvad ham lysted tænke
 Paa de gamle Gude-Vænke.

Naar alt himmelft gaar af Mode,
 Haandens Kraft og Haandens Kunst,
 Komme de end ej paa Tode,
 Vise sig dog ej omsonst,
 Men forgudes, tør jeg mene,
 Helst i deres Bauta-Stene.

Derfor Peters-Kirken brimler,
 Skjønt man ler ad Peders Stol,
 Og i Kuppelen man himler,
 Hævet over Kapitol;
 Bidt paa Jord man veed at sige
 Af det Kunstens Himmerige.

Gaa vel kun i Vatikanet
 Spørge om den gamle Tro;
 Mange tro dog, de har anet
 Rafael og Angelo,
 Søge til Madonna Magen,
 Finde dejlig Dommedagen.

Mellem stolte Mindes-Mærker
 Af den gamle Verdens-Land,
 End i Greb paa Mester-Bærker
 Over sig den snilde Haand,
 Oger Fjer, naar det gelinger,
 Til mit Rhytets Orne-Vinger.

Dog, hvo andet hos mig søger,
 Finder og sin gode Del;
 Thi med Vatikanets Bøger
 Kirken jeg afbilder hel,
 Som en stentrukt Kirke-Sage
 Rige fra Sankt Peders Dage.

Ingen end mig ret har gjæstet,
 For at kjende, det var her,
 Sankte Peder blev korsfastet,
 Og Sankt Povel sank for Sværd;
 Saa til visse er min Pave
 Ormen i Apostel-Grave.

Her, hvor Neros Følger brændte
 I en Strom af Marthyr-Blod,
 Hedning-Templerne, ombvendte
 Under Kors til Kirke-Vod
 Tale højere end Torden
 Om det stærkeste paa Jorden.

Det er derfor kun i Blinde,
 Galilæerne i Nord
 Dnsse deres Tros Veninde
 Femten Mile under Jord;
 Heller skulde de mig gjæste,
 Gjøre Bon til fælles Bedste.

Naar sig vilde saa forene
 Troens Bon med Verdens Øyst,
 Taalte sagtens, tør jeg mene,
 End med Tiden jeg en Øyst,
 Naade, som man kan her neden,
 Hvad jeg kalder Evigheden.

32. *R o m. B.

Dage gif der mer end een,
 Mens jeg kom paa Fode,
 Mange fler, den Sag er ren,
 Mine Mure stode;

Fem og tyve Hundred=Aar
 Er for mig kun som i Gaar,
 Vhen højbeflaget.

Mageløs, ej blot i Aar,
 Mellem Hoved=Stæder,
 Mageløs i Dronning=Kaar
 Mellem Konge=Sæder,
 Mageløs i et og alt,
 Evig, hellig, klæsigt kaldt,
 Det er Rom alene.

Konge=Staden kaldtes jeg
 Selv i Pyrrri Dage,
 Da af Konge=Slægten ej
 Barn der blev tilbage;
 Det var Majestaten min,
 Som slet ingen kaldte sin,
 Alle lod til Gyne.

Kejserinde=Navnet just
 Stilling min betegned,
 Før end Cæsar og Avgust
 Gien sig tilegned;
 Herskerinde kaldtes Rom
 Netop da al Verden om,
 Romas Herre ingen.

Hellig, ret med Fynd og Aem,
 Blev jeg uden Mage,
 Som det ny Jerusalem,
 Alt i Neros Dage;
 Fra den store Martyr=Stund
 Ken jeg staar paa hellig Grund,
 Paa Apostel=Graven.

Jeg har Baven helliggjort,
 Som Fornuften lærer,
 Jeg er Himmeriges Port,
 Han min Nogle-Varer,
 Kun hos mig, den Sag er ren,
 Nøglen af Apostel-Ven
 Bæres kan og bruges.

Rjætter det er og Fjas,
 Hvad man fige turde:
 At Gregor og Bonifas
 Sædet helliggjorde;
 De udvalgte mig jo ej,
 Paverne udvalgte jeg,
 Fødte dem med Smerte.

Klassisk er Horats, Virgil,
 Og den hele Række,
 Kun fordi de gjorde Stil
 Inden mine Bæge;
 Da den ægte, funde Smag
 Helligholdt sin Bryllupsdag
 Her med Tiber-Guden.

Det var en Guldbryllups-Dag,
 Begge gif ved Staven,
 Og, for Skæbnens haarde Slag,
 Brat de sank i Graven;
 Vige indtil denne Stund
 Immer dog paa klassisk Grund
 Gjør de Underværker.

Rjætterne i Nørre-Led
 Ralste mig en Stigge,

Bilde sig en Klaskiffhed
 Af min Skrift opbygge;
 Batterlig de, som tilforn
 Mestrene for Babels-Taarn,
 Ej forstaa hinanden.

Alt de i tre Hundred-Aar
 Gjorde Stil som Aber,
 Sagde selv, at fra i Gaar
 Righeden sig taber,
 Finde vel i Morgen ud,
 De kun blev med Hovedbrud
 Dobbelte Barbarer.

Midlertid min ægte Smag
 End gjør Underværker,
 Skaber sig til Dommestad
 Stolte Mindesmærker;
 Død kun saared den omsonst:
 Op af Graven ved dens Kunst
 Myhre Bauta-Stene.

Tidlig jeg blev „evig“ kaldt,
 Bliver det end silde,
 Og er mine Dage talt,
 Gaar det Verden ilde;
 Thi med mig, sin Hovedstad,
 Smagens Sæde, Djets Bad,
 Verden staar og falder.

33. Romer-Magten.

Verdens-Klogskab er mit Navn,
 Derfor stræber jeg at knytte
 Hele Verdens sande Gavn
 Til hver enkelts Egen-Nytte.
 Glipper det, som let kan ske,
 Er det dog en stor Ide.

Tosser kun det ej forstaa,
 At, vil Verden ret man styre,
 Man den først indtage maa,
 Om end gode Raad er dyre.
 Over Toskens Al og Ve
 Stolt mig hæver min Ide.

Naar en Mand, for han er stærk,
 Hele Verden vil indtage,
 Det er ikkun Borne-Værk,
 Praleri og spildt Umage.
 Blinde kun det ikke se:
 Dybere laa min Ide.

Jeg gav Ly og Borger-Net
 Til en dygtig Røver-Bande,
 Haabede med deres Et
 At indtage alle Lande,
 Og paa deres klare Sprog
 Gjøre hele Verden klog.

Arhbe skal man, for man gaar,
 Vil man ej paa Næsen dratte:
 Først i et Par Hundred-Aar
 Lærte Rom sig selv at fatte;
 Til at smække stort af Hest
 Haand paa smaat sig over bedst.

Hvad der ej er vant til Tugt,
 Naar det stubbes, gjerne stritter,
 Saa kun langsomt jeg fik Bugt
 Med Etrusker og Samniter,
 Var i Alexanders Tid
 End dermed kun godt paa Glib.

Kostbart er det første Stridt,
 Farligt var for mig det andet;
 Thi jeg kommen var saa vidt,
 At jeg maatte over Vandet;
 Og i Bejen laa en Blof,
 Som var uforstammet nok.

Det var en forgiftig Ting,
 Middel-Havets store Drage,
 Glat som Aalen, snu i Spring,
 Kort og godt, det var Kartage,
 Som med punisk Kræmpe=Aand
 Fristede min Kræmpe=Haand.

Dog skjønt Hannibal mig saldt
 Plump med Døren ind i Huset,
 Jeg til sidst dog strøde Salt,
 Hvor Kartago laa i Gruset;
 Snildt jeg fanged Ræv med Ræv,
 Edderkop i Spindelvær.

Da den rette Ege-Vægt
 Græferne ej kunde ramme,
 Tog jeg i min Vare=Tægt
 Deres Stæder med det samme;
 Fik, for Omhed vel bekjendt,
 Riger og ved Testament.

Endelig den Dag oprandt,
 Som taalmodig var udregnet,
 Da sig Middelhavet fandt
 Af mit Rige vel indhegnet;
 Men dets lykkelige Raar
 Koster mig syv Hundred = Aar.

Nu af Verden alt var mit,
 Som jeg agted værd at nævne;
 Til det store Ræmpe = Skridt
 Fandt hos Røverne jeg Evne;
 Saa nu gjaldt det kun derom,
 At forvandle alt til Rom.

Skal til hele Verdens Gavn
 Virke alles Egen = Nytte,
 Maa sig i en Kejser = Tavn
 Alles Skæbne sammenknytte;
 Saa mig ret forstode just
 Sylla, Cæsar og August!

Skade kun, at hvo ej har
 Nogen Tævning over Mulde,
 Vorder let en Himmel = Nar,
 Som det Nero blev til fulde;
 Retter alt sig efter krunt,
 Selv det kloge synes dumt.

Dog, min store Verdens = Plan
 Ingen Nero kan forrykke,
 Hæver kun Vespasian,
 Som er Lysset til hans Skygge;
 Vej til Kjærlighed og Had
 Bedst i Højden stilles ad.

Men hvad mig i Hjærtet skar,
 Var den Forskjel, jeg opbaged
 Mellem Skyte og Barbar,
 Som til Krig mig end nødsaged,
 Da til Skole-Gang og Lov
 Højt jeg havde Fred behov.

De forvovne Skyte-Børn
 Ikke blot afbrød min Hvile,
 Men de vingestød min Drn,
 I en Sky af skarpe Pile;
 Saa ved Evfrat og ved Rhin
 Brat han glemte sit Latin.

Nys og fik jeg om en Sø,
 Vensklig under Nørre-Eide,
 Brusende om Hertas D,
 Mytrende af Kæmper stride;
 Siden jeg, des værre, fandt,
 Rhytet var kun alt for sandt.

Dog, min Plan sit Vane-Saar
 Gav en Tro, som har ej Mage:
 Thi den fløj som Ild i Blaar
 Trindt om Land i kolde Dage,
 Trodsed Ild og Sværd og Kløgt,
 Og henvejred Dødens Frygt.

Til min store Hjærte-Sorg,
 Den fordømte Egen-Rytte,
 Hvormed jeg paa Roma-Borg
 Alting vilde sammenknytte,
 Og dens Skjalde helst besang
 Roms og Verdens Undergang.

Hvad jeg agted mindst paa Jord,
 Fandt jeg nu dog, var det store;
 Thi jeg saae, et Troens Ord
 Intet Sværd kan gjennemboe:
 Lagt paa Baal, det gløder kun,
 Farende fra Mund til Mund.

Skulde ej jeg rent forgaa,
 Med den Tro jeg maatte tinge,
 Prøve, om den ej, paa skraa,
 I min Plan sig lod indbringe,
 Saa den, til sit eget Gavn,
 Lod mig raade i sit Navn.

Forbund er en farlig Sag
 Med hvem stærkest er i Grunden,
 Derfor end et Hoved=Slag
 Bøvede min Haand med Munden,
 Men opgav med Julian
 Mat sin gamle Verdens=Plan.

Spiret, uden Lov og Dom,
 Tog nu Skyter og Barbarer,
 Og til Kæmper, selv i Rom,
 Jeg beholdt kun Præste=Skarer;
 Hvor der messedes Latin,
 Immer dog var Gren min.

Snildt jeg nu i Vatikan,
 Af en Franke=Drot husvalet,
 Samarbejdede min Plan
 Efter Kirke=Ritualet,
 Saa bogstavelig i Pagt
 Haand og Mund gav Pave=Magt.

Verdens=Klogskab er mit Navn,
 Derfor stræber jeg at knytte
 Hele Verdens sande Gavn
 Til hver enkelts Egen=Mytte.
 Glipper det, som let kan ske,
 Er det dog en stor Ide.

Altid var det Proven værd,
 Om af Præster skabes kunde
 En almægtig Romer=Hær,
 Som gik aldrig mer til Grunde,
 Og som gav, for billig Pris,
 Verden Pas til Paradis.

Tosser det kun ej forstaa:
 Vil en stærk man overvinde,
 Maa man der ham overgaa,
 Hvor hans Styrke er at finde,
 Og at kun af Over=Tro
 Lod sig Troen overgro.

Maa man Verden gjøre dum,
 For den grundig at opløse,
 Vorder Vejen lang og krum,
 Saa fortsnede maa ghes;
 Men Ideen selv sin Vej
 Baner sig, og ghes ej.

Klassisk er, med Romas Sprog,
 Skriften fra Avgusti Dage,
 Den skal gjøre Verden klog;
 Men ej uden stor Umage
 Faar man Verden sat i Stil
 Efter Plakkus og Virgil.

Sammenflyde maa, en Gang,
 Magten i en Keiser-Pave,
 Som med Sværd og Gude-Rang
 Holder Pøbelen i Aie,
 Mens for alle flogte Folk
 Han kun er Fornuftens Tolk.

For det store Maal at naa,
 Som jeg øjner, vel til Mode,
 Er mig, naar de kun forslaa,
 Alle Midler lige gode:
 Alle Veje gaa til Rom,
 Og kun een gaar oven om.

Længe har den Vej mig brudt,
 Som mit Hoved, saa min Vane,
 Trods min Sværte og mit Krudt,
 Bedst dog bed den gamle Vane;
 Knap er end saa vidt det bragt,
 At den Vej blev ret aflagt.

Dog er Verden nu saa flogt
 Blevet paa sin egen Rytte,
 At vel kun et syndigt Sprog
 Fattes, for at alle knytte
 Hvad de kalde Kristendom
 Kjönt til Enighed med Rom.

Mellem Paverne til Stads
 Trilling-Kronen har de fleste,
 Innocens og Bonifas
 Ued af min Plan det meste;
 Hildebrand mig ej forlod,
 Var mig dog en Kæmpe god.

Morten Luther var mig haard,
 Men han tænkte, til min Vhffe,
 Jeg var født i Pavens Gaard,
 Lod mig klassiff undertrykke;
 Og Kalvins de værste Nap
 Var i Grunden Venne-Klap.

Besuiterne mig har
 Fremmet mer end mange Paver,
 Til at gjøre Sagen klar
 De forened sjældne Gaver,
 Fejled, efter Munkes-Skif,
 Kun det høje Orne-Blif.

Nys en romersk Kejser-Haand
 Hævede mit Orne-Banner,
 Og imod Napoleon
 Kalder smaa jeg Stor-Britanner;
 Men mit Pave-Kejserdom
 Han paa Franck kun drømte om.

Tiden strider, Banen med,
 Noget dog til sidst maa vinde,
 Verdens-Fred maa finde Sted,
 Hvor end Fredegod er inde;
 Hvad, om han til Verden kom
 Dog med Konningen af Rom!

Jeg, med Kraft og Kløgt og Kunst,
 Under Korset, som paa Tronen,
 Ej to Tusend Aar omsonst
 Vejlet har til Trilling-Kronen;
 I det mindste dog paa een
 Funke maa dens Edelsten.

Klart er Ordet, jeg har ført,
 Stor er Planen, jeg har fattet,
 Fin er Farven, jeg har rørt,
 Dejlig Stenen, jeg har glattet;
 Alt er hans, som Gaaden veed,
 Tror paa mig og falder ned!

34. Kejser August.

Rom, al Verdens Herferinde,
 Alle Gunders Yndlings-Bh,
 Gjorde jeg til min Slavinde,
 Vandt og derved Gude-Rh.
 Mangt et Hus, før jeg blev ene,
 Sank i Grus, men jeg for Tegl
 Byggede med Marmor-Stene,
 Bøded saa paa alle Fejl.
 Mangt et Hoved maatte springe,
 Og saa Ciceros det graa,
 Før jeg rigtig kunde bringe
 Alt til efter mit at gaa;
 Men da jeg fik Lov at raade,
 Gjaldt for Retten immer Naade.

Mig og Livia til Ære
 Næppe siger Prosa nok,
 Som af Livius kan lære
 Hvo hans Traser har i Flot;
 Men at man mig helst bør kalde
 Gud for alt hvad jeg bedrev,
 Bidne trofast mine Skjalde,
 Som det ej for intet skrev:
 At, trods Avinds tomme Skvalder,
 Og Sofisters Hjerne-Spind,

Digternes den gyldne Alder
 Virkelig med mig gik ind,
 Saa om mig og Roms Poeter
 Spaade Nilens syv Profeter.

Derfor end, af alle Skygger,
 Jeg det hører med Plaser,
 At paa Maro Verden bygger,
 Fremfor paa den graa Homer,
 Sluttende: trods alle Dyder,
 Og hvad Momus kalder Nag,
 Bugned dog den Tid af Dyder,
 Da selv Digteren blev klog:
 Gjorde Vers, som man gør Løjer,
 Brugte Guder kun til Stads,
 Var begejstret kun for Løjer,
 Som Ovid og som Horats,
 Kransede med Tusendfylder
 Bonde=Dont og Borger=Dyder.

Freden blev min Kjæle=Dægge,
 For den kaldte mig Avgust,
 Skade kun, at skarpe Egge
 Høje nær saa godt ej Rust!
 Jammer=Skade, at Germaner,
 Tolpere i Bjørne=Skind,
 Tog fra Varus mine Faner,
 Og forbitrede mit Sind!
 Dog, om end min Guddom halter,
 For jeg kom i Skygge=Lag,
 Staar og falder dog mit Alter
 Kun med Verdens gode Smag,
 Thi det staar, paa gyldne Stave,
 I Apollos Røffen=Have.

35. *Kong Kristus.

Seg, i denne Verdens Sprog,
 Har paa Jorden intet Rige,
 Men en Konge er jeg dog,
 Det med Sandhed jeg maa sige;
 Kisten min er Sandheds Tolk,
 Dens Tilhørere mit Folk.

Min Profet i gamle Dage,
 Daniel ved Babels Strøm,
 Saae mit Rige uden Mage
 Spejle sig i Kongens Drøm:
 Som den Sten, der sært oprinder,
 Alle Malme overvinder,
 Vorer til i Syd og Nord,
 Fjlder op den hele Jord.

Guld og Sølv Profeten kaldte
 Rigerne i Østerled,
 Godt han saae, og ret han talte,
 Siger den, som alting veed;
 Kobberød og kobberklinger
 Var den græste Vættes Fjender,
 Og som Jærnet skarp og kold
 Romer-Folkets Bid og Vold.

I den samme Jærnets Alder
 Dog opretted Himlens Gud
 Rige nyt, som sit han kalder,
 Breder vidt i Verden ud;
 Det hans Kraft skal aabenbare,
 Det skal vinde, det skal vare,
 Volde alle Troners Fald,
 Siger Sandheds-Mandens Stjald.

I det Rige jeg er Konning,
 Dertil født i Betlehem,
 Kirken kalder jeg min Dronning,
 Hendes Stad Jerusalem;
 Kongelig dog kun i Aanden,
 Alle Trælles Træl for Haanden,
 Var jeg før, og er endnu
 Kirke min med Dronning-Hu.

Sandheds Aand er over mine,
 Derfor har de Sandheds Kaar:
 Her i Verden Spot og Pine,
 Til det store Gylde-Nar,
 Da al Verden skal vansmægte,
 Det kun adles, som er ægte,
 Det kun staa, som har sin Rod
 I den Sandhed: Gud er god.

Føde-Konge uden Trone,
 Med en Purpur-Kaabe mør,
 Med en snæver Torne-Krone,
 Og til Septer kun et Rør:
 Det var Navnet, det var Dragten,
 Som mig undte Rømer-Magten,
 Et „Hil være dig!“ med Spot
 Skatten til Guds Riges Drot.

End er og adspredt, som Føder,
 Folket mit paa Jordens Bold,
 End jeg under Kronen bloder,
 Taaler Spot og Overvold;
 Men en Gang skal Bladet vendes,
 Folket samles, Buen spændes,
 Krens Drot fra Fredens Hjem
 Krones i Jerusalem.

Medens Mellem-Tiden rinder,
 Tabt kan synes mangt et Slag,
 Men sit Tab dog brat forbinder
 Kongen under Kirke-Tag;
 Med hans Brynje over Hæden,
 Een kan trodse hele Verden;
 Derfor kjendes bedst i Vaand
 Min og Sandheds Konge-Land.

Mundens Ord er Aandens Sværd,
 Det til Marv og Ben kan trænge,
 Sløves ej i Herrefærd,
 Stak i Steden alt for længe;
 Mens man tit, med Sværd i Haand,
 I mit Navn forfulgte Aand,
 Og afhugged mangt et Dre,
 For kun mig det vilde høre.

Ej med Guld, og ej med Staal,
 Men med Aand og Ord alene,
 Alle Folk og Tungemaal
 Snart jeg vil til mit forene;
 Sandheds Ord er Aandens Sol,
 Liv og Rys fra Pol til Pol,
 Og evindeligt mit Navn
 Friheds Grund og Fredens Havn.

Mine Løbere er Syn,
 Og min Hoved-Vagt er Straaler,
 Thi skal nu for Sagn gaa Syn,
 At ej blot jeg Rysset taaler,
 Men at, gjennem Væg og Klerk
 Al Dplysning er mit Værk,
 Og at over Sandheds-Tronen
 Klarhed min er Rysse-Kronen.

Medens derfor Mørket damper,
 Skjuler Solens Glans bag Sky,
 Vandrer I, som Lys og Lamber,
 Aftenstjær og Morgengry,
 Alle I, som efterhige
 Edels-Netten i mit Rige!
 Kjendes paa de klare Blus
 Mine Embedsmænd og Guds!

36. Nero.

Ikun den er fri at nævne,
 Som kan gjøre, hvad han vil;
 Hvem der sparer paa sin Evne,
 Veed ej, hvad den duer til;
 Derfor gjorde vel og ilde
 Jeg i Flæng, alt som jeg vilde.

Heraf følger jo tillige,
 Man kan gjøre fort til hvidt,
 Saa det intet har at sige,
 For hvem der kan handle frit,
 Hvad han gjør, naar som en Kryster
 Ej han laster, hvad ham lyst.

Seneca og Burrus begge
 Lærte mig, at jeg var fri,
 Ved at slaa de gamle Gjakke,
 Jeg bestyrked dem deri;
 Var det Løgn, for egen Brøde
 Og for min de skulde bøde.

Uden Forskjel Folk og Frænder,
 Som det lysted mig, jeg slog;

Guld jeg gav med begge Hænder,
 Som jeg gav, jeg ogsaa tog;
 Prøved alt hvad prøves kunde,
 Com det gode, saa det onde.

Jeg og prøved Kristendommen,
 Dels med Staal og dels med Ild,
 Prøven dog var ufuldkommen,
 Thi, langt mer end Guldet gild,
 Prøves (sagde Sankte Peder)
 Skal den i, hvad bedre heder.

Alle Kunster, alle Dyder,
 Prøvede jeg i en Hast,
 Prøved alle Fejl og Lyder,
 Had og Yndest, Ros og Last,
 Prøved, som jeg nødig vilde,
 Og til sidst at fare ilde.

Tant det er med eget Lykke,
 Støvet kun sig drømmer frit:
 Ej en Gang en livløs Skygge
 Mægted jeg at vorde kvit,
 Mindre det, som, da jeg endte,
 Hedere end Ild mig brandte.

37. Vespasian.

Libren rødmede af Blod,
 Skyerne af vilde Puer,
 Baklende paa Ruglen stod
 Fruen over alle Fruer,
 Dronningen for Herredom:
 Lykken i og over Rom.

Ordet gif i Spaamands-Hjem,
 At, omtrent i mine Dage,
 Skulde fra Jerusalem
 Lyffens Indlinger uddrage
 Og, trods Raaderne i Rom,
 Vinde Verdens Herredom.

Trodsende paa dunkle Ord,
 Som de dristig sig tilegned,
 Røderne i Harnist foer,
 Tænkte mindst, de Ord betegned
 Lyffen, som med Straale-Glans
 Kronede min Lavrbær-Krans.

Karmel-Guden, lønlig stor,
 Uden Bram og Billed-Stotte,
 Klogere det dunkle Ord
 Røgtted til, hvad klarlig mødte,
 Sanddru, sagde han, dig spaar:
 Times skal, hvad du attraar!

Maatte da end Kapitol
 Først af vilde Luer gløde,
 Skabte dog min Lyffe-Sol
 Rom en herlig Aften-Røde,
 Mens for Titus sank i Grus
 Karmel-Gudens Bede-Hus.

Haard jeg var, men ej med Spot,
 Ej af Lyft, men kun for Penge,
 Thi de lugte immer godt,
 Overstemme alle Strange;
 Guld er, hvad man saa end tror,
 Over-Rejseren paa Sord.

Skade kun, at snart forbi
 Det og skal med Rigdom være,
 Ej selv den mig kunde fri
 Fra den tomme Guddoms-Vre,
 Som mig Lykken, lunefuld,
 Gav for alt mit Sølv og Guld.

38. Konstantin den store.

Burpur-Raaben, tit opfarvet
 I sin Værers Hjerte-Blod,
 Immer ranet, sjælden arvet,
 Næmt itu sig rive lod;
 Den paa nh at sammenstykke,
 Dertil horte Magt og Lykke.

Rjæden mellem Jord og Himmel
 Rnyttet er med lønlig Kunst,
 Hos en broget Gude-Brimmel
 Søgte mange den omsonst,
 Og dog kun med Himlens Raade
 Mand kan over Muldet raade.

Hvem der smile kan ad Døden,
 Ham har Himlen smilet til,
 Og som Sol i Aften-Røden
 Dalede min Fader mild,
 Rakte mig, med Favnen aaben,
 Rørt sin Flig af Burpur-Raaben.

Derfor, da mod arge Trolde
 Det, ved Verdens Hoved-Stad,

Gjaldt om Stand og Stif at holde,
 Til min Faders Gud jeg bad:
 Du i Vøn, som raader ene,
 Raad og Lykke mig forlene!

Solen daled for mit Dje,
 Sælsomt Straalerne sig brød
 Til et Jær-Tegn i det høje,
 Som det sejrende betød;
 Vanskelig dog var at finde
 Vejen til i det at vinde.

Natten kom, og Sønnen endte
 Langt, forgjæves Hoved-Brud,
 Drømmen lys i Mørket tændte,
 Til mig kom de kristnes Gud,
 Sagde: se, til Sejer danner
 I din Haand jeg Korsets Banner!

Solen steg paa Himlens Bue,
 Haand paa Værket var ej sen,
 Brat der blev i Kors at stue,
 Røden Guld med Edel-Sten,
 Hvor, paa Lyffens Løbe-Bane,
 Løst sig min Purpur-Jane.

Trolde sank, og Kæmper bæved,
 For det store Himmel-Tegn;
 Brat sig Verdens-Tronen hæved
 Under mig med Engle-Hegn;
 Risterne i Purpur-Raaben
 Dækkede mit Straale-Baaben.

Som den første kristne Kæjser,
 Er udodeligt mit Navn,

Mens Konstantinopel knejser
 Over Maste-Skov i Havn,
 Ja, saa længe Korset danner
 Under Sky et Sejers-Banner.

Hvem der smile kan ad Døden,
 Ham har Himlen smilet til,
 Og som Sol i Aften-Roden
 Luffed jeg mit Dje mild,
 Da med Kristen-Tøj i Daaben
 Jeg ombytted Purpur-Kaaben.

Stridig Ordets Strømme rinde
 Gjennem Tider ved min Grav,
 Immer tvistes om mit Minde
 Kristendom og Hedenstab;
 Men hvad hos mig vandt omsider
 Sejerrig for Kronen strider.

39. Konstantinopel.

Hvad Tibren med sin flakke Grund,
 Kun stor imellem Bække,
 Er mod mit Hav og dybe Sund,
 Og Vaad mod Orlogs-Snække,
 Det er, paa Høj af Potte-Skaar,
 Det stolte Rom mod Maglegaard,
 Mod Herrens Stad paa Bjærgget.

Jeg er og ej et Bærf af Rom,
 Thi ved Helleuers Hænder
 Byfants med Pris til Verden kom,
 Før Rom fik Haar paa Tænder;

Dg medens Græst gaar for Latin,
 Er alle Dage Vren min,
 Som Hells=Hoved=Staden.

Det var den store Helgen=Drot,
 Hvem Himlen skød i Sinde
 At rejse her sit gylde Slot,
 Ved Marmor=Havets Minde,
 Saa Korset fik en Hoved=Stad,
 Med ham, der mer ej trone gad
 Imellem Afguds=Banker.

Her fyldte sine tusend Aar
 Det store Kristus=Rige;
 I Thule selv af Magle=Gaard
 Man vidste godt at sige;
 Thi Kæmper fra det høje Nord
 Det kaldte Vre størst paa Jord,
 At vogte mine Volde.

Thi fandt i mig et Bulværk stolt,
 Araber og Osmaner,
 Jeg thve Tørninger udholdt,
 Med Korset i mit Banner;
 I Konstantin den stores By
 Fandt Djet Lys, og Vidstak Ly,
 I Fimbul=Vinterdage.

Gud bedre mig! den grumme Tyrk
 Forspildte al min Lykke:
 Af Paradis at skabe Drk,
 Det er hans Mester=Stykke;
 Nu, snart i fire Hundred=Aar,
 Der trives trindt om Magle=Gaard
 Kun Galer af Hel=Hefte.

Dog, selv i Faldet var jeg høj:
 Alt som en Fugl af Reden,
 Hølleners Sprog og Vidstak fløj
 Fra mig til Vester-Leden,
 Og finde vel en Gang, paa ny,
 I Konstantin den stores By
 Høj-Skolen, de end savne.

40. Øster-Søen.

Mellem mig og Rategat,
 Trindt omkring tillige,
 I den stjerneklare Nat
 Fortes Gude-Rige;
 Fugle sang derom i Lund,
 Saa deraf i Dre-Sund
 End gaar Rh med Ere.

Med det store Middel-Hav
 Ej tør vi os maale,
 Prise dog det gyldne Rav,
 Ran og Frostens taale,
 Bytte ej vor Eg og Bøg
 Vort for tusend Blomster-Løg,
 Sundet ej for Strædet.

Smaat er kun vort Folke-Tal,
 Dog slet ingen Valge
 Pløjet blev af Helt og Skjald
 I saa stort et Folge;
 Ej for Verdnær kom paa Valg
 Bedre Navn end Kæmpe-Valg,
 Det fik Nørre-Leden.

Derfor intet Rom i Nord
 Indgang sandt og Stade,
 Men et Rom kun sank til Jord
 For dets Dye-Blade;
 Fra vor lille Verden fold
 Løber kom med Herre-Skjold,
 Skifted Ornens Rede.

Derfor, skjønt vor Folke-Kreds
 Viden er til Skue,
 Vi os finde vel til Freds
 Med vor Kæmpe-Tue,
 Hvor med os, i Vølge-Gang,
 Rappes Tunge-Maal og Sang,
 Over Bøg og Bjerge.

41. *Valhals Guder.

Hus-Guder ikke var Nordens Sag,
 Sejer-Herrer var, hvad man skatted;
 Runemo lærer, den Dag i Dag,
 Kun med Fodderne Sten man glatted.
 Livet var ej vore Fædre en Leg,
 Men en alvorlig Kamp for dets Krone;
 Den at finde paa Trens Vej,
 Var deres Haab under Odins Trone.
 Ikke til Jord trak de Guderne ned,
 Vilde med dem over Skyerne himle,
 Kæmpe sig frem til Udødelighed,
 Hvile med Fred i det guldtakte Gimle.
 Valhals guldkammede Hane alt gol
 Om Rhaars-Dagen i Alfaders Rige;
 Aande-Naturen det er under Sol
 Ud over Timeligheden at hige;

Alle dens Længsler og alle dens Savn,
 Kampen og Sejren, som Engle berømme,
 Hvilen, som findes i Kjærligheds Favn,
 Spejled sig stolt i de nordiske Dromme.
 Helte=Historien, ej som en Bog,
 Men som et Stor=Værk i Tidernes Følge,
 Finder i Edda sit Villed=Sprog:
 Alfernes Skib paa den rullende Bølge.

Selvgjorte Guder er Menneske=Tant,
 Afguders Altre maa ælbes og falde,
 Kampeaands=Haabet i Nord var dog sandt,
 Droges med Døden hos Is=Havets Skjalde,
 Tre Hundred=År efter Firdje=Slag
 Opstod forklaret hos Dre=Sunds Skjalde,
 Fem Hundred=År efter Sturlunge=Brag
 Svæver igjen over Klipper og Skove,
 Plojer med Rjolen det brusende Hav,
 Spejler sig kjækt i den rullende Bøve:
 Kæmpernes Bugge og Kæmpernes Grav.
 Kvadene atter i Kongernes Sale
 Runge om Valder, om Odin og Thor,
 Klang=Hornet gjalder i Bjerge og Dale,
 Gyngebros Bogter det blæser i Nord,
 Valhal opbygges til hensovne Helte,
 Der sidder Odin med Saga til Vords,
 Der spænde alle Enherier Vælde,
 Komme, som Kæmpernes Sjæle, til Ords.
 Brat man opdager, at aldrig, i Grunden,
 Uddøde Åser og Vaner hos os,
 Lov=Hytter immer de havde i Lunden,
 Munke= og Kloster=Latinen til Trods.
 Tirsdag og Onsdag, hver evige Uge,
 De kom til Trondhjem, til Upsal og Lund,

Torsdag og Fredag, saa prude i Høge,
 De kom til London, og rask brugte Mund.
 Derfor, da Daaden kom atter paa Tale,
 Døet af Alfer i Ungdommens Aar,
 Dre fandt Kvadet i Hytter og Sale,
 Som kjørte Thor end med Bukke i Gaar.

Underlig mødes i Gaar og i Morgen
 Her under Bøgen og Granen i Dag,
 Drættes om Valder paa Straaleglans-Vorgen,
 Enes om Hammerens Dommедags-Slag;
 Thi i vort Billed-Sprog Menneſte-Vanden
 I ve-Kampen mæler, ſom, tidlig beghndt,
 Længe har været og er dog for Haanden,
 Er os fortalt, men dog ogsaa forkyndt:
 I ve-Kampen haard mellem Livet og Døden,
 Sommer og Vinter i Menneſte-Bang,
 Folkvang den fævre, hvor Storbærf er Grøden,
 Blomſterne Glæder, og Fuglene Sang.
 Hvad uden Kristus var til kun i Drømme,
 Med ham lysſvaagne arbejde vi paa,
 Og, medens Kristus for alt vi berømme,
 Stræbe for Alvor ſom Thor ham at naa.

42. Folke-Bandringen.

Bisfe-Læder vel i Sko
 Findes alle Dage,
 Selv hvor, med Citronen, gro
 Blomſter uden Mage;
 Men at hele Folke-Færd
 Bisfe om med Spyd og Sværd,
 Sjældent er, til Lykke.

Der, hvor Særnet gror i Fjæld,
 Buerne i Skove,
 Drengene i Vinter-Kvæld
 Feje Skridt paa Bøve,
 Der var Folk med Staal i Arm,
 Der var Folk med Is i Varm,
 Skyter og Barbarer.

Bolde kan, hvor Søfler staa,
 Sne-Skrid Midler ringe,
 Det kan hist en Gemse-Taa,
 Her en Fugle-Vinge.
 Saa, i Bovehalse-Vang,
 Bolde kan et Vink, en Sang
 Lange Ræmpe-Rejser.

Det var fire Hundred Aar
 Efter Herrens Komme,
 Da i Rom og Maglegaard
 Kraftens Tid var omme,
 Riget, som et Arve-Gods,
 Mellem Børn af Theodos
 Skiftet til at smulre.

Da med Hunner fra Nord-Ost
 Atle foer saa fage,
 Han, som kaldte sig, urojt,
 Selv en Lande-Plage;
 Det han var, med Ild og Sværd,
 Dyrift var hans Herre-Færd,
 Djævelst var hans Glæde.

Dog, kun Døt er Dyrer-Lod,
 Mark er Mande-Sæde:
 Hunner faldt for Væg og Od,
 Mennefter til Glæde.

Haardt paa haardt kun holder, Sthr,
 Vilde nok, men dog ej Dhr,
 Goter var at nævne.

Abulf, med en Flok af dem,
 Pyrenæer=Dalen
 Raared til sit andet Hjem,
 Byggede paa Valen,
 Grundede, paa Romer=Grus,
 Der et gotisk Konge=Hus,
 Borgen i Toledo.

Kejser=Tronen nu i Rom
 Stod paa skjøre Suler,
 Sthrted, end før Tjodrik kom,
 For en Flok Heruler;
 Men dog kun for Goten sin
 Hvide laa paa Gylde=Strin:
 Tronen i Verona.

Det var Diderik af Bern,
 Høvdingen for Riser,
 Om hvis Navn end holde Bærn
 Nordens Ræmpe=Viser,
 Skjont i Apenniners Land
 Staffet kun holdt Goten Stand,
 Sank i Romer=Gruset.

Vester=Havets Dronning=D
 Haardt det fik at finde,
 At indvandre over Sø
 Folk kan faa i Sinde;
 Der kom Hengst, og der kom Hors,
 Med fuld svart et Britte=Kors:
 Gridste Angel=Saxer.

Gallien dog værre foer,
 Der løb Alfars-Bejen,
 Goter gif i Hunne-Spor,
 Saa kom Hurlumhejen,
 Og Burgunder, Alleman,
 Hver tog sit, med Negl og Tand,
 Holdt det, mens de kunde.

Blodetvig kom sidst og bedst,
 Karl var han for Hatten,
 Slog fuld mangan Mand af Hest,
 Tog saa hele Klatten;
 Franker hed hans Kæmpe-Trop,
 Selv de brat sig kaldte op
 Floot i Frankerige.

Saa hver Strids-Mand tog sin Part,
 Vester-Kæjserdommet
 Blev udstiftet i en Fart,
 Gik, som det var kommet.
 Hvor Kartago sank i Grus,
 Gænferik et Konge-Hus
 Kæjste for Vandaler.

Længer paa sin Hælsot bar
 Øster-Kæjserdommet,
 Skjønt med Narses, Belisar,
 Gj til Kræfter kommet;
 Selv det Bane-Saar sig gav,
 Sank saa Led for Led i Grav,
 Tusend Aar om Døden.

43. Araberne.

Fra Landet ved det røde Hav,
 Vi gik paa lange Rejser,
 Og brugte Sværd til Vandrings-Stav,
 Det saae den græste Rejser.

Egypten var et Bede-Sted
 For vores Karavane,
 Og Syrien vi toge med
 Paa samme Løbe-Bane.

Nord-Afrika vi glemte ej,
 Det var os vel til Naade:
 Der havde vi vor Lande-Vej,
 Og bygged Færges-Baade.

Med dem vi over Strædet løb,
 Vi drev for Vind og Bove,
 Til Spanien for Røver-Kjob,
 Og stadsed i Nordove.

Dog, under al den Vester-Færd,
 Os Østen ikke savned:
 Vi maalte Persien med Sværd,
 Og Indien os savned.

Det skete alt i hundred Aar,
 Fra Mahomed at regne,
 Som Orkens Sønnen til en Hjord
 Forsamled alle Vegne.

Hans Eftermænd Kalifer hed,
 Og hvor de os udsendte,
 Med Sværd til Tro paa Mahomed
 Vi Hedninger ombendte.

Med Kristne gik det ej saa redt,
 De turde os fortælle,
 Vi trode paa en falsk Profet,
 Derfor saa blev de Trælle.

Imens vor Plov den gik saa rast,
 Fra Omar Sejer-Fader,
 Vor Hovedstad var mest Damask,
 Kalifer Dmmijader.

Da deres Kæmpe-Tid var endt,
 For Nh vi havde Næde,
 Da var vi trætte saa omtrent,
 Og satte os til Sæde.

Da, som et Babylon paa nh,
 Bort Bagdad kom for Orde;
 Dog lykke i Al-Mansurs By
 Ej Abassider gjorde.

Al-Kasjid og Al-Mamun vel
 Paa Ros og Bøger hejed;
 Dog blev Kalifen snart en Træl
 For Trøstere, han lejed.

Saa, tog Seldsjukerne ej alt,
 Det var, fordi, paa Krykker,
 Profetens Vorde-Rige faldt
 I Stumper og i Stykker.

44. Franterne.

Gallien besat vi fandt
 Af, hvem veed hvor mange;
 Men vi kom og saae og vandt,
 Slog og tog til Fange.

Med de spanske Goter laa
 Længe vi i Saaret,
 Til dem nok at blæse paa
 Gav Araber-Saaret.

Trods vor Mur, fuld høj og bred,
 Og vort Helte-Rygte,
 Røverne fra Øster-Led
 Ogsaa os hjemføjte.

Men vor Hammer gav dem Smæk,
 Han var Lande-Berge,
 Saa de snart sig skrubbet væk,
 Over alle Bjerge.

Mange Tusend Morer dog
 Tog hos os til Takke,
 Med en lille stummel Krog
 I vor Galge-Bakke.

Merovinger kaldte sig
 Dengang vore Grammer,
 Kongeligt i Fred og Krig
 Skinned dog vor Hammer.

Sønne=Sønnen og af ham,
 Kejser Karl den store,
 Red Araber=Skimlen tam
 Med sin Gylde=Spore.

Ja, til Ebro godt han kom,
 Over Po tillige,
 Hented Kronen selv i Rom
 Til sit Kejser=Rige.

Sejerrigt hans Banner foer
 Indtil Raab for Resten,
 Og til Ejderen i Nord,
 Eller dog saa næsten.

Sagerne var stude nok,
 Boved tit at mufke,
 Maatte med hver Sten og Stof
 Dog omsider bukke.

45. Karl den store.

Karolus Magnus, Franke=Drot!

3 tusend Aar tillige

En Hytte liden var dit Slot,

En Grav dit Kejser=Rige;

Men under Gylde=Krone dog

End gaar dit Navn fra Bog til Bog,

Fra Mund til Mund paa Jorden.

Hvad har du gjort i gammel Tid,

Som freder om dit Minde?

Hvad togst du vel med Storm og Strid,

Som vare fan og vinde!

Hvi gløder end, ved Ronceval,
Med Holger Danske, hver en Skjald
For Kejser Karl den store?

Med Foden flink du stødte om
Lombardens Røver-Trone;
Med Haanden let du tog i Rom
Den gamle Kejser-Krone,
Betalte Kroningen saa godt,
At Bispen blev en Kirke-Drot,
Og du hans Kirke-Bærg.

Araberen, saa stolt og stor,
Dit Glavind stak af Hesten,
Den vilde Kraft i Syd og Nord,
I Østen og i Vesten,
Du tømmed med din Kejser-Baand,
Og jønderbrød med Kæmpe-Haand
Den stive Irmin-Sule.

Med Sværd-Slag ingen Ridder-Stand
Der skabes i Guds Rige,
Og Blod er daarligt Vie-Band,
Det maa vel Kristne sige;
Dog Væ med den Herre bold,
Som førte Lyset i sit Skjold,
Med Korset i sit Banner!

Sa, Eginhard og Alkuin!
I løfte højt med Tøje
Karolus over Konstantin,
Langt bedre var hans Dje:
Han saae, det er kun Aandens Glans,
Der skabe kan en Straale-Krans,
Om Korset under Bue.

Langt heller end til Jurens Klang,
 I sine gyldne Sale
 Han lyttede til Skjaldens Sang
 Og til de vises Tale;
 Med Sværdet skar han Thyflands Pen,
 Saa dens og Morten Luthers Ven
 Maa vel hans Daad ophøje.

46. *De tre nordiske Riger.

Det lod fra gamle Dage:
 Der staar en Aft i Nord,
 Derom man har en Sage,
 Den er og fra i Fjor.

Det er en Trilling=Stamme,
 Den hedder Ygdrasil,
 Trods mange Fjender gramme,
 Den end er gjæv og gild.

Det volde Norner milde,
 Som stænke den i Væn:
 Ved Dug fra Urdas Kilde
 Staar Aften immergrøn.

Ej grebet er af Luften
 Den gamle Aft i Nord:
 Os lærer Blomster=Dusten,
 Den har sin Rod i Fjor.

Os lærer Modersmaalet,
 Os lærer Sind og Hu:
 Den fældes ej af Staalet,
 Den gror hos os endnu.

Den gror imellem Daner,
Omkring ved Bøg og El,
Den gror imellem Graner
Og Iyr paa høje Fjæld.

Som Olien paa Flammen,
Og Røven paa sit Spor,
Paa Eblet kjendes Stammen,
Det er et gammelt Ord.

Selv under Røde-Banner
Man kjender Gotlands Bjørn,
Med Angler og Normanner,
I Kamp mod Romas Drn.

Saa Stammens Hoved-Grene
Gav hver et Hjerter-Stud,
Ej Regninger saa rene
Kan volde Hoved-Brud.

Sig Gøter selv kan glemme
I Storm og Vaabenbrag,
Men dog, hvor de har hjemme,
Bevise deres Slag.

Os Angler selv fortæller:
I Eli de stanged Aal,
Det dolges kan ej heller,
Dem røber deres Maal.

Af deres Naale-Borge
Man ser det, selv paa Franssk:
Normanner kom fra Norge,
Om end de talte Dansk.

Imens de Kæmper vandred,
 Og lagdes under Muld,
 Vel meget sig forandred
 Hos Hjemmets Frænde-Kuld.

De fik og blege Kinder,
 De tabte lyse Haar,
 Og mange gamle Minder,
 I tvende Tusend-Aar.

Men dog med Fædrelandet,
 Og Nordens Modersmaal,
 Beholdt de meget andet,
 End Kobber, Kridt og Staal.

I Nordens Hjerte-Kamre
 Endnu er Tønder Guld,
 Og dejlige smaa Hamre,
 Som Bøtter flaa omfuld.

I Nordens Gruer-Bure
 End favre Bugger gaa,
 Der blinke og der lure
 End klare Dine blaa.

Naar de faa Lov at hvile,
 Og lukkes rigtig op,
 Da se de hundred Mile,
 Fra Himmel-Bjergets Top.

I Nordens Borgestuer
 End mangt et Eventyr,
 Som Børn og Skjalde huer,
 Paa Brallet holder Styr.

Der sidder mangt et Dre
 Paa Gryder smaa i Ro,
 Og vænnes til at høre
 Med Hejmdal Græsset gro.

I Nordens Glemme-Bøger,
 Som her ved Haanden blev,
 Man finder, naar man søger,
 Hvad før i dem man skrev.

Alf Nordens gamle Minder,
 Om Alf og Van og As,
 Et Skilderi man finder,
 Med Ramme og med Glas.

Foruden Glas, i Rammer,
 Om end paa molædt Blad,
 Alf Nordens Herre-Stammer
 Staa Tegninger paa Rad.

Der ved, i Morgen-Røde,
 Om end besværlig nok,
 Sig rejste fra de døde
 I Nord en Kampe-Flod.

Med Aser og med Vaner,
 Den, gennem Dre-Sund,
 Sig bryder nye Vaner,
 Paa straa fra Mund til Mund.

Juist nu de sammensværges
 Sig i Fostbroder-Lag,
 Til Ygdrasil at værges,
 Vil Gud, til Dommhedag.

Dernæst, ved Hjælp af Brage,
 Om han sig end forstaa,
 De Havet vil indtage,
 Der hjælper ingen Snak.

Hvad Havet er om Borden,
 Er Ordet om Idræt,
 Og Kæmperne fra Norden
 Vil det indtage ret.

Dog, Bærket selv maa prise
 Sin Mester, om det kan;
 Forstaa halvkvæden Vise,
 Og hold for Tunge Tand!

47. Angel-Sagerne.

Bifinger af Moders Liv,
 Balhals rette Gjæster,
 Strømmed sammen vi paa Hav,
 Styrede saa i Vester,
 Kom til Bretland i en Fart,
 Tog, som Kæmper, hver sin Part,
 Sloges om det hele.

Riger syv vi rejste saa,
 Regner man det nøje,
 Vest-Sex og Nord-Sumderland
 Var dog Hoved-Floje;
 Hisset var den tyfste Haand,
 Her var Nordens Kæmpe-Land,
 Sjælen i det hele.

Kronen først dog havde Kent,
 Konge kan man være,
 Skjont man af sit Parlament
 Skjel og Skif maa lære;
 Over-Huset var i Nord,
 Under-Huset fra i Fjor
 Stemmed for det hele.

Ina var en Bestfex=Drot,
 Angler han gav Love,
 Egbert var af samme Slags,
 Angled alt til Hobe,
 Alfred var en Hoved=Mand,
 Edling god var Adelsstan,
 Sager i det hele.

Font og Kors, med Augustin,
 Til vi fra det fjerne:
 Man af sine Side=Mand
 Mestres ikke gjerne;
 Heller end os kristne ret,
 Havde os vel ogsaa ædt
 Britter i det hele.

Kirken i Nord-Humberland,
 Kristi op ad Dage,
 Himmelhøj og klippefast,
 Hæved sig nu fage,
 Døtte langs fra Donavs Væld,
 Over Harts og Dovre-Fjæld,
 Norden i det hele.

Kloster-Skolen var og god,
 Klog paa mer end Daaben,
 Beda med sin Kirke-Bog,
 Bærer Bisdoms-Kaaben.

Kundskabs-Træerne ved Rhin
 Kjørnelagde Alkuin:
 Manden for det hele.

Falke-Syn, fra Heden=Old,
 Fulgte vore Skjalde,
 Mestere i Harpe=Slag
 Maa dem Norden kalde:
 Være=Digt og Spaadoms=Sang
 Vige godt i Dret klang,
 Herligt i det hele.

Kædmon var en Kirke=Skjald,
 Kongelig i Manden,
 Davids=Harpen sæt ham faldt
 Drømmende i Haanden,
 Toned højt om Paradis,
 Toned til Jehovas Pris,
 Prægtig i det hele.

Oldhjelm Sagn og Eventyr
 Arved efter Brage,
 Harpen kaldte, under Kors,
 Heden=Old tilbage,
 Bragende om Grændel Trolde,
 Bjovulf, Hengst og Hnæf og Skjold,
 Norden i det hele.

Viking-Magt, som Viking-Liv,
 Varer sjælden længe;
 Hedninger fra Viking-Hjem
 Hærged Mark og Enge,
 Daad og Digter sank i Muld,
 Daner tog vort Sølv og Guld,
 Efterhaands det hele.

Daner gif, Normanner kom,
 Dybt vi sank i Dvale,
 Rejseren med Douzepers
 Kom da ret paa Tale,
 Artus ved det runde Bord
 Arved Heltene fra Nord,
 Aanden i det hele.

Vi til Kræfter kom igjen,
 Kun som Dødens Fanger,
 Aanden gjæsted nu og da
 Enkelt Helt og Sanger;
 Dog, med Synerne vi saae,
 Som i Dvale mest den laa,
 Slumred i det hele.

Dvale er dog ikke Død,
 Dages det der hjemme,
 Fuglen vel med Fjer igjen
 Faar sin gamle Stemme,
 Staver sig, i Glemme-Vog,
 Til vort Syn, som til vort Sprog,
 Herligt i det hele.

48. *A n s g a r.

Aanden lignes allerbedst,
 Her i Støvets Dale,
 Ved en sær og fremmed Gæst,
 Underlig i Tale,
 I hvis Stemme dog med Fryd
 Hjærtet hører Hjemmets Lyd.

I Nord=Humberland en Skjald

Sang om Daners Kvide,

Da en Trolde i Konge=Hal

Rom ved Midnats=Tide,

Suged Blod og knuste Ben,

Medens Daner sov som Sten.

Angul=Skjalden sang dernæst

Om en Gote=Kæmpe,

Kommet som en fremmed Gæst,

Trolde=Gny at dæmpe,

Sang om Sejren under D,

Goten vandt paa Land og Sø.

Bjovulf=Dragens Mester=Skjald

Glemte ej at kvæde

Om, hvor højt, ved Grændels Fald,

Jubled Daners Glæde:

Skjoldung=Drotten duehvid,

Venneselig, engleblid.

Sagn om Lodbrog og hans Et

Gik paa Jord saa vide,

Som et arrigt Trolde=Sæt,

Grunst ved Midnats=Tide,

Da den falske Asamand

Fældte Harald Hildetand.

Til en Frelser Dane=Skov

Trængte da saa faare,

Fuglen tav, og Folket sov,

Som et Lig paa Baare;

Vække kan af slig en Døs

Run en Bjovulf mageløs.

Ved den Gode lignes bedst
 Kæmpen fra det fjærne,
 Der og som en fremmed Gjæst,
 Ledt af Danmarks Stjerne,
 Kom til Marken, from og prud,
 Med det store Sulebud.

Gode = Navn han ogsaa bar,
 Korsets djærve Kæmpe,
 „Asafphd“ det er „Ansgar“,
 Dog han foer med Lempe,
 Saae, som Bog og Volgegang,
 Alt er blødt i Danevang.

Sen var Marken at besaa,
 Ufrugt og at dæmpe,
 Sent men sødt det at forstaa
 Lærte Korsets Kæmpe;
 Sent men sødt i Danevang
 Lyder Nattergalens Sang.

Hele fyrrethve Aar
 Gik han som paa Gløder,
 Mødte dog i Kongens Gaard,
 Hvad alt surt forsøder:
 Skjoldung = Drotten duehvid,
 Vennefælig, engleblid.

Er din Herre som hans Svend,
 Sagde han med Tre,
 Ogsaa Kristi gode Ven
 Gjerne jeg vil være;
 Døb kun du, men far i Mag!
 Troen er en Hjærtesag.

Det var først fra Hedeby,
 Anguls Særle-Sæde,
 Klokke-Klangen lod i Sky,
 Hvorved Trolde græde;
 End om Aser hundred Aar
 Harpen klang i Lejregaaard.

Da, ved Gorm den gamles Død,
 Brast de sidste Strænge,
 Siden Kirke-Klokken lod
 Højt i Roskild-Vænge,
 Gav paa Kristendommen Mod
 Dronning Thyra Danebod.

Skjold-Mø var fra Arilds Tid
 Dana kaldt i Norden,
 Danebod, saa from og blid,
 Blev, ved Bøseffjorden,
 Kaldt af ham en Datter bold,
 Som er baade Sol og Skjold.

Dana sad, i Odins Old,
 Bly i Borgestue,
 Med et Bøge-Blad til Skjold,
 Rød af Arne-Lue,
 Havde kun, mod Dødens Harm,
 Blomster-Haab i Engjords-Varm.

Gjæsten fra det fjerne sang:
 Dejlig, under Sneen,
 Staar en Blomst i Forsalvang,
 Som ej sank for Leen,
 Dufter sødt hver Zulenat,
 Er paa Bryst en evig Skat.

Det var fremmed, det var sært,
 Underligt at høre,
 Danebod dog fandt det værdt
 Gæst at laane Dre;
 Indelig, som Hjemmets Røst,
 Stemmen klang i Dana's Bryst.

Siden Jule-Gæsten kom
 Hid til disse Lunde,
 Ofte Løn de skifted om,
 Tusend Aar henrunde;
 Dog hvert Jule-Morgengrøn
 Rimer sødt det under Sky.

Og hver Paaske-Morgen klar,
 Under Fugle-Sangen,
 Indig blomstre for Ansgar
 Villier i Vangen;
 Thi med ham, i Dødens Gaard,
 Dana leved tusend Aar.

49. Knud den store.

Hvor smilende Kyster
 Ved Sundene smaa,
 Som Broder og Søster,
 Hinanden forstaa;
 Hvor Hav-Fruer danse,
 Med Skovmærke-Kranse,
 Paa Bølgerens Top;
 Hvor Ager-Høns klufte,
 For Sø-Haners Bugge,
 Der voxte jeg op.

Som han, der paa Snakke
 Kom spæd over Sø,
 Med Od og med Egge,
 Til Dannemænds D,
 Og vilde, hensoven,
 Skrinlægges paa Boven,
 Med Guld og med Rav:
 Som Skjold, end paa Vaaren,
 Mig vinked om Vaaren
 Det vilbende Hav.

Hvor Havelof Dane
 Sin Fæste-Mø vandt,
 Paa selsomme Bane,
 Hvor Guldberg han fandt,
 Bag Vester-Havs Volger,
 Hvor Grav-Højen dølger
 Den Høvding saa hold:
 Der, underlig fremmed,
 Beg syntes, var Hjemmet
 For Vætt af Skjold.

Der lod paa Høj-Sæde,
 Med Kronen saa prud,
 Beg Skjaldene kvæde
 Om store Kong Knud;
 De voved at sige:
 Han var i sit Rige,
 Hvad Gud er i sit,
 Og Lov-Taler grove
 Behage til Hove
 De fine for tit.

Beg rejste min Trone
 Ved Themsen fuld nær,

Med Septer og Krone
 Jeg satte mig der,
 Tog kraftig til Orde,
 Holdt Ting med de store,
 Til Høj-Bandet kom;
 I Højelofts-Sale
 Lad Høvdinger tale
 Med Skjalde derom!

Fra gyltne Høj-Sæde
 Jeg tordnede: Flod!
 Bøv ikke at væde
 Din Over-Mands Fod!
 Fuld højt er jeg steget,
 Her staar paa sit eget
 Min Konninge-Stol;
 Tænk ej, i mit Rige
 For dig jeg skal vige,
 Mens Djet ser Sol!

Sig højnød dog Floden,
 Stiltiende kvar,
 Gif luft over Foden,
 Gif Ræ-Skallen nær.
 Da sprang jeg fra Sæde,
 Og flygted med Glæde,
 Og sagde ej blot:
 Kun han ejer Landet,
 Hvem Vejret og Bandet
 Vil kjende for Drot!

For Herredoms-Skjellet
 Mig gjordes saa klart,
 Til Bindfor-Kapellet
 Jeg vandred fuld snart,

Der Helten jeg kroned,
 Som Støvet udsøned
 Med Nanderens Drot,
 Hvis Bud over Bølge
 Al Verden maa følge,
 Hvis Scepter er godt.

Derefter paa Tronen
 Jeg, Mide i Muld,
 Gj præled med Kronen
 Af Demant og Guld;
 Men Danmark og Norge,
 Med Anglernes Borge,
 Jeg kaldte nu hans,
 Som stæbte i Skoven,
 I Skjen, i Boven,
 Et Spejl for sin Glans.

I Mund=Harper sære,
 Med Strænge af Guld,
 Som tone til Ere
 For Guder af Muld!
 I Lov=Tunger snilde!
 Hvi friste, forvilde
 I Skjoldbunger saa,
 At sjælden paa Vinge
 De højt sig opsvinge,
 Som Vand=Barter smaa!

50. * Det norske Drekløver.

Der voxte en Blomst paa Norges Fjæld,
 Ved Alfjarvej,
 Med Birke-Løvet den har det Hæld,
 Den visner ej.

Den vorte for Hakon Adelften,
 Og for de to,
 Som gif i Bøger fuld tit for een,
 Skjønt Saga lo.

Den første han var som Dobre høj,
 I Midje smal,
 Den anden heller som Dobre drøj,
 Men lav i Hal.

For Trygges og Harald Grænskes Søn,
 Og Adelften,
 Med Trilling=Bladet staar vintergrøn
 Dog Blomsten een.

Med funklende Blik og Bjørne=Mod
 De gjorde eet:
 De døbte Klippen med Vand og Blod,
 Det holdt saa hedt.

Fra Engelland kom de alle tre
 Med Daaben hjem,
 I Funten smelted de Is og Sne,
 Det fved til dem.

For tidlig kom Hakon med Lærdom ren,
 Er Sagas Ord,
 For tidlig døde Kong Adelften,
 Sang Skjald i Nord.

Hans Helte=Liv var af hedenst Art,
 Det selv han fandt:
 Til ham i Valhal en Plads var spart,
 Og den han vandt.

Fra Fredegods Tid ej nogen Drot,
 Det ser man let,
 Blev viist til Balhal med Kvad saagodt,
 Og dog saa flet.

Thi over sig Egvind talte vildt,
 Med Nutids Kunst;
 Dermed i Norge blev Skjaldskab spildt,
 Og Balhal Dunst.

Alf Norges Sangfugle man saae kun Dunst
 Og Vinge=Fjer,
 Fra Hakons=Maalet til Nordahl Brun,
 Om ikke mer.

Olaverne døde vel Helte=Død,
 Paa nordist Vis;
 Men dødt og Kvadet ved Baaren lød
 Til Helte=Pris.

Rong Olav den høje, ret til Pas,
 Slog til i Hast,
 Før rundet ud var hans Timeglas,
 Og Buen brast.

Rong Olav den droje, Helgen kaldt,
 Var snildt sig ad,
 Saa alle Guderne med ham faldt
 Paa Stiklestad.

En Rilde udsprang der, hvor han laa,
 Og bedre Sted
 Treklover=Blomsten kan aldrig faa,
 End paa dens Bred.

Saa længe man læser Islands Skrift,
 Den vinder Pris:
 Ej sammen flyder med Sagn Vedrift
 Paa bedre Vis.

51. Harald Haardraade.

Norge, Kampers Fødeland,
 Var min Konge-Moder, og i talst
 Spiret var en spydig Gran,
 Bjørnen var min Broder, den var
 Rattergal var mig som Gjøg, den
 Orn og Maage, Ravn og Høg,
 Det var mine Fugle;
 Klinge-Døn paa Skjolde-Tag,
 Bedre end alt Harpe-Slag,
 Hugged mig i Thule.

Da en Per-Grav var min Strand,
 Spaaner mine Baade,
 For mig svævede De-Land,
 Paa en Orlogs-Flaade;
 Mønstred jeg, i Gry og Kvæld,
 Drømmene om Fryd og Held;
 Legenes Kjær-Minder,
 Immer slog, paa mørkeblaat,
 Rosenrødt og lysegraat,
 Valens Keiserinder.

Fyldt jeg var ej femten Aar,
 Da med Hænder holde
 Bønder jeg gav Bane-Saar,
 Kløved Herre-Skjolde,

Det var, da paa Stillestad
 Kongen saldt for Bonde-Had,
 Hellig-Dlav blegned,
 Der, med dybe Kæmpe-Saar,
 Dog med bedre Konge-Kaar,
 Jeg paa Valen segned.

Modig Mand er Hffkens Ven,
 Ven er mer end Frønder,
 Brat jeg leved op igjen,
 Faldt i gode Hænder,
 Stævned over Bjærg og Dal,
 Stævned over Vølgen sval,
 Did, hvor Hffken vinked:
 Hvor for Mand med Helte-Kaar
 Luren klang i Magle-Gaard,
 Gylben-Hælmen blinked.

Der jeg, som en Bæring hold,
 Tjente mange Dage,
 Som for Vren, saa for Sold,
 Ledte om min Mage:
 Blaamænd mejed jeg med Sværd,
 Sanked Guld i Herre-Færd,
 Stormed Klippe-Borge;
 Sank en Gang i Orme-Gaard,
 Klædte dog i Manddoms-Mar
 Konge-Stol i Norge.

Jeg kun lo ad Bonde-Had,
 Bant til Kæmpe-Dyster,
 Aved med mit Dye-Blad
 Ejner Bue-Kryster;
 Længtes mere, Mar for Mar,
 Modig efter Magle-Gaard,

Hvor, med Brag og Bulder,
 Under Storm og staaigræa Sky,
 Sværdet Vinter red ad By
 Over Ræmpe-Skulder.

Da fra England kom der Bud:
 Jarlen sad paa Tronen;
 Bedre vel end Danmarks Knud
 Pasfed mig Guld-Kronen;
 Med en Skov af Eg og Gran
 Tog jeg til Nord-Humberland:
 Gammelnorske Egne;
 Drømte Lørd, og drømte Gjord,
 Drømte selv jeg fælt om Vord,
 Hvad var det at regne!

Jarler sank for Ronge-Sværd,
 Som det sig mon semme,
 Ræmper fyldte godt i Rjær,
 Blodet flød i Strømme,
 For vi k tinging som en Skjælm:
 Brynjelos, med Skjold og Hjælm,
 Red jeg i min Kofte;
 Klædt i Staal fra Taa til Top,
 Ronge-Jarlen med sin Trop
 Mødte mig paa Tofte.

Slaget stod ved Stanford-Bro,
 Det er vel at mærke,
 Nordmand stod vel een mod to,
 Uden Brynje-Særte;
 Purpurfarvet der man saae,
 Med min Kofte mørkeblaa,

Mange Brynjer hvide;
 Skjold-Borg min jeg selv kun brød,
 Maatte dog, som Nornen bød,
 Bleg i Græsset bide.

Med min Lykke og min Ros,
 Mellem Gran og Birke,
 Slumrer jeg i Nidar-Øs,
 I vor Frue Kirke.
 Hellig-Olav, har man sagt,
 Kæmped kun for Troens Magt,
 Harald for sin egen;
 Sikrest er det simple Ord:
 Hvad end kæmpes for paa Jord,
 Døden ender Legen.

52. Normannerne.

Alle vi kom fra Nørre-Led,
 Gjorde sædvanlig kort Bæsted,
 Fyldte i Karolingers Tid
 Vester-Leden med Storm og Strid;
 Sejled saa vidt som Sø var blaa,
 Leved ej Lid, hvor Rov vi saae.

Alle, som Vier, vi fløj og trak,
 Surrede og alle som de, og stat,
 Men om en Viser, flink og ferm,
 Flokked sig dog en rigtig Sværm,
 Satte sig fast, hvor sødt det klang,
 Kube sig vandt i Blomster-Bang,
 Blev til et Stade, stort og stolt,
 Hvor der paa Norst er aldrig foldt,

Virkede Bøx og Honning sød,
 Værk til Rjarte og saa til Mjød;
 Sværmede rask over Bjerg og Sø,
 Saa det blev kjendt paa mangen D,
 Mest, hvor vi Blomster fandt og Eh,
 Saa der blev Værk og Sværm paa ny.

Biseren god hed Gange=Rolv,
 Gik for to af de store tolv,
 Han sig til Rube, frank og fri,
 Gik Bretagne og Normandi;
 Var vel kun Son af en Møre=Karl,
 Raged dog højt over Tøsse=Karl,
 Rygte ham saa med Rynd paa Fod,
 At paa sit Hoved Franken stod.

Carle-Kongen, som Norges Drot
 Turde ved Torvik byde Spot:
 Lidt over syv Fod Fod i alt,
 Der sig at hvile, naar han faldt,
 Mer ikke selv af Engelland
 Gik under Skiftet med Norman.
 Villum Bastard den Røllung hed,
 Som saa i Ring ved Hastings red,
 At var end Harald fadelfast,
 Græsrhytter dog han blev i Hast.
 Egtere var ikke Sphd og Sværd
 I nogen Hovdings Herre=Færd,
 (Angler det fanded tit med Sorg)
 End i den Carls fra Rudeborg.

Prægtig nu gik Normanners Plov,
 Kroner om Land man holdt for Rov,
 Og hvor paa Bøve løs det gik,
 Immer vi højest Dine fik.

Lyftig det gif over Bjærg og Sø,
 Krone har fler end Anguls D,
 Robert Vitsker sig smedded sin
 Hinfides Alp og Apennin,
 Græker og Blaamand Tankreds Søn
 Værkstedet gav i Arbejds-Løn,
 Det var Neapel og Sifel=D;
 Brat over Bjærg og salten Sø
 Tede sig klart i Herre-Hærd,
 At endnu Lyn man smedded der:
 Trindt om Tankred og Boemund
 Lhuede Sværd i allen Stund.

Da var Normannen i sin Glans:
 Glimrende var den Hæders-Krans,
 Han, fra Neapel og Normandi,
 Vandt under Kors paa Kæmpe-Sti.
 Lykken dog er af Noble-Art,
 Brister i al sin Pragt fuld snart:
 Robert Kort-Hos, den Helt saa prub,
 Han var Normanners Krone-Skud,
 Immer dog fejl derad han tog:
 Kronen i Forsal han afflog,
 Greb efter den i Engelland,
 Snubled, og faldt i Slave-Stand.
 Med ham i Taarn, og saa i Grav,
 Sank da Normanners Høvdingsskab;
 Vi, som en Draabe Norst og Danst,
 Sank i et Hav af Væst og Franst,
 Indtil omsider Normandi
 Tabte endog sit Navn deri.

Dog før end Cherbourg fandt sin Grav
 Midt i det tomme Erme-Gab,

Alt som i Seine Undergang
 Djeppe, Havre og Rouen,
 Mestrede saa man Born i Beck,
 Malede saa med Pen og Blæk,
 Rimede saa om Kraftens Nar,
 Og om den fagre Rosen-Gaard,
 At det er kjendt paa Vidstabs Sti:
 Bæret der har et Normandi.
 Krønnike hver, som rimer net,
 Mester Bace! er af din Et;
 Villum af Lorris, din Ros du faar,
 Hver Gang man nævner Rosen-Gaard,
 Som en fortryllet Have stjon,
 Duftende sødt i Lys og Ven.

53. *Hervard Voftrifson.

Jeg var en flem, halsthyrig Knægt,
 Med Dun og Skjæg paa Hagen,
 Og ligned vel min gamle Slægt,
 Fra Elfen op til Skagen.

Thi jeg en Angler var af Byrd,
 Blandt dem, som alle vidste,
 Fangt fra den første gale Thyr,
 Om end maaske den sidste.

Jeg spilled saa forvoven op,
 I Dage alt for tamme,
 At, som en uregerlig Krop,
 Jeg dreves ud med Skamme.

Jeg tumled mig i Verden om,
 Blandt tamme Dyr og vilde,
 Men hvad mig allerbedst bekom,
 Det var to Dine milde.

Dem mødte jeg i Flæming-Land,
 Hos Thyrfrid, nu hensovet,
 Hun var en fæber Viljevand,
 Og from, og ej forlovet.

Saa gode Venner blev vi to,
 Som Ægtefolk kan være;
 Hos hende jeg mig slog til Ro
 Med Rigdom, Dyd og Ære.

Jeg leved som en Herremand,
 Og glemte Frændelaget,
 Til der kom nyt fra Engelland
 Om mer end Hasting-Slaget.

Med Ridingen fra Normandi
 Ej blot kom Herstab fremmed,
 Med alskens Vold og Tyranni,
 Til Angelsaxer-Hjemmet.

Et Rov var Odels-Godset mit
 Nu i Normanners Hænder,
 Min Moder var paa Døren smidt,
 Og tigged Brød hos Frænder.

Da af min Dvale op jeg soer,
 Sleb Sværd og hvalsed Pile;
 For Harm er hævet, højt jeg svor,
 Ej mer skal Armen hvile!

Min Thyrfrid tog det hvide Slør,
 Jeg Ridder-Baaben blanke;
 Med Eren helst hver Vdling dør,
 Det var min faste Tanke.

Normannen fra min Faders Gaard
 Kom over Hals og Hoved;
 Til askegraa blev mine Haar,
 Jeg kæmped, som jeg loved.

Ja, Banner rejste jeg mod ham,
 For hvem de stærke bæved,
 Og ofte, til Tyrannens Skam,
 Med Sejers-Krans det svæved.

Da var ej mer det halsløs Sag
 Paa Engelsk højt at kvæde:
 Besunget blev hans Nederlag
 Paa Gade og paa Stræde.

Og vandt jeg ikke bedre Kaar
 For Fædres Land i Dvale,
 Saa vandt jeg dog min Faders Gaard,
 Og Pris i Ridder-Sale.

Min Søn beholdt sin Odels-Net,
 Han tør vel Vhffen friste,
 Og er hans Afkom af min Et,
 Han bliver ej den sidste!

Hans Navn er Hugo Ydermer,
 Det, haaber jeg, bethder,
 At Angler gilbe, mange fler,
 Skal ove Ridder-Dyder.

Da aldrig, for Normanners Staal
 Og franske Sladder-Munde,
 Skal Anglers gamle Modersmaal
 Og Viser gaa til Grunde.

54. *Baldemarerne.

Slaverne raadte paa Østersø,
 Skoven staar dejlig og grøn,
 Hav-Fruen dansed dog under Ø,
 Den Sommer og den Eng saa godt kunne sammen.

Nøden var stor, men og Hjælpen nær,
 Det var Kong Baldemars Herre-Færd.
 Hedenstak nok der var i Nord,
 Kirken dog troned ved Issefjord.

Troldene mange paa Rygens Klint
 For Baldemarerne sprang i Flint.
 Korset og bares paa Danmarks Tog,
 Derfor det skinner i Danebrog.

Axel og Esbern var Brødre to,
 Tvillinger bedre paa Jord ej gro;
 Sammen de bejled til Pris under Ø,
 Sammen de sejled fuld høj en Sø.

Baldemar Fader og Baldemar Søn
 Vred dem begge i Lys og Løn;
 Sammen de sove i Dane-Vang,
 Sammen de svæve i Helte-Sang.

Visen om dem, fra Mærk og Raa,
 Svinge sig vidt over Volgen blaa!
 Baldemar Sejer, i Kjortel rød,
 Bleggede over de Heltes Død.

Fulgte end Sejer ham rundt paa Sø,
 Vænnet han savned dog under D;
 Længe han leved, den Dane-Drot,
 Danemarks Haab blev med Haaret graat.

Sammen de sank i Kvæld paa Vaar,
 Sammen de sov i mange Aar;
 Danemarks Haab hed Dagmars Søn,
 Bane-Saar fik den Drot i Væn.

Danemarks Haab, i Moder-Skjød,
 Immer dog sover med Rinden rød;
 Derfor med Vemod, mild og blid,
 Mindedes Baldemarers Tid.

Dejlige Viser, med Tone sød,
 Trøstet som Engle ved Dagmars Død.
 Mindet vel lader som ingen Ting,
 Er dog et lønligt Kilde-Spring.

Dyb er Kjærminde-Kilden god,
 Springende op af Knud Lavards Blod;
 Immer det risler: en Gang paa ny
 Haabet sig svinger som Fugl i Sky!

Fuglen har sunget og synger end:
 Skoven staar dejlig og grøn,
 Baldemars-Tiden oprandt igjen,
 Den Sommer og den Eng saa godt kunne sammen.

55. *Saxo Grammatiker.

At gjøre fejlsfri Romer-Stilen,
 Var Saxos omme Byld,
 Thi hedder han Grammatiker med Filen,
 For fine Synders Skyld.

En Sællandsfar han var for Næsten,
 Og Biskop Aræls Klerk,
 Som slog kun over Romer-Læsten
 Sit ægte danske Værk.

Ja, ægte dansk i Grunden,
 Trods Romer-Klogt og Sprog,
 Fra Hjertet er til Munden
 Skjoldungers Slægte-Vog.

Ensom i Kristenheden,
 Paa godt og slet Latin,
 Sex Hundred Aar forleden
 Den stod i Arten sin.

Og blandt Medbejlerinder,
 Om nu den nogen har,
 Sin Mage ej den finder,
 Den Sag er soleklar.

En anden Sag, til visse:
 Om ej en romersk Pen
 Har Skam af Folk som disse,
 Af Saxos Dannemænd.

Kun faare lidt han dvæler
 Ved Daab og Kristendom,
 Og Rosen hartad stjæler
 Fra Faderen i Rom.

Des mer saa danske Fædre
 Fra dunkle Heden-Vld:
 Ham tættes ingen bedre
 End Dan og Rolf og Skjold.

Vel nævner han med Ære
 Et enkelt Bispe-Par,
 Men kun som Venner kjære
 Ad Svend og Valdemar.

Som Kæmper mellem Dværgene,
 Staa højt i Ridder-Sal
 Bisp Willum Kirke-Bærg
 Og Arel Admiral.

Om tamme Kloster-Duer
 Han er hel knap paa Ord;
 Ej saa om smukke Fruer
 Med Hjælm og Skjold i Nord.

Ved Sigrid og ved Signe,
 For Saxos danske Blod,
 Slet ingen er at ligne,
 Undtagen Danebod.

Han plyndred Romer-Bøger,
 Men, selv hvor Kæmper skjænd's,
 Omsonst hos ham man søger
 En klassisk Kraft-Sentens.

Dvider og Virgiler
 De smage ikke ham:
 Naar efter dem han stiler,
 Da saa de Last og Skam.

Thi gamle Kæmpe = Viser,
 Af Kællinger ham bragt,
 Dem prenter han og priser,
 Forærer Romer = Dragt.

Ej lærte af de lærde
 Han saadant Barbari,
 Og om de Knoldes Hærde
 Var Stadsen snart forbi.

For Rim af deres Skuffe
 Var det Persille = Værk:
 De sprangte det, som Uffe
 Den rustne Brynje = Særk.

Blev ej, for Rom at drille,
 Saa romerst Saxos Skrift,
 Udsprang dog i det stille
 Det af hans danske Drift.

Han sit Latin har skrevet
 For Danske under D;
 Og har for dem han levet,
 Med dem han og skal dø.

Den Dom i Kraft skal træde,
 Kan bæres og med Taal,
 Saa længe Skjalde kvæde
 Paa Saxos Modersmaal.

Med Livet de ham levede,
 I lille Danemark,
 Stor Vre paa det jævne,
 Hvor Livius faar Spark.

Ja, til de danske Heltes
 Er bundet Sagos Navn,
 Uddør kun og hensmeltes
 Dermed i Danmarks Favn.

56. * Island.

Isklædt, med Ild i Barmen,
 Jeg staar paa nordist Grund,
 Hos mig var mer af Barmen
 I Haand dog end i Mund.

Om det er mig, de gule,
 I Grækenland og Rom,
 Har kaldt og skjældt for Thule,
 Ej bryder jeg mig om.

Men at Latin berømmes
 Saa højlig hos mig nu,
 Derved selv Is maa ømmes,
 Saa det er mig en Gru.

Som Romer=Spyd og Pile
 Mod Mjølner i sin Drift,
 Saa er latinske Stile
 Mod Islands Saga=Skrist.

Syv Hundred Aar tilbage
 Jeg lagde Haand paa Værk:
 Det lærte jeg af Brage,
 Og ej af nogen Alerk.

Min Haand var ej saa valen,
 Den godt jo todes op
 Ved Ande-Pust i Dalen
 Fra Hjærte-Bjærgets Top.

Med Blæt at balsamere
 Den Fugl fra Tunge-Næs,
 Som flyver uden Hjere,
 Jeg lærte ej af Gæs.

Den Fugl med Sange fine,
 Om Valder og om Thor,
 Og alle Kæmper fine,
 Som Vre vandt i Nord,

Den fløj med Odins Ravne,
 Bidt over Bjærg og Sø,
 Og saae fra Luftens Bævne
 Stor-Værk paa Hav og D.

Den kom fra Asers Porte,
 Den kom fra Asers Hjem,
 De hvide og de sorte,
 Og sang i Flæng om dem.

Den kom fra Norne-Salen,
 Den kom fra Ygdrasil,
 Var Vidnesbyrd fra Valen
 Om hvert et Kyffe-Spil.

Den spæved over Heden,
 Hvor Thurs i Orme-Ham,
 Paa gylde Eg i Reden,
 Sprang over Klinge Gram.

Den svæved over Gunner,
 Som slog, med Vane=Saar,
 Guld=Harpen mellem Hunner,
 I Atles Drme=Gaard.

Den svæved over Krage,
 Den Gang, en Morgen kold,
 Med Kornet uden Mage,
 Tilfaat blev Fhresvold.

Dg da, for Guld det røde,
 Om Nat han høstede Staal,
 Da over Kamper døde
 Sang Fuglen Bjarke=Maal.

Den sang om dem i Lejre,
 Som Ddin Asamand
 Paa Buggerne gav Sejre,
 Fra Skjold til Hildetand.

Den svæved over Runer,
 Som staa den Dag i Dag,
 Dg sang om Lyffens Runer
 I Braavals Ronge=Slag.

Den svæved over Norge,
 Som faldt, forladt af Thor,
 Med alle sine Borge,
 Ved Gny i Bukkeffjord.

Den svæved over Stranden,
 Med Flokes Offer=Ravn,
 Dg over Landnams=Manden,
 Som skabte Islands Ravn,

Dg over Stolpe=Braget,
 Fra Åfers Himmerig,
 Som, under Valhals=Flaget,
 Flød op i Rejsjavig.

Der bygged den sin Nede,
 Med Ingulf, under Tag,
 Dg mellem Kæmper brede
 Den døbtes Farimag.

Den sang for Ungersvende,
 Om Kraftens Gubber graa,
 Paa Odd og Hlidarende,
 Dg over Øreraa.

Dg ved dens Minde=Sange
 Imellem Skipper graa,
 Der tindred Dine mange,
 Som Stjærner paa det blaa.

Da vorte Mod i Bringe
 Dg Øyst til Herre=Jærd,
 Da vorte Vid paa Tinge,
 Idrættten, fjærn og nær.

Til Nordens Ronge=Sale,
 Hvoraf gif Ry endnu,
 Til Kæmpe=Skridt paa Bale,
 Stod mine Sønners Hu.

Paa Rejser til det fjærne,
 Til Rom og Maglegaard,
 At prøve Haand og Hjerne,
 Dem tyktes Farle=Naar.

Og Fuglen, trods sin Elde,
 Dog gjerne fulgte med,
 Til gamle Norges Fjælde
 Og Øster-Saltets Bred.

Med mangen Islands-Farer
 Den over Volgen blaa,
 I Øst, med Graafelds-Barer,
 Rod over Havet staa.

I Danmark og i Norge,
 Og selv i Holmegaard,
 Den slagred om i Vorge
 Endnu to Hundred Aar.

Den bar da mine Stjalde,
 Som Ridder Høg paa Haand;
 Hvor Luren høstes gjalde,
 Den fløj i Ledebaand.

Saa slagred den ved Svolder,
 Og over Stiklestad,
 Og, mellem Døds-Herolder,
 Ved Stanfords Virlings-Bad.

Den fandt, med Halfred, Raade
 For Trygges holde Søn,
 Men fik med Haarderadaade
 Sit Vane-Saar i Løn.

Den fhg kun pipped siden,
 Og paa sin Død den bar,
 I Stormen og i Striden,
 Med Sigurd Forjalfar.

Bed Herrens Grav, med Egge,
 Omsonst de gjorde Bod,
 Og badede sig begge
 Med Bram i Jordans Flod.

Af Højsot Fuglen døde,
 Paa Straa i Maglegaard,
 Og ingen Klokker lode,
 Da den blev lagt paa Baar.

Den kom dog hid tilbage,
 I Munins Færgebaad;
 Og da mig lærte Brage
 For Uraad end et Raad.

Det var at balsamere,
 Med Blæk i Kalbsfinds-Vang,
 Den Fugl foruden Hjere,
 Med al sin Minde-Sang.

Vel hundred Aar, og flere,
 Jeg brugte al min Flid,
 For ret at balsamere
 Den Fugl fra Arilds Tid.

Den og i min Is-Rjalder
 Saa vel forvaret laa,
 At dertil, Saga melder,
 Man aldrig Mage saae.

Ej var det til at kjende,
 At, fra den sorte Død,
 Tre Hundred Aar til Ende,
 Den laa i Gravens Skjød.

Sig selv, i alle Dele,
 Den ligned paa et Haar,
 Og slumred, i det hele,
 Som den var død i Gaar.

Derom ej Jugl paa Kviste
 Vel sang fem Hundred Aar,
 Deraf dog paa det sidste
 Nu Kh i Norden gaar.

Jeg mærked det paa Sangen,
 Som over Hav kom hid:
 Ensteds i Svane-Vangen
 Paa Eg fra Arilds Tid.

Jeg kan det ej begribe,
 Jeg kan det ej forstaa,
 Hvordan af dem til Live
 Der nys kom Fugle smaa.

Men grandt jeg det kan høre:
 De er af gammel Art,
 Thi Toner i mit Dre,
 Den sidder velforbart.

Om Aser lydt de kvæde,
 Om Stjoldungers Bedrift,
 Om Ingulfs Stole-Sæde,
 Og Islands Saga-Skrift.

Trods hele Romer-Dalen
 Og trods Athenes Lund,
 Hos mig nu Iskul-Dalen
 Er ægte klassisk Grund.

Thi Sangen, rosenmundet,
 Det har for Dagen bragt:
 At af mig er oprundet,
 Hvad i mig var nedlagt.

Saa brug nu dine Kræfter,
 Grammatikalske Rom!
 Gjør først mig dette efter!
 Hvis ej, din Pral er tom.

57. * Snorre Sturlesøn.

Der sad en Orne=Unge
 Paa Norges høje Fjæld;
 En af de smaa, der sjunge,
 Sad hos i Sommer=Kvæld.

Saa komme godt til rette
 End stundum Hund og Kat,
 De fløj paa Vinger lette
 Til Island samme Nat.

Der, paa den vilde Hede,
 Tæt under Klippe=Væg,
 De bygged sammen Rede,
 De lagde sammenæg.

Deraf udsprang paa Klippe
 En egen Fugle=Art:
 Med Ræb til smaat at pippe,
 Med Falke=Syn og Fart.

Den pipped for de smukke,
 Men sloges med enhver,
 Den sang for manges Bugge,
 Men dog for een især.

Det var for Snorres Bugge
 I Dale-Fjord paa Hvam,
 Kun sjælden Gjege kufte
 For Brødrene til ham.

Hans blide Foster-Moder
 Var Sæmund Frodes Gaard,
 Som Eddas Foster-Broder
 Han havde gode Kaar.

Son Loftsen ham opklædd,
 Med Lyst til Lavrbær-Krans,
 Men barst til Riv opægged
 Ham Sturle, Fader hans.

Paa Skjellet mellem begge
 Han Bopæl sin op slog:
 Ham huged Od og Egge,
 Ham Dejlighed indtog.

Derfor til sine Tider
 Han stifted Hus og Jord,
 Sad fast paa begge Sider
 Af Hvidaas Borgefjord.

Hvor Skallagrim var jordet:
 Paa Borg blandt Myremænd,
 Der Foden under Bordet
 Først satte Kongers Ben.

Paa Rejsholt var til Skue,
 Alt i sex Hundred Aar,
 Den varme Badestue,
 Hvor han fik Banesaar.

Om hele Afa-Livet
 Man har en snurrig Bog,
 Der er for hans udgivet,
 Som var paa Skjalde flog.

Man har om Norreleden
 En Bog til Folke-Gavn,
 Som trindt i Kristenheden
 Skal bære Snorres Navn.

Den Bog en Gang har levet,
 Man sigte kan med Grund;
 Thi den er helt udfrevet
 Af Sags egen Mund.

Der ser man, selv paa Bale,
 Hvor Døden har sit Spil,
 Hvad det er Liv at male,
 Med Pen, som hører til.

Der se vi vore Fædre,
 Alt som de gif og stod,
 Og det, som ingen bedre,
 Paa Gløder og i Blod.

Der overse vi Norden,
 Som paa en Dobre-Lind,
 En Aften efter Torden,
 I klare Maane-Skin.

Og meget i det fjærne
 Vi se ved Glimt af Eyn,
 Men nærmest dog en Hjørne
 Med nordiff Falke-Eyn.

Det er os, som vi hørte
 En lille Fugl, der sang
 Ved alt, hvad der sig rørte
 I Nordens Svane-Bang.

En af de smaa, der sjunge,
 Gjør eet, i Sommer-Kvæld,
 Med Afsens Drne-Unge
 Fra Norges høje Fjæld.

58. Thyfland.

Konge-Bej gif der igjennem min Krop,
 Guld længe, det fik jeg at finde,
 For Kejser Karl slet ingen stod op,
 Som mægted mig ret at forbinde.
 Bittelind trodsed i tredive Aar,
 Han maatte omsider dog bukke;
 Snart Karolinger fik knappere Kaar,
 Da Saxerne turde vel mukke.
 Kejserlig blev nu min Krone fuld brat,
 Men Ravnet dog Magten ej skaber;
 Tiest og bedst have Tronen besat
 Saxer og Franker og Svaber.

Otto den store, en Saxer af Byrd,
 Han vandt Longobardernes Krone;
 Røver-Kjøb var den, og blev dog fuld dyr,
 Thi falskt er den flækkede Trone.

Henrik den fjerde, en Franke saa fro,
 Som ret over Rom vilde raade,
 Han maatte staa uden Hoser og Sko,
 Og vente paa Hildebrands Naade.
 Romeren listig, Lombarden og studs,
 Som leged med Kryster og Tøsse,
 Spared end ikke for Pus eller Puds
 Den kjaekke, den snu Barbarosse.
 Han var en Svaber, ved Venene hvid,
 En Tiger mod Sagernes Love;
 Glimrende var Hohenstaufernes Tid,
 Men stod dog kun daarlig sin Prove.
 Fredrik Araber tog med sig dens Glans,
 Der ned, hvor ej Høddinger bramme;
 Septeret, som endog næppe var hans,
 Man jordebe der med det samme.
 Siden med Kronen der stadsedes blot,
 Endogfaa paa Wiener-Borgen,
 Og nu selv Navnet af Tyssernes Drot
 Er jordet med Spiret og Sorgen.
 Konger og Kryster ved Donav og Rhin,
 Som de har lært i Paris og Berlin,
 Opføse Forfatningens Gaade.

Sproget dog lever i Mund og i Bog,
 Og Tyssernes Pen, tør jeg mene,
 Som haver knækket de fremmedes Nag,
 Den kan vel og Hjemmet forene.
 Bjerge vel syv har jeg gjort af Papir,
 Slet ingen saae Mage til Banter:
 Herlig paa dem, med min Pen til mit Spir,
 Jeg troner alt i mine Tanter,
 Er, i Ideen, paa Bjergene syv,
 Det hellige romerske Rige,

Smilende stolt ad de jordiske Knyb,
Som veed ej, hvad det har at sige.

Dødsferne alle, de store og smaa,
Hvor højt de end stemmede Braget,
Lidt til Berømmelse vilde forslaa,
For den, som har Krudtet opdaget;
Thi det er den, der, i Tid som i Rum,
Har skabt, hvad al Verden maa ære:
Tid gav den Tunge, som ellers var stum,
Det kan man af Sejer-Værk lære;
Den lærte Dødsfer at prente i Bog,
Og den lærte Bønder at stave;
Den paa sig selv gjorde Jord-Drotten klog,
Og knuste den klobsfede Pave.
Alt sammen Værk af den tykke Fornuft,
Som finder i Verden ej Mage;
Spotterne sige: den lever af Lust,
Belan! det gjør sorgløse Dage!
Trods, tør jeg sige, om Mage man fandt
Til Kæmper i Tænkningens Rige,
Som min Albertus og Leibnitz og Kant,
Med Hegel og Schelling tillige!
Nisflunge-Kvadet jeg finder saa holdt
Og storladent, som Eneiden,
Og uden Føje jeg er ikke stolt
Af Digterne, jeg havde siden:
Ikke at tale om Luther og Sachs,
Og dem, hvormed Avind mig driller,
Kransen for Mesterskab kræver jeg strax
Til Wieland, til Gøthe og Schiller.

Kort at fortælle, og livlig og godt,
Det har jeg bestandig for Øje,
Naar jeg det ikke, saa kommer det blot
Deraf, at jeg sigter for nøje.

Det, som en Tacitus, naaede dog
 Min Svejtser, til Vre for Fliden:
 Tyndigt og kort er hans filede Sprog,
 Og Klarheden kommer med Tiden.

59. Alperne.

Høje Bjerge, dybe Dale,
 Stille Bande, stærke Fos,
 Alt, hvad dejligt er at male,
 Finder Vandringsmand hos os.

Kjælne Ror, uvane Thre,
 Ser man her i Klæng og Flok;
 Vil for Guld man Kæmper hvre,
 Her end findes immer nok.

Borge stod, med stolte Mure,
 Fordum trindt og tæt paa Fald:
 Hvrde-Horn, som Kæmpe-Lure,
 Vied dem til Knald og Fald.

Habsburg var et Jarle-Sæde,
 Det sig spejled stovt i Nar,
 Bidt og bredt paa Alpe-Kjæde
 Greven ejed Hus og Gaard.

Til hver Borg med Vold og Grave
 Bogter-Løn fra Dalen kom;
 Ror og Faar, og Hytter lave,
 Var dog Hyrdens Ejendom.

Bidt det spurgtes mellem Fjælde:
 Jarlen blev en Kejser bold;
 Bogter med for megen Valde
 Forer Sværdet i sit Skjold.

Albert var fuld stræng en Herre,
 Og, som det med Svende gaar,
 Gesler var ti Gange værre,
 Bød hver Hyrde Trælle-Kaar.

Gesler sad paa Uri-Borgen,
 Raabte: nejer for min Hat!
 Dog fuld snart en Nyaars-Morgen
 Fulgte paa en Iule-Nat.

Hyrder tre fra tykke Skove
 Sankedes i Maane-Skin,
 Svor hinanden Tro og Love,
 Borge-Fald fra Bjerge-Lind.

Dejlig gryde Nyaars-Morgen,
 Og da Aften-Kloffen lød,
 Gesler sad ej mer paa Borgen,
 Rast i Grav man Volden stod.

Modig, rolig, uden Mæge,
 Hyrde-Stav mod højen Hald
 Satte saa, i gamle Dage,
 Uri, Svejts og Untervald.

Kejser-Børn, med stolte Hære,
 Værlig prøved Hyrdens Mod,
 Maatte dog blandt Alper lære:
 Ridder faldt, hvor Hyrde stod.

Slægter dø, og Dage rinde,
 Mange i fem Hundred Aar;
 Dog end som et Fæders-Minde
 Hytten fri i Dalen staar.

Mistet har den sin Indbygger
 Med den stærke, stille Hu;
 Dog omfæve Helte-Skygger
 Sæter-Alperne endnu.

Hisset, hvor med Drag nebdaler
 Floden til et Alpe-Fos,
 Glødende opstod en Maler,
 Skabt for Hyrderne og os.

Det var Maleren Johannes,
 Heltene han maned frem;
 Men med Pen kun Skygger dannes,
 Landen farer ej i dem.

60. Italien*.

Hvor kun Træ har friske Blade,
 Frugt paa Kvist og Marv i Grene,
 Hvor den tynde Over-Flade
 Kun har Blomst med Farver rene,
 Hvor i Kirke, som paa Gade,
 Storhed kun har Bauta-Stene,
 Hvor i Hesperiders Have
 Alle Muser har kun Grave;

Hvor, som i de dødes Rige,
 Timer kun og Floder rinde,
 Hvor kun Sti-Mænd føre Krige,
 Hvor kun Silke-Drme spinde,

Hvor kun Svovel=Luer stige,
 Hvor kun Slave=Lænker binde,
 Hvor kun Død og Dorstthed finder
 Hundrede Med=Bejlerinder;

Der en Gang, i gamle Dage,
 Efter Faldet af Tyranner,
 Mellem Børn af Goter strage,
 Longobarder og Normanner,
 Saae man Travlhed uden Mage,
 Over Bog, som under Banner:
 Der opstod, trods Rom og Paven,
 Skjaldskab, Kunst og Klogt af Graven.

Rom sig drejed suu og snedig,
 Florens var sig selv en Gaade,
 Pisa, Genua, Venedig
 Rappedes om Kram og Flaade,
 Alle, hvor kun Rum var ledig,
 Rappedes om Ros og Vaade;
 Som mod Tyfker stod Latiner,
 Gvelfer stod mod Gibelliner.

Paa hver Markeds=Dag i Brygge
 Steg min Velstand og min Hæder,
 Mine Sømands Drift og Lykke
 Briste Nordens Hanse=Stæder;
 Edel=Sten og Gylde=Smykke,
 Indigo og Purpur=Klæder,
 Bomuld, Perler og Korender,
 Alt gik gennem mine Hænder.

Til Salerno Læge=Vættten
 Vinkede med Sundheds Bæger;
 Fra Amalfi Romer=Ketten
 Kom, at tæmme Thy og Jæger;

Der og staa, hos Nordmands-Etten,
 Naalen, som mod Norden peger,
 Saa hos mig selv lærte Gjætte
 Styrmands-Kunst paa Borg og Snække.

Dog mit herlige Athenen,
 Hvor min Tunge fandt sin Tone:
 Florens! du er Edel-Stenen
 I min tabte Dronning-Krone;
 Stolt er af din Glans Kamenen,
 Hilser fra sin Marmor-Trone
 I dit Høje-Køst, med Gjotti;
 Hundreder til Buonarotti.

Hvilken Skjald er stor som Dante!
 Dog end Chaucer fandt sin Mester,
 Galeazzos Violante!
 Mellem dine Bryllups-Gjæster,
 Lærte Blomster at udplante
 Af mit Tempels Over-Præster:
 Af Boccas og Lauras Sanger,
 Bod for hvem jeg albrig fanger.

Var hos mig Latinus jordet,
 Stod og her han op af Døde:
 Her oprandt, med Romer-Ordet,
 Bidstabs gyldne Morgenrøde,
 Ved hvis Rys, trods Tyrke-Mordet,
 Hellas' Kinder maatte gløde;
 Ved det Rys forligtes glade
 Æneid' og Iliade.

Dog, hvi skal jeg, kun til Røvide,
 Mindes lam min Løbe-Bane,
 Kogende ved Midnats-Tide
 Helte-Skyggerne opmane,

Se dem blege gennemsfride
 Hallen, under Dødning-Jane,
 Se paa ny min Ros nedstige
 Med dem til de dødes Rige!

Nej, Villani! banesaaret
 Af min falske Yndlings Pile,
 Ej, som du, i Jubel-Maret,
 Kan ad Skyggerne jeg smile
 Og, med Efav-Krans paa Haaret,
 Male dem, mens de bortile;
 Run i Glemsel, ej i Minde,
 Fattig Vindring jeg kan finde.

Af Kolombo! ej berømme
 Kan jeg Vykken, dig at føde;
 Thi for dine stærke Drømme
 Grusomt maa din Moder bøde:
 Med dem sank i fjærne Strømme
 Hendes gyldne Aftenrøde;
 Efter Maane-Skin i Kvælde,
 Mørket brat brød ind med Vælde.

Ariost og Tasso! begge
 Maane-Soten har I malet,
 Stavet paa at sammenlægge
 Fasten ret med Karnevalet;
 Efter eder har kun Gjæffe
 Mig et Djeblif hugsvalet:
 Rigtig kun paa Narre-Sæde
 Kan man baade le og græde.

Bonaparte! Vys du tændte,
 Som Besuv i Vinter-Nætter,
 Tryllet frem, hvor klart det brændte,
 Syntes alt, hvad stort udretter;

Men, o ve! med Asmagt endte
 Sig Fortvivlelsens Åbrætter,
 Som naar over Bjerge rømme
 Dødnings for Lava-Stømme.

Åh, Pompeji! dine Sale,
 Sjunkne under Åste-Taget,
 Dine Drifte-Har i Dvale,
 Kun til Gru jeg har opdaget:
 De min gylde Tid afmale,
 Fordet under Bogstov-Taget,
 Vidne kun, naar frem den træder,
 Om, hvad haabløs jeg begræder.

Nys, som Niobe, jeg vilde
 Mod al Pine mig forharde,
 Mig i Marmor selv afbilde,
 Mageløs, med Trods-Gebærde;
 Men, o ve! hvor jeg foer ilde!
 Domme-Dag er nu paa Færde:
 Kommer, Bjerge, mig at skjule!
 Selv min Kunst fordunkler Thule!

61. *Pisa, Genua og Venedig.

Dronninger paa Middelhavet
 Var de i fem Hundred Aar;
 Over Højheden, begravet,
 Marmor-Hallen øde staar.

Efter Handel-Stæders Bane,
 De indbyrdes laa i Riv,
 Genua blev Pisas Bane,
 Og undgjaldt det, Riv for Riv.

Eldst og mægtigst blev Venedig,
 Bød selv Konger Brod og Baand,
 Undgik manges Fare snedig,
 Faldt dog for sin egen Haand.

I det store Korstogs Dage
 Bygnings- og Belejrings-Kunst
 Pisas Sønner uden Mage
 Drev og dyrked ej omsonst.

Men i Florentiner-Bænker
 Døde selv dens Dronning-Navn,
 Ingen i Livorno tænker,
 Det var fordum Pisas Havn.

Moderen til Admiralen
 Paa den høje spanske Sø,
 Genua i Alpe-Dalen,
 Maatte af sin Guld-Sot dø.

Lange dog i Xrens Flamme
 Hos den Friheds Ild har brændt,
 Og som alle Bankers Amme
 Er endnu den vidt bekendt.

Adriater-Havets Frue
 Havde mest til Mørket Lyst,
 Og kun Hersefhygens Lue
 Brændte klart i hendes Bryst.

Mens, i Lag med Tyrannier,
 Hun for Synd fik Død i Sold,
 Østens fine Krydderier
 Faldt i Portugisers Vold.

Paa de tyrkiske Galejer
 Hellas, før om Bord kom Rus,
 Tit dog, ved Venedigs Sejer,
 Saa et Glimt af Friheds Blus.

Ja, for sine Tyrke-Krige,
 I to matte Hundred-Aar,
 Falder, i de dødes Rige,
 Taaleligst Venedigs Aar.

Længe turde ingen gjæste,
 Bag Lagunens Kampe-Grav,
 Markus-Lovens høje Heste,
 Som Spinola stolt slog af.

Drne, vant til højt at stile,
 Svang sig vel omfider did,
 Og i Mund dem lagde Mile,
 Tæmmed dem til Pasgangs-Rid.

End dog, mellem sine Rige,
 Rager frem et Frue-Taarn,
 Frihavn i de dødes Rige
 Er Venedig som tilførn.

62. *Rom, Florens og Neapel.

Rivet og Døden har længe ført Krig,
 Og end priser Døden sin Bytte;
 Men hvad den vinder, det er dog kun Rig,
 Paa dem kan kun Ormene bygge.

Mageløs knejser det evige Rom,
 Som Lig=Drottens Arne og Sæde;
 Tvende Martusinder gif som de kom,
 Mens Livet for Rom maatte græde.

Først som en Krigs=Gud der fra han udgif,
 I Øst og i Vest og mod Norden;
 Dræbende var som en Rynild hans Blik,
 Hans Fodtrin som Dren under Jorden.

Saa i sin Ungdom han rasede ud,
 Som Stjærner faldt Lig der paa Valen;
 Lovsunget blev han, som Helhjemmets Gud,
 Med Rallen og Hyl under Kvalen.

Kæmperne mange han sældte til Jord,
 Med Dren, i Bildstafets Dage;
 Siden bedaa'ed med listige Ord
 Han Kvinderne, som var tilbage.

Ude og hjemme han var en Merkur,
 Hvis Stav kunde Argus forblinde;
 Sang=Værket hans var et Dødnings=Ur,
 Livs=Anden gif derved af Minde.

Gaverne hans, over Land, over Sø,
 Var giftige, alle til Hobe:
 Godt, sagde han, for hvem snarlig skal dø,
 Bedrog under Sandhedens Raabe.

Kvinderne mange ham takkede til,
 Betalte med Arv ham for Døden,
 Indtil for groft blev hans Giftblander=Spil,
 Saa nu maa han trælle for Føden.

Nu som en Kogler han drager om Land,
 Og sværger ved Styr som en Kommer:
 At kun ved Død faar paa Liv man Forstand,
 Kun Vinteren fører til Sommer.

Dø skal vi alle, han siger med Spot,
 En Gang, for at leve des bedre;
 Børnene taale Indpødingen godt,
 Gjenfødes til romerske Fædre.

Derved forblindet han Dreng-Forstand,
 Og sagde: jeg blander som Solen;
 Derved befolked han Skyggernes Land
 Med Drenge som Stjærner i Skolen.

Rom er da Vig-Drottens Hoved-Palads,
 I det er en Verden begravet;
 Florens, man siger dog, er hans Parnas,
 Neapel hans Sagtslot ved Havet.

Florens, Grav-Højen for Goternes Flor,
 I favre, fortryllede Vange,
 Gjemmer end i sit velklingende Ord
 Paa Riget af Goternes Sange.

I fine Bogers og Villeders Kreds,
 I Skyer af Viral indhyllet,
 Selv er den prægtig med Døden tilfreds,
 Af Grav-Kamrets Skjønhed fortryllet.

Goternes Frihed og Goternes Kunst
 Vel hartad Helleners opbejer;
 Vig-Drotten roser da ikke omsonst
 I Florens sin dejlige Sejer.

Dante han vandt til sit Helvedes Skjald,
 Petrark til sin Pinebærns Sanger,
 Og Buonarotti ham bygte en Hal
 Til alle hans gotiske Tænger.

Som noget stort, der kan ligned ved Sligt,
 Omsonst paa Neapel man peger;
 Men naar Besub gjør sin Ildspruder-Pligt,
 Man ser dog den vældige Tager.

End som et Minde om Vig-Kongens Tagt,
 Da han sig udhviled af Striden,
 Lagde i Aske han Stædernes Pragt
 For atten Aarhundreder siden:

Gloende Emmer udfoer af hans Mund,
 Og lagde sig svale i Lave,
 Skarpskytten, i en fornøjelig Stund,
 Saa kasted til Stæderne Grave.

Nys i Pompeji et Vig af en Stad
 Man fandt i den skønneste Drden:
 Raad-Hus og Kram-Bod, Theater og Bad,
 Med Spring-Vand og Rumme i Gaarden.

Dermed Vig-Kongen har ghyldigt Bevis
 At Verden paa Sætningen givet:
 At for en Stad, til Selvstændigheds Pris,
 Er Døden langt bedre end Livet.

Ikke des mindre, for Menneskens Børn,
 Er Livet dog immer det bedste,
 Og hverken Stad eller Ulv eller Drn,
 Kun Mennesket, er dog vor Næste.

63. Paven i Rom.

Jeg var en Bispe fra Arilds Tid,
 Med Hyrde-Stav og Hue;
 Men der mig Lykken syntes blid,
 Jeg spændte højt min Bue.
 Af denne Verden, sagde vel
 Vor Drot, er ej mit Rige;
 Dog thktes mig, med Ret og Skjel
 Man kunde ham modsiges;
 Thi er han alle Drotters Drot,
 Skal Konger ham jo lyde,
 Og i hans Navn jeg fandt for godt
 Min Toffel dem at byde.
 Haardnakket var vel mangen en,
 De fleste dog jeg bojed,
 Saa Kronerne de kaldte Len
 Af ham, sig selv ophejed.
 Saa sthyred med min krumme Stav
 Jeg Verden, paa en Maade;
 I Grunden Nover-Kjob jeg gav
 Paa Himlens Guust og Maade;
 Men af de mange Bække smaa,
 Som løb ved Tibren sammen,
 Sig danned dog en Guldstov-Na,
 Den skummed jeg med Gammen.

Da bedst man lod mit Herre-Bud,
 Som Drot for Kristenheden,
 Til Graven bød jeg Beding ud
 Af hele Vester-Veden.
 De flokkedes som Fiske i Hav,
 Med Kors og Sværd og Buer;

Men før de kom til Herrens Grav,
 De fælte faldt som Fluer.
 Statholder hed jeg vel for Krist;
 Dog mindst af alle hued
 Mig, hvem der trode paa ham hift,
 Thi de mig overfæd.
 En faadan Karl var Johan Hus,

Som stægt mig gennemhæglede,
 Til smukke Folk, med gylde Blus,
 Hans kaade Mund forsegled.
 Al, at ej ham i Huskes Spor
 Et Rejse-Pas blev givet,
 Som pinte mig med Udvæms-Ord
 Snart Sjælen ud af Livet!
 Den Tigger-Munk var splittergal,
 I Pennen som i Munden:
 Han bandte paa, at jeg var Baal
 Og Belial i Grunden.
 Paa Skrift han raadte Dag og Nat;
 Men alle mine Buller,
 Hvori dog skrevet stod en Klat,
 Han kaldte lutter Nuller!
 Han blæste ad vor Frues Krans,
 Og ad Sankt Peders Nøgle!
 Han spyde Gift paa al min Glans,
 Den ubesvorne Nøgle!
 Da mange Konger Spot mig bød,
 Det bød mig stor og liden;
 Dog gav mig somme Raadsens-Brod,
 Dermed jeg slider Tiden;
 Men lurer immer dog i Løn
 Paa Lejlighed og Nykke,
 Som Sætte-Konge for Guds Søn,
 Ridt højere at bygge.

64. Tyrken.

Hjemme jeg har ved den kaspiske Sø,
 Gider knap levet, foragter at dø,
 Veed ej, hvad Skabnen kan nøde mig til,
 Gjør, naar jeg raader, dog kun, hvad jeg vil.

Først som Bujide til Bagdad jeg kom,
 Naar og hvordan, jeg ej bryder mig om;
 Mahomed's Lykke jeg faarede der,
 Men hans Kalif maatte tro paa mit Sværd.

Højt som Seldsjuker jeg ared min Tro,
 Til dog for frankiske Hunde ej Ro,
 Til jeg bag Sky, som en argerlig Sol,
 Stjulte mig for Mameluk og Mogol.

Endelig blev jeg til større end stort,
 Det er til den ottomanniske Port:
 Asien var med Egypten for lidt,
 Alt under Solen med Rette var mit;
 Derfor, med Stambul, som i et Minut
 Landene tog jeg til Donav og Pruth.
 Hundene sige, jeg Stryke og Mod
 Drak, som en Trolb, kun af Menneske-Blod.
 Lad dem ad Maanen kun længe nok gå!
 Mahomed's Bad er den højrode Sø;
 Og at min Visdom ej noksom er prist,
 Det har Rossova med Varna bevist.

Ergrelse nok vel af Rus og Polak,
 Ungrer, og hele det frankiske Pak,
 Døjet jeg har mange Hundrede Aar,
 Blev dog ej bindegal, før end i Gaar,

Da jeg med Skjælds=Orb fik Sværd=Slag til Tak
 Af det forbistrede grækske Rað,
 Fordi af Medhyt jeg traadte kun paa,
 Hvad det var Smaating at spidde og flaa.
 Kyse mig vil nu vel Franke og Rus,
 Spilte ved Navarin nys mig et Puds;
 Men jeg skal lære de Hunde, at jeg,
 Om de end flaa mig, hdmhyges dog ej,
 Og, hvilket Bud de end gjør paa mit Hus,
 Sælger for Blod, som i Barna, kun Grus!

65. Spanien.

Ravnfundig jeg er fra Heden=Old,
 En Dronning med Bejlere mange;
 Thi kæmped og mangan Ridder bold,
 Og segned i Spaniens Bange.

Fonikeren var min første Gemal,
 Mit Solv kunde han vel statte:
 Fra Gades det fløj over Volgen sval,
 Min Ros saa i Omlob han satte.

Af Romeren fik for Solv jeg Staal,
 Og Kaar han mig bød som Slavinde;
 Numantia da til Dronning=Baal
 Sig kaared Kastiliens Kvinde.

Mod Verdens=Anden, med Staal i Bryst,
 Ej Tajo jeg mægted at væрге;
 Dog modig prøved jeg mangan Dyst
 Imellem Asturiens Bjerge.

Som Kæmper om mig i Kredsen gik
 Alaner, Vandaler og Svever;
 Men Prisen dog vandt Kong Alarik,
 Omringet af gotiske Grever.

Saa blev Vest-Goten min anden Gemal,
 Og vel maatte jeg ham lide;
 Dog ingen taalte vel større Kval,
 End jeg ved den Herres Side.

Araberen kom, som en Tiger-Kat,
 Og faared i Brystet min Love;
 Da faldt mine Taarne og Mure brat,
 Slavinde-Kaar maatte jeg prøve.

Dog lægtes Løven igjen vel brat,
 Imellem Asturiens Bjerge,
 Og længe ej magted den Tiger-Kat
 Kastilien for ham at værge.

Jeg Kæmper abled til Storm og Strid,
 Saa mange som Strand haver Stene:
 Om Frans Gonzales og Rodrik Cid
 End sjunges i Sjerra-Murene.

Saa steg i Purpur en Skjold-Mø prud,
 Kastiliens Blomst: Isabelle,
 Og Aragon til den Konge-Brud
 Udflakked en Egte-Fælle.

Da misted Mahom det sidste Gran
 Af Rov, som en Eble-Kjærne,
 Og brat udstrakte min Ferdinand
 Sit Spir over Hav i det fjærne.

For Sølv, jeg misted i Heden=Old,
 Gik Dod jeg nu, som kunde batte:
 I Vest en Verden jeg fik i Vold,
 Med Perus og Mexikos Skatte.

Det var Kolombo, den Haders=Mand,
 Som baned mig Vej paa Vove:
 Med Lænker lønnet ham Ferdinand;
 Man huster ej godt til Hove.

Da Tyrken standsed, og Paven sank,
 Man alt over Spanien glemte:
 Paa Verdens=Tronen da sad fuld rank
 Hos mig Kejser Karl den femte.

Den spanske Sø er fuld høj og bred,
 Derover sig løstet hans Trone,
 For i hans Rige ej Sol gik ned,
 Saa glimrende var ingen Krone.

Italien, Tyssland og Høj=Burgund
 Sig bøjed for Spaniens Love;
 Kun Frankrig voved, fra Stund til Stund,
 Dens Kraft og dens Højmod at prøve.

Paa Lyffens Kugle min Trone stod,
 Og Kuglen sig drejed saa fage;
 Til paa min Vaande at raade Dod,
 Hvor er nu en Verden tilbage!

Nys Lænker mig bød Napoleon,
 Jeg turde ham dog vel trodse:
 Jeg stolt, som Dronning af Aragon,
 Dpfred mig i Saragosse.

For Guld jeg græder nu penge-bar,
 Og Solen gaar ned i min Bove;
 Ved Natte-Tide ej Ro jeg har
 For Bulder og Blod at sove.

66. *Kristoffer Kolombo.

Paa spinkle Vinger, som Due bly,
 Kolombo foer over Havet,
 Og fandt i Vester en Verden ny,
 Der ligger han nu begravet;
 Hans Ros har fløjet al Verden om,
 Men ligger nu lavt i sin Alderdom.

Nu over Dybet, som paa en Sky,
 Man farer i fjorten Dage,
 Og gammel er nu den Verden ny,
 Som kosted saa stor Umage;
 Kolombos Kejser er nu kun Spøg,
 Hans Ros, som Vindens, gaar op i Røg.

Hans Daad er bleven en Moder sin
 Til ny Opdagelser mange,
 Hun selv er glemt over Afskom sin,
 Som Havfru iølge-Gange;
 Men er der Hjerte i Folk endnu,
 De Moder komme dog kjent i Hu!

Om Tyrus fordum til Perus Guld
 Fandt Vej over Oceanet,
 Og om Kartago fik Sætte fuld
 Paa Stier, af andre banet:
 De Spørgsmaal venter endnu paa Svar,
 Ud Ja og Nej gjør de begge Nar.

At Islands Ulke gav Vinlands Navn
 Til Vangen med Druer sure,
 Derom skrives Bøger i Kjøbenhavn,
 Derom synger Fuglen i Bure;
 Dog Sølv og Guld og Kartofler ej
 De Ulke baned til Norden Vej.

I Grus laa Melkarts og Didos By,
 Og begge i Tidsrum lange,
 Ej mer gif til Vands og Vands der Kbh
 Af Norden for Daad og Sange,
 Om Vinland ikke et Kbh der fød,
 Selv Grønland fristed den sorte Død.

I Hanse-Laget var Liv endnu,
 I Lybet var Ulke mange,
 Men til det næste stod deres Hu,
 Slet ikke til Rejser lange:
 Paa Bergens Brygge de sloges frist
 Med Tommer-Stofke om Bergefist.

Paa alle Pæle i Amsterdam
 Det gjaldt for et Meester-Sthkke,
 Om dog man kunde en Gang faa Kam
 Til Søster Antverpens Lykke;
 End ved Kanalen man Agt ej gav
 Paa, hvem der fisted i Verdens-Hav.

Venedig sejled sin egen Sø,
 Holdt fast, hvad det kom til Hænde;
 Og spurgte ej om den gylbne D,
 Cipango, ved Verdens Ende;
 Hvad Marco Polo end havde set,
 Til Bunds foragted det sin Profet.

Men Dren spidsed i Genua
 Man ivrig til Markos Taler,
 Og Rhygter sære udgik der fra
 Blandt Ulke og Admiraler,
 Skjont selv med Vimpel de over Stab
 Kun gik som længst til det forte Hav.

Saa gik de Rhygter fra Mand til Mand,
 I tredie Led og fjerde,
 Om Der hinsides Østerland,
 Forborgne end for de lærde;
 Blandt dem en enkelt det muligt fandt,
 De fleste kaldte det Løgn og Tant.

Kolombo leged ved Havets Rand,
 Opvored for Vind og Bove,
 Og drømte sødt om det skjulte Land,
 Med Guld og med grønne Skove;
 For ham var Havet ej mer end Dam,
 Han knap sig ønsked en Fjederham.

Han kun sig ønsked et Snakke-Par,
 Til Langededs-Færd mod Vesten,
 Med Jordens Runding, hans Tro det var,
 Det gik af sig selv for Næsten:
 Fra Vesten ud, kom man øster ind,
 Til Guldets Hjem og til Lyffens Lind.

I Syd han sejled, og saa i Nord,
 Til Isen begyndte at graane,
 Man bad med Latter ham, paa hans Ord,
 Kun rejse til Sol og Maane;
 Hvor skarpt man spottet, hvor højt man lo,
 Uroffet dog blev hans Ræmpe-Tro.

I Bogter-Sytte og Ronge-Sal
 Han sagde, med samme Tone:
 Jeg ud kun farer som Admiral,
 Og kommer igjen med Krone;
 Thi Sætte-Ronge jeg være vil
 I Verdens-Delen, jeg styrer til.

Hans Ræmpe-Mine, hans Ronge-Drb
 Var farlige Anstøds-Stene;
 Af Majestæter paa denne Jord
 Dem taalte en Dronning ene:
 Kun Isabella i Gylben-Sal
 Gav Verdens-Havet en Admiral.

Frimodig hejsed han Sejl i Raa,
 En Morgen, før Sol var oppe,
 Og om hans Fart over Bølgen blaa
 Gik Ry mellem Stjerne-Toppe;
 Thi han, som raader for Jord og Hav,
 Til Gaade-Landet ham Medbor gav.

Han foer saa vide, med Staal i Bryst,
 At Stjærnerne Farve skifted,
 Han kom tilbage fra Hattis Rykt,
 Og sagde: jeg Riget stifted;
 Og Majestæter med Broder-Ravn
 Ham gif i Møde og tog i Favn.

Af al den Vælde, og alt det Guld,
 Som Spanien vandt saa sage,
 Kun Rygtets Bobler og Rubas Muld
 Med Styrmandens Ben er tilbage;
 Men Verdens-Havet til fjærne D
 Endnu dog kaldes den spanske Sø.

Og naar den fortner, en Solstins-Dag,
 Af tusinde Mæster høje,
 Og dejlig vajer al Verdens Flag
 I Stavn under gylbne Fløje:
 I Glans man stuer Kolombos Daad,
 Og skimter Himlens forborgne Raad.

67. Portugal.

Silbe fød og tidlig mød
 Ret for tungt man regned,
 Som, naar Rinden knap blev rød,
 Før igjen den blegned.

Lusitaneren omtrent
 Ligned Portugise:
 Længe var de lidt bekendt,
 Staffet kun at prise.

Af Kastilien til Ven
 Fik mig en Burgunde;
 Spanske Ræser uden Ven
 Gav mig franske Munde.

Henrik, klog paa Himlens Lob,
 Læste i min Stjerne:
 Fal mig var for Røver-Kjob
 Lykken i det fjerne.

Ud jeg lob paa Eventyr,
 Landed paa Madere,
 Der jeg gjorde Vinen dyr,
 Længtes efter mere.

Der fler jeg fandt endnu,
 Dejlige og grønne;
 Den Sejlads, mig randt i Hu,
 Kunde godt sig lønne.

Diaz kom til Godthaabs Bynt,
 Stort var der i Vente;
 Hvad der var saa vel begyndt,
 Gama snart fuldendte.

Gama kom til Kalikut,
 Toned Markeds-Plaget;
 Papegojen var nu skudt:
 Indien opdaget.

Mildhed er min bedste Ven;
 Nemt er dog at fatte,
 Tiger-grumme Muselmænd
 Ej den veed at fattede.

Hindu-Koen malked godt,
 Ormus slummed Fløden,
 Alden leved ogsaa flot,
 Mange tjente Føden.

De mig gjorde al den Tortur
 Og Fortræd, de kunde;
 At jeg fatte haardt mod haardt,
 Nægtes ingenlunde.

Manden for det Mester-Værk:
 Muselmænd at spørge,
 Don Alfonso Albuquerque,
 Var ej af de vege.

Ret han til det røde Hav
 Gjorde Bah=el=Mandel,
 Gjorde Drmus til en Grav
 For sin Blaamands=Handel.

Paa Malakka saae man bedst
 Love=Modets Hylde:
 Helten paa hans Kronings=Fest
 Konger saae man hylde.

Der og Folk fra Kinas Ryst
 Skued Portugisen
 Svinge Sværd og gjøre lyst,
 Gav ham gjerne Prisen.

Op nu stod jeg, som en Sol,
 Over Øster=Side:
 Goa blev min Dronning=Stol,
 Ved Stor=Moguls Side.

Der mit Riges Hjørne=Sten
 Lagde han paa Bove;
 Der han lagde sine Ben,
 Sødelig de sove!

Der mit Storbærks Maler bold,
 Kastaneda, skued,
 Hvad han førte i sit Skjold,
 Og for hvad han lued.

Der Ramoens, min Hoved=Skjald,
 Skrev sin Lusiade,
 Tækkede min Dronning=Hal
 Saa med Blomster=Blade.

Men, o ve! da kom med Brag
 Stærke Hvirvel-Vinde,
 Leged med det løse Tag,
 Knuste mig der inde!

Alt for hndig sammenslød,
 Ober mine Bange,
 Morgen rød og Aften rød:
 Helte-Daad og Sange.

Blaamænd Kæmpe-Drotten slog,
 Dermed baled Solen;
 Spanien min Krone tog,
 Holland Dronning-Stolen.

Krone uden Herredom
 Til jeg kun tilbage,
 Lidet værd at lides om,
 Mig er den til Plage.

68. * Nederländerne.

Hvad de alle hed i Fjor,
 Blev vidtløstigt at fortælle;
 Navne-Tal er tomme Ord,
 De kun se paa det reelle.

At Bataver først de hed,
 Morer dem dog paa en Maade,
 Thi deri, hvad bedst de led,
 Spore de: den fjære Baade.

Hvor man finder sin Profit,
 Finder man med Fryd sin Lykke;
 Leve om den maa man tit,
 Næmmeft fandt de den i Brygge.

Der var Dag og Nat Rykind,
 Kræmmer=Hus for hele Verden;
 Der og først det gyldne Skind
 Glimrede paa Ridder=Hæden.

Hertug Filip af Burgund
 Eftred dem da vel til Mode,
 Elfted Guds af Hjærtens Grund,
 Og blev derfor kaldt den gode.

Som en Helt af Konge=Blod,
 Aftled ftovt han Gylden=Skindet,
 Desuagtet Kjobmand god,
 Nederlandft han var i Sindet.

Mer end Kronen, let til fals,
 Elfted han det rene Væfen,
 Aftled dog en Bove=Hals,
 Stikkende i Skj med Næfen.

Knappen fattede han paa Spil,
 For et Over=Træk at vinde;
 Hovedet han fattede til,
 Hvor ej Kronen var at finde.

Men hans Kronings=Diamant,
 Mageløs om Land at ftue,
 Der en Alpe=Stodder fandt,
 Solgte tofset for en Hue.

Bovehalsen, ellebild,
 Panden løb mod Klippe-Vægge,
 Hvor ej fire flamske Sild
 Var til fals for tusend Egge.

Først han tabte Guld og Pragt,
 De ved Granson gik i Løbet,
 Saa ved Murten Vid og Diagt,
 Lod saa Knappen gaa i Kjøbet.

Bedre Karl, med Keiser-Stav,
 Siden kom hos dem paa Fode;
 Men den Filip, han dem gav,
 Han var ikke af de gode.

Kaade vilde han for to,
 Overspændte alle Strænge,
 Brugte Vold mod deres Tro,
 Spilled Vold med deres Penge.

Trods de halves stille Sind,
 Frosten ligere end Flammen,
 Ud af deres gode Skind
 Gik de næsten alle sammen.

Alba, som en Slagter-Hund,
 Immer glubst, og rød om Snuden,
 Flaade dem af Hjærtens Grund,
 Lege de Tagfat med Huden.

For det gik paa Livet løs,
 Hælvten af dem faldt til Joje;
 Hælvten stejlede og snøs,
 Spytted Alba i hans Dje.

Tro og Bordsmon og Profit
 Skilte Flæming fra Hollænder,
 Amsterdam, for mit og dit,
 Efter skød med begge Hænder.

Længer ej for deres Dør
 Paa Profitten, som i Brygge,
 Saa lidt fjærnere end for
 Soges maatte Livets Lykke.

Dertil laa Antwerpen bedst,
 Knejsed alt iblandt de prude;
 Derfor var dens Fald en Fæst
 Paa hver Amsterdammer-Skude.

Der man havde den Forstand:
 For Procent og Fragt og Hyre,
 Gjennem Ild som gjennem Vand,
 Gjennem Helved, maa man styre.

Til en jordist Matador
 Blev den styrende Hollænder;
 Knippet af de syv i Nord
 Blev forghjldt i begge Ender.

Sejt var Knippet, det er sandt,
 Som Fornuften os kan lære;
 Men om Vaandet dog man sandt,
 Det var nemt at overskære.

Som sin Bugge, saa sin Grav
 Republikken fandt i Vandet:
 Flæming, Friiser og Bataw
 Mødtes da igjen paa Landet.

Kongeriget Nederland,
 Af en sexten, sytten Stykker,
 Paa en Maade kom i Stand,
 Efter store Herrers Nykker.

Kun for Kroppe regnet blev
 Deres Millioner Sjæle,
 Og med eet til eet de blev,
 Tænkte man, ved Grænse-Pæle;

Eller dog, til billigt Kjøb,
 Nemt for Holland at betale,
 Kunde i hvert Levedes-Løb
 Skydes ind det nationale.

Udsat blev derfor en Pris,
 Men hvorfor den ej blev bundet,
 Sagtens nu en verdslig-vis
 Har til Verdens Tarv udgrundet.

Midlertid, som Hund og Kat,
 Leved femten Aar de sammen,
 Skiltes ad lidt overbrat,
 Spørge dristig: hvis er Stammen?

Vren kun er lidt i Pris;
 Og var nogen her at fiske,
 Juli-Helten i Paris,
 Veed vi, tog den som en Sveste.

Nu de Kongeriger to
 Gjøre ud paa Stats-Papiret,
 Dele Gjælden, og den Tro:
 Lovlig dhrt er Konge-Spiret.

Holland, med sit gamle Navn,
 Har beholdt sit Jada-Suffer;
 Belgien, for alle Savn,
 Morer sig i Mag og mukker.

69. Gustav Adolf.

Hvor vittige Dværge
 Udhamre af Bjærge
 De gotiske Sværd,
 Som aldrig kan døves,
 Og silde kun sloves,
 Med Hjelme i Færd:
 Hvor Bønderne Bjørnen kan tæmme,
 Der havde min Kæmpe-Trop hjemme.

Hvor Skyerne blaane,
 Hvor Sol og hvor Maane
 Har hver sig et Slot,
 Hvor herlig de funkle,
 Og er dog kun dunkle
 Mod Lys-Rigets Drot:
 Hvor Liv har i Løndom sin Rilde,
 Did svang jeg mig aarle og silde.

Hvor Strids-Mænd som Trolde,
 Saa biftre, saa bolde,
 Drak Menneſte-Blod,
 Hvor Børnene fromme
 Bad Frelseren komme,
 Som evig er god:
 Der hen, ved et Vink fra det høje,
 Vi stævned med funklende Dje.

I Wallensteins Mærke,
 Den kolde, den stærke,
 Stod Is-Bjærg og Staal;
 I Tillys, den fule,
 Den gloende, hule,
 Stod Helvedes Baal:

Han sparede ej Liv eller Lemmer,
 Han leved kun gnistrende Emmer.

En Sky over Jorden,
 Med Regn og med Torden,
 Er Troldenes Knæl;
 Den Leipziger-Vhge
 Lod Baalet kun ryge,
 Det sluttes i Læh.

Kan Køsten vel Tordneren hæve,
 Og Bjærgene skulde ej bæve!

Nej, bæve de maatte,
 Med Troner og Slotte,
 For Døn over Dal;
 Den Kejser, med Kolden,
 For Isbjærg-Trollden
 Sig bøjed i Sal;

For hidtil, med Torden i Tørring,
 End trodsed den stolte Enhjørning.

Som Torden med Trolde,
 Saa mødtes vi holde,
 I Blot-Maaneds Ry;
 Saa stanges, saa stødes,
 Saa brydes, saa blødes
 Gj tit under Sky;

Seg fandt, jeg mit Maal havde fundet,
 Men han, mig udsendte, har vundet.

Ved Lützen jeg blegned,
 Men højt, for jeg segned,
 Det runged i Fjæld;
 Og, medens mit Dje
 De evige Høje
 Betragted i Kvæld,
 Da revned de Blokke med Bragen,
 Som Tordneren trodsed om Dagen.

Lad Bannere smulke!
 Lad Vølgerne buldre
 I Tidernes Elv!
 Lad falde min Støtte!
 Jeg kæmped og blødt
 For mer end mig selv!
 Jeg brød for en Konge min Lanse,
 Som kroner med evige Kranse.

70. Det østerrigiske Hus.

Habsburg ligger paa Alpe-Fjæld,
 Nedsjunktet halv i Gruset;
 Borgen ligger ved Berner-Væld,
 Og derfra stammer Huset.
 Hohenstaufernes Tid var endt,
 Og dermed Tyfflands Vælde;
 Med en Hyrde var Riget tjent,
 Som vogted Faar paa Fjelde.
 Rudolf kaldtes den Greve stjon,
 Som da blev romersk Kejser,
 Efter ham det og blev hans Son,
 Det glemmer ingen Sveitser.

Etten siden i hundred Aar
 Saa højt ej kunde stige:
 Maatte nøjes med Hertugs-Kaar,
 Og Krans i Østerrige.

Efter Bane man saar dog Dod,
 Naar Lykken hun vil føje:
 Kejser-Huset igjen opstod,
 Med tvende Spir og Fløje.

Et blev thyst, og det andet spanst,
 De var dog nær forbundet;
 Havde mellem ej ligget fransst,
 Var Spillet maaste vundet.

Hoved-Manden af Østerrig
 Var Kejser Karl den femte;
 Meget over den franske Krig,
 Og Luther, vel han glemte.

Spanste-Fløjet for slemt Utøj
 Lod Port og Dør staa aaben;
 Bedre stod sig det thyste Fløj,
 Med Spir og Døne-Vaaben.

Dog forgiæves, i tretti Aar,
 Dets Fliser og dets Tjæle
 Gjæster ventede til Hus og Gaard,
 Som ret forstod at knæle.

Sjæl og Legem en Ferdinand
 Til Knæfald vilde knet;
 Wallenstein var hans Hovedsmand,
 Ej værre Trolld har truet.

Prøv ej, Høvding! ihvad du gjør,
 At lægge Sjæl i Tænker!
 Mer den mægter, og mer den tør,
 End nogen Voldsmand tænker.

Bidne skal den vestfalske Fred,
 Saa længe Saga taler:
 Aanden immer dog vinder ved,
 At man den fort afmaler.

Ungern, Bømen og Halv-Burgund,
 Med Majland og mer tillige,
 Sanked, som i en Aften-Stund,
 En Karl af Østerrige.

Søn ej havde den Kejser from,
 Men Daatter dog, som dueb:
 Kæmper mange om Kvinden kom,
 Men ingen hende fued.

Var Therese kun Hertugs-Brud,
 Hun blev dog Kejser-Moder:
 Sønner havde den Søster prud
 Som gjorde Skjel for Broder.

Ryftet blev af en Kæmpe-Haand
 Det Hus med Marmor-Tinde:
 Bedre dog end Napoleon
 Det stod for Kaste-Vinde.

71. Friedrich den eneste.*

Hvem er min rette Fader dog,
 Undtagen den, der gjør mig klog,
 Med godt til Gavn forbunden!

Hvad, uden Glemsel af den Haand,
Der os ombandt med Trylle=Baand,
Er Unatur i Grunden!

Hvem kjender ej den Mester=Haand,
Som mig ombandt med Trylle=Baand,
I denne gyldne Tale
Af Henriadens Ræmpe=Skjald,
Hvis Sang, med Visdoms Tone=Fald,
Er Slag af Nattergale!

Lad Taaber kun, bag Kirke=Mur,
Sig forse for min Unatur,
I Følelsen og Smagen,
I Tungemaal og Reflexion,
I tolerant Irreligion,
Hvortil de ej faae Magen!

Jeg lige lidt dog blev Patron
For den pragmatiske Sanktion,
Og Lærebær faldt ej færre
Bød Möllwitz, Rossbach og ved Prag;
Ja, lige god dog blev min Sag,
Og Schlesien ej værre.

Man har med Taarer tidt fortalt,
Jeg vendte op og ned paa alt;
Men Skam saa mine Hænder,
Om ikke, hvad jeg vendte saa,
Og fik kun daarlig til at staa,
Var galt i begge Ender!

Ja, mon jeg dog ej mangel en
Lod staa paa sine skjæve Ben
Og Mund ad Møster vrænge;

Dg mon Bag-Væsterne ved Blod
 Ej sang paa Thyf, med mit Forlov,
 „Nu hoiler Mark og Enge“!

At Thyf var mig et Hunde-Sprog,
 Voltaires Vers min Salme-Vog,
 Dg franst Fornuft min Herre:
 Blev først og sidst min egen Sag,
 Dg knap, om fler fik samme Smag,
 I Verden gif det værre.

Gif det med Hoveder saa vidt,
 At hver fik et og fulgte sit,
 Kom alt i Vilderede;
 Men at ej fattes Faar i Flok,
 Det passer vist de sorte nok,
 Som Dumhed kun gjør fede.

72. * Syvaars-Krigens Tid.

Der var en Tid paa Jorden,
 Nu tror man det knap:
 I Syden og i Norden
 Var alting hip som hap.

Man snakked Franst til Hove,
 I Petersborg og Prag,
 Omstakke Folk med Love,
 Udfuged dem med Smag.

Oplysning var i Mode,
 Ad Dyd man gjorde Stads,
 Var alle lige gode,
 Dg kaldte Fødsel Fjas.

Katolsk og protestantisk
 Man under eet belo,
 Og kaldte det pedantisk
 At fere sig om Tro.

Hvor Døden havde hjemme,
 Man skrev mod den en Bog,
 Fast lige let at nemme
 Paa alle Verdens Sprog.

Man kunde godt begrib'et
 Det var mod Ret og Skjæl,
 At straffe Folk paa Livet,
 For de slog Folt ihjel.

Man maatte sig dog stamme,
 Om Gren end var tynd:
 Ej gjøre selv det samme,
 Man kaldte blodig Synd.

I Videnskabens Hede
 Er Fristelsen dog stor;
 At dræbe uden Brede,
 Det er forfættligt Mord.

Saa følsom var al Tale,
 Og Stemningen saa blid,
 Som nogen Pen kan male,
 I Syvaars-Krigens Tid.

Den Krig vel kosted Penge
 Som Græs, og Strømme Blod,
 Og varede loblig længe,
 Paa en gestorben Fod.

Den kun om lidet førtes,
 Saa hartad for Plaser,
 Som dog, naar Trommen rørtes,
 Man mærked ikke mer.

Man syntes desuagtet,
 Man fik, for Røver-Kjeb,
 En Gang dog ret betragtet
 Et rigtigt Helte-Løb.

Det gik ej over Skrævet,
 Det var i Tidens Smag,
 Naar Helte-Landen spæved
 Fra Runnersdorf til Prag.

Man mødtes og man sloges,
 Det gik naturligt til,
 Forjaged og forjoges,
 Der saae man Lyffkens Spil.

Som paa et Bræt med Briffer,
 Man trak med Tropper om,
 Var dog ej ganske sikker,
 Saa Liv i Spillet kom.

Kun lidt var Kirketaarne,
 Og Myriaders Blod,
 Mod Fredrik den enbaarne,
 Hvor han forgundet stod.

Hans Hænder var lidt haarde,
 Men Munden sød og blød;
 Sprang Død der af hans Kaarde,
 Af Pennen Liv der flød.

Dg var hans Bisp Voltaire,
 Dg var han franskt til Bunds,
 Saa gjorde det ham Ere,
 At han var fin til Munds.

Nu fra Berlin udstraaled
 Dphsnings gyldne Sol,
 Boghandleren ved Maalet
 Sad paa Forundrings-Stol.

Han saae, at Kristendommen,
 Dg al den Poesi,
 Der ikke lystred Trommen,
 Var lutter Sværmeri.

Han saae det grandt, at Ordet
 Var et forfinet Grynt,
 Dg hele Muse-Koret
 Altricer kun i Pynt.

Han saae det klart, at Aanden
 Var kun filtreret Bind,
 Som trængte efterhaanden
 I alle Kroppe ind:

Først lærte man at læse,
 Saa leged man Skribent,
 Saa rhympede man Næse,
 Blev Aand og Recensent!

Ved den Dphsnings Fakter,
 Som nu man tør bele,
 Forsvandt ej blot Mirakler,
 Men Djne, dem at se.

At Folk var Fæ i Grunden,
 Man stræbte aabenbart,
 Med Pennen og med Munden,
 At gjøre soleklart.

Man og af alle Kræfter,
 I Fred saa vel som Krig,
 Behandled dem derefter,
 Og kaldte Sukket Skrig.

Man Overtro helbredte
 Med Vand og Brød og Sult,
 Oplysning forberedte
 Man under daglig Mønst.

Man elskede vel Næsten,
 Og ærede hans Tro,
 Men kaldte Last for Næsten
 Alt hvad man selv belo.

Det var al Visdoms Gaade,
 Man trode fuldt og fast:
 At holde rigtig Maade
 I Dyd saa vel som Last;

Thi der stod klarlig skrevet,
 I Sæde-Lære tam,
 At Dyden, overdrevet,
 Var baade Last og Skam.

Man holdt i alle Dele
 Mest af en Mellem-Sort;
 Man derfor i det hele
 Det øvrige smed bort.

I Kirken mellem Troen
 Og Bantro Midten faldt,
 Og der ej trykkes Skoen:
 Man tvivlede rast om alt.

I Skolen kun med Møje
 Man fandt et Mellem-Spor:
 Den „lave“ og den „høje“
 Var overspændte Ord;

Det lod, som Middel-Stole
 Var kun et Mellem-Led,
 Og Sædet mellem Stole
 Man krympede sig ved.

Man fandt dog ud med Tiden,
 Der løb en Vej fuld bred,
 I Verden, mellem Viden
 Og ren Uvidenhed.

Den Vej i hele Skolen
 Man gradvis da slog ind,
 Saa af Berliner-Solen
 Man fik det klare Skin.

Det kaldte en Ulykke
 De lærde vel af Pligt;
 Thi Skinnets af en Skygge
 De fandt utaaleligt;

De fandt dog efterhaanden
 Det lille Trøstens Ord:
 At Skygge-Skin er Anden,
 Som kan ej ses paa Jord.

I Staten, hvor af Lusten
 Og Sol=Skin leves ej,
 Der kneb det med Fornuften
 Og med dens Middel=Vej.

At gjøre Loven dydig,
 Det var et Ræmpe=Skridt;
 Naar ingen var den lydig,
 Det førte dog ej vidt.

Man fandt dog ud, til Rykke,
 En Middel=Vej i alt,
 Endogsaa i at bygge,
 Man gjorde alting halvt.

Man sagde: vær Fritænker,
 Men tal ej højt derom!
 Thi ellers Vaand og Rænker
 Er efter Lov og Dom.

Man sagde: vær selvstændig,
 Med Maade, at forstaa!
 Thi ellers, som ubændig,
 Tvangs=Trojen faar du paa.

Man luffed tit et Øje,
 Og stundum begge to,
 Og regned ganske nøje
 Kun Skat og Overtro.

Næst efter dem Tabeller,
 Selv om hvad ingen veed;
 Man ingen Ting saae heller
 End Skin af god Besked.

Saa fik man Middel-Priser,
 Og Middel-Tal paa alt,
 Endog paa Gade-Viser
 Og Torsten ferst og salt.

Opfindelsen var snedig,
 Paa Fordel saaes ej,
 Smellem lad og ledig
 Man fandt en Middel-Vej.

Alene Mad og Drifke
 End gjorde Tiden sur:
 Der Midten hued ikke,
 For det er Sulte-Kur;

Og kan man ikke lære,
 Naar man fornustig vil,
 Af Lusten sig at nære,
 Saa maa der Arbejd til;

Og han, som gjør Tabeller,
 Paa Arbejds Middel-Vej,
 Han æder, mens han tæller
 Og triller Mellem-Dej.

Saalunde alle Begne,
 Kun mer og mindre galt,
 Man lærte Folk at regne,
 Og fik det slet betalt.

Af Arbejds Bilderede
 Man fandt en Udvej let:
 Man saae det paa de fede,
 Hvor Folk sig spiste mæt.

73. Frankrig.

Jeg er Viliernes Land,
 Som i Skjold jeg fører,
 Og paa alt jeg sætte kan
 Dejlige Kulører.

Kart det er at findes smuk,
 Morsomt at behage,
 Roster dog og mangt et Suk,
 Det maa jeg beklage.

Alt ved Julius saa prud,
 Kejser paa en Maade,
 Blev jeg Romer=Ornens Brud,
 Mig til liden Vaade;
 Maatte taale megen Tort
 Af de grove Hunner,
 Klappe, skjønt det faldt mig haardt,
 Goter og Burgunder.

Frankerne, som kom til sidst,
 Derfor lod jeg raade,
 Lærte dem i Dage=Krijs
 Bedre Leve=Maade.

Snart de blev for Thyffen fri,
 Efter Karl den store,
 Rodobrig i mit Louis
 Næppe er at spore.
 Det blev Folk, som gjorde Spas,
 Selv med spanske Grander;
 Det blev Folk, som gjorde Stads,
 Selv med braadne Pander.

Om end tit i Kne jeg sank,
 Som med Karolinger,
 Immer steg igjen jeg frant,
 Som paa Orne-Binger.
 Dog var mig en Lens-Mand dhr
 Rolf med hans Normanner;
 Deres værste Ebenthr
 Var, de blev Britanner.
 Sagtens steg min Ros derved,
 Norden for Kanalen;
 Men før jeg den fik med Fred,
 Maatte jeg betalen.
 Ihvorvel den forte Prins
 Stammelig mig klemte,
 Ti Gang' værre dog til Sinds
 Henrik var, den femte:
 Da mig Bullen bange Kaar
 Gjorde med sin Stangen,
 Til min Glut, som vogted Faar,
 Kyste ham af Bangen.

Oprør altid mig en Pest
 Været har, og bliver;
 Den, som Skoen trykker, bedst
 Veed, hvordan den kniber;
 Men sjønt jeg var gammel_vant
 Den Gang til Komplotter,
 De halsthygste, jeg fandt,
 Var dog Hugonotter.
 Bist nok blev til stort Uheld
 Bertelsmesse-Matten;
 Hoved-Manden, ser man vel,
 Var ej Karl for Hatten;
 Men dens Hensigt var dog Fred,

Fred, som kunde vare,
 Og for den, som alle veed,
 Blod er ej at spare.

Siden af Bourbon sig skrev
 Mine Kapetinger,
 Baaret om min Tre blev
 Bidt paa Hjere-Vinger.
 Fjerde Henrik er min Helt,
 Skjont han faldt paa Gaden;
 Grunden smukt udførlig meldt
 Er i Henriaden.
 Men dog ret min egen Sø
 Lærte mig at sejle
 Kardinal Richelieu,
 Det kan aldrig fejle.
 Og først under Grand Louis
 Kaldtes jeg med rette
 Dronningen i Poesi
 Og i alt det nette.

Regne-Mestre tælle maa
 Mine Kvægsølv-Vatter,
 Som i Fæde, store, smaa,
 Lutter fine Retter
 Satte paa min Skive rund,
 Kranferig i Midten,
 Gjorde dermed Smagen sund,
 Skærped Appetitten.
 Hvad jeg ej fortie kan,
 Er dog, at Racine
 Blev Corneilles Over-Mand
 I det super-fine,

At Terents sig bukke maa
 Smukt for Moliere,
 Og at Verden aldrig saae
 Mage til Voltaire.

Kæde Mand i Skofke-Tal
 Nemt det var at nævne;
 Thi til alt har Franskmænd Kald,
 Overflodig Evne;
 Men, som eet er snarest talt,
 Encyklopædien
 Under eet omfatter alt,
 Med Filosofien.

Der paa eet gaar alting ud,
 Viser, det er Tingen:
 Man bli'r nemmest til en Gud,
 Naar man tror paa ingen.
 Hele Verden, efter den,
 Nu, som for Poeter,
 Saa for mine vise Mænd,
 Blæste i Trompeter.
 Det var en pifant Musik,
 Kostelig at høre;
 Som den kom, dog og den gik,
 Glat igjennem Dre.
 Hvad var Livs-Filosofi,
 Tænkte jeg med rette,
 Naar man ej dens Theori
 Skulde iværksætte!
 Hvortil Kirke vel og Præst,
 Naar, som uden Ti'nde,
 Uden Gud man lever bedst,
 Kan sig selv forblindel
 Naar de store, hvor de staa,
 Kun er til Ulykke,

Hvorfor skal da ej de smaa
Blæse dem et Stykke!

Alt det fine i en Hast
Derfor lod jeg fare,
Handled kun med Tommer-Last
Og med grove Vare:
Gjorde Frihed til min Gud,
Tog min Drot af Dage,
Slagted, eller drev dog ud,
Præst og Ridder sage.
Af sig selv Bul-Dren gif,
Efter mine Tanker,
Til min Harm jeg sthyret fit
Paa de fine Francker.
Havde Francker spillet Gjæt
Bidt og bredt til Hove,
Satte nu i Konger Skræk
Mine Galler grove.
Grovere i Grunden dog
Var min Korsikaner,
Som i Tyrken selv indjog
Skræk med franske Faner.
Atter ved den Herre prud,
Kæjser paa en Maade,
Blev jeg Romer-Drenns Brud,
Mig til liden Vaade.
Sagtens var jeg i mit Es,
Alle for mig bukked,
Penge havde jeg som Græs,
Slam fik, hvem der muffed;
Skjont sig og den skarpe Kunst
Stabte Mindes-Mærker,
Prise maatte den omsonst
Andres Mester-Værker.

Men det vared kun saa kort,
 Tyskerne var droje,
 Guldet sloj med Kunsten bort,
 Det var haardt at doje;
 Og Stamslifterne, jeg fik,
 Baade for min Herre,
 Og for, hvad jeg selv begif,
 Det var hartad værre!
 Fik jeg nys paa Gylde-Strin,
 Hylbing fra hvert Hjørne,
 Nu jeg maa, selv vesten Rhin,
 Se de flakte Drne,
 Høre, det er ret til Pas
 Til Voltaire's Kvinde,
 Som, paa Tarcens Skueplads,
 Spilled Kejsersinde!

Verden horte dog paa ny,
 Brat i Juli-Dage,
 Som en Torden-Vogn i Sky,
 Mine Skjolde brage;
 Derved mange Lande skjalv,
 Mange Lænker løstes,
 Og med Ros jeg, halv om halv,
 Atter overøstes.
 Fik jeg med min Kejsers Stov
 Ej hans Aand tillige:
 Fra hans Grav dog Løvbræ-Løv
 Aldrig mer skal vige.
 Bajer end kun styggevis
 Fane min trefarvet:
 Med min Kejsers Rig hans Pris
 Halvt jeg dog har arvet.

74. Napoleon Bonaparte.

Smaalig man i Rabinetter
 Søslede med Spindel-Væve,
 Ypped, jævned Børne-Trætter,
 Bluffed Gæs, og spilled Ræve,
 Kalbte Skaktabls-Leg Idrætter,
 Hvorved Bjærge maatte bæve;
 Som i Sal, var glemt paa Vale
 Det gigantisk-kolossale.

Daaden i de gamle Tider,
 Af Sefostris, Alexander,
 Mellem Døgnets Mhyg og Mider
 Brød nu kun Bog-Drimes Pander;
 Labyrint og Pyramider
 Glemtes over Tude-Rander,
 Timebes den største Ere,
 Naar Kritiken lod dem være.

Da paa Verdens-Stuepladsen
 Hæved sig Revolutionen,
 Bludselig, med Taler-Bassen,
 Blev gigantisk Franker-Tonen;
 Som et Bjærg sig Folke-Massen
 Bælted over Konge-Tronen,
 Over Taarn, som over Tofte,
 Over alle Høje-Lofte.

Bjærget Bro, med stolte Buer,
 Lagde over Maas og Rhinen,
 Bildt dog, som i Tætte-Stuer,
 Blod man kaldte Helte-Vinen,

Mistog, under røde Huer,
 Krampe-Træk for Kæmpe-Minen;
 Som Blod-Igel kun, des værre,
 Kolossalst var Kobespjerre.

Under ham jeg steg paa Valen,
 Sant dog ej med ham i Kulen,
 Vaagned pludselig af Dvalen,
 Stak i Sky som Konge-Fuglen,
 Slog og ned i Alpe-Dalen,
 Fælbte Rytteren og Mulen,
 Fløj, som Straaler gaa fra Sole,
 Over Lodi til Arkole.

Sønder slog jeg da og sammen
 Baade Kejseren og Paven;
 I Benedig Doge-Stammen
 Jeg formælede med Graven;
 Over Genua, med Gammen,
 Brød for Korsika jeg Staven,
 Blev Italiens Befrier,
 Samled godt dens Gallerier.

Vidt nu gik om Land mit Rygte,
 Videre gik mine Tanker:
 Hvad de gamle Vætter bygte,
 Maale vilde jeg med Franker;
 Det gigantiske jeg søgte,
 Da i Løn jeg letted Anker;
 Stævnede, trods Krokodilen,
 Stolt og djærv i Hug, til Nilen.

Pyramiderne jeg skued,
 Under franske Maale-Snore;
 Godt mig vel Kairo hued,
 Dog min Hug stod til Myfore:

Der, (hvormed kun Lippo trued)
 Selv Bohn Bull at gjennemføre,
 For paa Samorinens Trone
 Smykked ham Stor-Moguls Krone.

Dog, end styrer Folk og Svarde
 Skabnen, mer end eget Lykke:
 Andensteds var stort paa Færde,
 Did mig vinked Cæsars Skygge.
 Over Britters Bølge-Gærde
 Did mig vinked Cæsars Lykke;
 Der og lønned Diademet
 Løseren af Stats-Problemet.

Klavre kan firskaarne Britter,
 Gaa til Tops paa Alp og Snække:
 Knap dog Foxer eller Pitter,
 Om for een de gif end begge,
 Med min Tvær-Sæt Stien hitter,
 Op og ned ad Klippe-Bægge,
 Som til Gren var den rette:
 Vejen til Marengos Slette.

Længe nok har Preussen pralet
 Af sin Friedrich uden Mage:
 I Berlin har Hanen galet
 For hans Mester mange Dage,
 Der, som Franker-Idealet,
 Med Forlov kun lod det brage,
 Kom og gif med Hat og Kaarde,
 Uindbudt, i Kongers Gaarde.

Ja, hvor er det Fastlands-Hjørne,
 Hvor ej sporedes min Finger,
 Hvor ej mine Rejser-Ørne
 Stak i Sky og slog med Vinger,

Hvor ej, selv blandt vilde Bjørne,
Om min Daad end Drapen klinger!
Mig indskrænked kun, som Jorden,
Strand i Vest, i Syd og Norden.

Britter blegned bag Kanalen,
Trosfed dog paa Orlogs-Stavne,
Fnos, da Penne-Strog i Salen
Lukkede dem alle Havne,
Sorged for, at ej paa Valen
Værk og Glans jeg skulde savne,
Lured træst paa Jovis-Fugle
I den spanske Røver-Kule.

Stolt jeg dem dog Ryggen vendte,
Gjæsted Orken med de skjælle,
Blegned ej, da Moskva brændte,
Blinked ej for Od og Egge.
Buen kun, som Skæbnen spændte,
Kunde Ornens Vinger stække,
Fælde ham med Istap-Pilen,
Som ej sank for Torden-Rilen.

Frost og Sne-Fog, Storm og Hunger
Sammensvor sig mod de bolde,
Gade-Viser rast besjunger
Tabte Næser, Tæer kolde;
Men ej tusend Skjalde-Lunger
Skildre Kampen uden Skjolde,
Da vi hist, i Vinter-Mørke,
Prøved med Naturen Sthyrke.

Blodig Graad for sine stærke
Maatte Frankrig vel udøse,
Stille under deres Mærke,
Sine ranke Kæmpe-Knøse;

Men al Verdens Brynje=Særte
 Kløbe dog ej skjæggeløse.
 Med al Verden til sin Fjende,
 Maa sig selv man overvinde.

Det jeg gjorde, da med Sejre
 Nederlaget jeg beredte,
 Og da hele Verdens Lejre
 For min Hoved=Stad sig bredte.
 Ingen Mod=Vind skal henvejre
 Blomsterne, jeg da opledte,
 Der jeg, sænkende min Lanse,
 Tog for Kroner Offer=Kranse.

Dog, fra Lunden, hvor jeg dvæled,
 Stæbnen vinked mig tilbage,
 Vilde end til Ester=Mælet
 Lægge Daad i hundred Dage,
 Hvor som Gjenfærd jeg besjæled
 Levningen af Kæmper strage,
 Røs, foruden Magt og Vykke,
 Hele Verden med min Skygge.

Slaget med de tvende Hære
 Er et Ridder=Spil at nævne,
 Til den faldne Kejsers Ære,
 Som sin Død end vilde hævne,
 Og slet ingen af de fjære
 Den forhadte Arving levne;
 Saa, hvormed end Britten pranger,
 Han kun trætted min Gjen=Ganger.

Kun som Ilke=Kejser maatte
 Jeg hans Klippe=Vag beklæde,
 Selv mit Bryst for Griffen blotte,
 Som udhuggede med Glæde

I min Lever sig en Grotte,
 Til et køligt Aften-Sæde.
 Hult det gjalder over Bove:
 Griffen hed Sir Hudson Love.

Under Hylb paa St. Helene
 Ingen Taarer mig hugsbale;
 Men, som mine Bauta-Stene,
 Alper over Blomster-Dale,
 Stolt udtrykke, tør jeg mene,
 Det gigantist-kolossale,
 Verden, fra de dødes Rige,
 Atter faae med mig opstige.

75. John Bull.

Somme vel sige om John Bull:
 Tin er hans Sølv, og Bly hans Guld;
 Men er end Sølv i Gruben thndt,
 Bjerger jeg har af Guld i Mont.
 Silke jeg spandt af Hør og Uld,
 Guineer mønted jeg af Kul,
 Hylde jeg fik af Vind og Dunst,
 Derfor saa priser jeg min Kunst.
 Liden er jeg, og Verden stor,
 Verden et Skib, og jeg dens Ror;
 Landfast er jeg kun med mig selv,
 Har dog ved Pol min Grænse-Pæl,
 Flytter den frit, hvor hen jeg vil,
 Thi som jeg sløjter, gaar mit Spil;
 Ende kun har mit Herredom,
 Hvor ikke Vand gaar uden om.
 Dronning paa Hav, det er mit Navn,
 Nøgel jeg har til hver en Havn,

Guldet er mit, og Sølv et med:
 Hus=Guder ved hvert Arne=Sted.
 Høj er min Vold, og dyb min Grav,
 Evig min Ros paa Verdens Hav.

Fristed end tit jeg Over=Vold,
 Det var dog kun i Heden=Old,
 Og hvad man fik, var Laan paa Pant,
 Saa jeg til sidst dog immer vandt.
 Efter hvert Fjolk, som blev min Gæst,
 Arved jeg, hvad mig huged bedst.
 Thriers Skat, for Røver=Rjøb,
 Angled jeg saa alt i mit Svøb:
 Rjøbinge=Kløg og Landsby=Kunst,
 Dvædet jeg har dem ej omsonst.
 Romeren lod hos mig sit Staal,
 Baade i Bryst og Tunge=Maal,
 Sent jeg det fandt, for dybt det laa,
 Pasfer nu som en Smed derpaa.
 Angleren mig, i Bod for Tog,
 Pantfatte Blik og Billed=Sprog,
 Som vel poetisk kun gjør Pund,
 Gjør mig dog Gavn i kjedsom Stund.
 Danske mig gav, om jeg saae grandt,
 Flaade med Flag i sikker Pant;
 Laante de lidt, det var ej Tab,
 Godt sig forrenter Sømandskab,
 Og kun en mundkaad fransk Bastard
 Kalder min Løve en Leopard.
 Snarest mig snød vel Sir Norman,
 (Nærig han var som Haand og Tænd,)
 Thi skjønt jeg fik hans Smag og Sværd,
 Som er til Rød al Hærs værd,

De dog, som Rosen rød og hvid,
 Gav mig en slem urolig Tid,
 Og, under Tudor-Slægten haard,
 Trods mine Breve, Trælle-Kaar.

Siden jeg slog min Drot ihjel,
 Som kun til Dels befom mig vel,
 Friheden kun i hundred Aar
 Ret jeg har nydt med Dronning-Kaar.
 Fri er jeg nu, som Fisk i Vand,
 Thi blev end mit al Hindostan,
 Fast jeg bygger dog paa det Grus
 Kun mit ostindiske Kræmmer-Hus.
 Hvad jeg beholdt i Amerika,
 Regner jeg mindre til end fra,
 Solgte kanske det for en D,
 Som laa bekvemt i Øster-Sø.
 Skammelig nys med Havne-Baand
 Drilled mig vel Napoleon,
 Lærte til sidst dog paa min D:
 Jeg kunde lukke den spanske Sø.
 Grav-Sted han vandt kun paa min Strand,
 Malta fik jeg og Helgo-Land,
 Ja, fik af Holme sliq en Flok,
 At jeg fornam, kun alt er nok.

Russen endnu mig slaar en Bom,
 Som jeg kan ej gaa uden om,
 Gjør mig og mangen en Time mørk,
 For han er haard ved den fjære Tyrk,
 Som jeg vel nys, ved højstys Dag,
 Gav med de andre det glatte Lag,
 Men tør dog sige: ved Navarin
 Skylden var hans, og Staden min.

76. England.*

Gaade-Land i Vester-Leden!
 Flakt er du fra Arilbs Tid,
 Fattes derfor immer Freden,
 Biet ind til Tvist og Splid;
 Mund for Gale og for Velger
 Brager selv, hvad den udvælger.

Ser jeg paa din Orlogs-Glaade,
 Og paa, hvad den brugtes til,
 Ser jeg dig, for egen Vaade,
 Sætte kjæk dig selv paa Spil:
 Overalt jeg ser for Dje,
 Lavt du bygger paa det høje.

Tit med Harme, tit med Smerte
 Spejded jeg dit Blandings-Gods,
 Selv med Nag og Sorg i Hjerter,
 Jeg istemmer dog din Ros,
 Kalder dig, ej for at bande,
 Dronningen paa dybe Bande.

Kjæk din gamle Stamme-Tabte
 Gætter paa din Byrd i Lon:
 Lader Færge-Manden avle
 I sin Ark en fjerde Søn,
 Og udregner fra den samme
 Dine Drotters Herre-Stamme.

Er end Regningen forfejlet,
 Sig dens Facit tør vel staa:
 Thi med Falke-Syn i Spejlet

Dit Grund-Billede du saae:
 Under Dæk, paa sthøj Bølge,
 I den hele Verdens Følge.

Ja, der stod din Bættens Bugge,
 I det lille Verdens-Hue,
 Som en Kunst det var at hugge,
 For enhver: fra Mand til Mus,
 Ja, fra Orn paa Bjærge-Linde
 Til de graa, som gaar i Blinde.

For hans Bugge alle Fugle
 Sang, og med sit Næb enhver,
 Rattergal saa vel som Ugle,
 Lærke, Drossel, Gjøg og Stær,
 For ham leged Sem paa Strænge,
 For ham snakked Poppe-Dreng.

Ud i eet med Folke-Læien,
 Brum og Brøl og Mjav og Bjæf,
 Drøn og Brægen, Hane-Galen,
 Gjennemtonebe din Skæf,
 Runged, surreb, peb og fufed;
 Trindt de høje Bølger brused.

Dunkelt kun der var om Buggen,
 Yndelig, om end ej frit,
 Oven ned dog gennem Gluggen
 Glimted Sol og Maane tit;
 Gik de ned, da saae man gjerne
 Lindrende en Konge-Stjerne.

Derfor, England! hos din Bætte,
 Som om Tunge, saa om Rang,
 Føre alle Stemmer Trætte;

Derfor blev din høje Sang,
 Som hos Shakspear, saa hos Spenser,
 Uden Smag og uden Grænser.

Men, hvem hørte Vænder tale,
 Og hvem kjender dines Kvad,
 I de gamle Kongers Sale
 Og den nye Hoved-Stad,
 Som ej, for de dybe Toner,
 Sig med Skurringen forsoner!

Vel hos dine Bismænd alle
 Lyset brhder sig fuld sært;
 Dog er dem, som dine Skjalde,
 Himmel-Lyset immer kjært;
 Straaler mindre det end lyner,
 Dem dog times store Syner.

Ja, mig falder Skæl fra Dje:
 Klarlig som et Arke-Vand
 Sig fortone dine Høje
 I den stride Mellem-Strand:
 I den store Syndflods-Rende
 Mellem Folke=Verdner tvende!

Da omsider Stjæg paa Hage
 Fik den fjerde Noe-Søn,
 Hav kun var for ham tilbage,
 Der han foer i Lys og Løn,
 Kjorte kun paa Is i Kjalfe,
 Sov ej under fodet Bjælke.

Dog, med Nar kom Efter-Tanke:
 Drotten paa den vilde Strand
 Skjelned D, som Østers-Banke,

Færdig fra det faste Land,
 Sluttet: det kan aldrig fejle,
 Sø er der, hvor jeg kan sejle!

Flux da havnede din Båtte,
 England! prud og snild i Du,
 Sloges djærvt med Koldbrand Båtte,
 Gjør i Grunden saa endnu,
 Regner hver en D til Kravet,
 Som han har paa Verdens-Havet.

Derfor leder du saa saare
 Under Pol om aaben Sø,
 Gjorde gjerne med din Aare
 Hele Verden til en D,
 Saa den lille, født i Arken,
 Arbejd alt, som Vølge-Marken.

Saa det lave paa det høje
 Bygte du af al din Magt;
 Grand af Støv det gode Dje
 Tit paa Fjord har ødelagt:
 Intet Under, at alt Støvet
 Har og dit sin Dyd berøvet!

Glør du kan som Tyrus blæse,
 Sliber det og godt som saa:
 Sorg ej blot for andres Næse,
 Sæt dog dine Brillen paa!
 Se, hvor Koldbrand dig forbilder,
 Saa paa Luft din Magt du spilder!

Kirken prud med Spir og Bue,
 Sagas Borg med Vølge-Tag,
 Vinge-Fjer af Noas Due,

Vimpel af hans Arke=Flag, —
 Daarlig du for dit kun regner,
 Veed du ej, hvad Strand betegner!

Kjender du ej Svane=Vangen,
 Hvori, under Vifrost=Bro,
 Sig nedfænter Midgaards=Slangen,
 For al Verden at omsno,
 Medens Ddin paa sin Snække
 Kjol kun lader Skorpen slække!

Der, naar Flod og Ebbe flister,
 Fødes Folkesfærd, og dø,
 Der er Derne Bedrifter,
 Tidens Løb den salte Sø;
 Der, hvor Aand kun fyllder Sejlet,
 Tunge=Maal har Snække=Spejlet.

Tid og Flid de alle spillede,
 Som vil staa for Sthret der,
 Drak de ej af Mimers Kilde,
 Kalken, mer end Guldet værd,
 Som, i Skjalde=Syner høje,
 Ddin kjøbte for sit Dje.

End du raaber over Bølgen:
 Kun Erfaringen gjør klog,
 Glemte dog alt længe Følgen,
 Vinket trindt i Skabnens Bog:
 Gammel Selv=Klog, tag dig Vare!
 Alle Folk kun alt erfare.

Høje=Loft af Kalk og Stene,
 Kirke flig med Gylben=Spir,
 Kæmpe=Træ'r med tørre Grene,

Søndags-Syner paa Papir,
 Vinder under Vaas og Puffe, —
 Derpaa kun de døde puffe.

Derfor vandt paa Dymbets Trone
 Thrus kun en Dronning=Grav.
 Skal igjen maasse nu tone
 Over Dronningen paa Hav
 Mellem Klipper Klagemaalet:
 Ak, Kerub! du har afftraalet?

Bedre vorde Bretlands Lykke!
 Bætte! drif af Mimers Skaal!
 Sælg ej Kronen for dens Skygge!
 Lyt til Nordens Bjarke=Maal!
 Kæmp for, hvad du saae i Drømme:
 Folke-Havets Herredømme!

Rivets Spejl er Levned=Væbet,
 Visdom er Forstand derpaa;
 Alt for den er Perle=Rjøbet,
 Som kun Daarerne forsmaa;
 Over dødt er Magten givet,
 Hvem der vandt Forstand paa Rivet.

Held det Land, hvor Saga stiler
 Over Anders Støv og Skrift
 Ej paa et „her under hviler,“
 Benrad=Sproget foldt og stift,
 Men paa et „her aabenbarede
 Land, hvad Tidens Løb forklared“!

77. Skotland.

Al Verden kjender Walter Scott,
 Min Knøvhed med det samme,
 Thi alt, hvad han har malet godt,
 Det sidder i min Ramme.

Det er just ellers ikke rart,
 Undtagen til at male,
 At huse Folt af stridig Art,
 Som Pifte er og Gale.

For Syn staa Bjerge immer bedst,
 Og de er mit det meste,
 Og Skygge-Helt paa Taage-Hest
 Er yndet af de fleste.

Desaarfag er i Fingals Hus
 Man alle Vegne hjemme,
 Imens om Wallas, og om Brus,
 Kun faa har nogen Stemme.

Der var en Gang en Tyve-Drot,
 Som stjal den skotste Krone,
 Og flytted til sit Røver-Slot
 Min Edel-Sten fra Skone!

Den Dag, da Krist paa Korsets Træ
 Udføned alles Brøde,
 I Bervik han slog Folt som Fæ,
 Saa Stenene blev røde.

Hos mig den Drot sædvanlig hed:
 Ham med de lange Skanker;
 Vil nogen vide, hvad jeg led,
 Til Helved gaa hans Tanker!

Da Wallas drog, i Rhydes-Dal,
 Sit lange Sværd af Valgen,
 Men fandt, at Skotlands Ridder-Sal
 Endnu kun var i Galgen.

Forhadst af dem med Hælm og Skjold,
 Forladt af dem i Nøden,
 Forraadt han kom i Bødlens Vold,
 Som doblede med Døden.

Men Robert Brus var Lykken huld,
 Da ret han kom i Ande,
 Med samt det prude Kæmpe-Kuld,
 Som godt ham gif til Haande.

Tyrannen snøs, men Høfsot brat
 Dog standsed ham i Farten,
 Og Karl, mod Brus, ej for sin Hat
 Var Edvard fra Karmarten.

Ved Bannokborn da stod et Slag,
 Der mindes skal, saa længe
 Som Solen paa Midsummers-Dag
 Veffinner stotste Dreng.

Der Kæmper sank for Skotte-Le,
 Som Bregner og som Skræpper,
 Og Ridder-Sporer før maaſte
 Blev aldrig maalt i Skjæpper.

I Dre godt da Luren klang,
 Og Ild der gif af Staalet,
 Saa deraf blev en Helte-Sang
 Om Brus paa Moders-Maalet.

Den gjorde Jon af Aberdeen,
 Mens ny end var den Handel,
 Og kæmped saa for Kongen sin,
 Med Douglas og med Randel.

Hvor Macbeth med den røde Haand
 Sig lader se for Penge,
 Der udebliver Bankos Aand
 Sædvanlig ikke længe.

Og hvis man ej har regnet fejl,
 Udspringer fra den samme,
 Som Skyggen i hans Konge-Spejl,
 Den blege Stuart-Stamme.

Den troned i tre Hundred Aar,
 Og fik tredobbelt Krone,
 Men troned som paa Dødning-Baar,
 En Brøde at affone.

En piktiſk og en galiſk Rod
 Var der vel løst forbundet:
 Af Bruses vel med Fingals Blod
 En Draabe sammenrundet.

Da Stammen fældte, under Staal,
 Sit Vand=Skud ved Kulloden,
 Kun osſianske Klagemaal
 Udsprang af Klippe=Noden.

Med England i to Hundred Aar
 Jeg delte Krig og Drotter,
 Men saae dog helst at Kongens Gaard
 Saa ej saa langt fra Slotter.

Det gamle Ord var talt med Vid,
 Om Skotte-Kongens Trone,
 Som stunde skulde immer did,
 Hvor Stenen laa fra Skone.

Men Edinborg alt overser
 Dog London, paa en Maade;
 I mange Dage meget sfer,
 Og Fremtid er en Gaade.

78. *London.

Komme, hvo som komme kan!
 Kommer, Mand og Kvinde!
 Alle Folt i jeres Land
 Rummes kan her inde:
 Her kan alle gaa sig træt,
 Her kan alle se sig mæt,
 Møde hele Verden.

I Paris er alting smukt,
 Har man længe sludret,
 Der er dog en hæsliq Lugt,
 Seinen er saa mudret:
 Themsens Spejl er himmelblaat,
 Penge lugter immer godt,
 Guld kan alt forghlde.

Med min Damper i en Svip
 Svømmer I her over,
 Savner ej Louis Filip,
 Naar I ser mit Tower;
 Er end nhlig noget brændt,
 Gjennem Skars-Ild, som bekjendt,
 Kjonnere man bliver.

Det var Prøjser-Kongens Ord,
 Som jeg havde ventet,
 Hvor i Sky nu, efter Snor,
 Bygges Parlamentet;
 Og min Børs i al sin Pragt,
 Hvortil Grunden og er lagt,
 Lydt det skal forkynde.

Ilden er min gode Ven,
 Skjønt vi duellerer:
 Rejse maa den op igjen,
 Hvad den ruinerer;
 Løsen mit er: haardt mod haardt!
 Hvad i Røg der svattes bort,
 Vær med Damp betales.

Og for Resten skal I se,
 Her er nok tilbage,
 I mig bor en mægtig Fe
 Fra de gamle Dage;
 Immer i min Verdens-Vy
 Underværker splinterny
 Boxer op af Jorden.

Alle Begne, hvor I gaar,
 Seen I kan møde,
 Mellem Regents-Parfens Jaar,
 Og iblandt de døde:
 Som en Miss og som en Mor,
 Som en Thy og som en Thor,
 Tit som en Forpagter.

Maste-Skoven i min Havn,
 Dansende paa Roden,
 Og hvad kuns hos mig har Navn:
 Tragten under Floden,

Alt min Visdom, al min Ros,
 Alt mit Guld og alt mit Gods,
 Gav mig Jeens Naade.

Elve-Dronning under D
 Nævnes hun af Skjalde,
 Og Viktoria paa Sø
 Ulse hende kalde;
 Her, i hendes Føde-Stavn,
 Frihed dog er Jeens Navn,
 Nemt at ihufomme.

Hun med Himlen staar i Pagt,
 Det er godt at mærke,
 Vyder ej dens Over-Magt
 Trods, som Trolde stærke;
 Alle Aander, alle Ord,
 Frit maa tumle sig i Nord,
 Naar ej Haand de løste.

Sagtens har hun sine Fjæl,
 Hver en Fe har Rykker,
 Ser sig alt for tit i Spejl,
 Ler ad smaa Ulykker;
 Immer dog paa Dronning-Vis,
 Ej som Hexen i Paris,
 Hallernes Madame!

Mod de lærde Folf især
 Slem hun er med Vatter,
 For de kalder hende her
 Chartamagnas Datter;
 Drimestuffet Pergament
 Ej hun være vil bekjendt,
 Som sin søde Moder.

Datter er den Je saa prud,
 Saa vidt jeg kan mærke,
 Heller af en hedenst Gud,
 Sagtens Thor den stærke;
 Gjælder andet end Latin,
 Havde han en Datter fin,
 Feen Somfru Drude.

Dermed falder godt i Traad,
 Som et Led i Rjeden,
 Hendes Tog og hendes Daad,
 Glans i Østerleden,
 Hvor hun nys, en Sommer-Nat,
 Govinpur forvandlede brat
 Brittisk til Raskutta.

Elive, Hastings, Wellesley,
 Hendes Farler gilde,
 Glemmes end ved Ganges ej,
 Og i London silde;
 Sagtens Arthur Wellington
 Haabe tør, hans Helte-Land
 Hufses i Mjfore.

Nys vel fra Afganistan
 Bud, med blege Rinder,
 Til mig hastet over Strand,
 Græd for Mænd og Kvinder;
 Og paa Kina=Dragens Røst
 Feen vover nu en Øst
 Drøj med Udgaards=Vøse.

Men faar kun i Hjemmet Bugt
 Hun med Hrunguer=Vetten,
 Sager end som før paa Flugt
 Romerørns=Uvatten:

Sikkert med et Tiger-Spand
Kommer hun fra Østerland
Gresfuld tilbage.

Først da i sin fulde Glans
Skal min Fe i stue,
Thems og Ganges gaa i Dans
For Westminster's Frue,
Middelhav og Østersø,
Røbe højt om Anguls D:
Elvedronning-Stolen.

Da skal Volund Binge-Smed
Hamre hendes Krone,
Alle Klokker gaa derved
Kjont i Rædmunds Tone,
Alle Shakspears Alfer smaa,
Hvide, røde, gule, blaa,
Voltre sig i Engen.

Veser skal da alle Vaand,
Som ej Fenris binde,
Røre sig hver Gnist af Aand,
Som i Støv er inde,
Mumier selv nok saa net
Danse skal en Menuet
Med Athenes Døtre.

Oxford damper op til Bands,
Stolt med Bodleianet,
Kambridge gennemskær med Glans
Luften jærnbånet,
Kappes saa i Væddeløb
Om den Krans, ej gjort paa Kjøb,
Kronos selv har bundet.

Povels-Kirken, ogsaa tjed
 Af at staa i Skjgge,
 Vifter sig til Themsens ned,
 Har og med sig Rykke,
 Sætter sig kun, hvor man godt,
 Over Greenwichs Ulke-Slot,
 Ser „den høje Kirke“.

Selv de Stjærner skal forgaa,
 Som er Himlens Smykke,
 Ende vil en Gaug vel faa
 Ogsaa Londons Rykke;
 Men saa længe stort og smaat
 Spejle sig i blankt og blaat,
 Blinke mine Taarne.

79. Rusland.

Jeg er en egen Verdens-Del,
 Veed knap mig selv at maale,
 Er dog endnu ej ganske hel,
 Hvad tit er tungt at taale.

Fra den Tid, Kiew og Novgorod
 Var mine Hoved-Steder,
 Jeg tit har stiftet Drot og Lod,
 Kom sent til gode Sæder.

Mogolerne en Gang mig tog,
 Og det var Hedning-Hunde,
 Derfor til Helved jeg dem jog,
 Det snarest jeg kunde.

Skjønt Krigen bliver immer ved,
 Er Freden dog min Glæde;
 Men ingen Mand har længer Fred,
 End Naboer tilstede.

Imidlertid, for varig Fred,
 Jeg intet Offer sparer,
 Og Midlet til mit Djemed
 Beständig bedre svarer:

Med Polen vel forligt jeg blev,
 Med Sverig nogenlunde,
 Og Persien jeg forestrev
 Den bedste Fred, jeg kunde.

En Gang min gamle Hoved-Stad
 Vel tog de franske Trolde;
 Men der de fik det varme Bad,
 Hvorefter kom det kolde.

Med Tyrken har jeg prøvet alt,
 Det onde med det gode:
 Men ej en Gang med Barna faldt
 Storherren mig til Fode.

Vil han, saa stokblind i sit Had,
 Slet ingen Godhed anse,
 Jeg maaſte først ved Zarograd
 Faar en naturlig Grænse.

For England har jeg al Respekt,
 Men nægter ej, mig tyffes,
 Det tjente til vor Rige-Vægt,
 I Fald det kunde lyffes.

Al Verden kjender Peter Gjar,
 Han var min Skole-Mester,
 Ham takker jeg for, hvad jeg har
 Ved Øster-Sø i Vester.

Har nu jeg Flaade, Kunst og Kram,
 Forstand paa alle Dele,
 Bli'r Petersborg et Amsterdam,
 Jeg skylder ham det hele.

Han var et russisk Underværk,
 Det ingen Tyrk kan nægte,
 Som Brændevin og Peber stærk,
 Hans Kampe-Skridt var ægte.

Ved Pultava han Svensken slog,
 Saa det endnu maa soie,
 Og alt, hvad han til Fange tog,
 Det nødtes til at bie.

Han ragede mit Barbari,
 Saa det fik Rinder glatte,
 Kultur det godt sig finder i,
 Med fransk Flor og Hatte.

Og nu jeg fra det „hvide Hav“
 Den bringer til „det sorte“,
 Ved Kavkasus, som skriger Av,
 Jeg stormer Dødens Porte.

Med Kina jeg mig ogsaa vil
 Lidt nærmere forbinde,
 Og sætte Liv i hendes Spil,
 Som Østens Rejserinde.

80. Sverrig og Norge.

Hvis ikke Tant er Yngling-Tal,
 Fra Sverrigs Konge-Vorge
 Sig svang den Et til Skirings-Hal,
 Som troned højt i Norge;
 Men Tungen der blev Sagas Skjold,
 Mens hende kun paa Fjrrres-Bold
 Man satte Bauta-Stene.

Selv Skjode-Konningen var glemt,
 Med sine Raadmænd strage,
 Hvis ej hans Vignelse var gjemt
 I Hellig-Davs Sage;
 Da gamle Hakon sank i Grav,
 Først Bauta-Sten fik Rune-Stav
 Paa Upsals Konge-Høje.

Til Grunde gik i Synke-Bæl
 Kong Hakons Herre-Stamme,
 Med Tvilling-Kronen Magnus Smæl
 Det undtes da at bramme;
 Men dog langt bedre stedt den var
 Paa Datter fin af Valdemar,
 Der voxte Gylde-Smykket.

Vel fik det aldrig siden Bod
 For Nordens store Rone,
 I fire Hundred Aar dog stod
 Sig Nordens Tvilling-Krone,
 Saa Riger to, i Aand og Ord,
 Ej bedre gik for eet paa Jord,
 End Danemark og Norge.

Nu smeddet er i Nord, af ny,
 En anden Tvilling-Krone,
 Til Kvad om den i højen Sky
 Har Slettens Fugl ej Tone;
 Og har end nye Kroner Glans,
 Dog Tidernes Kjerminde-Krans
 Omflynger kun de gamle.

At Kjøl forbinder bedst i Nord,
 Det nægtes kun af Gjakke,
 Et Tvistsens Vble er det Ord
 Dog mellem Fjæld og Snække;
 Og Tiden er saa lig et Hav,
 At skal den sige Dommen af,
 Sin Sag vel Snækken vinder.

81. Danmark.

Er jeg lav, og er jeg lille;
 Mine Bække smaa,
 Medens Klipper stande stille,
 Rappes til en Aa;
 Højere end Skytter stærke
 Stige kan den svage Lærke;
 Dydere end Kæmper hugge,
 Kan og Børnet dukke.

Danmark, dejligst Vang og Bænge,
 Lukt med Volgen blaa,
 Kaldtes jeg af voksne Drenge,
 Og af Piger smaa,
 Under Rhn i grønne Skove,
 Under Kvad paa blanken Bøve,
 Om min Dane-Vod hin fejre,
 Kongens Viv i Lejre.

Om end, i mit Skygge-Rige,
 Rim fra Heden=Olb
 Aldrig ret sig lod forlige
 Om min Dan og Skjold,
 Immer dog han er min egen,
 Drotten, slumrende paa Regen,
 Bugget mildt paa Orlogs=Snæffe,
 Inden Skjolde=Vægge.

Ej jeg praler af min Frode,
 Brammer ej med Kolv,
 Kjender Helte nok saa gode,
 Som hans Kæmper tolv;
 Glad jeg dog i Bjærke=Maalet
 Hører Klang af mer end Staalet,
 Som, med Fredegodes Minde,
 Vare kan og vinde.

Om paa Øster=Soens Kyster
 Bingeslagne Aand
 Hørte Graad af bedre Søster
 Over Faeton, —
 Derom tvistes maa de lærde,
 Lavt som jeg er og mit Gærde,
 Danmark Taareperle=Hjemmet
 Blev dog aldrig fremmed.

Om de fredegode Sjæle
 Andensteds i Braa
 Fandt et bedre Øster=Mæle
 Under Skyer blaa,
 End i mine grønne Skove,
 Derom tør ej Kamp jeg love,
 Vist dog i et hjærligt Minde
 Leved de her inde.

Hrodgars Røad i Ridder-Salen,
 Ronge-Rim fra Sor,
 Sagas Røst i Sotul-Dalen,
 Skovens Fugle-Ror
 Tone over Skjoldung-Grave,
 Tolke godt de Rune-Stave,
 Saxo snildt, med Romer-Preenen,
 Præk i Rampe-Stenen.

Mellem mange grønne Grave
 Har man Venner faa,
 Og med Penne-Fjer til Stave
 Maa man varlig gaa;
 Sagens blev jeg lidt tilbage,
 Fremfor i de gamle Dage,
 Dog endnu jeg Volge-Heste
 Rider med de bedste.

Sejles kan der mange Mile,
 Mens paa een man gaar,
 Lov man har til sig at hvile,
 Medens Vinden staar;
 Derfor, Gutter, ud med Snækken,
 Overalt, ja selv i Bækken!
 Blade-Skib med Penne-Master
 Der kun Daaren laster.

Solen ser man alle Vegne,
 Maanen ligejaa,
 Sky sig over alle Egne
 Hvalver dyb og blaa,
 Himlen, som i dybe Strande,
 Spejler sig i flakke Blande,
 Og hvor ej er Vald og Rende,
 Der er Verdens Ende.

Derfor, selv paa vilde Hede,
 Hvor en Hytte stod,
 Immer, uden langt at lede,
 Gitter man en Flod,
 Sejlbar for den fære Snakke,
 Der sig folde kan og strække,
 Er, som Rummet og som Tiden,
 Baade stor og liden.

Om den sang de gamle Skjalde,
 Som de kunde bedst,
 Plejed den og tit at kalde
 Odins Ride-Hest:
 Hest paa Hav, og Kjol paa Klipper,
 Elge godt, naar ej den glipper;
 Her paa Aande-Drættets Vinger
 Den i Sky sig svinger.

82. * Paaske-Tiden.

En Paaske-Tid i Norden
 Omsider dog oprandt,
 Kun Trolde under Jorden
 Tør sige, det er Tant.

Den dunkle Middel-Alder,
 Fra Dovre set i Kvæld,
 I Norden mørk ej falder,
 Før Saga foer til Hel:

Med Snorre Islands-Farer
 Og Saxo Sallands-Far,
 Med begge Baldemarar
 Og deres Helte-Far.

Da kom, med Ragne-Mørke,
 De trende Vinter-Aar,
 Da Vætte-Klægt og Styrke
 Kun havde gode Aar.

Da sov i Nord, som Stene,
 De gamle Kampers Børn,
 Da frøs paa Aftens Grene
 Ohjel vor gamle Drn.

I Laas var Valhals Porte,
 Til Hanen gol paa ny:
 Nu stryder Nat hin sorte,
 Til stunder Morgen-Grø!

Det Hanen var guldkammet,
 Som gol fra Kirke-Taarn;
 Den havde Liv annammet,
 Som aldrig saas tilforn.

Det godt var at fornemme,
 I Fule-Mattens Sang:
 Det var en Engle-Stemme,
 Som fra det skjulte klang.

Det led paa Moders-Maalet:
 „Fra Himlen vi kom her“;
 Sig sølte blidt omstraalet
 Ved Sangens Lyd enhver.

Da galed med det samme
 Hel-Hanen, fort som Sod,
 Den gol for Muspels Flamme,
 Paa Hel-Sprog „Sole-Bod“.

Med Gjenfærds-Stemmer hæse
 Hel-Hjemmets Hane gol;
 Saa høstes Gæs at hvæse,
 Som frelst Kapitol.

Det klarest lod som Nysen
 Af noget under Jord,
 Det virked som en Gysen,
 Der Kroppen gjennemfoer.

Og Rygte-Mænd i Rhyge
 De dansed til den Sang,
 Paa Muldvarp-Skud og Ghyge
 De hopped og de sprang.

Da vaagned Kæmpe-Stammen
 I Nord ved Hane-Gal,
 Men saae ved Muspels-Flammen,
 Kun Dødning-Dans paa Val.

Det var i Skrak at vaagne,
 Til Sorg, før Sol opstod,
 Thi Hedin kun og Høgne
 Om Ratten spille Blod.

Med Sorg igjen da blunded
 De gamle Kæmpers Et,
 Til Sol, af Hav oprundet,
 Dem vakte til Idret.

Den Sol af Konge-Dybet,
 I Skjaldes Dre-Sund,
 For Fuglen og for Krybet,
 Opstod en Morgenfund.

Jeg saae det gjennem Dampen,
 I mine Ungdoms-Aar,
 Da hid, med Paaske-Kampen
 Kom vort Aarhundreds Vaar.

Jeg saae det gjennem Taagen,
 Da Nimthurs-Drotten faldt;
 Og, om end kun halv-vaagen,
 Jeg saae, hvorum det gjaaldt.

Jeg saae det gjennem Ruden,
 Da Tyrken fik sin Rest,
 For inden og for uden,
 I Hellas allerbedst.

Jeg hørte det paa Ordet,
 Som sprængte nys sin Grav,
 Skjønt Klengen er lidt jordet,
 For end det gaar ved Stav.

Jeg hørte det paa Sangen
 Om Holger og om Skjold,
 Som flager gjennem Vangen,
 Om end lidt vinterkold.

Jeg hørte det paa Vinden,
 Som sufer fra Nord-Vest,
 Og river brat af Pinden
 Syd-Ost med al sin Bæst.

Vor gamle Dn til Live
 Nu kom i Afte-Top,
 Hans Vinger end er stive,
 Men Sol-Skin tør dem op.

Naar han slaar ned i Havet,
 Da gjælder det en Hval,
 Som næs, saa Aften raved,
 Med Norners Løvtags-Sal.

Da Gjallar-Hornet klinger
 Fra Himmelhæjget frit,
 Da Valhals Port opspringer,
 Om end i Baglaas vridt.

Bed Nordens Saga-Arne,
 Hvis Gnister ej udde,
 De Kæmper hedenfarne
 Med Bjarke sig optø.

Da savner Thor sin Hammer,
 Da sprænger den sin Grav,
 Sit mørke Sovestammer,
 I Helhjem under Hav.

Med Mimers Hoved taler
 Da Odin Vidstabs-Ord,
 Det høre Lydskjælvs Svaler,
 Og kvadre om i Nord.

Det høre Aftens Svaner,
 I Sællands Urda-Sø,
 Derom for gamle Daner
 De sjunge under D.

Til sidste Kæmpe-Stævne,
 Naar Gynge-Spangen brast,
 Da fylder paa det jævne
 Bølsfader i en Høst.

Da mødes As og Sætte,
 Paa Anders Aelvelj,
 Da jævnes gammel Trætte
 Smellem Sa og Rej.

Hvo skal vel Runer riste
 Om Nordens Dommhedag?
 Kun Thor ser Ormen briste
 For sidste Hammer=Slag.

En Gude=Dag man regner
 Med Grund for tusend Aar;
 Men Odin maaſte blegner,
 Mens op ad Dag det gaar.

Dog, nys kom Morgen=Stunden
 Til os med Guld i Mund,
 Vor Rattergal i Lunden
 Slaar end ved Dre=Sund.

Saa voxer op, I unge,
 Bag gamle Kæmpers Skjold,
 Med Moders Maal paa Tunge,
 Med Had til Thurs og Trolld!

Saa længe Kampen varer,
 Med Hammer, Sværd og Sphd,
 Til selv sig aabenbarer
 Al Last saa vel som Dyd.

Men Tiden ret udmaaler
 Kun han paa Konge=Stol,
 Hvis Aashns Middags=Straal
 Fordunkle Jordens Sol.

Han er den rette Valder,
 Som brat Oprejsning fit,
 Og troner i hver Alder
 Nu paa sit Brejdblik.

Derfra igjen han kommer,
 Med tusend Soles Glans,
 Som alle Guders Dommer,
 Med evig Sejers-Krans.

Da i hans Lys det klare,
 Hvad vi forblommet saae,
 Sig selv skal aabenbare,
 Og gjennemsynligt staa.

83. *Tids-Regningen.

Alt Tiden gaar, og vi gaa med,
 Alt som en D, der svømmer,
 Hvert Øjeblik forandrer Sted,
 Som naar man vildest drømmer:
 Det mærked han med stort Forlis,
 Som vandred ud af Paradis.

Hvor længe siden det er nu,
 Ej staar paa Vandrings-Staven,
 Og alle, som kom det i Hu,
 Forstummede i Graven;
 De fleste Folk, selv fra i Gaar,
 Kun talte deres egne Aar.

Vi veed, de smaa i vores Hjem
 Ej holde af at regne,

Og tælle daarlig nok til fem,
 Paa Aar af deres egne,
 Til under Leg de, med lidt Spot,
 Paa Fingrene det lære godt.

Saa har fra Grækers Lege-Tid
 Vi først Olympiader,
 Og Tallet groves ind med Flid
 Kun sent paa Marmor-Plader;
 Det dunkelt er, hvo først hos dem
 Har rigtig talt i Leg til fem.

Firkløberne, som vogte der,
 Paa Løbe-Baner strage,
 Til Snese ti, saa noget nær,
 Løb op i Kristi Dage,
 Skjønt Legen da, som vel bekendt,
 Ved Romas Trold med Graad var endt.

Fra Rom blev bygt, man siger, Strev
 Dens Præster Almanaffer,
 I Galler-Krigen brændt de blev,
 Med Røver-Rulen vakker,
 Tævnaldrende dog kalder sig
 Med Græker-Legen Romer-Krig.

Ebræerne, som regne bedst,
 Og lærte Tal med Tæmpen,
 End tælle fra den store Fæst,
 Da tændt blev Himmel-Tæmpen,
 Og siden Moses' Sejers-Sang
 Bist intet Aar de oversprang.

Om før de har sig lidt fortalt,
 Det ikke stort vil sige,

Paa nu fem Tusend Aar i alt,
 Sex Hundrede tillige,
 Saa Himlens Ihs til Verden kom
 Omtrent tre Tusend Aar før Rom.

Sex Tusend Aar skal Verden staa,
 Det er et gammelt Rhyt,
 Som man maa heller stole paa,
 End for Indbildning frygte;
 Men Himlen selv os lære vil,
 Med Tegn, naar Enden stunder til.

Ihi mer end atten Hundred Aar,
 Med mageløse Dage,
 Os borge for, hvad skrevet staar
 I Herrens Godtords-Sage:
 „Den sidste Slægt skal se med Gru,
 Det fortner brat, som straaler nu!“

Saa længe ej de store Tegn
 Vi se i Sol og Maane,
 Som slaa med Skral hver Himmel-Egn,
 Saa alle Stjærner daane,
 Den regner bedst paa Tidens Løb,
 Som sælger den til dyrest Kjøb.

Den Regning altid holder Stif,
 For gamle og for unge:
 At kostbart er hvert Øjeblik,
 For Haand saa vel som Tunge;
 Til ædel Daad har Tiden Pris,
 Og Evigheden Paradis.

84. Den kristne Tro.

Jeg er saa underfuld en Magt,
 Hvor ret jeg kom til Live,
 At Pennen, selv med Aand i Pagt,
 Ej klart det kan beskrive.

Ushnlig er jeg, fremfor alt,
 Og dog saa nem at kjende,
 Som om i himmelhøj Gestalt
 Jeg saas til Verdens Ende.

Vel fremmed, paa hver Plet af Jord,
 Man fundet har min Stemme;
 Dog overalt, hvor Sandhed bor,
 Jeg har i Grunden hjemme.

Som den enbaarne, jeg af Muld
 Kun Tidfel har og Nælde,
 En Torne-Krans, og Korsets Bul,
 Hvortil jeg mig kan hælde.

Men overalt, hvor gode Ord
 Kan gode Steder finde,
 Jeg skaber Mark, i Syd og Nord,
 Hvor Mælk og Honning rinde.

Og naar jeg misted, hvad af Jord
 Jeg syntes kun at have,
 Da blev min Magt og Tre stor
 Ved mine Benners Grave.

Jeg Verden altid var forhadst,
 Og har kun Torne-Krone,
 Men aldrig stod jeg dog forladt,
 Og aldrig faldt min Trone.

Med Sølv og Guld min Kæmpe-Trop
 Jeg frister ej og fæster,
 Men siger blot: Guds Fred! stat op,
 Og sid blandt Kongens Gjæster!

Det Ord i atten Hundred Aar
 Befolket har mit Rige,
 Skjønt altid paa min Kirke-Gaard
 Et Kors var Himmel-Stige.

Min Gaade er et Guddoms-Ord,
 Som skaber, hvad jeg nævner,
 Som fylder Dale trindt paa Jord,
 Og Klipperne udbjærner.

Med det indbier jeg min Daab,
 Velsigner jeg mit Væger,
 Saa hist udspringer Livets Haab,
 Og her det vederkvæger.

Med det jeg skaber gode Aar
 For mine Kæmper lave,
 Saa de kan le ad Bane-Saar,
 Og springe over Grave.

Med det jeg skaber Vin af Vand,
 Og Paradis af Ørke;
 Med det jeg skaber Lys om Land,
 Mens Verden raaber: Mørke!

Mit Rige kaldes Kristenhed,
 Og Herren kender sine;
 Skjont ingen Mand paa Jorden veed,
 Hvor mange der er mine.

Kun det er klart, de er det ej,
 Som ej mig vil bekende,
 Og at jeg løj, i Fald min Vej
 Gik ej til Verdens Ende.

Men dog, saa vist som Sandhed kun
 Med Ord kan alt besejre,
 Er Sandhed Ordet i min Mund,
 Og Gud i mine Løje.

Jeg trodsed Dumhed, trodsed Kløgt,
 Og Verdens Aand i Vælde,
 Og Verdens Lyst og Dødens Frygt,
 Jeg trodser Aar og Elde.

Jeg laa i Dvale mangen Gang,
 Men blev ej Orme-Føde;
 Og aldrig følged nogen Bang,
 Hvis ikke Sæden døde.

Lad hvile kun i Orme-Gaard,
 Alt nu jeg er lagt øde!
 Jeg kroner lige fuldt mit Aar
 Med Frugtbarhed og Grøde.

Ja, op jeg staar, som Aa i Baug,
 Som Maj i Bøge-Stove,
 Og prægtig, under Fugle-Sang,
 Som Gylde-Sol af Bøve.

At Lyset er mit Klædebon,
 At Korset er min Åre,
 Og at mit Ord er Liv og Aand,
 Det skal da Verden lære.

Det kjendes skal, naar, som en Sol,
 Jeg straal'er brat med Styrke,
 Udsprende, fra Pol til Pol,
 Alt Hedenskabets Mørke;

Opvækkende de tørre Ben
 Til Liv af Jakobs Grave,
 Fremlokkende af Stof og Sten
 En dejlig Blomster-Have;

Udstraalende den Herres Glans,
 Som aabenbar kun døde,
 For at med Livets Rosen-Krans
 Jord-Klimpen ham kan møde.

Ja, naar han kommer i det blaa,
 Da er mit Værk til Ende:
 Hvad troende i Spejlet saae,
 Skal salige erkjende.

Om han end tøver, tro ham dog!
 Han ingen har bedraget,
 Som, trods al Snak om Billed-Sprog,
 Paa Ordet ham har taget.

Han er det Ord fra Arilds Tid,
 Hift oppe og her neden,
 Hvis Lyd er Aand, hvis Vift er Vid,
 Hvis Liv er Evigheden.

11. Jerusalem. *

Som i Bog man vender Blad,
 Vender sig min Lod og Pylke,
 Som den store Konges Stad,
 Staar jeg dog, i Lys og Skygge,
 I hans Haand, som alt formaar,
 Med hans Minde-Tegn jeg staar.

Fast jeg stod paa hellig Grund,
 Da sin Telt med Snore fasted
 Abraham i Mamre-Lund,
 Hvor de himmelske ham gjæsted;
 Den Gang alt sit Konge-Slot
 Havde i mig Fredens Drot.

Abrahams og Isaks Gud
 Lod sit Folk med Jakob flytte
 Did, hvor af de vilde Stud
 Josef fletted dem en Hytte;
 Sion da, som Hjendens Rov,
 Blev en Høj i Heden-Skov.

Nilen i det røde Hav
 Mistede sage Tætte-Styrken,
 Arons brune Hyrde-Stav
 Blomst og Mandler bar i Ørken;
 Immer dog de lamme Læ
 fandt i Melkisedeks By.

Floden veg for Herrens Art,
 Og for Helligdommens Lure
 Kæmper paa den flette Mark
 Faldt, om Kap med faste Mure;
 Under dog af Sten og Træ
 Immer fandt paa Sion Læ.

Men de faldt fra Top og Tind,
 Der han steg, den lille Ræmpe,
 Hyrden efter Herrens Sind,
 Født til Vætte-Skryd at dæmpe;
 Da annammede jeg glad
 Dge-Navnet Davids Stad.

Rjendelig blev Herrens Haand,
 Selv for Tyri Konges Dje:
 Cedrene fra Libanon
 Flokkedes paa mine Høje,
 Stak som Gylde-Spir i Sky
 Over Helligdommens By.

I mit store Bede-Hus,
 Med Jehovas Ark og Alter,
 Med de gyldne Manna-Krus
 Og den himmelske Salter,
 Gjennemtrængt af Bisdoms-Aand
 Rnælede Kong Salomon.

Tider kom, og Tider svandt,
 Stiftevis med Sorg og Glæde:
 Immer Davids-Vitten fandt
 Dog i mig et Konge-Sæde
 Til man loved, faldt i Ord,
 Hvad i Hjertet man forsvor.

Da for Babels Stade-Bld,
 Sant i Afse Bede-Huset,
 Under Flamme-Legen bild
 Styrtes jeg dermed i Gruset,
 Da kom Sion under Plov,
 Blev en Høj i Tjørne-Stov.

Stammen, i Profeters Stil,
 Før en frugtbar Drue-Moder,
 Stod nu som en Græde-Pil
 Ynkelig ved Babels Floder,
 I dens Grene sølsom klang
 Tone-Suk for Sions Sang.

Dog vidunderlig var gjemt
 Frø i Pilen til en Palme,
 Og i Sukket, harpe-stemt,
 Slumred der en Højtids-Salme,
 Sprængte skjæ sin Klippe-Grav
 Og gjenlød fra Hav til Hav.

Aldrig mat, Jehovas Aand
 Blæste mildt paa Tempel-Gruset,
 Under Serubabels Haand
 Jeg stod op med Bede-Huset,
 Og fornam: min Ungdoms-Pris
 Klækkede kun spaadomsvis.

Skjønt han tøved, dog han kom,
 Helten af den høje Stamme,
 Født til evigt Herredom,
 Smilende ad Fjender gramme:
 Konge-Keiseren i Vøn,
 Vaade Guds og Davids Søn.

Var end Kors hans Konge-Stol,
 Og hans Krone Krans af Tjørne,
 Brændemærked som en Sol
 Han dog Roms de stolte Drue,
 Og saa vidt som Hav er blaadt,
 Knæle Folk for Sions Drot.

Knæle maatte dybt i Grus
 For den Drot, som raader ene,
 Jeg og med mit Bede-Hus,
 For vi stod som døde Stene;
 Altid dog Jerusalem
 Er den store Konges Hjem.

Derfor manges Orlogs-Stavn
 Hisset fra, hvor Konger høje
 Knæ i Sions Konges Navn,
 Stævned efter mine Høje:
 Efter Graven, hvor han laa,
 Under hvem nu Skyer gaa.

Glad jeg, over Tyrke-Vig,
 Saae den Helt i mig indtræde,
 Som med Love-Mod i Krig
 Parred Varne-Graad og Glæde,
 Bløjed kun det vilde Hav,
 For at vogte Herrens Grav.

Kronen, som han vraged her,
 Stirrende paa Torne-Kransen,
 Sikkerlig ham smykket der,
 Hvor ufalmelig er Glansen;
 Gotfred derfor regnes stal
 Med i Sions Konge-Tal.

Vel han sank i Graven brat,
 Paa hvis Bred han vilde bygge,
 Tyrken dog, hvis Dag er Nat,
 Skjælved længe for hans Skygge;
 Nys end mumled Muselmænd
 Om, at Gotfred gif igjen.

Før staar han forklaret op
 Og, som Lys fordriver Mørke,
 Driver dem fra Sions Top,
 Som kun Natten laaner Styrke:
 Thyken, der sig stirred blind
 Paa det halve Maane-Skin.

Derfor ej, som Nimrods By,
 Blev i Orken jeg begravet,
 Ej som Thyus med sit Ry
 Jeg nedfank i Verdens-Havet:
 Tæller end, trods bange Raar,
 Paa Hegiras Maane-Aar.

Han i Dag er som i Gaar,
 I hvis Haand jeg blev indtegnet,
 Komme skal mit Gylde-Aar,
 Skjønt ej let det er udregnet:
 Trone skal i Salem vist
 Melkisedek først og sidst.

Penne-Staven underfuld,
 Viet ind med Guddoms-Tale,
 Fundet har jeg tro som Guld,
 Selv i Dødens Skygge-Dale;
 Tøve kan, men komme maa
 Alt, hvad grandt den peger paa.

Staven er min Tugt og Trøst,
 Er og, jordisk talt, min Fre;
 Thi, hvor toner vel en Røst,
 Som kan Bibel-Ordet bære!
 Har, som mit, vel noget Folk,
 Nytt og gammelt, slig en Tolk!

Dplysninger. ¹⁾

* **Aand** er ikke det samme som Sjæl, og gribes endnu mindre af Lusten, men er Livs-Kraften, som Ordet om det usynlige nu sædvanligfattes, men kan dog have, og viser sig da baade levende og kraftigt, medens alle aandløse Ord om det usynlige er døde og magtesløse.

* **Aar** er Navnet paa en Flod i Berner-Landet, som falder i Rhinen. **Aden**, i Arabien ved Bab-el-Mandeb, var en rig og mægtig Stat, saa længe den ostindiske Handel gik over det røde Hav, og blomstrer nu op igjen under engelsk Herredomme.²⁾

* **Adulf** (Ataulf) førte Vest-Goterne til Spanien, først i det femte Aarhundrede.

* **Afganistan**, det østlige Persien, nu et eget Rige.

* **Afrodite** var Grækernes Navn paa Skjønheds-Disen.

Alba var i 6 Aar Filip den 2dens Statholder i Nederlandene, og roste sig selv af, i den Tid at have ladet 18000 Mennesker henrette. Han oprettede sig ogsaa selv en Gre-Støtte i Antwerpen, hvor man saae ham som en Jærn-Mand træde to Mennesker paa Nakkten.

* **Albertus Magnus**, en tysk Biskop i det krettende Aarhundrede, som gjaldt for en Hexemeister.

Albuquerque lagde Grunden til Portugisernes Magt i Ost-Indien, ved at anlagge Goa og indtage saa vel Ormus som Malakka.

Alexandrien (ved Nilen og Middels-Havet) er anlagt af Alexander den store, som der sandt sit Grav-Sted. Den blev mest bebygget med Græker og Jøder, og var i Ptolomæernes Tid det berømteste Rædøms-Sæde i hele Verden. Under de romerske Kæjere havde ogsaa

¹⁾ Disse Dplysninger omfatte alt, hvad der i 1ste Udg. af 1829 gives under Navn af „Anmærkninger“, og i 2den Udg. af 1842 under Navn af „Dplysninger“. Et Kors (†) foran et Stykke betegner, at det kun findes i 1ste, en Stjerne (*), at det kun findes i 2den Udgave. Hvor intet Mærke staar foran et Stykke, haves dette i begge Udgaver. Overalt, hvor Afvigelsen imellem Udgaverne strækker sig videre end til Udtrykket, gives her begge Former, saaledes, at hvor noget nyt kommer til i 2den Udg., der følges den i Teksten, og 1ste Udgaves Form sættes i Anm.; men hvor derimod 2den Udg. kun giver en — for Rummets Skyld — forfattet Form af Stykket i 1ste, der følges 1ste Udg. i Teksten, og 2den Udgaves Rejsemaade henvises til en Anmærkning.

Alle Anmærkninger under Siden ere tilføjede i denne 3dje Udgave.

²⁾ Sidste Sætning fra: „og blomstrer“ er tillagt i 2den Udg.

de kristne deres berømteste Høj-Skole der, og i Middel-Alderen var den Dplags-Stedet for de ostindiske Vare, som afhændedes der af Venerianer og Genueser.¹⁾ — Som Egyptens nye Hovedstad gjør den nu, under Mehem-Ali, Dshyn paa ny.

* **Alfer** (som vi har gjort Elfesfolk af) var det gamle Nordens Navn paa, hvad vi vilde kalde Engle.

* **Alfernes Skib** er Lyffe-Skibet (Skibladner), der havde altid Medvind og kunde bære alle Njerne.

Alfred er den berømteste af alle de angelsaxiske Konger, regerede omtrent 30 Aar (872—900), forsvarede Landet hjætt mod de nordiske Vikinger, som idelig angreb Kystrne, og skal selv have skrevet en Del angelsaxiske Bøger, som endnu er til.

Alkuin (Westvin) var en af de lærdeste Angelsaxer i det 8de Aarhundrede, som i lang Tid opholdt sig ved Kejser Karl den stores Hof, og oprettede siden en berømt Skole i Tours.

* **Alperne** er Europas højeste Bjærg-Kjæde, mellem Frankrig, Tyskland og Italien.

† **Amalfi** er en Bøstads i Kongeriget Neapel (ikke langt fra Salerno), hvor man først (under Korstogene) fandt den gamle romerske Lov-Bog (som fører Navn efter Justinian den 1ste) fuldstændig igjen, som siden har været Juristernes Bibel, undtagen i England (og til Dels i Norden), hvor Folkets egne gamle Lov-Bøger fik Lov til at gjælde. Omtrent paa samme Tid skal man ogsaa først have fundet Kompasset i Amalfi.

Amsterdam pipper allerede frem paa sit Pæleværk over Sumpen i det trettede Aarhundrede, men voxte dog først ret ved Antverpens Ulykke, i Slutningen af det sextende, var gjennem det syttende og en Del af det attende et London i det lave, og er endnu en rig Kræmmerstad, hvor dog Femtedelen af Indbyggerne er fattig-lemmere.²⁾

Da Antwerpen (som den Gang var Dronningen blandt de nederlandske Handels-Stæder) udholdt en frygtelig Belejring af Spanierne, skal Amsterdammerne have sagt: „lad kun Spanierne tage den, saa flytter alle de protestantiske Indbyggere til os“; og det er ganske troligt, thi da Hollands egen Stattholder siden belejrede Antwerpen, blev en Amsterdammer (Byland) overbevist om at have ført Krudt

1) Saa vidt 1ste Udg.; den følgende Sætning laant fra 2den Udg., hvor hele Stykket lyder: „Alexandrien, Egyptens ny Hovedstad, med Alexander den stores Grav, gjør nu, under Mehem-Ali, Dshyn paa ny“.

2) Saaledes 2den Udg.; 1ste har i dets Sted kun: „Amsterdam i Holland hviler paa Ege-Pæle i et Hænge-Dynd“. — Det efterfølgende Stykke om samme By kun i 1ste Udg.

og Kugler til Fjenden, men han svarede meget fripostig, at det samme havde saa mange gjort, og at hvor der var noget at hale, vilde han seile, om det saa end var gjennem hede Helvede; og se, han blev frifjendt.

† **Angelo** (Mikael Buonarotti) er den berømteste af alle florentiniske Malere. Han overlevede Midten af det 16de Aarhundrede, og hans store Maleri af Domme=Dagen, som endnu findes i Rom, agtes for mageløst i sit Slags.

Angel-Saxer er det gængse Navn paa de danske og friisjke Visinger, som, i det femte og sjette Aarhundrede, indtog Britannien, paa Wales nær, og kaldte det England, og blev fra det ottende Aarhundrede baade Thyfflands og Nordens Lære=Mestre i Kristendom og Skrivekunst paa Modersmaalet.¹⁾

Deres Sprog (en egen Blanding af Thyff og Nordiff) var det første, som efter det romerske ret blev et Bog=Sprog, og skjønt der endnu kun er saa angelsaxiske Bøger prentede, har man dog mange i Haandskrift.

* **Angler** kaldes Hovedstammen hos Angel=Saxerne, og af dem har endnu Landskabet Angeln ved Slesvig sit Navn.

* **Ansgar** (Asgeir og Esger) var en fransk eller saxisk Munk, som i det niende Aarhundrede (826—65) utrættelig forkyndte Kristendommen i Danmark og Sverrig, og kaldes derfor Nordens Apostel.

Antiochien, ved Floden Orontes i Syrien, anlagt af Seleukus (som efter Alexander den stores Død stiftede det syriske Rige), blev, ligesom Alexandrien, mest bebyggt med Græker og Jøder, og her fik de, der trode paa Kristus, først Navnet Kristne. Under det første Kors=tog blev Antiochien ved Forræderi taget af Boemund, men strax derpaa belejret og udhungret af en stor tyrkisk Krigshær, saa her fandt mange Tusende Korsfarere deres Grav, og kun ved et stort Bid=under slog Gotfred sig, med Levningerne af Hæren, igjennem Fjenden og indtog Jerusalem.²⁾

¹⁾ Saaledes 2den Udg.; 1ste har i dets Sted: „Angel=Saxer er det vedtagne Navn paa alle de nordiske Visinger, som i det 5te og 6te Aarhundrede indtog det meste af England og stiftede 7 Riger, hvori alt (undtagen Wales) endnu indbeles.“ — Det følgende Stykke kun i 1ste Udg., hvor det slutter med de Ord: „Det var ogsaa fornemmelig ved Angelsaxer, at Kristendommen udbredtes baade i Thyffland og Norden.“

²⁾ Hele dette Stykke, med Undtagelse af de Ord i første Linje: „ved Floden Orontes i Syrien“, er efter 1ste Udg.; 2den har i dets Sted: „Antiochien, ved Floden Orontes i Syrien, er især berømt af det kristne Navn, som har sin Oprindelse derfra, og af sine to Belejringer paa det store Korstog (1099), da Staden var et Tvistsens Væbte mellem Kristenhedens og Tyrkiets Hoved=Styrelse.“

Antwerpen eller Andorp var i det fjerde og femte Aarhundrede den ypperste nederlandske Handels-Stad; men efter dens Forstyrrelse af Spanierne (1585) flyttede de driftigste Borgere til Amsterdam og bidrog til dens Flor.¹⁾

*Apenninerne er en Bjærg-Kjæde, som gjennemstrøger Italien fra Nord til Syd.

*Argo er Skibets Navn, hvorpaa, efter de græske Odbiagn, Jason og hans Følgeskare, de derfor saakaldte „Argonauter“, gjorde Toget efter „det gyldne Skind“ til Kolkis ved det sorte Hav.

*Argus havde, efter det græske Billedsprog, hundrede Øjne, hvoraf Halvdelen var vaagne, mens de andre sov.

† Ariost var en berømt italiensk Digter fra Lombardiet, i Kejsers Karl den femtes Tid, og er især navnkundig af sit store Epos over Kejsers Karl den stores eventyrlige Sønning Roland (Orlando).

*Aristander fulgte, som Offerpræst og Spaamand, Alexander den store paa hele hans eventyrlige Vane.

*Arkadien er et bjærgigt Landskab paa Morea (Peloponnes), hvis Hyrder vare lige saa berømte i Oldtiden, som de svestfærste i Middelalderen.

† Arke-Land kaldes jeg England, fordi man der finder Spor af alt, hvad mærkeligt der var i den gamle Folke-Verden omkring Middelhavet, haade ondt og godt.

Arkole er en italiensk Bondeby ved Etsch-Floden, ej langt fra Bergamo, hvor Bonaparte vandt sit andet Hovedslag paa Sommer-Toget 1796.

† Arminius og Gomar var to navnkundige Theologer paa Højskolen i Leiden, som bestred hinanden paa Liv og Død.

Artus eller Arthur, med sine Riddere omkring det runde Bord, er en eventyrlig Helt, om hvis store Vælde og glimrende Sejre, saa vel over Romerne som over alle Kongerne i Norden, de gamle Britter-Krøniker fra Wales og Bretagne veed meget at fortælle.²⁾

*Aser kaldtes Nordens Kæmpe-Guder.

*Ashen Ygdrasil betød i Norden Menneske-Livets Stamtræ.

*Athene var Navnet paa Grækerne Vidsskabs-Diæ.

*Atle er det nordiske Navn paa Hunne-Kongen Attila.

¹⁾ Saaledes 2den Udg. 3 1ste saaledes: „Antwerpen hedder egentlig Andorp, og var en af de rigeste Handels-Stæder i Europa, da den blev udplyndret og til Dels brændt af Spanierne (1576); og næppe havde den forbundet dette Stød, da den, efter det mest haardnakkede Forsvar, maatte overgive sig til Hertugen af Parma, mistede sine driftigste Indbyggere, som flyttede til Amsterdam, og forfaldt.“

²⁾ Saaledes 1ste Udg. 3 2den: „Artus eller Arthur, med det runde Bord, er Britternes fabelagtige Helt, haade i Wales og Bretagne.“

* **Angias** er bekendt af sin Nøddinge=Stald, som Heracles rensede, ved at lede en Flod derigjennem.

Augustin var Hoved=Manden for de Munk, Biskop Gregor den store i Rom (omtrent 600 efter Kr.) sendte over til Engelland, for at kristne Angel=Sagerne, og han blev den første Erke=Biskop i Canterbury.¹⁾

* **Ael** er det danske Navn paa Sællands heltemodige Biskop, som Latinerne har forgjort til „Abfalon“.

* **Balder**, Odins uskyldige Søn, som ved Lokes Lumskhed døde i sin blomstrende Ungdom, men skal opstaa igjen efter Ragnaroke i en Nyhaars=Lid.

Baldvin, Gottfred Tornekrones Broder, Fyrste i Odesa (Orsa) ved Evfrat, og siden Konge i Jerusalem.

* **Balsamere** bruges, billedlig, om Bogstav=Skrift, hvori det mundtlige Ord endnu efter Døden, som en Mumie, bevares fra Op=løsning.

Banko var en af Makbeths Stalbrodre, hvem der skal være spaaet en kongelig St, og fra hvem man siger, Stuarterne nedstammede.

Bannokburn er en lille Aa i Nærheden af Stirling, hvor det store Slag stod mellem Skotter og Engelskmænd (Midsommers=Dag 1314).

* **Barbarer** kaldte Græker og Romere alle dem, hvis Sprog de ikke forstod, og derfor kaldte vore Latinere, naar de er aandeløse, deres egne Landsmænd saa, for de ikke kan Latin; men med rette kaldte vi kun de aandeløse saaledes, fordi de aldrig kan lære Mandens Sprog.

* **Barndom** (Memeste=Slægtens) kaldes den graa Oldtid, førend de mange adfælsfulde Folkeskæb opkom og vidste af dem selv at sige.

Bataver er i romerske Bøger Navnet paa en Del af Nederlænderne; og det er snurregt, at hollandske lærde selv har udledt Navnet af baat o: Baade, Profit.

Beda, en angelsaxisk Munk (700 est. Kr.), var i sin Tid vel den lærdeste Mand i hele Kristenheden, og har iblandt andet efterladt en Historie om Kristendommens Indførelse og Skæbne i Engelland, som er ubetalelig, og bekendt under Navn af Bedas Kirke=Historie.

Bek var et Kloster i Normandiet, hvor Lombarden Lanfrank, i Wilhelm Erobrers Tid, grundede en berømt og frugtbar Skole.

* **Bergens Brygge** eller Bro var en Gang meget bekendt af Kræmmerlejet, som Hansestæderne havde der.

¹⁾ Saaledes 1ste Udg. 3 den: „Augustin var Hovedmanden for de Munk fra Rom, som fra Aar 600 kristnede Engelland.“

Bertelsmæsse-Matten, : Bartholomæus-Matten, er det almindelige Navn paa et grueligt Bloddad (1572), som det franse Hof, under Karl den niende, svigefuldt anrettede paa Hugonotterne.

Blfrost er, i Nordens gamle Hedning-Kvad, Navnet paa en Bro, de tænkte sig mellem Gudhjem og Mandhjem, altsaa Billed-Sproget.¹⁾

* **Billed-Sprog** kalder man det, naar man med Navnene paa Dyr, Fugle, Træer og alle Haande synlige Ting, ikke mener disse Ting selv, men noget usynligt og aandeligt, som de tænkes [at] ligne og paa en Maade svare til.

* **Bjærke**, en af Rolfs Kæmper.

Bjovnlf besynges i et herligt angelsaxisk Digt, som en gotisk Stærk-odder, der sloges skjælt med Trolden Grandel og hans Moder i Danmark, og til sidst med Ild-Dragen Stærkhjort i Gotland som ogsaa fik sit Bauesjaar, men odelagde Helten.

Bjærgel var netop Navnet, de grumme Rytter-Præster, med Kobes-pjerre i Spidsen, gav dem selv.

+ **Boccac** var en af de berømteste toskanske Digtere i det 14de Aarhundrede, jævnaldrende og godevenne med Petrarck.

* **Boemund**, en Søn af den normanniske Robert Visster, var en af Hovedingerne paa det store Korstog, og blev Fyrste i Antiochien.

* **Bogstav-Skrift** er den Kunst med nogle faa Tegn at kunne pege paa alle Lydene i et Sprog, hvad for de uvidende ser ud som Hægeri.

* **Bogtrykker-Kunst** er en tyfsk Opfindelse i det femtende Aarhundrede, den Gang saa ubegribelig, at mange mente, det gik til med Hændens Kunst.

+ **Bonifas** den ottende (ved Aar 1300) var en af de hersefægtigste Paver i Rom.

* **Borgerligt Selskab** kalde vi hos Folk Forbindelsen til fælles Sikkerhed og til fri Raadighed hver over sit eget, under visse Vilkaar og gjældende Love.

* **Brejdeblik** (Straalebåns) var Navnet paa Balders Borg.

Brus (Robert) blev efter mange æventyrlige Hændelser sit Fædernelands Befrier fra det engelske Nag, og var Hoved-Manden i Slaget ved Bannockburn, men hans Rands-Stamme paa den skotske Trone uddøde med hans Søn David, hvorpaa Riget tilfaldt hans Datters Søn Robert Stuart.²⁾

1) Saaledes 2den Udg.; 1ste har: „mellem Gudhjem og Jotunheim eller Vætte-Verden.“ (Sfr. Gyngebro.)

2) Saaledes 1ste Udg. 3 den kun: „Brus (Robert), Hoved-Manden i Slaget ved Bannockburn, Stotternes uforglemmelige Fætte-Konge.“

Brügge (Brügge), en Kjøbsted i Flandern, hvor Hertug Filip den gode jædvantlig holdt Hof, og hvor det store Marked stod for hele Europa, medens Venedig og Genua i Syden, og Hanse-Stæderne i Norden, besørjede Verdens-Handelen.

Buonarotti, berømt under Navn af „Mikael Angelo“, som den største florentinske Maler, Billedhugger og Bygmester (1474—1564).¹⁾

* **Bysants**, Konstantinopels gamle Navn.

† **Chaucer** levede i det fjortende Aarhundrede og agtes for den engelske Poesis Fader. Han var samtidig med Petrark og Boccag, og hans Rim er mest Oversættelser af italienske og normanniske.

* **Cicero** var en berømt Sagfører og Raadsherre i Rom, som Keiser Augustus lod slaa ihjel, og hvem Latinerne forguede, som den største Taler og Vismand, de kan tænke sig.

Cid (Roderik) er den berømteste spanske Helt fra Middel-Alderen, om hvem der er gjort dejlige Kæmpe-Viser. Han levede i det ellefte Aarhundrede, og indtog Toledo saa Aar før det første Korstog. Den normanniske Digter Corneille har opkrævet hans Ihukommelse ved et Skuespil, som bærer hans Navn.²⁾

* **Clive** (Robert) kom til Ostindien som Skriverkarl, men lagde (1748—69) Grunden til den engelske Stormagt.

† **Comines** (Filip) var en Flaming, først Minister hos Hertug Karl den dristige i Burgund, og siden hos hans Arve-Fjende, Kong Ludvig den ellefte i Frankrig. Han har beskrevet sin Tids Historie.

* **Daab** er Navnet paa den højtidelige Indvielse, hvorved de, som vil tro paa Kristus, skal optages i hans Kirkes Skod eller Menighed, og saa Navn af Kristne, med Løfte paa det evige Liv, naar de holde Aftalen, som kaldes deres Daabs-Pagt. Tvang herved er Tyranni.

* **Dagmar** betyder Morgenrøde, og er et Tilnavn, de danske gav Valdemar Sejers første Dronning fra Bømen, om hvis Liv-salighed der synges i Kæmpeviserne.

* **Daniel** var Ebraernes store Profet under det babiloniske Fangenskab, som spaaede fjendelig baade om de persiske, græske og romerske Verdens-Riger, og om det Guds-Rige, Kristus skulde oprette.

1) Saalebes 2den Udg. I 1ste kun: „Buonarotti var Maleren Mikael Angelos Binavn.“ (Sfr. Angelo.)

2) Saalebes 1ste Udg. I 2den forfattet saalebes: „Cid (Roderik) spiller Hoved-Rollen i de spanske Kæmpeviser, som en mageløs Helt i det ellefte Aarhundrede, der blandt andet tog Rigets gamle Hoved-Stad Toledo fra Morerne.“

* **Daneriske** kalde vi i **Billed-Sproget** alt, hvad der værner om ægte **Danskhed** og **Dannished** mod det vildfremmede, som idelig paatrænger sig, og har tit bragt **Danmark** paa Randen af sin Undergang.

Danmark er vort lille, men ældgamle og i **Hedenold** højberømte, **Kongerige** og **Fæderneland**, hvorfra **Anglerne** udgik, som krisnede og oplyste hele **Norden**. **Ingensteds** er heller **Folkets** **Oldsagn** bedre gjemt, eller **Fædrene** hjærligere og stadigere besunget, saa **Danmark** kaldes rettelig i **Billed-Sprog** de lyfsalige **Der** (**Sæl-Land**), hvor **Folk** levede endnu efter **Døden**.¹⁾

* **Danskhed** gjælder i **Verden** for slet ingen **Ting**, men har dog forsvaret sig mod **Verden** et **Par Tusend Aar**.

† **Dante**, **Fader** til den toskanske, og paa en **Maade** til hele den ny-europæiske **Digte-Kunst**, var en **Florentiner** og blomstrede ved **Aar 1300**.

* **David**, **Hebræernes** profetiske og kongelige **Sanger**, hvis „**Harpe**“ i **Billed-Sproget** betyder al ægte gudelig **Poesi**.

* **Dladem** er et kongeligt **Hoved-Smykke**, oprindelig i **Persien** og **Indien**.

* **Diderik** af **Bern** er **Kæmpevises**-Navnet paa den gotiske **Kong** **Thjodrek** (**Theodorik**), som i det femte **Aarhundrede** indtog **Italien** og tog sit **Sæde** i **Verona**.

* **Dodone**, i **Epiros** (nu **Albanien**), var **Sædet** for det ældste græske **Drakel**, som siden glemtes over det delviske ved **Kastri** i **Mellem-Grækenland**.

* **Donau** er den største tyske **Flod** i **Syden**, som løber lige fra **Evaben** til det sorte **Hav**.

Douglas er Navnet paa en skotsk **Adels-Slagt**, som har frembragt mange berømte **Mænd**, blandt hvilke den navnkundigste er **Robert** **Bruses** tro **Stalbroder** **James**, som efter **Kongens** **Død** gik i hans **Sted** til **Spanien**, og holdt **Slag** med **Troens** **Fjender** (**Morerne**), hvor han faldt paa **Troens** **Seng**.²⁾

¹⁾ **Saalede's** 2den Udg. I 1ste saaledes: „**Danmark** er det mindste af **Nordens** **Riger**; men at det dog i **Old-Tiden** maa have været **Hjem-Stavnen** for de navnkundigste **Mænd**, og **Stuepladsen** for de mærkværdigste **Begivenheder**, synes klart, da **Angel-Sager** og **Islandere** veed mest om danske **Konger** at fortælle. Dog kommer dette vist ogsaa til **Dels** deraf, at **Danmark** (som vi se af **Saxo's** **Kronike**, omhyggelig har gjemt paa sine **Old-Sagn**, og altid næret en bejyndelig Lyft til at smykke **Fædres** **Grave** med levende **Blomster**.“

²⁾ **Saalede's** 1ste Udg. I 2den: „**Douglas** er en berømt **Adels-Slagt** i **Skotland**, hvortil **Robert** **Bruses** troeste **Stalbroder** **James** ogsaa hørte.“

Douzeperers er et fransk Ord, som bethyder de „tolv Jævninger“ ved Karl den stores Hof, som igjen svarer til Frankrigs Inddeling i tolv Landfaber.¹⁾

* **Dovre** er Norges berømte Bjærg-Kjæde, hvoraf det deles i det nordensjældske og søndensjældske.

* **Drape** er det nordiske Navn paa et udførligt Tre-Vers over en Helt og hans Bedrifter, og svarer altsaa egentlig til, hvad man nu kalder Helteedigt.

Druferne, en stridbar, hedenst Stamme paa Libanon, er ventelig en Levning af de gamle Fønicer.²⁾

* **Dværge** var i det gamle Norden Navnet paa et Slags Bjærg-Puslinger, som man tillagde megen Snildhed og Næve-Nyttighed; derfor er de i Kæmpeviserne ogsaa Mestere i at lase og skrive.

† **Dyk** (van), kaldt Portræt-Malerens Konge, levede i det syttende Aarhundrede og var en Discipel af Rubens.

* **Dyrskhed** kalde vi Arten hos dem, der vel har menneskelig Skabning, og kan stundum være kloge nok paa deres Vis, men bryde sig, ligesom de umalende, kun om det synlige og haandgribelige.

* **Død** bethyder i Billed-Sproget Skilsmisken mellem Sjæl og Aand, som gjør, at man ingen levende Forestilling har om, hvad der er aandeligt og evigt.

* **Ebræerne**, som nu kaldes Jøder, er det eneste Folk, som regner Tiden fra Verdens Skabelse (nu 5603 Aar³⁾), og har en troværdig Historie om dem selv fra Abraham til Kristus; og fra dem er Kristendommen, med Kristi Apostler, udgaaet til al Verden.

* **Edda** kalde vi en islandsk Samling af ældgamle nordiske Kvad og Sagn om Guder og Helte.

Edvard. Af dette angelsaksiske Navn havde Engelland i Middel-Alderen tre Konger paa Rad, som regerede over et helt Aarhundrede (f. 1272 t. 1377), og af hvilke især den første og den tredje ere saire mærkeverbige. Edvard den første (som Skotterne kalde Langskank) indtog Wales og tilfægte sig den skotske Krone, som hans Søn, Edvard af Karmarten, igjen tabte ved Bannockburn. Edvard den tredje var Fader til den saakaldte sorte Prins, Frankrigs Kædvel,

1) Saaledes 2den Udg. 3 Iste saaledes: „Douzeperers er et fransk Ord, som bethyder Karl den stores tolv Jævninger (efter Frankrigs gamle Inddeling i tolv Provinser) og gik i denne sæde Skikkelse med Normannerne over i det engelske Sprog.“

2) Saaledes 2den Udg. 3 Iste saaledes: „Druferne er et stridbart Folk, der banker halvvejs omkring mellem Libanons Bjærg.“

3) Saal. Udg. af 1842; Aar 1875 blive derefter = 5636; men Almanakken har 5842

og Stamfader til Hufene York og Lancaster, der i det femtende Aarhundrede førte blodig Krig om Tronen.¹⁾

* **Edvin** hed den første kristne Konge i Nordhumberlard, og han levede i det syvende Aarhundrede.

Eginhard var Haandskriver hos Kejser Karl den store, og skal have bestrevet hans Levned, som da maa været gaaret tabt, eller han var en Giff.²⁾

* **Ejderen** er Danmarks gamle Grænse.

Ejnar Buefryster : Thambestælver, Norges berømteste Bue=Skytte, som i sin tidlige Ungdom var med Olav Tryggvesson paa Lang=Ormen, og i sin Alderdom blev lumskelig myrdet af Harald Haardraabe.³⁾

* **Ejvind Skjalde=Spilder** gjorde, som for Løjer, et hedensk Pigvers over Hakon Adelsken, som kaldes Hakonsmaal, og er det sidste gammel=norske Kvad med Aand.

* **Elve-Dronningen** (The Fairy Queen) maa London vel kaldes mellem Hovedstæderne, men kun fordi der hersker en borgerlig Frihed, man i alle andre Hovedstæder fattes; thi ene denne Fe kan saaledes jætte alle Menneffe=Livets Kræfter i Bevægelse; og sjønt disse Kræfter ingenlunde alle Begne ere saa store som i Engelland, saa gjør, efter Historiens Vidnesbyrd, dog Frihed Mirakler alle Begne, hvor der er Menneffer, som har Lyft til andet end Svir og Sværn, Stads og Hias eller Slagsmaal; saa der er kun Spørgsmaal om, hvor Øvrigheden vil og Folket kan taale den.

Encyklopædi er et græsk Ord, som betyder „Kredsløb“, og bruges nu til Navn paa et kort Begreb af alle Videnslæber, som ethvert Folk plejer at faa, naar de tror, de er saa kloge, som de kan blive. Man har saaledes nu ogsaa en engelsk og en tyfsk Encyklopædi, men den franske er ældst, og har den Mærkværdighed, at synes ugudeligt, aandløs og hjærteløs fra Ende til anden.⁴⁾

1) Saaledes 1ste Udg. I 2den saaledes: „Edvard var Navnet paa den sidste angelsaxiske Konge, og dullede i det trettende Aarhundrede, da Nor=mannisheden begyndte at tage sig, op igjen med Edvard Langden, som blev den første paa ny Regning.“

2) Saaledes 2den Udg. Første Udg. har: „Eginhard var Haandskriver hos Karl den store og har bestrevet hans Levned.“

3) Saaledes 1ste Udg.; 2den har: „Ejnar Thambestælver, Olav Tryggvessons berømte Buefryste, blev lumskelig myrdet af Harald Haardraabe.“

4) Saaledes 2den Udg.; 1ste har: „Encyklopædi er et græsk Ord, som betyder en Rundslæbs=Kreds, og saaledes famler hvert Folk gjerne Hjernen af sine Rundslæber under eet, naar det tror omtrent at være udlært; men den franske Encyklopædi har den gruelige Mærkværdighed, at den er et Liv=Stykke af Voltaire og hans Stalbrødre, som agiede det for den højeste Visdom at være uden Gud i Verden, og stræbte at hændre al deres Rundslæb til Besmykkelse af den største Taabelighed.“

* **Ærevoolds-Magt** betyder, som det lyder, **Magt**, men ingenlunde **Ret**, til at gjøre, hvad man vil; thi **Ret** til at gjøre **Uret** har ikke en Gang **Forherre**.

Engelland, i den nyere Tid næsten det eneste fri Spillerum for **Menneske-Livet**, er derved i det attende og nittende Aarhundrede blevet ikke blot den rigeste, men ogsaa den lærerigste Plet paa hele Jorden. Rigesom for Resten **Kristendom** og **Skrive-Kunst** forud kom derfra til **Tyskland** og **Norden**, saaledes var ogsaa **Ordforderen Wiclif** i det fjortende Aarhundrede „**Reformationens Morgenstjerne**“; og de engelske **Skjalde**, især den mageløse **Shakspear** fra **Dronning Elisabeths Dage**, var det endelig, som sidst vakte **Aanden** i **Tyskland** og **Norden**; saa vi stikke virkelig i bundløs **Gjæld** til **Frænderne** paa **Ven**, som det skal være os en **Fornøjelse** at svare høje **Renter** af.¹⁾

* **Enherjer** er et dunkelt Navn paa **Heltene** i **Valhal**.

† **Erasmus** fra **Rotterdam** var, i **Begyndelsen** af det syttende Aarhundrede, agtet for den lærdeste og klogtigste Mand i hele **Europa**.

* **Strusker** var **Toskanas** og en Del af **Kirkestatens** gamle **Indbyggere**.

* **Ermaos** er den til **Svine-Hyrde** forvandlede **Prins** i **Odysseen**, hvis **Højmodighed** sikker saa dejlig frem, som noget **Flojels Hjærte** under **Badmels Koste**.

* **Europa** betyder ventelig **Aftenlandet** eller **Vesterledet**, som **Fønikerne** har kaldt det, i den Tanke at have fundet det forsvundne **Hesperien**, der paa **Græsk** betyder det samme.

1) Saaledes **eben** lbg. Forste har: „**Engelland** har, siden **Wilhelm Erobrers Dage**, kun i to Hundrede Aar (1485—1689) haft Konger af indenlandske Huse, **Tudor-Slægten** nemlig, som var **kyrrelig** (katholisk), og **Stuarternes**, som var **skotsk**; men det er mærkeligt, at saa misfornøjet man i det hele var med disse herskende Slægter, var det dog i aandelig Henseende **Englands** gylndne Tid, hvori det opfyldtes, hvad enkelte Stormænd, som **Wiclif** (en af **Luthers** Forløbere) og **Chaucer** i det fjortende Aarhundrede havde spaaet. Det er nemlig forbausende, hvilken Mængde af store Hoveder i alle Fag, **England** i det syttende og tyttende Aarhundrede aplede og fostrede, blandt hvilke en god Del har skaffet sig et udbeligt Navn ved deres efterladte Skrifter. Under den sidste af **Tudor** og den første **Stuart** (**Dronning Elisabeth** og **Jakob den første**) levede saaledes de oberordentlig store Digtere **Spenser** og **Shakspear**, den sjældne Historieforfatter **Holinshead** og den dybe Tænker **Francis Bacon**, medens mange heldig kappedes om at oversætte **Old-Tidens** og **Middel-Aldrens** **Mester-Værker** af fremmede Sprog. I det attende Aarhundrede blev derimod **Smagen** og **Synsmaaden** for aandelige Ting mere og mere fransk, og udbortes **Magt** og **Rigdom** de Hoved-Hjul, hvorom alting drejede sig; og man forstaaer vel nu de store **Engelskmænd** bedre udenlands end i deres Hjemstavn.“

* **Fabel** er et latinsk Ord, som svarer til det danske „Snak“, men bruges nu for ethvert Hjørnespind, enten det har meget eller lidt at betyde, saa en god Fabel er meget bedre end en daarlig Historie.

Faeton var, efter en gammel (ventelig fönikist) Fabel, Sol=Gudens Søn, som en Dag fik Lov til at kjøre Sol-Vognen, men da Hestene løb løbsk, faldt han af og druknede i Eri=Danos, hvor hans Søstre Heliaderne (Sol=Dotrene) paa Strandbredden udøste gylde Taarer for ham, som blev til Rav. At Eri=Danos skal betyde Øster-Søen med Rav=Landene omkring sig, er klart, og for Næsten kan man tænke sig ved Fabelen, hvad man vil; jeg tænker mig ved Faeton den faldne Menneſte=Land, og ved Sol=Dotrene, hans Søstre, de Hjærte=Folk, der have Hølelse for Land.¹⁾

* **Fær** høre egentlig til det arabiske Billede=Sprog, som kvindelige Lust=Vesener, der efter Lune gjør Lykke og Ulykke.

* **Fenris-Ulven** er et fabelagtigt Dyr, som, efter Edda, skal, i den sidste Strid mellem Aser og Tætter, sluges Odin selv, men dræbes af hans tavse Søn, Vidar.

+ **Ferdinand**. Af dette Navn er især tre Hyrster mærkværdige, nemlig: den spanske Ferdinand den katolske, hans Datter=Søn, som (efter sin Broder Karl den femte) blev den første Kejser af dette Navn i Tyskland, og dennes Sønne=Søn, Ferdinand den anden, som i Trediveaars-Krigen ubarmhæjrtig stræbte at udrydde Protestanterne.

* **Fidje-Slaget**, hvori Hakon Adelsien fik sit Banesaar, bærer Navn af Gaarden Fidje paa Storsøen i Søndhordlen.

+ **Filip** den gode, Hertug af Burgund (Bourgogne paa Grænsen af Italien) nedstammede fra det franske Konge=Hus, arvede efter sin Fader desuden en Del af Nederlandene (Flandern og Artois) og stræbte saa Næsten sammen paa alle Haande Maader. Han var en højanselig Hyrste og forjmaaede Konge=Titelen, som Kejser Frederik den tredje tilbød ham, og som hans Søn, Karl Bovehals, siden forgjæves bejlede til.

* **Filopomen**, Arfadernes Høvding, kaldes den sidste Graeker og døde i den 149de Olympiade, 183 f. Kr.

* **Filosofi** betyder Videlsk, men i vore Dage bruges det sædvanlig til Navn paa en Videnskab om den guddommelige og menneskelige Natur, som ingen, uden Vor herre, kan have, og som man dog indbilder sig at have, selv naar man nægter Vor herre og alt, hvad man ikke begriber. Det er sørgeligt, men det er, til Lykke, ogsaa latterligt.

1) Saaledes 1ste Udg. Anden har kun: „Faeton var Sol=Gudens Søn, som valedte med Sol-Vognen og fandt sin Død i Eri=Danos, begravt af sine Søstre Heliaderne, hvis Taarer blev til Rav.“

* **Simbul-Vinter** er egentlig den tredobbelte Vinter; ud i eet, som, efter Edda, skal bebude Ragnarok.

* **Fingal**, Bjerg=Skotternes æventyrlige Helt, er først bleven berømt uden for Skotland ved de ossianske Digte.¹⁾

* **Fire-Klover**, et Klover med fire Blade, er en Sjældenhed, som der siges at være Lykke ved.

* **Floke**, en af Islands Opdagere i Harald Haarfagers Tid.

* **Florens i Toskana**, en af de mærkværdigste italienske Fristæder i Middelalderen, især berømt af sine Digtere og Kunstnere, hvoriblandt atter Digteren Dante i det fjortende, og Bygmesteren, Maleren og Billedhuggeren Mikael Angelo i det sextende Aarhundrede, rage frem som Taarne.²⁾

* **Flæmingland** er Flandern, hvis Sprog, Sild og Lærred endnu kaldes flamske.

* **Folke-Aand** er den særegne Livs-Kraft, hvormed et Folk stræber at bevare sin Selvstændighed, gaa sit Skud og sejle sin egen Sø, og Modersmaalet er altid Folkeaadens naturlige Udtryk; saa, naar Modersmaalet undertrykkes, foragtes og fordærves, da er Folkeaadens, som en Træl-Fugl, enten sløjet bort eller lagt i Dvale.

* **Folkeligt** er alt, hvad der tiltaler et Folk, passer for det, og fremmer dets naturlige Uddannelse; thi det gjør kun, hvad der ligner Folket, og har et levende Udtryk i dets Modersmaal, saa hvad der ikke er folkeligt, er altid skadeligt.

* **Folkvang** er Navnet paa Frejas Slot, og paa det Land, hvor alting gaar efter Folkets Hjærte.

* **Font** er vort gamle Navn paa Døbe-Karret i Kirken, og kommer af det latinske „fons“, en Kilde, fordi Daaben er den kirkelige Livs-Kilde.

* **Fornuft** og **Forstand** er indvortes det samme, som **Menneske-Haanden** med de fem Fingre er indvortes, til at fatte og begribe; saa begge Dele er nødvendige til et kraftigt Menneske-Liv, men kan

1) Saaledes 2den Udg. Første har: „Fingal, Bjerg-Skotternes (de skotske Galers) æventyrlige Helt, er først egentlig bleven bekendt efter Mibren af det attende Aarhundrede, ved de ossianske Digte, hvori han løstes til Skyerne.“

2) Saaledes 2den Udg. Første har: „Florens i Toskana (de gamles Tusien eller Strurien) kaldtes i Middel-Alderen Italiens Athenen, fordi den (lige som Athenen i Grækenland) gav Bog-Sproget Love, og var længe Hjemstaden baade for Kunst og Kægt. Den borgerlige Tilstand var ogsaa meget urolig (lige som i Athenen), thi først sloges Adelen en Stund om Regeringen, og siden havde hvert Lav sin korte Regerings-Tid, indtil Slagterne omsider fik Hals og Haand over Folk og berebte det medicinske Kjøbmands-Hus et langvarigt Herredomme, fra Begyndelsen af det sextende Aarhundrede.“

godt være tomme og paa mangfoldige Maader misbruges til at gjøre baade sig selv og Næsten Stude.

Frankerig havde, ved Midten af det syttende Aarhundrede, sin første berømte Stuepil=Digter i Normannen Corneille, og hermed begynder den franske Litteraturs Guld=Ålder (hvor den engelske slipper), varende til hen imod Slutningen af det attende Aarhundrede. Hvad Europa altid var enig om, angaaende den franske Stads og Fjend: at det var uægte Glimmer, har man først nylig ret begyndt at anvende paa den franske Mandelighed; men det er derfor ikke mindre paa-fælsomt, og det er langt mere nødvendigt, naar Mennesket ikke vil fornægte sig til Dyrene, men svare til sin guddommelige Herkomst; thi at beale det guddommelige, fordi det er over os (underligt), og forgude det dyrskte, fordi det er under os (falder os begribeligt), det er Franskmændenes ægyptiske Visdom. Derfor er hos deres Digtere (frem for alt hos Voltaire) det guddelige og menneskelige sædvanlig foldt og dødt, men det dyrskte og djævelske varmt og levende; thi Spot med det guddommelige, i og over os, maa vi kalde Djævelskab, da den ikke er dyrskt, men dog lige saa umenneskelig som ugudelig.

To nøje sammenhængende Fortrin har imidlertid de franske Mæster=Stykker for alle andre i det ny Europa: det er Enhed og Klarhed, som vist nok kjøbes meget for dyrt paa Dybdens eller Sandhedens eller Livets Beføstning, men som derfor lige fuldt bør stattes efter deres Værd, og maa med Fliid, paa en forjvarlig Maade, eftertrages, naar det skal poetisk gestalte og videnskabelig klare sig, hvad Engellænderne have sammenblandet og Tyskerne sønderlemmet.¹⁾

* **Fredag** har sit Navn af Frej eller Frø, som i det hedenske Norden mentes at raade for Freden og al dens Lykkelig.

* **Fredegod** er hos Dannemænd, med deres mageløse Fredsommelighed, det folkeligste Tilnavn for en Konge.

* **Frederik** er Konge=Navnet, som i den oldenborgske Stamme immer har stiftet med Kristian, og smeltede hos Frederik den sjette sammen med „Fredegod“.

Friedrich den eneste blev Konge i Preussen paa samme Tid som det østerrigiske Huses Mands=Stamme uddøde med Karl den sjette, og han fandt det godt at fiske i rorte Bænde, hvorved han erhvervede den

¹⁾ Saaledes 1ste Udg. Anden har følgende: „Frankerig spillede, især i det attende Aarhundrede, en mageløs glimrende Rolle; men at Glimmeren var uægte, ligesom det saakaldte „franske Guld“, det ser man immer klarere i det nittende Aarhundrede; saa hvem der føler, at Menneske=Livet, ved at betragtes og søres som et „Stue=Spil“, bliver i Grunden øde og tomt, kan umulig spille dets ædle Kræfter og kostbare Øjeblikke paa en Efterligning af det franske Bøsen, der desuden hos ethvert andet Folk maa blive en kluntet og latterlig Efterbillede“.

største Del af Schlesien, som han siden i Syvaars-Krigen (1756-63), til hele Europas Forundring, kjæft forsvarede mod Østerrig, Franckerig og Rusland. Al Tro var ham Tant, og Thytt en Pestilens.¹⁾

Han var det attende Aarhundredes berømteste, hartab forgubede, Konge, men for Resten saa pære-fransk, som det er en Tyster muligt, altsaa i Grunden lige saa ufransk som uthytt, i ingen Henseende folkelig, men, med udmærkede Evner, selvstændig, selvraadig og selvfflog.

* Frihed er et Ord, saa glat som en Aal, saa det nytter aldrig at tænke paa eller tale om den, uden man først veed, hvilke Kræfters Frihed der menes, og hvortil de vil have Frihed; thi det borgerlige Selskab er grundet paa den Sandhed, at, medens Frihed for alle ædle og velgjørende Kræfter til at udvikle sig og virke usforstyrret, er Mennefte=Naturens nødvendige Kraf, saaledes er de dyriske, vilde og forstyrrende Kræfters fri Virksomhed Mennefte=Naturens Pest; saa kun de Love er virkelig gode, som fremme og beskytte alle velgjørende Kræfters fri Virksomhed. Endnu slaas man derfor i Blinde om „Friheden“, som om det ikke var Spørgsmaalet, hvilke Kræfter, Friheden tilkommer, og hvordan den vindes og beskyttes, men hvilke Enkeltmænd: de som udgjør Øvrigheden eller Folkeraadet eller Mængden, der skal have Lov til at gøre alt hvad de vil, eller til at plage og skiftevis undertrykke hinanden.

* Fritænker betyder sædvanlig et fortvivlet Mennefte, der, trods alle indvortes og udvortes Vidnesbyrd om den levende Gud, hans Kjerlighedens Aabenbarelse i Tidens Lov, og Menneftets Rald til Udsødelighed, ja, trods de uroffelige Tanke=Love, tænker, han aandelig er og kan alt hvad ham lyfter; men Ordet „Fritænker“ kunde ogsaa betyde et Mennefte, der kun afrygte alle de Baand, som herskende Meninger, Magelighed og Egentjærklighed lægge paa Tanken, til Hinder for Sandhedens Opdagelse og Erkjendelse; og i den Betydning skulde vi naturligvis alle være Fritænkere.

+ Froisard, fra Valenciennes i Hennegau, laa inuner paa Rejsen mellem Kongers og Fyrsters Gaarde, i Engelland (under Edvard den tredje) Italien, Franckerig og Burgund, for han holdt meget af Stads og Fyslighed; men da han var et godt Hoved, og havde sine Dine med sig, er den store Krønike, han skrev om sin Tid, netop ved hans megen Færdsel bleven en af de vigtigste Kilder til det fjortende Aarhundredes Historie, med hvilket han endte sin Bog og sine Dage.

¹⁾ Saaledes 1ste Udg. I dets Sted har 2den kun Ordene: „Friedrich den eneste i Proffen“, hvortil slutter sig hele det følgende Stykke, som intet tilsvarende har i første Udg. — Det nærmest følgende „Han“ er her tilføjet.

* **Froschkamper** eller **Rimthusser** kaldtes i det hedenske Norden Gundersnes Hjender, og det meget vittig, thi det iskolde, hjærte = løse Liv har de forstjyrende Kræfter i højeste Grad, og hele dets Virksomhed er fjendtlig mod alt det varme og hjærtelige, være sig guddommeligt eller menneskeligt.

* **Fugl** betyder i Billed = Sproget **Ånd**, og er dertil vidunderlig stiftet, da al Forfjællighed og Strid i Åndens Verden virkelig spejles sig hos Fuglene i Luften; og det følger af sig selv, at Sang = Fuglen bliver Skjaldens Billede.

Fyresvold ved **Upsal**, hvor **Rolf** Krage saade Guld, og de gamle svenske Drotter havde deres Grave.¹⁾

* **Frakorne** er det besynderlige Færge = Folk i Odysseen, hvis Skibegik af sig selv, uden Sejl og Rorer, og styrede sig selv uden Ror, hvad billedlig ogsaa lader sig sige om det store Færge = Folk i Verdens = Historien, som Engelskmændene er.

* **Fæderneland** har egentlig kun et Folk, som hjærtlig mindes Forfædrene og tilegner sig deres Modersmaal; og hvem der ikke gjør det, mister derved sit Fæderneland, om han end havde tusende Aner af en daadfuld Stamme.

* **Fødeland** har vi naturligvis alle, med mindre vi er fødte paa Vandet, men kun i aandløse Dage kan det forbyttes med Fæderneland, som nu om Stunder egentlig kun Græker, Tysskere og Nordboer kan have.

* **Følelse** er baade noget udvendigt og noget indvendigt, som vi paa en Maade alle har; men der er en indvortes Længsel paa Følelsen, der naturligvis ikke, som den udvortes, falder i Sjælene, men vel i Dret, og gjør endnu langt mere uskiftet til et virksomt Menneske = Liv. Det er derfor meget tungt, naar Skole = Væsenet stiler paa, med Kunst at frembringe denne hjærtelige Længsel, som vi kalde Følelseshed for Ånd og alt aandeligt, enten i det hele eller dog i den ene Side.

† **Fønikierne**, som beboede det lille Landstrøg mellem Libanon og Middelhavet, var fra Arilds Tid bekendte, som de første Glas = Buxtere og Purpur = Farvere, men især som fyrstelige Skippere og Kjøbmænd, der drev Land = Handel med hele Asien og besejlede ikke blot Middelhavet, men det store Verdenshav, hentede Rav fra Østersøen, Tin fra Bretland, Sølv fra Spanien (Tharsis) og Guld fra Afrik (maaske Peru). At det ogsaa har været et aandrigt Folk, kan man blandt andet slutte af mange findrige græske Fabler, som røbe fønisk

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Fyresvold ved Upsal var, efter Yngling = Tal, det almindelige Gravsted for de svenske Drotter af Yngling = Etten.“

Herkomst; men i øvrigt er al deres Herlighed forgaet med Tyrus og Sidon, saa man kun paa Mønter og enkelte Minde-Stene kan faae sig til deres Skrift-Sprog, som har lignet det ebraiske.

- * **Fonix-Fuglen**, som lever et Herre-Liv i tusend Aar, brænder saa sig selv i en Rede af al Verdens Krydderi, og kryber endelig ud af sin egen Afte som en Glimmer=Orm, der efterhaanden forvandles til Fugl. Fonix den anden, er den dejlige ældgamle Spaadoms=Mythe om Menneske=Anden, Oldtidens store Fugle=Konge, som hen-smeltede i Middealderens jøde Tøne=Flamme, fandtes som en Bog=Orm i Skolestøvet, og gjenfødes forklaret til Fugle=Konge i Nyaarstiden.

* **Gades** nu Cadix i Andalusien.

* **Gange-Rolf** kaldtes Normannernes berømte Høvding, før han fik Døbenavnet Robert.

* **Ganges**, den store Flod i Ostindien.

* **Gemma** blomstrede som Sømagt især i det fjortende Aarhundrede, og var siden kun berømt af sin Bank (Georgs-Banken), den ældste i Europa (fra 1407), som beholdt sin Bederhæftighed lige til Napoleons Dage.

* **Gimle-Borgen** med Guldtæg skulde være de saliges Bolig efter Ragnarok.

* **Gjallar-Horn** eller Klanghornet var det, hvormed Himmelbjergs Bogter (Sejndal) skulde vække alle Guder og Helte til den sidste Strid med Nimthuserne, og betyder selvfølgelig især en fælselig Høj-skole, hvorved det levende mundtlige Ord, som skal forsvare Mandens Verden, kan udbrede sig og høres overalt.

† **Giotto** var en af de første berømte Bygmestere i Florens.

* **Gladhjem** hed Landskabet, hvori Balhal laa.

* **Glemme-Bogen** maa man vel kalde enhver Vise=Bog, som ikke bruges, men især Edda, hvis Indhold, før i alles Munde, blev gjemt i fem, sex Aarhundreder.

† **Gonzales** er den ældste af de kastiliske Helte, som gjorde sig berømt i Krigen mod Morerne.

* **Goterne** er den første fra Norden udvandrede Stamme, vi historisk kan spore, først til det sorte Hav og siden (i det femte Aarhundrede) til Italien og Spanien, og deres Hjem maa søges i de svenske Gotlande.

Gotfred af Lothringen, Hovedsmanden paa det store Korstog og den første kristne Konge i Jerusalem, var en af de ædleste Helte man kjender, men døde i sit første Regerings=Aar 1100.¹⁾

¹⁾ Saalebes 2den Udg. Første har: „Gotfred af Bonillon (i Lothringen) døde, efter Jerusalem's Indtagelse, før Aaret var omme“.

- * **Gosvinpur** var en indist Landsby, som siden 1750 er voget op til det i al Verden berømte Kalkutta.
- * **Grammatik** kommer af det græske Navn paa „Bogstav“, og saa længe Latinerne raade for „boglig Kunst“, bliver den med Nødvendighed idel Bogstav-Væsen (Sylbenstedehere); men ogsaa den kan og skal naturligvis behandles med Aand, og da bliver „Sprog=Granskning“, som „Grammatik“ skal betyde, ikke længer enten Børne=Leg eller Børne=Plage, men de hyppreste Taleres og Skribenters Yndlings=Syssel paa ældre Dage, frugtbar for hele Aandens og Ordets Virke=Kreds.
- * **Grane** er Navnet paa den berømte Hest af Slejpnens Art, som gik luft igjennem Jorden med de udbandrede Goters Helt, Sigurd Fosnersbane.
- * **Gregor** den første og den store levede ved Aar 600, og lagde ved Anglernes Omvendelse Grunden til den ny, nu protestantiske Kristenhed i Engelland, Tyffland og Norden.
- * **Gregor** den syvende (1073–85) fra Toskana, efter sit Døbe=Navn Hildebrand og, efter alt at slutte, af gotisk Herkomst, var den egentlige Stifter af Middelalderens berømte Kirke=Stat eller Kristus=Rige, og Ophavsmand til Korstogene. [Sfr. Hildebrand.]
- + **Groot** (Grotius) er den berømteste hollandske Skribent fra det syttende Aarhundrede.
- * **Grækenland** var i gamle Dage Borger=Frihedens, Dannelsens, Smagens og Kunstens yndige Hjem, men nedfaldt gjennem to Aar=tusender, under det romerske og tyrkiske Aag, i Afsmagt og Banart, Bankundighed og Glemsel, saa Opstanden mod Tyrkerne (1821) lærte os egentlig først, at Grækerne ej vare aldeles uddøde. Fra 1829 blev der igjen et Grækenland i Folke=Historien, og fra 1832 et græsk Kongerige under en tyff Prins; og skjønt det endnu er skjult for vore Øjne, hvorledes Grækerne skal naa en folkelig Tilstand og Udvikling, deres Dødtid værdig, vil den dog sikkert naas, og det er uberegneligt, hvilket Lys derved vil opgaa over Verdens=Historien i det hele og det ny Testament i Særdeleshed.
- * **Grændel** er, efter Bjovulfs=Dræpen, Navnet paa den lede Trolld, som slugte Dannemand i Søvn, og er des værre ej død barnløs.
- * **Guddommen**, som er evig een, lader sig kun paa en eneste Maade rigtig beskrive og tilbede; men naar Hedningerne, som de græske og nordiske, saae den, som Livs=Kilden til alt godt og edelt, spejle sig i Menneske=Naturen og Bedriften, da maatte de dog tænke og sige meget, som var sandt og Guddommen værdigt, fordi Mennesket er skabt i Guds Billede, og oplyses, saa vidt vidt han virkelig ønsker det, af Sandhedens Aand. Derfor er de

græske og nordiske saafaldte Mytther fulde af herlige, himmelske Lyn-Glimt, for hvem der har Dje til at se dem.

Gustav Adolf, Sidstemand af Basa-Slægten paa Sverrigs Trone (1611–32), er bleven uforglemmelig ved sin sejerrige Kamp for Religions-Friheden i Tyskland, som han kjøbte med sit Liv.¹⁾

* **Gylden-Aar** er det danske Udtryk for Jubel-Aar.

Gylden-Skindet, som Argonauterne, efter de græske Oldsagn, hentede fra det sorte Hav, og den burgundiske Hertug Filip, i det femtende Aarhundrede, gjorde en stadseelig Ridder=Orden af, betyder Skjønheds=Skinnet eller Glimmeren, ligesom „Selena“ betyder den ægte, levende Skjønhed i al sin Glans.²⁾

* **Gynge-Bro** eller Spang er en Jordanskning af Bifrost=Bro mellem Gudhjem og Fætteverden, og betyder altsaa Billed=Sprøget, der forbinder Aandens og Kroppens Verden. [Se. Bifrost.]

* **Gæsnarik** Vandaler-Konge var, efter Navnet at dømme, en Tysker, thi paa Tysk betyder det ligesom en Gæse.

* **Gaabet** var ikke i Norden, som i Grækenland og Rom, en lille Gubinde, nær ved at forvinde fra Jorden med de øvrige Guder, men en Odins=Mø, som skabte Helte med Brev paa Udødelighed.

* **Haiti**, mest bekjendt under Navnet St. Domingo, var den første vest-indiske Ø, som Spanierne befolkede, og er nu et saafaldt fritt Slaveri, eller et Reger=Rige, anstøget med fransk Friheds=Farve.

* **Halfred** var Olav Tryggvasons Hoved=Skjald, som var ham tro til Døden, og gjorde flydende islandsk Vers, men uden Aand.

* **Hallernes Madamme** er paa fransk en Fiskerkælling.

Hanse-Laget var det store tyske Kræmmer-Lag, som, med Lybek i Spidsen, under Lobet af det fjortende Aarhundrede, bemægtigede sig hele Handelen paa Øster-Søen og Vester-Havet, og foreskrev ej sjælden Nordens Konger Love, men forfaldt og opløstes i det sextende Aarhundrede. Af de tre Hanse=Stæder, som end er tilbage, minder kun Hamborg, med sin Storagtighed, Rigdom og Nærighed, om de „store Hanse“.³⁾

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Gustav Adolf var Sidste-Manden af Basa-Slægten paa Sverrigs Trone, og faldt i Slaget ved Lützen (1632).“

²⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Gylden-Skindet er Navnet paa en Ridder=Orden, som Hertug Filip stiftede i Brygge, og som nu uddeles baade i Spanien og Østerrig.“

³⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Hanse=Stæderne var et stort Kræmmer-Lag, med Hamborg og Lybek i Spidsen, som, efter Baldemar Sejers og Kaakon den gamle Tid, spillede Mester i de nordiske Farvande og rev al Handelen til sig.“

† Harald Haardraade, Hellig=Olavs Halvbroder, findes lyslevende beskrevet hos Snorre.

† Hastings, i Sussex, var Landings=Stedet for Wilhelm Erobrer, da han med sine Normanner indtog Engelland (1066).

* Havet, hvori Himlen spejler sig, udtrykker, i det sande Billed=Sprog, det menneskelige Levnedss=Pøb i det store, ligesom Floderne i det smaa.

Havelok er et af Navnene paa den danske Prins (ellers poetisk Hamlet og historisk Svend Tveskjæg), der bliver Konge i Engelland; og om ham og Prinsesse Guldborg har man en hel engelsk Rimkrønike fra Middelalderen.¹⁾

* Havfruen er i de danske Kampeviser en venlig, og Havmanden derimod en fjendtlig Skikkelse; og fædrelandsk anvender det sig i det nittende Aarhundrede selv paa Danmark og Engelland. Agnetes Bise er i denne Henseende et lille Havfrue=Epos.

* Hebe var hos Grækerne Smagens Dise, meget vittig gift med Helten Herakles, da den ægte Smag kun finder det store sjønt.

* Hedeby er Slesvigs gamle Navn, mens det var Anglernes Hovedstad.

* Hedenkab er egentlig det danske Ord paa Natur, som den findes hos Menneskens Børn, og man maa derfor lære at gjøre Forskjel paa græsk og romersk, nordisk og irotesisk Hedenkab, naar man ikke vil svarte Menneske=Naturen og snakke hen i Bejret.

* Hefalos er Grækernes Kunst=Gud, ligesom Bølund er Nordens Kunst=Alf.

* Hegel, den nyeste tyske Grubler, som har gjort Opsigt, var hvoften mer eller mindre end en stor Haarkløver (Dialektiker,) for hvem det var en smal Sag, ligesom det hellige romerske Rige, baade „at være og ikke at være“; og han beviste mer end han vilde, nemlig, at man ikke kan nægte den evige Sandheds Tilværelse, uden netop der ved at bekræfte den, og slaa sig selv et evigt Begplaster paa Munden.

* Hjemdal, Himmelbjærgs og Gyngebroens Bogter og Gjallarhornets Ejermænd, hvis Sværd kaldes „Hoved“, vristede i Tvelamp Frejas Brystsmykke (Brytting) fra Kantefmedden Loke, der havde tyusfjaalet det; og det er da paa Nordens ny Kragemaal den sande Bismand, der binder Haarkløveren, aflader ham hans Rustning, som han stolede paa, og uddeler hans Kov som et Bytte.

* Hekla, er det navnkundige ildsprudende Bjærg paa Island.

¹⁾ Saaleeds 2den Udg. Forste har: „Havelok var (efter et gammelt engelsk Sagn) en dansk Prins, der i Oldtiden blev gift med den engelske Prinsesse Guldborg, og fra hvem Svend Tveskjæg og store Knud uledte deres Ret til Engelland. Sagnet ligner besynderligt vores om Amlet.

* **Helvæde** betyder egentlig, ligesom Helhjem og Hades, kun de døde's Rige.

* **Hengst** og **Hors** (Hest og Hoppe) var, efter Oldsagnet, Anglernes Hovdinger paa Bretlands-Toget; og Hav=Heste er altid Krigs=Stibe paa Nordens Villed=Sprag.

† **Henrik den fjerde**, den første Bourbon paa Frankrigs Trone, og en udmærket Konge, blev myrdet paa Gaden i Paris, i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede.

† **Herodot** er en af Verdens vigtigste Bog=Skrivere, thi han levede mellem Kyrus og Alexander den store, berejste baade Grækenland og hele det persiske Rige, og har af de indsamlede Efterretninger leveret os en Verdens=Kronniker i den jævne Stil, som vi skylder næsten alt, hvad vi veed om Egyptens, Asiens og Grækenlands Tilstand i Oldtiden.

* **Herward** Lofriksen, den sidste Angel=Saxer i det ellevte Aarhundrede, har længe ligget i Dvale i en samtidig Beskrivelse af Klostret Croyland i Lincoln, hvor han ogsaa ligger begravet; men nu skal han dog være vaagnet i Engelland med en hel Levned=Beskrivelse.

† **Hildebrand**, hvis Pave=Navn blev Gregor den syvende, omtales sædvanlig som et Uhyre; men mellem de kraftige Paver var han dog uden Tvivl den mest uegennyttige. [Sfr. Gregor.]

* **Hindostan**, Ost=Indiens hjemmegjorte Navn.

* **Historie** er et græsk Ord, som betyder Spørgdom paa noget, fordi man altid maa spørge sig frem, for at komme til Kundskab om Fortiden.

* **Hjærtchjærgets Top**, er, paa det islandske Stjaldesprog, Hovedet.

* **Hlidarende** er en Gaard paa Island, berømt af sin gamle Ejer, den heltemodige Gunner Samundson i Harald Blaatands Dage.

* **Holger Danske** er en eventyrlig Helt fra Middelalderen, som det lader til, Normannerne har foræret os, siden han baade er en af Karl den stores Ævninger, og vi har faaet hans Kronniker fra Frankrig; men i hvilket som, har dog vor Almue taget imod ham med begge Hænder, som en Stiv=Stifter i Baghaanden, og af vore nyere Stjalde har især Ingemann omhyggelig og godt opskrevet hans Shukommelse.

* **Hohenstaufen** kaldtes de svabiske Kejsere, af deres Stamhus, et gammelt Bjærgslot i Wyrtemberg.

* **Holmgård** kaldtes det gamle Rige i Novgorod, stiftet formodentlig af Goterne paa deres Udvandring.

† **Homer** berømmes over al Verden for sine to Heste=Digte, der knytted sig til Troja-Toget, saa Iliaden besynger Græker=Livet under

Trojas Belejring, og Odysseens de Eventyr, Odysseens (Ulisses) fristede paa sin Hjemreise fra Troja til den lille græske Ø Ithaka. Disse Kvad er saa livlige og tro Skildringer, at man ligesom ser for sig, hvad de beskrive, og mere derfor lige saa meget, som de fleste andre saakaldte Helte-Digte kjede.

* **Grødgar** er Saxos Kong No.

* **Hugo Ydermere** (Evermore) beholdt sin Faders Herregaard, nu Marked Depping i Lincoln.

† **Hugonotter** er et Egenavn, som man i Frankrig gav Kalvins Tilhængere.

* **Ideen** eller Grundtanken, og **Idealet** eller Grund-**Skikkelsen** for enhver Ting, som Vorherre tænkte sig og skabte dem, er naturligvis altid baade noget stort og sjønt og saare godt; men om den tykke Fornuft har udforsket Vorherres Tanke om alting, og kan gjøre ham Slabensen efter, det er et ganske andet Spørgsmaal, som man skulde være i det rene med, før end man forgubede den tykke Filosofi.

* **Ingulf**, Ophavsmanden til Islands Bebyggelse, bosatte sig i Rejkjavik.

Irmin-Sule betyder Verdens-Støtten, nævnes som Saxernes ypperste Helligdom i Karl den stores Tid, og skulde da svare til Asten Ygdrasil.¹⁾

* **Tros** er Navnet paa den storstrumede og pralborne, men marvløse og krytseragtige Stodder i Odysseens, som brydes med den hjemkomne Helt og faar sit Livsbrød; og det er en Gaade, hvoraf det attende Aarhundredes udbasunede Fornuft mesterlig har løst Halvparten, og lønnes nu derfor af det nittende Aarhundredes Mand.

* **Island** blev i det niende og tiende Aarhundrede Tilflugts-Stedet, og var siden i fem Aarhundreder (1300—1800) Gjemme-Stedet for Norges og til Dels for hele Nordens gamle Kvad og Sagn.

Italien blev, ved det vestlige Kejserdoms Opløsning, et Bytte for Goter, Longobarder og Normanner, men spillede dog siden i fire Hundrede Aar (1100—1500) som det romerske Pavedoms, Verdens-Handelens, Kunstnernes og Kunsternes Hjem, en stor Rolle i Europa.²⁾

1) Saaledes 2den Udg. Første har: „Irmin-Sule o: Verdens-Støtten, var de yderste Saxernes ypperste Helligdom, og skulde vel svare til Asten Ygdrasil i Norden.“

2) Saaledes 2den Udg. Første har: „Italien blev, efter Karl den stores Tid, en Stueplads for stor Forvirring, da de tykke Kejsere, lige indtil Midten af det trettende Aarhundrede, gjorde Paastand paa Overherredømmet, og møggede dog næppe at holde

* **Jerusalem**, nu en usæl Tyrkeby, men dog immer i Ideen „den store Konges Stad“, og, er Jesus Vorherre, bliver den det vist en Gang endnu.

† **Johannes Müller** fra Schaffhausen (der først er død for 20 Aar siden) begyndte paa en Svejtser-Historie, som trætter lidt, fordi Stilen er tvungen, men skildrer godt, og staar som et Alpe-Stykke mellem det attende Aarhundredes kjedsommelige Mose-Krøniker. [Jfr. Müller.]

John Barbour fra Aberdeen skrev i det fjortende Aarhundrede en Rimkrønike om Robert Brus, som i Skotland blev almindelig Folkelæsning, men er udenlands endnu kun lidt bekendt.¹⁾

John Bull er et Ogenavn, Engelsen har givet sig selv.²⁾

* **Jon Kossøn** var en Sønnesøn af den berømte Samund Frode paa den islandske Herregaard Odde, og han blev Snorre Sturlesøns Fosterfader.

* **Jorsal** kaldtes Jerusalem i Norden.

Jorvik er York i Nord-England.³⁾

† **Julian** var en Søstersøn af Konstantin den store, som igjen oprettede Afguderiet, hvorfor de kristne kaldte ham Apostaten: den frasalbne; men egentlig narredes han dog kun med de gamle Fabler, og tragtede kun efter Mesterskab i Roglepil og sorte Kunster, som Kristendommen fordømte.

† **Julius Cæsar** opfaste sig til Roms Herre, og af hans Navn har Kejser-Titelen sin Oprindelse.

* **Jærtegn-Kampen** kan paa Billed-Sproget Bibelen med rette kaldes, thi den er selv et stort Jærtegn til Verdens Oplysning.

* **Jökler** er det islandske Navn paa Isbjærge.

de Lombardiske Stæder i Abo, endfige da at holde Styr paa Pave, Kræber og Kormannner. Siden var der en Stund i Lombardiet og Toscana omtrent lige saa mange smaa Republikker som Stæder, og sjønt det dermed gik urolig til, var dog det fjortende og femtende Aarhundrede Italiens gyldne Tid; men allerede i det femtende Aarhundrede opløste de fleste Republikker sig i smaa Tyrannier, som efterhaanden smeltede sammen til større, uden at det derfor blev bedre.”

1) Saaledes 2den Udg. Første har: „John Barbour fra Aberdeen skrev endnu i det fjortende Aarhundrede sin Rim-Krønike om Robert Brus; og det er nok sagt til dens Ros, at sjønt den (saa vidt man veed) først blev trykt i Begyndelsen af det sytjende Aarhundrede, er den dog bleven en Folkebog i Skotland og har oplevet over tyve Oplag. Men for Stor-Britannien er den imidlertid endnu hartad ganske ubekendt.“

2) Saaledes 2den Udg. Første har: „John Bull er et Oge-Navn, Engelsen har givet dem selv, som et Stats-Legeme betragtet.“

3) Saaledes 2den Udg. Første har: „Jorvik er det gammelnordiske Navn paa York.“

† **Kalkut** er en Søstæd paa Malabar-Kysten i Ost-Indien, hvor Vasco di Gama først landede.

* **Kalkutta**, i mindre end hundrede Aar fra Landsby bleven, hvad den nu er. [Se. Govinpur.]

† **Kalvin** var en Franskmænd, der i det sextende Aarhundrede, efter Luthers Exempel, stod op imod Paven, og fik sit Borgeleje i Fri-staden Genf, hvor han, som en Pave, vendte op ned paa Kirken efter sit eget Hoved.

† **Kalvskinds-Vang** kaldes Island, fordi det er Skind-Bøgerne (Per-gamenterne), som har gjort det berømt.

Kamoens, den eneste portugisistiske Skjald, som er bleven berømt i Evropa, tilbragte selv en Del af sit urolige Levnedsløb i Goa, besang i sin Lusitade Portugisernes Helte-Gjerninger i Ost-Indien, og døde ved Portugals Indtagelse af Spanierne 1581.¹⁾

* **Kapitol** er Søen, hvorpaa Borgen eller Fæstningen i Rom forðum laa. Karl den driistige faldt ved Nancy i Lothringen (1477) og var Sidste-Manden af det burgundiske Hus.

Karl den sjette, Kejser i Tyskland, Konge i Ungarn og Bømen og Herre over Lombardiet og Nederlandene, var Sidste-Manden af det østerrigiske Hus (død 1740), som over i tre Hundrede Aar havde baaret Kejser-Kronen.

Karmarten er en By i Wales, hvor Kong Edvard den anden var født. **Karmel-Guden**, som (efter Taciti Beretning) spaaede Vespasian sin Lykke, maa, efter Beskrivelsen, være Jehova, hvis gamle Alter paa Bjærgget Karmel (oprejt af Profeten Elias) vel har givet Anledning til Opkomsten af et Drakel eller Spaa-Hus der.

Kartago skal være byggt før end Rom, af tyriske Flygtninger, under Prinsesse Didos Anførsel, og blev, efter Udelæggelsen af Romerne, opbyggt igjen, saa der var (indtil Vandalernes Indbrud) en af de berømte Bispe-Stole i den gamle Kristenhed.

* **Kastaneda** var en Portugiser, som i Midten af det sextende Aarhundrede skrev en udmærket god Historie om Ostindiens Opdagelse og Albuquerque's Bedrifter.

* **Katolsk** er taget af Græskten og betyder „almindelig“, som den kristne Kirke kaldes, fordi der er kun en og den samme ægte Kristendom alle Vegne og til alle Tider. Siden Reformationen er imidlertid hos os „katolsk“ af Banfundighed blevet et Skjaldsord, som om det betød pavelig eller papistisk.

¹⁾ Saaledes 2den Udg., stemmende med 1ste; kun sidste Sætning der: „og opleved selv Portugals Indtagelse af Spanierne.“

* *Kinesere* kaldes Indbyggerne i Kina, det uhyre asiatiske Rige, lige saa stort og befolket som hele Europa; men, for deres Stidheds og Stillsands Skyld, kalder man i daglig Tale alle „Tramænd“ Kinesere.

* *Kirke* er ikke blot et tvetydigt, men et tretydigt Ord, og da det tillige er af fremmed Rod, misforstaaes det hvert Ojeblik, naar det bruges om andet end de kristnes haandgribelige Forsamlings-Steder; thi Præsteskabet mener sædvanlig sig selv med Kirken, og gjør dog Paastande om dens Myndighed over alle Kristne, som kun har Grund, naar man ved Kirke forstaaer hele den kristne Menighed, som naturligvis hvert enkelt Medlem maa underkaste sig. For at gjøre Kirke-Sagen ret indviklet, paastaa endelig Juristerne, at Folk i alle Kirke-Sager skal lyde Gæjstligheden, vel ikke for dens egen Skyld, men for den verdslige Ørigheds, der har Ret til, om den vil, at skabe en ny Kirke hvert Aar, som er herskende, saa længe den varer. Lader man derimod Ordstrid fare, da er Sagen yderst simpel; thi Sjæls og Saligheds Sag er unægtelig hvert Mennekses egen Sag, som ingen kan forestrive ham noget i, med mindre han frivillig indtræder i et Kirke-Samfund, hvis Love han naturligvis maa lyde, naar han ikke vil udelukkes; saa en Kirke, der paastaar Ret til at tilvinge sig Medlemmer og indelukke dem, erklærer sig derved ligegyldig for Sjæl og Salighed, med mindre den er tosset nok til at tro, man kan gjøre Sjæle salige tvært imod deres Vilje.

* *Klassisk* betyder, hvad der hører til den første Klasse i de lærdes Rangforordning, eller er, efter deres Mening, af første Stufte. Derfor kalde Latinerne de gamle græske og romerske Skribenter udelukkende „Klassikerne“, og kalde intet nyere klassisk, undtagen Bogormenes latterlige Efterbælle af Ciceros og andre romerske Skribenters Latin.

* *Kloster* betyder et Indelukke eller Munketur; og disse Klostre blev i den senere Middelalder til rene Landeplager, da de vrimlede af Dagdrivere, som vilde æde uden at arbejde; men først havde dog Klostrene alle Begne været de eneste Plante-Skoler for Kristendom og boglig Kunst; og naar Protestanterne heller ikke vilde taale Klostersiere, som ingen saldt til Byrde, da var det tyrannisk af dem. Endelig er vort twungne Fattigvæsen endnu meget værre end Munketvæsenet; thi Munkene var dog kun privilegerede Tiggere, men vore Stoddere med „Forsørgelses-Ret“ er Panthavere i alt vort rørlige og urørlige Gods, og deres Børn efter dem, saa, hvor det ikke ændres, maa Enden blive, som med Farao's Kør.

Kolbrand sætte spærre i de engelske Kæmpeviser omtrent til Langben Rise i vores.

* **Kolombo** (Kristoffer), en Genneseer af ringe Byrd, søgte længe forgjæves Understøttelse til at overfare det atlantiske Hav, men fandt den dog omsider hos Dronning Isabella i Kastilien, og opdagede Amerika 1492.

Konstantin den store lod sig først kort før sin Død ved Daaben indlemme i den kristne Kirke, saa det er intet Under, om man finder hans Levned ukristeligt; men Tro paa Kristus som en almindelig Skjts=Aand, og paa Korsets Tegn som et uovervindeligt Skjoldemærke, havde han aabenbar fra den Tid, han (efter hans egen Fortælling til sin Levnedes-Beskriver Biskop Eusebius) saa et Kors i Skjen, og overvandt sin Medbejler Maxens med det Tegn i sit Banner.

* **Korset** er Kristendommens eneste synlige Tegn; saa hvor det tilbedes, er ingen Aand, og hvor det affaffes, ingen Kristendom.

* **Krig** er i Verden et nødvendigt Onde; men Romerne, som ej havde Lyft til anden Virksomhed, betragtede den som et nødvendigt Gode.

+ **Kristendom** betyder historisk den Tro paa Jesus Kristus, som Guds enbaarne Søn og Verdens Frelser, der alt for 1500 Aar siden var udbredt over hele det romerske Rige, og faldt ej med det, men skabte en ny Kristenhed af Skyter og Barbarer, som Paven i Rom, (det eneste overblevne apostoliske Sæde) vel bragte under Naget, men som dog bevarede den oprindelige Tro, der fulgte med Daaben, og aalede en Tros=Gelt i Morten Luther, der affastede Pave=Naget og stræbte, ved Hjælp af Bibelen, at give den nye Kristenhed samme Skikkelse som den gamle, hvilket vi kalde at reformere. Under Revolutionen affastede Franskmændene højtidelig Kristendommen, og gennem det attende Aarhundrede syntes den kristne Tro alle Begne at ville uddø, saa den til sidst hartad kun nævnedes som en forældet Overtro, der skulde spottes med; men da Troen øjensynlig er levet op igjen i det nittende Aarhundrede, har de vantro, der af verdslige Grunde vil skride for Kristne, bemærket, at man gjerne ved Kristendom kunde forstaa alle deres Lærdom, der kaldte Jesus Kristus deres Lære=Mester, endstjønt de ikke trode paa ham, men bestred den kristne Tro; og naar man i saa alvorlig en Sag vil lege med Ord, lader det sig ganske rigtig sige; men naturligvis bliver denne splinternye Kristendom aldrig den gamle, der har gjort Gjerningerne i Tidens Løb, og Oplysningsens Benner maa de for altting ikke kalde sig, der, ved at stemple Modsigelse af den kristne Tro til Kristendom, aabenbar stille paa at forvirre Kirke=Historien og Menneskets Begreber om Tro og Vantro, Ja og Nej, Sandhed og Løgn, som Lyset skarpt adskiller, og kun æghptist Mørke kan synes at forbinde.

- * *Kristentøj* kaldte man en egen Dragt, som altid brugtes ved Daaben.
- * *Kristus* : den salvede, er det profetiske, præstelige og kongelige Tilnavn, de kristne give den Jesus fra Nasaret, hvem de tilbede som Gud og Mand og Verdens Frelser.
- * *Krudtet* skal være opfundet i Tyskland i det fjortende Aarhundrede, men begyndte dog først i det syttende ret kjendelig at forandre Verdens Skikkelse.
- * *Kuba* er en af de vestindiske Øer, Kolombo opdagede; der ligger han ogsaa begravet, og det er nu Spaniernes eneste amerikanske Besiddelse.
- * *Kulloden*, ikke langt fra Inverness, var det Sted, hvor den sidste Stuart (Karl Edvard) efter en Del Fremgang led et afgjørende Nederlag (1746), saa han næppe selv i Kvinde-Klæder undslap til Frankrig.
- * *Kunnersdorf* er en Landsby ved Oderen, hvor Friedrich den eneste led sit største Nederlag i Syvaars-Krigen 1759.
- + *Kvægsølv-Vætter* kan vel betegne, hvad Franskmandene kalde *Skjøn-aander*; thi naar vi sige om en: der er Kvægsølv i ham, mene vi dermed en vis flygtig Livlighed, som netop hos de vittige Franskmand er i sin Kraft.
- * *Kyros* blev, efter Persernes Oldsagn, som spæd udsat i en vild Bjærg-egn, men næret og forsvaret af en Hund, til en Hyrde huledees over ham.
- Kædon* er en berømt angelsagst Skjald, om hvem Beda, der var samtidig med ham, men noget yngre, fortæller, at han paa sine gamle Dage blev Skjald, ved at drømme, Kong David rakke ham sin Harpe. Man har endnu dejlige Brudstykker af hans Bibel-Rim, men kun sammenblandede med maadelige Efterligninger.
- * *Kæf* var den nordhumbriske Kong Edvins hedenste Øpperste-Præst eller Hof-Gode, som selv vanhelligede Afguds-Templet, og lod sig døbe.
- * *Kabyrinten* i Ægypten (i Landskabet Fahum) har foranlediget, at man kalder ethvert kunstigt Virvar en Kabyrint.
- * *Kaguner* kaldes man de smalle Sø-Arme ved Venedig, der stille Øerne fra Fastlandet og fra hverandre.
- * *Latin* har sit Navn af en Krog i Italien, som fordmum hed *Latium*, men udbredtes vidt ved det gamle Roms Erobringer, og endnu videre ved den pavelige Gejstlighed, som alle Vegne gjorde det til Kirke-Sprog; men sin urimeligste Indflydelse har Latinen haft som Skole-Sprog, dødt udsedt af Romernes efterladte Skrifter. Denne Indflydelse har især været fordærvelig i Tyskland og Norden; men da Mødersmaalet ved Reformationen indførtes i Kirken,

har det dog kæmpet sig frem og bundet Styrke til at affaste det fremmede Lag, der nu vil falde bort af sig selv, naar vore forældede Skole=Anordninger hæves. Hvad der især gjør Staden, er for Resten, at de, der skulde være fortroligst med Modersmaalet og Fædernelandet: vore Præster, Lovgivere og Dommere, nødes til fra Barndommen af at arbejde sig ind i et dødt Sprog og i lutter døde og fremmede Forhold, som der hører sjælens Drift og Kæmpe=Kræfter til, sin hele Levetid at arbejde sig ud af igjen.

* **Lejregaard** er endnu Navnet, Bønderne der omkring give Petraborg.

† **Leonidas**, Konge i Sparta, holdt med en Gaandsfuld Kæmper Stand mod Kseres i Snævringen mellem Eta=Bjergene (Thermopyla), og skjønt han faldt med alle sine Følge=Evende, satte han dog derved Mod i sine Landsmænd og vandt et udødeligt Navn.

* **Livorno**, af det latinske Navn paa en Galej (liburna), var fordmulig Pisas Havn, og er, som Handelsstad, bleven dens Afkøjer.

Lodi, med sin Bro over Adda=Floden, blev berømt ved en af Napoleons glimrende Sejre 1796.¹⁾

* **London**, med omtrent saa mange Indbyggere som hele Danmark, er en egen Verden, hvor Liv og Død, Lys og Skygge, gammelt og nyt, Land og Stad, Rigdom og Armod, Godmodighed og Grumhed, ja, alle Modsatninger i de skarpeste Omrids idelig støde sammen, som ved et Trykkeri, der i Fæstningen forfærdes, men efterhaanden for= nøjer, og oplyser langt bedre om Livet end alle tyske Bøger.

* **Lov og Ret** er ethvert borgerligt Selskabs nødvendige Grundvold; men er de ikke folkelige, da forvandle de det borgerlige Selskab til et Slaveri, som enten ødelægger Folket, eller forbereder dog en voldsom, grundfarlig Omvæltning. Det attende Arhundredes store Misgreb: at ville omskabe Folk med fremmede Love og selvgjort Ret, er derfor den dybe Grund til en stigende Misforholdelse, som man mangenssteds ej engang opdager ved en Grund=Omvæltning, men begynder igjen, hvor man slap, saa kun Lovgiverne forandres, men Lovgivningen paa egen Haand bliver den samme. Ethvert Folk, som skal blive lykkelig, maa have sin Arilds=Lov igjen, ikke bog= stavelig, men forklaret.

* **Lusten** er, ligesom Landen, usynlig, men er overalt at finde, og forveksles derfor i vore Dage sædvanlig dermed.

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Lodi, med sin Bro over Adda=Floden, blev navnslundig over hele Europa ved den glimrende Sejer, Bonaparte vandt her over Østerrigerne (i Maj 1796).“

+ **Lukas** fra Leiden er Formanden for de hollandske Malere, som ikke bryder dem stort om, hvad de maler, naar det kun bliver godt afmalet som det er. Lukas var samtidig med Luther.

Luther var det fjerthende Aarhundredes Helt, men kan just derfor ikke være det nittendes; og enten man kyskes eller slaas med en Skygge, vinder man lige meget.¹⁾

* **Enghen**, hvor Gustav Adolfs faldt, men Troen vandt (1632), ligger ikke langt fra Merseburg.

* **Løgn** er oprindelig et Nej, som altid forudsætter et Ja, ligesom en Løgn altid forudsætter en Sandhed, man enten vil bestride eller skjule; saa naar Løgneren paaftaar, at Grund-Sandheden er baade Ja og Nej, da bliver den saa grov, at man kan tage og føle paa den.

+ **Löwen**, i Brabant, er Sædet for Nederlændernes gamle Højskole (stiftet i Begyndelsen af det femtende Aarhundrede), men fik under Opstanden mod Filipp en farlig Medbejlerinde i Leiden i Holland, og disse to Højskoler udtrykte siden paa det bestemteste baade den kirkelige og borgerlige Uforligelighed mellem Holland og Belgien.

Maglegaard og Myklegaard (Stor-Staden) var Konstantinopels nordiske Navn.

* **Mahomed**, Arabernes falske Profet i det syvende Aarhundrede, er den egentlige Ophavsmand til Sværd-Omvendelsen, eller Evangen til en vitterlig falsk Tros-Besjendelse.

* **Mahomedanernes** Tidsregning (Hegira) er efter Maane-Aar paa 360 Dage, saa de tælle nu 1258 Aar efter 622.

Majnotterne paa Morea udgive sig for de gamle Spartaners Efterkommere, forsvarede sig ogsaa i deres Bjergegn tappert mod Tyrkerne alle Dage og tog, under deres Sorte-Miskler (Mauro-Michaelis), virksom Del i den almindelige Opstand (1821-29).²⁾

Makbeth, en skotsk Jarl, som i Ruud den stores Tid myrdede sin Konge Duncan, og rannede hans Krone, blev først berømt ved det

1) Saaledes 2den Udg. Første har: „Luther (Morten) er et stort Vidunder; thi med ham levede i det fjerthende Aarhundrede aabenbar den gamle kristne Tro, der syntes at være baade død og begravet, og igjen med en forbavsende Kraft, og stæbe ved Hjælp af Bibelen en kristelig Oplysning, der aldrig kan bruges saa ilde, den jo høiroftet vidner om, at de som følge Kristus gaa ikke i Mørke.“

2) Saaledes 2den Udg. Første har: „Majnotterne udgive sig for de gamle Spartaners Afkom, hvis Land de bebo, og have selv under Tyrten beholdt en vis Selvstændighed, der taler for Herkomst.“

Skueespil af Shakspear, som, lig til liden Tre, har kronet hans Misdeeders-Navn.¹⁾

* **Malakka**, en Halvø i Bag-Indien og den store Markeds-Plads for Ostens Handel, var portugisisk 1509—1641, hollandsk til 1824, og er nu engelsk.

Mamelukker, o: Trælle, er oprindeligt Navnet paa Slaver fra Nord-Asien, som en ægyptisk Sultan i det trettende Aarhundrede købte af Mogolerne til Krigs-Brug; men de bemægtigede sig snart Regeringen og oprettede et Mameluk-Rige (med Kairo til Hovedstad), som varede, indtil Tyrkerne (i Begyndelsen af det firtende Aarhundrede) indtog Egypten, og selv siden vedblev Mamelukkerne som Kriger-Stammen (der immer fornyede sig med Nord-Asiater) at raade mest i Landet. Deres Hovedsmænd kaldtes Bejer og gav selv Napoleon nok at bestille, men Mahomed Ali har stjaalet Pivert af de sidste (1811), og dermed indtil videre gjort Ende paa Mameluk-Magten.²⁾

Marengo, en lille By paa Sletten mellem Alessandria og Tortona (i Montferrat), som er bleven berømt ved den store Sejer, Napoleon, efter sin eventyrlige Alpe-Vandring, vandt over Østerrigerne i Stjør-sommer 1800.³⁾

* **Maro** er Virgils Tilnavn.

Maronitterne er den eneste kjendelige Levning af de syriske Kristne, som paa Libanon endnu foragte deres Frihed mod Druser og Tyrker. Deres Overhoved bor i Klosteret Kanubin og kalder sig Patriark af Antiochien.⁴⁾

* **Mekka**, Mahomeds Fødested, var gammel bekendt af sit hedenste Kaaba-Tempel, Arabernes Helligdom.

+ **Melkart** var en tyrisk Halv-Gud, som mange af de Sagn tilhøre, Grækerne fortælle om Herkules.

1) Saalebes 2den Udg. Første har: „Matbeth, en stolt Karl, som (i Knud den stores Tid) myrdede sin Konge Duncan, og rannede Kronen, er egentlig først bleven navnkundig ved det Skuepil af Shakspear, som bærer Navn efter ham.“

2) Saalebes 1ste Udg. Anden har: „Mamelukkerne var en Slave-Trop fra Nord-Asien, som herskede i Egypten fra det trettende til det firtende Aarhundrede, havde ogsaa i Tyrke-Liden næsten hele Magten, og gav selv Napoleon paa hans Nil-Tog nok at bestille, men tilintetgjordes (1811) af Tyrken Mehmed Ali, som stjal Pivert af deres sidste Hovding eller saakaldte Bejer.“

3) Saalebes 1ste Udg. Anden har: „Marengo, paa Sletten mellem Alessandria og Tortona (i Montferrat), er berømt af Napoleons afgjørende Sejer 1800.“

4) Saalebes 2den Udg. Første har: „Maronitterne er den eneste Levning af Øst-Indiens kristne Indbyggere, der (mellem Libanons Bjerge) have vedligeholdt deres Selvstændighed mod de mahomedanske Erobrere. Deres kirkelige Overhoved bor i Klosteret Kanubin og kalder sig Patriark af Antiochien.“

* **Mehem-Ali**, en Tyrk fra Makedonien, som 1800 kom til Ægypten, for at slaaes med Franskmændene, opsvang sig, efter deres For- drivelse, til Pascha af Ægypten (1806), og har nu over en hel Menneſke-Alder tyranniseret Landet, men ogsaa ladet det opdyrke, stabt sig, ved Hjælp af franske Renegater, en Krigshær og Flaade i eu- ropæisk Stil, og faaet mange franske Lovtaler som et Første- Spejl. Han har vel ladet sig nøje med Navn af Vice-Konge, men aftvang dog Porten hele Syrien (1832), som han først nylig, ved en løjerlig Forbindelse af Rusland, Engelland og Østerrig til Tyrkiets Forsvar, igjen har mistet.

* **Menneſket** blev af det attende Aarhundredes Natur-Forskere for- nedret til Dyrene; men saa længe det ikke lykkes at gjøre os til „umælende“, tage vi dog med Rette til Gjenmæle mod en saa- dan Forgjørelse, og det i alle Maader paa Grund af „Ordet i vor Mund og i vort Hjærte“, som viser, vi har Fødsels-Ret i Aandens Verden, medens selv Papegøjen, der kan efterabe vor Stemme, er lige udygtig til at efterligne vort aandelige Mæle.

+ **Mexiko** (Mejiko) var et stort Kejsersdom i Nord-Amerika, da Spa- nierne fandt den nye Verdens-Del; men det blev snart indtaget af Bovehalsen Cortez med en Haandfuld Spaniere, og stod nu unde Spanien, indtil Napoleon bemægtigede sig den pyrenæiske Halvø; men da rev hele det spanske Amerika sig løs, og adskiltes under bestandig Splid i flere Stater, hvoraf Republikken Mejiko indtil videre er en.

* **Middel-Alderen** (70—1450) er Menneſke-Slægts Mænddom, der- for den egentlige Virksomheds, baade Daads og Kjærligheds Tid.

* **Middel-Vejen**, som en Bro mellem to Afgrunde, er den bedste, men som en Kendeſten midt ad Gaden, den fletteste Vej.

* **Midgaard** kaldte vore Fædre med rette Jorden, som ligger midt imel- lem Himmerig og Helvede.

Midgaards-Ormen er, efter Edda, en uhyre Slange i Havet, som om- ſlynger hele Verden, og betyder naturligvis Falskheden.¹⁾

+ **Mimer** er et angelsaxisk Ord, som betyder hukommelig (det latinske memor) og bruges af Skaldene som Navn paa en guddommelig Vismand, til hvem Odin pantsatte sit ene Øje, for at faa en Drif af hans Kilde. Det er altsaa ret aabenbar Erfarings-Klogskab (historisk Vidſkab) i en Pignelse.

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Midgaard-Ormen, o: Verdens-Snogen- ſildredes af Nordens Hedning-Skjalde som et Hav-Uhyre, der snode sig om hel Verden.“

- * **Aimers-Brønden** betyder, efter Edda, Erfarings=Røgskaben, som be-
vares i Hukommelsen.
- * **Minde** er for Hjærtet, hvad Hukommelse er for Hjærnen.
- * **Mjølner** er det eddiske Navn paa Thors=Hammeren, der
knuser Jætter og Trolde, og finder sin Forklaring i „Rirkens
Band“, naar det er ægte.
- * **Modersmaal** har vel hver Enkeltmand, men ingenkunde alle Folke=
førd, thi dermed er Bytte gjort paa Bedrag, saa mellem Europas
dannede Folk har nu kun Grækere, Thyskere, Nordboer og halv=
vejs Engellskmænd et virkeligt Modersmaal, som i Naturens
Orden er Vilfaaret for Hjærtets aandelige Liv og Virksomhed.
- * **Momos** er Grækernes Navn paa Skumle=Batten, som i Norden
hed Løse.
- + **Morer** eller Maurer kaldes egentlig Marokkanerne og andre
Stammer i det nordvestlige Afrika; men i Spanien kaldtes alle Ma=
homedanerne saa, fordi de alle sidst kom fra de Egne.
- * **Moses**, Ebærnes Helt, Lovgiver, Profet og Hoved=Skrivent, i
alle Maader mageløs, som skrevet staar: at med ham talede Vor=
herre, som en Mand med sin Næste.
- * **Moskov**, Ruslands gamle Hovedstad, blev berømt i Europa ved at
brænde sig selv 1812, og derved forberede Napoleons Undergang.
- * **Munden**, som er det eneste Udløb for Talens Strøm, hvoraf Jorden
aandelig befrugtes, har saa længe ladet sig beherske af „Pennen“,
sin døvstumme Træl, at mange Folk virkelig tænkte, at Ordet om
aandelige Ting har ikke hjemme i Munden, men i Bogerne, og
er der i sin fulde Kraft, levende besjælet af Munden, skjønt Bog=
staverne, de haardnakkede Krabater, vil ikke ud med det, og lader,
som de var stendøde og kunde hverken møde eller tale. Det er imid=
lertid alt sammen Mundens egen Skylb; thi saa snart den bruger
sig, ser man strax, hvorfor Pennen sifter sin Bibe ind.
- * **Munin** var den ene af Odins Ravne, som bestandig fløj tilbage, naar
den anden, Fugin, fløj frem, og det kom naturligvis af, at de
svarede til Erindringen og Formodningen, som endnu hver
evige Dag gør Gavn paa samme Maade.
- * **Muser** kaldte Grækerne ni Døtre af Spaadoms=Munden (Apollon)
og Hukommelsen (Mnemosyne), og gav derved en yndig Pige=Stikkelse
til de muntre, levende Anlæg, uden hvilke al Dyrkelse af Kunstner
og Videnskaber er forgjæves.
- * **Muspel** var, efter Edda, Ild=Batten, der, med sine mange Sønner,
skulde i Ragnaroke stifte Ild paa Midgaard.

* **Müller** (Johannes) fra Schaffhausen ved Rhin-Fosset, var en Historie=Gransker, der forholdt sig til sine Medbejlere i det attende Aarhundrede, omtrent som Rhin=Fosset til en Rendesien, eller St. Got=hard til en Myretue; men med Historie=Skrivningen vilde det ikke ret slaske sig for ham. Hans Svejtser=Historie er imidlertid som en Alpe=Bløt, bearbejdet til en naturlig Bavgasten for Svejtser=Friheden. Han døde 1810. [Sfr. Johannes.]

* **Myremænd** kaldtes Skallagrims Slægt paa Borg, som den ypperste i Myre=Sysjel paa Islands Besklyft.

* **Myriader**, Titusender.

Myfore var i forrige Aarhundrede, under Hyder Aly og Tippu Saib, et mægtigt ostindisk Rige paa Malebar=Kysten, indtil Engellænderne, ved Indtagelsen af dets Hovedstad Seringapatam med Storm (1799), gjorde Ende derpaa.¹⁾

* **Mythe** er et græsk Navn paa Billed=Sproget i Aandens Tjeneste eller det „vingede Ord“, og bruges da rettelig om Gude=Sagnene, der er et Folks Billed=Sprog i sin Glans.

† **Möllwitz** er en Landsby i Schlesien, hvor Friedrich den eneste vandt sin første Sejer over Østerrigerne.

Møre=Jarl (Sønd=Mør og Nord=Mør) ved Bergen var, i Harald Haarfagers Dage, Gange=Rolfs Fader Rognvald.²⁾

* **Napoleon Bonaparte**, af toskansk Herkomst, født paa Korsika 1769, opsvang sig i Sommeren 1796 til sin Tids berømteste General, gjorde et eventyrligt Tog til Egypten og Syrien (1798—99), blev Keiser af Frankerig og Konge af Italien (1804), og beherskede en Stund snart hele Evropa, men tabte alt i Slaget ved Waterloo (1815) og døde som Statsfange paa Den St. Helena i den spanske Sø (1821), hvorfra dog hans Støv med megen Stads blev ført til Paris 1840. Han var uden Sammenligning det attende Aarhundredes største Mand.

* **Naturen** er det latinske Udtryk for medfødt Art, men i det attende Aarhundrede blev det, fra Frankerig af, i hele den protestantiske Kristenhed, Navnet paa noget balmørkt, man vilde sætte i Steden

¹⁾ Saalebes 2den Udg. Første har: „Myfore var i forrige Aarhundrede et stort og mægtigt Rige i Ost=Indien, hvis Fyrste Tippu Saib ej blev træt af at bekæmpe Engellænderne, indtil han faldt med sin Hovedstad Seringapatnam 1799“.

²⁾ Saalebes 2den Udg. Første har: „Møre=Jarl. Af Snorre lære vi, at Rolf var en Søn af Harald Haarfagers gode Ven, Rognvald Jarl paa Møre (Sønd=Mør og Nord=Mør i Norge).“

for Vorherre og yde en vel flygtig, men dog afgudist Tilbedelse. En saadan selv gjort Gudsmoder var i Oldtiden Grækerne gamle „Nat“, og i Middelalderen til Dels Vorfrue.

Navarin er en Søstad paa Morea, hvor Pylos for dums laa, med en stor og ypperlig Havn, hvor den tyrkiske Flaade (1827) blev ødelagt af de forbundne kristne Magters (Engellands, Ruslands og Frankrigs) under Codrington, og Grækenlands Ryaar dermed skudt ind.¹⁾

Nederlandene var for dums delt i mange smaa Grevstaber, hvoraf nu især Holland og Frisland udgjør det hollandske, Flandern og Brabant det belgiske Rige, som en kort Tid (1815–30) var sammenfoblede.²⁾

Rislinge-Kvadet (Kied der Nibelungen) er et langt tykst Digt fra Middelalderen om blodig Riv mellem gamle Herre-Slægter, som Nordens Skjalde kalde Volsunger, Gjukunger og Budlunger. Da det først kom ud (sent i forrige Aarhundrede) ansede ingen det, men i det nittende Aarhundrede, da alle de Folk, der har en historisk Oldtid, føle sig drevne tilbage til den, har det mærkelige (men tørre og langtrukne) Digt ej blot oplevet en Del Udgaver, men agtes af mange Dyffere for et Sidesyfte til Eliaden.³⁾

+ **Norge** har, ved sit bestandige Samkvem med Island (hvor det gamle Norden fandt sin Sriver-Stue), haft det store Held at faa sin Historie beftreven i Middelalderen paa et levende Sprog; og det ny Europa har ingen Historie-Vog, der kan taale Sammenligning med Snorre Sturlesons Heimskringla, hvor igjen Hellig=Slavs Saga er et Maleri af Nordmands-Livet og hvad dermed kommer i Berørelse, som forener den homeriske Synlighed med den herodotiske Trohjærtighed og med historisk Nøjagtighed.

+ **Normandiet** var en af Frankrigs gamle tolv Provinser, som den revolutionære Galenskab har skilt ved sit historiske Navn og opløst i ny vandede Inddelinger, hvad man imidlertid udenlands lidet eller intet burde anfse, men holde sig til den Inddeling, der oplyser Historien, overladende det til dens Fjender at forvirre den.

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Navarin (Nyborg) er en Søstad paa Morea (Peloponnes) med en ypperlig Havn, hvor en engelsk-fransk-russisk Flaade løb ind med den engelske Admiral Eddard Codrington i Spidsen, og ødelagde den tyrkiske Flaade (20de Oktbr. 1827).“

²⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Nederlandene hørte til Karl den stores Rige, men afstilles siden i mange Grevstaber, som dels antog Kongerne i Frankrig, og dels Keiserne i Tyskland for deres Lensherrer. Grevstaberne Holland, Frisland, Flandern og Brabant var de mærkeligste.“

³⁾ Saaledes 1ste Udg. Anden har: „Risling-Kvadet er en tykst Rim-Krønne om Fofnersbane (Siegfried) og hans Svogre Rislungernes sørgelige Undergang.“

* **Nornerne**, Urd, Berand og Skuld, som bode ved Urda-Rilden og vandede Jgdrafil, bestemte alles Skæbne og styrede Verdens-Løbet, var i Norden saa godt et Udtryk for det guddommelige Forsyn, som ikke mødes i noget andet Hedenfolk.

* **Numa** kalde Romerne selv deres eneste fredelige Konge, og fra hans Dage til August, sigte de, at Krigs-Templet var kun lukket et Par Aar efter den første puniske Krig.

† **Numantla**, ved Duero-Floden i Gammel-Kastilien, trodsede hele den romerske Magt, og da omsider Kartagos Udelægger (Scipio Africanus) tvang den ved Hunger, vandt han kun en Grus=Dynge og en Aske-Hob.

* **Nyaars-Tiden** begynder i Midten af det femtende Aarhundrede, og er Menneske-Slægtens Alderdom, derfor Vidskabens, men ogsaa Svaghedens Tid, da man trænger højt til Friheden, men kan kun daarlig forsvare den, og fristes derfor idelig til at fire for det stærke og træde paa det svage.

Odins Ridehest (Sleipner), som med sine otte Ben travede rask over Havet, var aabenbar Halvbroder til Grækernes Pegajos, som fløj i Luften; og det passer meget godt, thi de græske Skjalde vilde med eet opsvinge sig til Olymp, men de nordiske kæmpe sig til Valhæl.¹⁾

† **Odins Skib** (Skibladner), som kunde sejle med alle Vinde og lægges sammen til at puttes i en Kanne, var ligeledes et Billede paa Skjaldfskab.

* **Odysseen** er et af de homeriske Helteedigte, og handler om alle de Eventyr, Odysseus (Latinernes Ulysses) maatte bestaa paa sin Hjemrejse fra Troja til Ithaka (nu Chiaki), en af de smaa „Ioniske Øer“ vesten for Grækenland. Det er den bedste Læsebog for Børn, der nogen Tid er skrevet; og i Slutningen spejler sig øjensynlig den Kamp, Menneske=Nanden, der ogsaa har været længe borte, nu maa føre med den opløste Selv=Klogskab og med alle Videnskaberne, der som Snylte=Værter har snott sig om Vidskabs=Træet, og udsuge det, som Bejlerne Konge=Huset. Odysseen er taalelig godt fordansket af Wilster.

* **Oldhjælm** (Albhelim) var en berømt angelsaxisk Skjald i det ottende Aarhundrede, rimeligvis Forfatter til Bjovulfs=Dræpen.

* **Oldtiden**, fra Syndfloden til Jerusalems Forstyrrelse, var Menneske-Slægtens Udgang, med alle dens Dyder og Laster.

* **Olymp**, Grækernes Gudebjerg i Thessalien, besynges endnu i ny=græske Viser, tyske og nordiske Digte.

¹⁾ Saaleeds 2den Udg. Første har: „Odins Hest (Sleipner) var aabenbar et Billede paa Skjaldfskab, ligesom Grækernes Pegajos, og at ham tillegges otte Ben, rejser sig vel af det ottelinjede Bæst, som man ansaa for en Opfindelse af Odin.“

- * **Olympiske** Lege førte Navn af Staden Olympia, vestlig paa Morea, hvor de holdtes hvert fjerde Aar, og lagde Grunden til Grækerne's Tidsregning med Olympiader, som begynder omtrent 776 Aar f. Kr.
- * **Omar**, var en af de første arabiske Kalifer (634-43), under hvem baade Persien, Syrien og Ægypten blev erobret.
- * **Onsdag** (paa Engelsk Wednesday) har sit Navn af Odin og Wodan, som er en og den samme.
- * **Oplysning** var især det attende Aarhundredes Løsen; men da man stræbte at forklare det levende af det døde, og det menneskelige af det dyriske, samt at bortforklare alt det vidunderlige, saa kom naturligtvis det store Vidunder, Mennesket, selv til at staa i Bælgmærke, og Resten stillede i et falsk Lys; saa nu trænge vi dobbelt til sand Oplysning, og har langt værre at gøre med det falske Lys end med den oprindelige Dunkelhed.
- * **Ordet** er Aandens Legeme, vel usynligt, men ikke usanseligt, da vi i Hørelsen har Sans for det.
- * **Ormus** er en lille ufrugtbar Ø i den persiske Bugt, men var et arabisk Oplags-Sted for de østindiske Vare, indtil Albuquerque indtog den, da der rejste sig en portugisisk Kjøbstad, som agtedes for den rigeste i Verden; men i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede forenede Perser og Engellændere sig om at indtage den, og det lykkedes. Nu er den igjen arabisk under persisk Højhed, men ubetydelig.¹⁾
- * **Ossianke** Sange. Det var noksom bekendt, at Bjærg=Skotterne, lige til Nederlaget ved Rulloden, havde deres Barde eller Skjalde, som satte en Værdi i at gemme og gjentage gamle gamle Sange; men ingen andre havde brudt sig derom, førend en bjærgskotsk Adelsmand (Macpherson) midt i det attende Aarhundrede udgav en Samling paa Engelsk, som han tilskrev en Kong Ossian, Fingals Søn, der skal have levet omtrent 300 Aar efter Kr. Der blev meget stridt om Digtenes Ægthed, men de læstes med Begjærlighed, og oversattes paa mange Sprog, selv paa Polsk og Russisk. Ossian forestilles som en blind Olding, der har mistet alle sine Stalbrødre og sin enbørne (Døtar), og har nu ingen anden Trøst, end ved Harpen at minde tabte Glæder, og især Fingals Helte=Gjerninger, som trodsede Guderne og rider nu paa en Sky, sægtende i Luften; saa man maa vel ligne de Sange ved urolige Vinternats=Drømme mellem nøgne Fjælde,

¹⁾ Saaledes 1ste Udg. Anden har: „Ormus et en lille Klippe i den persiske Bugt, som var et arabisk og siden et portugisisk Oplagssted for Østens Vare, hvis Rigdom man beundrede, til det i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede blev aldeles forstyrret af misundelige Perser og Engellændere i Forening.“

jom, i et mindre upoetisk Aarhundrede, end det attende var, vilde næppe gjort synderlig Lykke.¹⁾ Men Tidens Smag var saa yderlig flet, at en saakaldt Aandens Verden af bare Lust, befolket med Skygger, som slog Bind=Harpen, syntes det eneste Hjonne, fornuftige Gimmerig.

* **Overtro** er et meget slibrigt Ord, der sædvanlig bruges til Borherres Skam og vor egen Skade; thi man mener sædvanlig en overdreven Tro, som i alt Fald ikke er vor Tids Fejl, og som desuden er et grundsaft Begreb, da den allermindste Tro, vi har til Løgn og Falskhed, Skin og Skygge, er for megen, medens Troen paa evig Sandhed og Virkelighed umulig kan være for stor. Overtro er derfor heller intet dansk Ord, men kun en falsk Oversættelse af det tyske „Aberglaube“, der lige saa lidt betyder overdreven Tro, som „Aberwitz“ betyder en overdreven Klogskab; men saa længe man kalder enhver Viddesvej, ogsaa den mellem Liv og Død og Sandhed og Løgn, gylden, da er Overtro ogsaa et gyldent Ord til at stemple al virkelig Tro med til Udryddelse.

* **Ovid** hører saa aabenbar til de urene Dyr under Parnasset, at hvis ikke „Klassiskhed“ i Latinerne Sjine skjulte alle Lyder, vilde de skamme sig ved at anbefale Børn og Ungersvende ovidiske Forvandlinger.

* **Oxford** og **Cambridge** er, som bekendt, Engellands to gamle Højskoler, som kappes med hinanden, selv i at ro paa Themsen; men den dybe Grund til Bæddes=Kampen, som ligger i Forholdet mellem den historiske og naturlige (fysisk=matematisk) Videnskabelighed, har man selv i Engelland endnu kun en meget dunkel Forestilling om. Da imidlertid paa den historiske Side, i Oxford, Livet nu (siden 1833) er vaagnet, faar man sagtens snart Sjine op, og fortsætter da med aabne Sjine det store videnskabelige Bæddeløb, man hidtil anstillede i Blinde. Universitets=Bibliotheket i Oxford er under Navn af det „bodleianske“ berømt over hele Europa, men stod længe kun til Stads.

* **Paaske-Tiden** kalder jeg den Tid, vi lever i, fordi Aandens Verden, der især i det attende Aarhundrede syntes død og begravet, i det nittende mer og mer staar op igjen, baade indvendig og udvendig, skjønt det udvortes naturligvis gaar forstræffelig sent. Tro, Modersmaal, Folkelighed og Livs=Dplysning er de fire

1) Saa vidt 1ste Udg. Den følgende Sætning tilhører 2den Udg., hvor hele Stykket lyder: „Ossianske Digte kom først for Lyset ved Bjerg=Skotten Macpherson i Midten af det attende Aarhundrede, og blev snart oversatte paa alle europæiske Sprog, ikke fordi de var saa ypperlige, men fordi Tidens Smag var saa yderlig flet“ o. s. v. som oven for i Teksten.

Elementer, man alle Begne ser oppe sig fra Gravene; men hvor de ikke forenes i det „levende Ord“, som Anden fører, der vil de blot lyse Folt og slaas som Gjenfærd, til Hanen galer.

† Pantheon, i Rom, er byggt i Augusti Dage, til et sælles Tempel for alle Af-Guder, som der havde dejlige Billed-Støtter; og siden blev det kaldt en Kirke for vor Frue og alle Helgene.

* Paradis paa Græst, og Eden paa Ebraist, betegner den Have, ej blot til Lyst, men ogsaa til Dyrkning og Frugt, som Vorherre plantede til Mennesket paa Jorden, fra Ost til Vest, eller fra Himalaya til Andes-Kjæden. Dette Paradis forsvandt ved Syndfloden, og det tilsvarende i Menneske-Varmen ødelagdes efterhaanden i Oldtiden, men det sidste kom aabenbar igjen med Kristendommen, og der aldrig saa tit, det staar jo op med den og aabenbarer sig i Fønix=Sang.

* Pavedom er ethvert selvgjort Statholderskab for Kristus, enten det saa er Kejsere, Konger og Bisper, eller Præster og Skolebestyrere, der tage sig den Myndighed til; og det fælste Statholderkab kjendes strax fra det ægte, som Sandhedens And fører, paa det blotte Skin af Enhed, som de selvgjorte Statholdere maa nøjes med, og paa de verbøslige Midler, de maa nødes til at bruge, for at frembringe og vedligeholde det. — De bedste Paver var for Resten de gamle Bisper til Gregor den første, og de danske Konger efter Luther.

† Paven i Rom betyder historisk den herskelyge romerske Biskop, der vilde trose paa sit Ord i gudelige Ting, som en Ypperste-Præst og Profet, og tilskrev sig, som Herrens Fuldmægtig, Nøglen til hans Hus, baade her og hisset. Dette Pavedom maa betragtes som en Efterligning af det mohomedanske Kalifat; og da de romerske Paver (fra Midten af det niende Aarhundrede) ved deres Tron-Bestigelse højtidelig afslagde deres Døbe-Navn, traadte de paa en Maade ud af det kristne Kirke-Samfund, saa deres Ukristelighed er i sin Orden. Pavens verdslige Rige kaldes Kirke=Staten, som Napoleon bemægtigede sig, og satte Paven (Pius den syvende) i Fængsel; men ved Napoleons Fald kom han igjen paa Tronen, og det er mærkeligt, at Russerne, Tyrkerne og Engelsen (som alle kirkelig protestere mod Paven) skæppedes om at indsatte ham i sin Verdigthed.

* Pennen, enten den er af Fjer eller af Staal, eller selv af det røde Guld, er dog kun en Pegepind i Haanden, der før kunde forvandle al Verdens Blæk til Blod, end meddele nogen det mindste af „And og Liv“, som den selv fattes. Hvor man derfor hører Pennen udraabt til Konge i Andens Verden, der veed man, Munden er midt i „de dødes Rige“.

* **Persepolis**, Persernes gamle Hovedstad, blev lagt i Aske af Alexander den store, saa der findes kun Mur=Revninger med ubekjendte Skrift= Tegn paa, som man trættes om, under Navn af de persepolitanske Indskrifter.

† **Pern** var, ved Spaniernes Ankomst, et stort og mægtigt Rige i Syd= Amerika, fuldt af Guld og Sølv, men det indtoges lettelig af Pizarro, og var under Spanien til den almindelige Opstand (1810). Nu er det en Republik.

† **Peter Czar** sad ved det attende Aarhundredes Begyndelse paa Tronen i Moskva, og fattede det æventyrlige Forsæt, i en Haandevending at omskabe sit barbariske Folk til Lighed med de slebne europæiske Folkeskær; og skjønt det var umuligt, vandt han dog hele Europas Beundring, da det lyffedes ham at tage Landet ved den finste Bugt fra Sverrig, hvor han bygte sig en ny Hovedstad (Petersborg) i europæisk Smag, som for en stor Del befolkedes med fremmede; thi i det attende Aarhundrede betragtede man alle Begne Hovedstadernes Indbyggere som det egentlige Folk, og tog alt glimrende for Guld.

† **Petrark** var en Toskaner, født i Begyndelsen af det fjortende Aarhundrede, og virkede usigelig meget til Oplivelse af græsk og romersk Sprog=Kundskab, og i det hele til historisk Videnstabeligheds Fremme. Hans berømteste Digte er Ekstas=Viser om hans Kjæreste Laura; derfor kalder man ham Labras Sanger.

* **Pisas blomstrende Tid**, som Sømagt, var 1050—1250, og ved 1400 kom den under Florentinerne's Magt.

Pitt og **Fox** var Engellands berømte, indbyrdes stridige, Statsmænd i den franske Omvæltnings Dage.

Plato, den dybeste, men ogsaa den dunkleste, af de græske Filosofer, døde i den 108de Olympiade, kort før Alexander den stores Dage.¹⁾

* **Pluto** var hos Grækerne Navnet paa Kongen i de dødes Rige over Inder Skygger, altsaa Forstanden.

Poesi er et græsk Ord, som betyder Skabelse; og skjønt de lærde er meget uenige om, baade hvad og hvordan en ordentlig, rigtig Poet skal skabe, saa lære de umyndige dog snart at skjæue det døde fra det levende, og det morsomme fra det kjedsommelige, paa Nim saa vel som i daglig Tale, og dermed har de Grund=Begrebet om Poesi, der naturligvis, som alle Gaver, kan bruges baade ilde og vel. Skulde jeg imidlertid give en Slags Beskrivelse af Poesien, vilde jeg

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Plato var en Athenienjer, en Discipel af Sokrates, og med ham en af de to æbleste og sandhedstjærligste Græklere i Grækenland, hen imod Alexanders Tid.“

fige: det er Stabelse af Billed-Regemer, hvori det aandelige, som er usynligt i sig selv, kan betragtes i en Billedse med Liv og Lyst.¹⁾

*Polih, Grækernes største Historie=Gransker, bar Filopomens Afte til Graven, var sin bedste Tid Fange i Rom, og døde i den 164de Olympiade, 121 f. Kr.

*Polihsem var den enøjede Zatte (Kryklop), som Odyssevs drak fuld og gjorde stofblind.

Pompeji forgik ved en Afte=Regn under Kejser Titus (79) tillige med Herkulaneum, og fandtes efter 1700 Aars Forsløb som en Stad i de dødes Rige, hvor alt, paa Livet nær, var i god Behold.²⁾

†Portugal hed fordm Lufitanien, blev tillige med Spanien indtaget af Araberne, og siden, da deres Magt forfalt (i det tolvte Aarhundrede), gjort til et eget Kongerige under en med det kasiliske Konges Hus besvognet burgundisk Herre=Stamme. Det var immer ubetydeligt, undtagen i det femtende og sextende Aarhundrede, og hvor de mødes, under Emanuels Regering, finde vi Rigets saakaldte gylde Tid. Den regerende Mands=Stamme uddøde med Sebastian, som faldt i Afrika; Filip den anden tog da Kronen, og Hollenderne Handelen; og sjønt Portugal igjen (fra Midten af det syttende Aarhundrede) blev et eget Rige, under Konge=Jusef Bra-ganga, var det dog kun et Stygge=Rige under engelsk Beskyttelse, indtil Napoleon her, som i Spanien, forstyrrede de dødes Ro. Siden er hele den pyrenæiske Halvø at ligne ved en aaben Begravelse, hvori vilde Dyr rives og slides om Eigene.

*Posejdon; Grækernes Havgud, som Latinerne kalde Neptun, og vi den herskende Lidenjskab.

*Povels=Kirken i London er en af de største i Verden, men ligger indbygget, kun maadelig til Syne, som et træffende Billede af den engelske Stats=Kirke, nær ved at overses mellem alle Sekterne, som omringe den.

†Prag er Bømens gamle Hoved=Stad, hvor Prøjserne i Syvaars=Krigen vandt en glimrende, men i øvrigt ubetydelig, Sejer over Østerrigerne.

†Pragmatisk Sanction kaldtes Kejser Karl den sjettes Testament, hvorved han vilde sikre sin Datter Marie Theresse alle sine Arve=

1) Saalebes 1ste Udg. Anden har: „Poesi er et græst Ord, som betyder Dan=ne lse og Skjalde=Kunst.“

2) Saalebes 2den Udg. Første har: „Pompeji var fordm en berømt Stad i Neapel, men under Kejser Titus blev den, tillige med flere Byer, begravet i Afte, der ligesom nedregnede over den, og er først opdaget derunder i Midten af det attende Aarhundrede, som en Stad i de dødes Rige, hvor alting slaar, som det før 1700 Aar siden blev forladt.“

Land, og blandt mange andre Fyrster havde Friedrich den enestes Fader højtidelig lovet at fremme denne Arve-Gang, men Friedrich fandt, han var sig selv nærmest, og tog Schlesien.

Protestanter er historisk (oprindelig) dem, der med Luther i Kristi Navn forsagede (protesterede imod) hans selvgjorte romerste Statholder; men nu betyder det som oftest Folk, der i deres eget korte Begrebs Navn protestere mod Vorherre og mod alt, hvad der falder dem ubegribeligt.¹⁾

* **Punisk** eller sønilist kaldte Romerne, som et Skjældsord, alt karta-ginenisk.

* **Pyramiderne** er Trekanter med Spidsen i Bejret, og blandt dem er de ægyptiske især berømte. Af dem, der endnu staa ved Gize, ej langt fra Kairo, er den højeste 300 Alen over Jorden.

† **Racine** (Jean) var en af Frankerigs berømteste Skuespil-Digtere under Ludvig den fjortende.

Rafaël, født i Urbino (i Kirke=Staten) samme Aar som Luther i Gisleben (1483), har Ord for at være den største Maler i hele Verden, og det er fornemmelig i det vatikanske Palads (i Rom), man ser hans beundrede Mester=Stykker. Han døde (37 Aar gammel) under Afkildringen af Kristi Forklarelse paa Bjergene.²⁾

* **Ragna-Roke** var i Norden Navnet paa Døds=Rampen ved Verdens Ende, der skulde blive baade Afers og Satters Undergang, men dog føre til en Nyaars=Lid, da Valder stod op fra de døde, Jorden gjenfødtes, og Glæden i det guldtakte Gimle skulde være evindelig. Ragnaroke spejler sig derfor i hver Dødskamp, som fører til Gjenfødsel af Menneke=Livet i Aandens Kraft, og ret kjendelig i de tre sidste Aarhundreders 1500—1800.

* **Rajmund**, Greve af Provence, var en af Hovdingerne paa det store Korstog, Stamfader til Greverne af Tripolis i Syrien.

Randel (Thomas) var en Søster=Søn ad Robert Brus og en af hans bedste Hjalpere i Slaget ved Bannockburn og siden. En af hans Hæste=Gjerninger var Indtagelsen af Edinborg.³⁾

¹⁾ Saalebes 2den Udg. Første har: „Protestanter bethder nu, i mange Bøger, Folk, der i Tros=Sager vrage alt, hvad der ikke er efter deres Hoved; men historisk er det Navnet paa Kristne, som kun vrage den Guldmagt, Paven i Rom har givet sig selv, som Kristi Statholder, med alt, hvad deraf flyder; saa ogsaa herom have de, der strek paa Oplysning, aabenbar stræbt at forblinde Sjæle og forvirre Begreber.“

²⁾ Saalebes 1ste Udg. Anden har: „Rafaël, født i Urbino, samme Aar som Luther (1483), har Ord for at være Verdens største Maler, og det er især paa Bæggene i Vatikanet, man beundrer hans Pensel.“

³⁾ Saalebes 1ste Udg. Anden har: „Randel (Thomas) var en Søstersøn ad Robert Brus, og hans anden Haand.“

***Recensenter** var et eget Samlag eller Broderkab af smaa Bogorme, især tyske, som i det attende Aarhundrede oplastede sig til Vejere, Maalere og Bragere i Løse=Verdenen, og kunde, i Regelen, selv slet intet gjøre, men dog, efter deres egen Paastand, just derfor mest upartist bedømme alt, hvad andre gjorde; men deres lige saa latterlige som ærgerlige Regimente varede naturligvis kun saa længe, man i Grunden ingen Ting gjorde, men strev og snakkede om alt hen i Vejret, altsaa mellem Syvaars=Krigen og den franske Ombæltning (1763—92).

***Regents-Park** er en Dyrehave i Vestenden af London, hvor dog Faar og Svin er de synligste Dyr.

***Rejkholt**, Snorre Sturlesøns lille islandske Herregaard i Borgarfjords Syssel.

***Rejkjavig**, Islands første Gaardsplads, og nu dets tarvelige Hovedstad.

† **Richelsen** (Kardinal) er navnkundig, som en af de verdensfjæsteste, men ogsaa en af de hjærteløseste Stats-Mænd i det ny Europa. Han regerede Frankrig under Ludvig den trettende i det syttende Aarhundrede.

***Ridder-Tiden** blomstrede et Par Aarhundreder, omtrent 1050—1250.

***Rim-Krønninger** begyndte Normannen (Robert Bace) allerede med i det tolvte Aarhundrede, men deres egentlige Tid er Middelalderens Slutning 1250—1450, og den danske Rimkrønne er en lille mageløs Bog af mangfoldige Penne fra det Tidsrum.

***Rim-Thuser** eller **Groft-Kæmper** var uhyre, besjælede Gestaller.

***Robert-Havnet** blev især berømt ved Neapels Erobrer og Hildebrands højre Haand (Robert Bittfer), og ved de to Roberter (fra Normandiet og Islandern) paa det store Korstog.

Robespierre var en af de mangeomme-Profuratorer, som ved den franske Revolution kom til at føre det store Ord, og han regerede Frankrig mindstkrænk et Aar, som med rette kaldes Rødsels-Tiden; thi saa mistænkelig, iskold, grum og blodtørstig en Tyrant findes kanske næppe nok blandt de romerske Kejsere.¹⁾

† **Rolf**. Af dette Navn er især to berømte: den danske Kong Rolf i Oldtiden og Normandiets Erobrer i Middelalderen.

***Rom** skal være grundet omtrent ved Olympiadernes Begyndelse (750 f. Kr.), men blev først Grækerne bekendt 400 Aar senere, og banede sig først kjendelig Vej til Verdens-Tronen under de puniske Krige, men herskede saa alene, som Hovedstad i de dødes Rige, hele

¹⁾ Saaledes i se Udg. Anden har: „Robespierre var enomme-Profurator fra Artois, som i Rødsels-Tiden under den franske Ombæltning (1793—94) førte det store Ord eller rettere den store Dyr.“

500 Aar, nemlig 150 før og 350 efter Kristi Fødsel. Siden har det i sig selv været en magtesløs Røver-Kule; men sit Kejserinde-Navn har det dog hidtil beholdt, først ved Pavedømmets og saa ved Latin-Skolens og de saakaldte skjønnede Kunstners Hjælp.

Ronceval er en Dal mellem Pyrenæerne, hvor der stod et blodigt, med Kæmpeviserne usorglemmeligt, Slag mellem Morerne (de spanske Araber) og Karl den store.¹⁾

+ Rosbach er en Landsby ved Raumburg, hvor Prøjsserne i Syvaars-Krigen vandt en glimrende Sejer over Franskmændene.

+ Rosengaarden (Roman de la Rose) er et Eksploaterings-Digt, begyndt af Viljam fra Corris i det trettende Aarhundrede; og skjønt det ikke er for rart, blev det dog bearbejdet af Chaucer paa Engelsk, og er som en Moder til mange berømte Digte.

* Roskilde er berømt fra Middelalderen af sit kongelige Palads, og siden af sin Domkirke, hvor næsten alle de oldenborgske Konger, fra Kristian den første til Frederik den sjette, hvile hos Svend Estridsen og Dronning Margrete. Herefter, vil vi haabe, Roskilde vinder ny Berømmelse som Sædet for det sællandske Folkeraad.

+ Rubens fra Antwerpen blomstrede fra Begyndelsen af det syttende Aarhundrede, og er den berømteste af de flamske eller belgiske Malere.

Rudeborg er det nordiske Navn paa Normandiets Hovedstad Rouen.²⁾

* Runemo i Bleking har sagtens sit Navn af et stort Tingsted, men er nu mærkværdigt for sin Rune-Skrift paa Klippen om Harald Hildetand.

* Runer var det gamle Nordens bogstavelige Tegn, som brugtes mest til Trolddom; og i Kæmpeviserne betyder derfor „Rune-Kunst“, hvori Dværge spille Mester, baade Skrive-Kunst og Hæxeri.

+ Røde Huer var, under den franske Revolution, Kjendemærket paa de første Tigre, som ellers kaldtes Jakobinere.

Sachs (Hans) var Luthers samtidige, Skomager i Nyruberg, men som Mestersanger berømt over hele Tyskland.

* Saga var i det hedenske Norden Fortællingens Dase og Odins Beninde, og blev siden Navnet paa de islandske Historie-Bøger, fordi de var opfrevne Sagn eller Sæger.

* Salamis, hvor de gamle Grækere slog Perser-Hæaden, hedder nu Koluri.

1) Saaledes 2den Udg. Første har: „Ronceval er en Dal mellem Pyrenæerne, hvor der skal have staaet et blodigt Slag mellem Araberne og Karl den store.“

2) Saaledes 1ste Udg. Anden har: „Rudeborg kaldte Islænderne Rouen.“

† **Salerno**, en Søstad i Neapel, hvor Læge-Kunsten (fra det tolvte Aarhundrede) havde sin første berømte Højskole i det nye Evropa.

* **Samniterne** boede i det nuværende Benevent.

Samorin kaldtes Kejseren i Kalikut paa Malebar-Kysten, som vel fik sin Højsæt af Portugiserne i det sextende Aarhundrede, men hivede dog, til Syder Alh i det attende gav ham Naadestødet.¹⁾

* **Sandhed** er, hvad de saakaldte Bismænd altid skulde begynde med, da alt andet er Løgn og Tant; men i vore Dage vil de have opdaget, at der i Grunden ingen Sandhed er til, og udgive desnagtet denne Paastand for en evig Sandhed, der aldrig kan blive til Løgn, men give derved Sandheden den bedste Lejlighed til at bevise sin Tilværelse ved at slaa dem paa Munden, saa den gaar i Baglaas.

† **Saragossa**, Hovedstaden i Aragonien, er især bleven berømt ved at forsvare sig mod Franskmændene (1808—9), som Rumantia mod Romerne. Den aragoniske Adelsmand Palafox var Hovding i Staden, og Hus for Hus maatte den indtages.

Saxen blev først berømt af sin Trediveaars-Krig med Karl den store, siden af sine Kejsere (især Otto den store) i det tiende Aarhundrede, og sidst af den Lutherske Reformation i det sextende.²⁾

* **Saxo**, Danmarks store Historie-Skriver til det trettende Aarhundrede, under Valdemar Sejer, var en Sællandsfar, og kaldtes Grammatiker for sin Stivhed i Latinen, men kaldtes ogsaa Poeten, og det med rette; thi vel maatte han meget hellere indført de gamle danske Vers paa Modersmaalet, end latiniseret dem; men at han brød sig om dem og alle de gamle Folkesagn, som alle de andre Latiner kimsede ad, det beviser hans dybe poetiske Sans, som er et stort Vidunder.

* **Sens**, den græske Gude-Konge, er et Spejl for Grækernes ungdommelige Livs-Kraft og Livs-Lyst, hvoraf han ogsaa har sit Navn.

Shakspear, fra Dronning Elisabeths Dage (han døde 1616), var ikke blot Engellands berømteste, men er det ny Evropas største Skjald, den sjariske Ddin paa anden Omgang, Stamsfader til det boglige Skjaldskab baade i Tyskland og Norden.³⁾

¹⁾ Saaleeds 2den Udg. Første har: „Samorin var Hjerste-Titelen i Kalikut, da Portugiserne kom did, og vedblev at være det, indtil Tippu Saibs Fader (Syder Alh) omstyrkede den gamle Trone og grundede Riget Mysore.“

²⁾ Saaleeds 2den Udg. Første har: „Saxen har i Tidens Løb været Navnet paa forskellige Landstæder i Nord-Tyskland, og skjønt det forrige berømte Rurfyrstendom Saxen nu (fra Napoleons Tid) bærer Navn af et Kongerige, er det dog langt mindre end før, da Prøjerne efter Napoleons Fald bemægtigede sig Wittenberg (hvor Luther opstod) og snart det halve Land.“

³⁾ Saaleeds 2den Udg. Første har: „Shakspear, den berømteste af alle engelske Digtere, og sagtens den største af alle det nye Evropas, var fra den lille By

- * **Sigurd Forsalfarer** er den kongelig norste Kors=Ridder, som hjalp Kong Baldevin i Jerusalem at indtage Saide (Sidon) 1110, men gif siden fra Forstanden, og blev den sidste berømte Drot af Yngling=Wetten.
- * **Sion** er Jerusalems=Bjerg, der, hos de ebraiske Profeters Ryn=dinger, nødvendig vækker Tanken om alle deres Syner; og derved voxer Sion virkelig, for vore Dine, alle Verdens andre Bjerge over Hovedet.
- * **Sirener** var hos Grækerne et Slags Havfruer, hvis Sang fortryllede de søfarende og drog dem til Afgrunden, naar de ikke i Tide stoppede deres Dren; og det gjælder om al henrivende Musik, som der ikke er Aand og Hjærte i.
- * **Skjaldskab** er det nordiske Ord for Poesi; og skjønt den ikke var stort andet end Skrald hos de islandske Skjalde, er det dog anderledes med de oldnordiske og nydanske, som gjør eet, og har virkelig en historisk Anstuelse og et tilsvarende Billed=Sprog (det eddiske) for dem selv.
- * **Skin** eller Udseende af noget stort, sandt eller skjønt, som fattes, er den franske Glans og Dplysning, der havde sin glimrende Tid i det attende Aarhundrede, da den saa næsten indtog hele Europa; og endnu arbejdes der alle Vegne saa ivrig paa at fremtrylle eller vedligeholde Skiinnet, at Aanden endnu for det meste befinder sig, som Odhøsefs i Skygge=Riget.
- * **Skiringshald**, en norst Havn, med et stort hedenst Offersted, maa have ligget i Nærheden af Tønsberg.
- Skjold**, efter hvem de danske Konger kaldes Skjoldunger, var, efter islandske Sagn, en Søn af Odin, men efter Bjovulfs Drape et Børn af ubekjendt Byrd, som enlig kom drivende paa et Skib med store Kostbarheder til Danmark, hvor Folket den Gang var høvdingløst, og opfostre sig en Konge i ham; men maatte, efter hans Befaling, udstyre hans Pig, som de havde fundet ham, og lade Skibet dermed gaa for Bind og Bove.¹⁾
- * **Skole** er taget af Græsk, hvor Ordet betyder baade Flid og Lediggang, men især det sidste, og passer da kun alt for godt paa

Stratford i Mercia (Warwick Shire) og blomstrede paa Overgangen mellem det fjerde og fiftende Aarhundrede, under Dronning Elisabet. Uden for England er hans mageløse Skuespil imidlertid først bleve bekjendte og berømte efter Midthen af det attende Aarhundrede, og først taalelig oversatte (paa Tysk og Dansk) i det nittende."

²⁾ Saaledes 1ste Udg. Anden har: „Skjold, de danske Skjoldungers berømte Stamfader, var, efter Islænderne, Odins Søn, og kom, efter Bjovulfs=Drapen, ogsaa i sin spæde Alder som himmelfalden til Danmark."

vor „Skele-Gang“ hidindtil, hvorved vi med Glid afrettedes, til ingen Ting at gjøre. Da Skele-Gang imidlertid baade kan være noget ganske andet, og er i Nyaaarstiden Menneſte-Livet aldeles nødvendig, ſaa var det immer godt, vi kom i Bane med den, naar den nu kun ſnart maa blive en virkelig Fremgang til Lys over Livet, og derved til Glid med alt, hvad der lønner Umagen at beſitte ſig paa. Prøven i det attende Aarhundrede miſlykkes vel, men kun fordi man regnede ſaa hyerlig ſlet, ſom om det var ens, hvad en Muld=varp og hvad et Menneſke ſkal have for ſin Umage.

Skueſpil, ſom kunſtig Eſterligning, ſaa vel af Livets Naraagtigheder, ſom af dets ſtore Optrin, havde vel Grækerne ogſaa, men det var kun til Højtider, og Poeterne var da ſelv Hoved=Perſonerne. I Rom brugte man derimod Tralle til Skuepillere, og opførte Stykker derefter; og den franſke Skue=Plads, ſom er bleven vort Monſter, var en Eſterligning af den romerſke, og i det attende Aarhundrede blev Skueſpil, ſom blot Tidſfordriv, en af Livets forſte Nødvendigheder i den ſaakaldte dannede Verden. Nu synes man endelig mæt af dem, ſom af Skin i det hele, ſaa fremfor alt i Norden turde vel Skueſpillet atter blive et langt ſjældnere, men ogſaa langt menneſkeligere Morſkab i den græſke Stil.¹⁾

* **Snorre Sturleſon**, den berømte Samler af de norſke Konge=Sæger og de eddiſke Myther, var en iſlandſk Herremand, ſom blev myrdet 1241, ſamme Aar ſom Baldemar Sejer døde, ſaa Midten af det trettende Aarhundrede er i alle Maader Grænsen for Middelalderens nordiſke Storværk.

* **Sor** ſtylde den ſtore Biſkop Agel og hans Slægt ſin Opkomſt, thi de ſtiftede der et berømt Kloſter, i hvis Kirke de endnu hvile ſig hos Baldemar Atterdag, og fra hvis Kamre den danſke Rim=Kronniker kom for Lyſet. Kloſter=Godſet ſkænkede Kriſtian den fjerde til en adelig Højſkole eller et ridderligt Akademi ſammenſteds, og da det forſaldt, ſkænkede Ludvig Holberg ſit Baroni til dets Opkomſt; ſaa alle Zulemærker maatte ſlaa ſejl, om der ikke til ſidſt blev en danſk Højſkole i Sor til et levende Minde=mærke om alle Markens Vøllinger.

¹⁾ Saaleſes 2den Udg. Forſte har: „Skue=Spil kalde vi enhver kunſtig Afbildning af Menneſte-Livet i Handling og Samtale, og en ſaadan Afbildning (ret eller vrang) kan naturligviis være lige ſaa forſkjellig ſom Menneſte-Livet er; men maa dog kunne indbefattes under en af tre Hoved=Arter: ſom en Afbildning enten af Hverdags-Livet, af ſtore Begivenheder, eller af Naraagtigheder. I at fremſtille det naraagte har vi ſelv haft en Meſter, nemlig Holberg, og i at fremſtille det ſtore leder ſhaſſpear om ſin Mage; men i at ſtilbre Optrin af det huſlige Liv i en honnet borgerlig Familie avlede iſær det attende Aarhundrede ſaa mange Medbejlere alle Vegne, at det er ſikreſt, ingen at give Priſen.“

† **Spenser** (Edmund), den anden engelske Hoved=Skjalb i Dronning Elisabeths Dage, døde med det fjerdtende Aarhundrede, glemtes snart i England selv, og blev udenlands hidtil ej synderlig bekendt. Hans Hoved=Værk kaldes *Fe=Dronningen*, og Indholdet er, hvorledes Felte af alle Skiffelser, med Kong Arthur i Midten, kæmpe ridderlig for Vren og for Dronningens Yndest, saa Dronning Elisabeths storladne og daadfulde Regerings=Tid forblommet spejler sig deri.

* **Stambul**, Konstantinopels tyrkiske Navn.

* **Stiklestad** i Værdalen er Stedet, hvor Hellig=Olav faldt (1030) for de thrøndske Bønder.

* **Stile** kalder man i Latin=Skolen Prøve=Klubene til Sammenslikning af latinste Ord og Talemaader, efter Grammatik og Lexikon, en Skrivemaade, der er dræbende for de unge og latterlig hos de gamle. Stilemageriet har ellers hjemme i Byzants, hvor Prinsesse Anna Komnen berømmer sin Fader, den fra det store Korsstog bekendte Kejser Alex (Nysialax) for at have indført det, men følger med rette til: det er Snurrepiberi.

† **Stor=Mogul** var længe navnkundig i Europa, som Indiens Kejser og Dragen over umaadelige Skatte. Det var paa samme Tid som Portugiserne fandt Ost=Indien, at Babur, en mogulist Fyrste, trængte ind fra Norden og grundede et Rige, som i det fjerdtende og fiftende Aarhundrede udbredte sig over den største Del af Hindostan, men sank i det attende saa dybt, at den sidste Stor=Mogul (Mum) blev en engelsk Sætte=Ronge og døde som en Almisse=Lem.

Stuart. Det var en Walter Stuart, som blev gift med Robert Brusses Datter, og hans Søn Robert besteg den skotske Trone 1370. En af hans Etmand (Jakob den sjette) blev, efter Dronning Elisabeths Død, under Navn af Jakob den første, tillige Ronge i England; men Jakobs Søn (Karl den første) blev halslugget, og hans Sønne=Søn (Jakob den anden) udjaget. Saaledes mistede Stuarterne begge Troner (1689), og kun forgjæves prøvede saa vel den uddrevnes Søn som Sønne=Sønnen Karl Edvard, med hvem Stammen uddøde, at vinde dem tilbage.¹⁾

* **Styx** var, efter de græske Myther, en af Helvedes Floder, med kulsort, iskoldt og forgiftigt Vand, hvorved Guderne svor deres dyreste Ed; og naar man veed, hvad Rolle „Blækket“ har spillet og spiller endnu i Mændens Verden, da forlanger man ingen anden Forklaring.

* **Svane=Vangen** er et af Danmarks Navne i de islandske Vers, og, især med Hensyn paa Svane=Sangen, træffende.

¹⁾ Saaledes 1ste Udg. Anden har: „Stuarterne fik med en Robert den skotske Trone (1370), og den engelske og 1ste med Jakob den første (1603), men mistede dem alle tre med Jakob den anden (1689).“

Sverrig har ikke selv bevaret Sagn om sin Oldtid, saa dets egen Krønike begynder først med Erik Læspe, i det trettende Aarhundrede; men efter norske og danske Sagn skal der i Oldtiden være kommet en Ryske=Frister did, som udgav sig for den forgubede Odin, og af hvis Følge Yngve=Frej blev Stamfader til en lang Række af Drotter i Upsal, saa vel som til Harald Haarfager. Oluf Skjold=konning (i det ellefte Aarhundrede) regnede sig endnu i Slægt med Guderne, men hans Affom uddøde snart, og siden var Kronen i tre Hundrede Aar et rødmusset Twistsens Egle. I Slutningen af det fjortende Aarhundrede blev de tre nordiske Riger forenede under den danske Konge=Datter Dronning Margrete, men Enighed blev der aldrig enten med Sverrig eller deri. I Begyndelsen af det sextende Aarhundrede fik Sverrig en indfødt Kongestamme i Vasa=Slægten, som uddøde med Gustav Adolf, og efter to andre Konge=Slægter er nu en tredje begyndt med en af Napoleons Hædinger.¹⁾

* Svolder kalde Islanderne Stedet, hvor Olaf Tryggvesen faldt.

* Sværmeri er laant af de unge Biers vilde Lustsving i Skarvommer, og bruges derfor kun passende om noget lignende hos den vilste, livfulde Ungdom; men Istappene kalde naturligvis selv Tagdryppet, og Kvæget selv Svalens Flagen Sværmeri, og efter det attende Aar= hundredes Talebrug betyder det al Livlighed i Anden.

* Syene er Egyptens Syd=Grænse.

Syvaars=Krigen (1756—63) var virkelig den største Bedrift, man i sin Tid havde levende Forestilling om; thi alt større af det Slags ansaae man for Fabel og Eventyr, til Napoleon kom.²⁾

* Sjumure=Borgen var den medicke Hovedstad, Ekbatana, med syv Mur=Kranse i Trip=Træp, hver af sin Farve.

* Sælland kan betyde det lykkelige Land, og har sagtens givet Fønikerne Anledning til Sagnet om de „lyksalige Der“, hvor Heltenes Sjæle efter Døden levede.

* Sæmund Sigfusson paa Odde i Rangaaballe=Syssel holdes for at have samlet de gamle Mythe=Kvad, som vi derfor kalde Sæmunds Edda. Han døde 1133.

* Søhaner er det danske Udtryk for Vikinger.

1) Saalebes 1ste Udg. Anden har: „Sverrig blev tidlig bekendt ved Goterne og Odins=Templet i Upsala, men fik sin første Historie=Skriver, ingen Ting mod Særo og Snorre, i Kalmar=Foreningens Dage, og sine Helte i Gustav Adolf og Karl den tolvte.“

2) Saalebes 2den Udg. Første har: „Syvaars=Krigen (1756—63) agtedes (indtil den franske Revolution) for den største europæiske Begivenhed i det attende Aarhundrede, da man i alle Maader tog smaat for stort.“

- * **Tacitus** er en af de berømteste romerske Historie=Skribere, som i sin „Germania“ har givet os de ældste Efterretninger om Thykland.
- * **Tankred**, en Norman, Boemunds Frænde og tro Ledsager paa det store Korstog, agtedes i Middelalderen for Ridder=Spejlet.
- + **Tasso** (fra Bergamo i det venetianske) døde med det færtende Aar= hundrede og var den sidste italienske Digter, som blev almindelig berømt. Hans Hovedværk kaldes: „Det befriede Jerusalem“, men er dog egentlig kun en æventyrlig Drøm om Heltene paa det første Korstog.
- * **Tangeton** var det gamle Navn paa Bjergkjæden vesten for Sparta, som nu kaldes Pentadaktylon eller Femfingerling.
- * **Thebe**, den gamle sydligste Hovedstad i Egypten, er som Konge= sæde ældre end baade Grækers og Ebræers Historie, men i Græker=Sangen berømt af sine hundrede Porte, og nu af de uhyre Støtter og andre Stenlevninger ved Luxor.
- * **Themsen** er med rette berømt af sit blaa og blanke Udseende, men langt mere af sin Maftefkov, som Verdens=Handelens snævrreste Farvand.
- * **Thor**, Odins Søn og højre Haand med Torden=Hammeren Mjølner, Mesteren snart for al Bedrift til Ragnarok, hvor han sejrende falder i Trefampen med Midgaards=Ormen. Da nu Kampen med de for= styrende Kræfter, men først og sidst med Falskheden, er Broder= Parten af Sandheds timelige Dagværk, ligger der en verdens= historisk Sandhed til Grund for Thors=Mythen, som har poetisk formæles med den græske Pallas=Mythe, der har Søster=Lodden af samme Dagværk, thi det er de ædle og gavnlige Kræfters moderlige Udvikling.
- * **Thors=Dag** er baade hos os og Engelskmanden Thors ugentlige Mærkedag.
- * **Thyra** Danebod, en engelsk Prinsesse fra det tiende Aarhundrede, er, som Mesterinde for Danevirke og Fostermoder for Kristen= dommen i Danmark, bleven vort staaende Dronning=Spejl.
- * **Thule** bruges af Grækerne ubestemt om vort Norden, men alt i Middelalderen henfortes Navnet til Island.
- * **Tids=Regningen** er ikke, som man har indbildt sig, Historiens Lys eller Dje, men er kun Traaden i dens Labyrint; saa ved at stramme den helt igjennem baade paa langs og paa tværs, forvirrer man alt, og ved at ville løse alle dens Knuder, spilder man kun Tiden og kommer ingen Vej. Ebræernes og de kristnes Tids= Regning strækker sig nemlig, sammenfnyttet med Grækerne, gjen= nem hele Tiden; den skal man derfor i Verdens=Historien ubelukkende

følge og ej bryde sig om det smaalige, der paa det store ej gjør mindste Forskjel; thi det er Begivenhedernes Følge og indbyrdes Forhold, og slet ikke Mars=Tallet, det gjælder om.

* **Tiger=Spand** tillagde de gamle Bakchos, paa hans Triumf over Indien.

† **Tillys** Grusomhed naade sin højeste Spidse ved Magdeburgs Odelæggelse, som han forvandlede til en blodig Afte=Fob; thi strax derpaa fulgte hans Nederlag ved Leipzic og hans Banesaar ved Lech.

* **Tirs=Dag** er **Tyrs Dag**; men **Tir** og **Tre** er igjen eet og det samme.

Tot tilskrev **Egypterne** Skrive=Kunsten og alle andre Opfindelser, saa de mente vel dermed deres egen gode Fornuft og Forstand.¹⁾

* **Tragten** (the tunnel) under **Themsen**, til baade at ride og kjøre igjennem, er det ottende Underværk, større end de syv.

Trediveaars-Krigen (1618—48) var aabenbar mentet paa at tilintetgjøre baade Kirkens og Skolens Frihed, og det tegnede til at skulde lykkes; saa **Gustav Adolf** fortjener et stort Mindesmærke i Verdens=Historien.²⁾

Tyskland var fra **Aarheds Tid** delt mellem mange Stammer, som sælles Sprog og Fære kun sjælden mer end loselig forbandt; og da **Nord=Tyskland** i det sextende Aarhundrede rev sig løs fra **Paven**, medens **Syd=Tyskland** (med Undtagelse af **Schwaben**) blev hængende ved ham, baade røbedes og næredes derved en naturlig Uenighed, der næppe kan ophøre. Pigesom det kun var **Franker**, **Schwaber** og **Saxer**, der aandelig udmærkede sig i **Middealderen**, saaledes er det ogsaa kun i det protestantiske Tyskland, den ny=tyiske Litteratur har hjemme, som Tykkerne selv statte meget for højt, men **Engellanderne** og **Franskmændene** (som hartad slet intet kjende til den) ogsaa meget for lavt. Naar man undtager **Jærn=Fliden** (som de selv kalde den), udmærke Tykkerne sig kun aandelig ved deres store Lyst og Anlæg til **Grubleri** (Spekulation), helst paa fri Haand, hvorved det lettelig handes, baade at **Bagerne** blive for mange og for tykke, og at **Grublerierne** blive noget luftige. Det er da ogsaa slet, og vi danste, der i de sidste tre Hundrede Aar gjerne vilde læst alle tykke Bøger, naar det havde været muligt, veed bedst, i hvilket **Blofsbjærg** af **Tryk=Papir** de klare Enkeltheder og skarpsindige Bemærkninger

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Tot var en fabelagtig Person, som de gamle Egypter tilskrev alle Opdagelser, og betød del i Præsterens Sprog kun deres egen gode Fornuft og Forstand“.

²⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: **Trediveaars-Krigen** (1618—48) var aabenbar mentet paa at gjøre Rejseren enevældig i Tyskland og det østerrigste Hus i Europa, og er desuden derved mærkelig, at det var den sidste store Krig (indtil Revolutionen), hvori Folkene, og ej blot Fyrsterne, tog hjærtelig Del.“

ligge begravne. Men ligesom Engellanderne selv maa bekjende, at det var Morten Luther og hans tykke Stalbrødre, som i det sextende Aarhundrede valte en høist nødvendig Opmærksomhed og stærkede Eftertanken, saaledes skal vel Efterlægten sande, at det var Gøtthe, Schiller og Jean Paul, som et Slags Lære-Digtere, og Kant, Fichte og Schelling, som Tanke-Lærere, der ved Overgangen til det nittende Aarhundrede valte Opmærksomhed paa det attendes Flovhed og stærkede Eftertanken til at statte Fortidens Herlighed, uden at ville opmane dens magtesløse Skygger. Uden Thyernes Hjælp vilde vi næppe opdage (hvad der vel selv i Engelland er en Hemmelighed), at det ikke er Frankerigs, men Engellands gylbne Tid, vi skal stræbe at fortsætte og forklare, medens det vilde være purt Galenskab for ethvert andet Folk at efterligne Thyerne, hvis Skarpsindighed ej lader sig eftergjøre, og hvis Selvflofskab og Vidtløftighed uden den blive tomme og utaalelige.¹⁾

- * **Udgaards-Løke** var, efter Edda, en Trolld ved Verdens Ende, saa stærk i Sjæle-Forblindelse, at selv Thor kunde ikke faa Nam til ham, men spilde kun sin Styrke og fik Latter for det, som Engelfsmanden i Kina.
- * **Udødelighed** i strengeste Forstand, bemærkede Grækerne meget rigtig, har Guderne sig selv forbeholden, saa vi maa virkelig blive som de, for at dele den, og komme dog slemt affied, naar vi vil kappes med dem; men vore hedenske Fædre sandt, at Folk kunde nøjes med Udødelighed paa anden Haand og i ringere Grad, som Guderne undte alle ædle Kamper den, naar de derfor heltetmodig satte Livet til i denne Verden.
- * **Ungdommen** i Menneske-Slægtens Levnedsløb er Oldtiden.
- * **Urban** den anden hed den franske Pave, som opflammede Ridderne til det store Korstog.
- * **Urda-Søen** og **Urda-Rilden** har Navn efter Urda, den ældste Rørne, hos hvem Forsyn og Spaadom sammensmelte.

¹⁾ Saaledes iste Udg. Anden har i Steden kun følgende: „Thyskland har, lige fra Middelalderens Begyndelse, været Europas store Krigs-Skueplads, og Sejrene der: baade over Roms Legioner, de østlige Barbarer, den papistiske Surdej og det franske Uboesen, er uforglemmeligt Stordægt i Menneske-Aandens Tjeneste; men enhver Efterligning af Thyskhed er en lige saa slavisht som latterlig Efterabelfe, saa det er Thyernes store Fejl, at de vil efterlignes af alle Folk og især af os slakels danske, som derfor, meget imod vor Vilje og i Grunden over Evne, baade aandelig og legemlig, maa slaaes med dem alle Dage indtil Verdens Ende.“

* **Vaaren** henføres hos os sædvanlig til Ungdommen, men de fire Aarstider: Vaar, Sommer, Høst og Vinter, svare dog aabenbar til Menneskelivets Barndom, Ungdom, Manddom og Alderdom.

+ **Vace**, fra Guernsey, skrev ved Midten af det tolvte Aarhundrede vel de to første Rim=Kronniker, den ene om Rolf og hans Afkom, den anden om de gamle britiske Konger, som i det trettende og fjortende Aarhundrede dels blev oversatte og dels efterlignede paa Engelsk. Mærkværdigt er det ellers, at blandt alle bekendte Rim=Kronniker blev den danske først prentet (alt i det femtende Aarhundrede), medens af Vaces den normanniske først nylig, og den britiske endnu ikke, er udgivet.

* **Val** betyder de faldne i Slag, deraf Val=Plads; og deraf Nordens berømte Val=Hal, hvor de faldne Kæmper vel bestandig droges med Døden, men vandt dog altid Sejer. Grunden til Valhal er for Resten det „levende Minde“ fra Slægt til Slægt, som ædle Kæmper i Norden altid kan gjøre sikker Regning paa; thi derved oplives Forestillingen om Skygge=Riget og det priselige Eftermæle.

+ **Valens Kæjserinder** 3: Valkyrjerne, eller de usynlige Skjoldmoer, som (efter de oldnordiske Drømme) mærkede i Slaget, hvem der skulde falde.

Wallas (Wallace), en Almues=Mand fra Clydesdal i Skotland, rejste sig i Slutningen af det trettende Aarhundrede mod den engelske Kong Edvard Langben, og jog virkelig Engelsen fra Døren; men de kom igjen, Wallas tabte Slaget ved Falkirk (1298), og blev siden forraadt, sejpint og firklovet.¹⁾

Wallenstein var en Bømer af hussitisk Byrd, som Kæjseren, efter Tillys Fald, maatte fire for, men, efter Gustav Adolfs Fald, staffede af Bejen ved Snigmord.²⁾

* **Vaner** kaldtes i Norden det milde Gude=Sæt, med Frej og Freja i Spidsen, som fra Arilds Tid var venlig og vel forliget med de høje Aser; og dette uoploselige Benskab mellem „Hoved og Hjærte“ er det ejendommelige ved Nordens Gude=skab og naturlige Dannelse.

¹⁾ Saalebes 2den Udg. Forste har: „Wallas (William), fra Clydesdal i Syd=Skotland, rejste sig i Slutningen af det trettende Aarhundrede, som en Bøvehals, mod Edvard Langben, vandt et Slag ved Stirling og rensede Landet for Engelsen; men Slaget ved Falkirk mod Edvard selv tabte han, sank saa i Afmagt, blev tagen ved Forræderi og paa det grumme pint ihjel.“

²⁾ Saalebes 2den Udg. Forste har: „Wallenstein, som Kæjseren en Gang havde givet Afsted, og maatte, efter Tillys Fald, hdmgye sig for, blev, efter Gustav Adolfs Fald, i Wien betragtet som den værste Fjende og staffedes af Bejen ved Snig=Mord, som i det syttende Aarhundrede var straffelig i Mode. Den svæbiske Digter Schiller har i vore Dage oplivet Wallensteins Ihukommelse ved et Skuespil, som bærer hans Navn.“

† **Varna** er en Søstad ved det sorte Hav, hvor Tyrkerne i det femtende Aarhundrede (1444) vandt en glimrende Sejer over mennsboerne Kristne, og siden har denne Stad ej været i andre Hænder, før Russerne nylig kjøbte den som en Stenhob i dyre Domme.

* **Varns** hed den Romer-Høvding, som, under Kejser Augustus, fandt sin Grav i Thykland, til et godt Varsel for Fremtiden.

* **Vatikanet** er det berømte Pave-Slot med Myriaden af Kamre, Kunstens Mesterværker og den mageløse Bogsamling. Det bærer Navn af Højen, det staar paa, og er forbundet med Fæstningen Engelsborg, hvad i det hele er Tilfældet med den romerske Kirke.

* **Wellington** (Arthur) red, ogsaa bogstavelig, paa „Kjøbenhavn“ til Waterloo.

Venedig, bygget paa Holme i det adriatiske Hav, man siger, alt i det femte Aarhundrede, er fra det tiende kjendelig paa sin Handel med Konstantinopel, og var, i det fjortende og femtende, efter Pisas Undergang og Genuas Fornedrelse, Dronning paa Havet, fik vel, i Begyndelsen af det sjetende Aarhundrede, ved det cambraiske Forbund og Tabet af den ostindiske Handel, et usorvindeligt Stød, men herskede dog lige til Napoleons Tid paa det adriatiske Hav og dets Kyster. Nu staar Venedig under Østerrig, men er dog en Frihavn.¹⁾

* **Videslet** var det ældste Navn paa Sælland og Smaa-Derne tilsammen.

* **Vikinger** er Nordens Navn paa Rapere, der, som man veed, sædvanlig er rene Sørovere, men kan dog ogsaa være æble Helte, som Vikingen Tordenfjeld.

† **Villani** (Johannes) fra Florens, fattede ved det første Jubel-Mar i Rom (1300), under Brimmelen af fremmede fra alle Lande, en brændende Lust til at beskrive det forbigangne og nærværende, og gjorde det (som Kjendere forsikre, mesterlig) i en Verdens-Krønike, som endnu er til og gaar til hans Døds-Mar, da Pesten bortrev ham (1348).

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Venedig selv er bygget paa Holme i det adriatiske Hav, vel alt i det femte Aarhundrede, men blev dog først mægtig og berømt under Kors-Togene, og udstrakte efterhaanden sin Magt over en Del af Lombardiet, Dalmatien, Morea, Kreta og de nu saakaldte Ioniske Øer. Magtet nu Venetianernes Handel og Sømagt fik et usorvindeligt Stød med det sjetende Aarhundrede, beholdt de dog selv Kreta og Morea længe, og Mesten, til Napoleon, saa at sige uden Sværb-Slag, opløste Regeringen (1797) og delte Byttet med Østerrigerne, som nu har det hele, paa de Ioniske Øer nær, som efter Napoleons Fald fik engelsk Formynderskab.“

- * **Vikm** Engelftmand, Roskilde Domkirkes Grunder, og Svend Estridsøns fuldtro Ven, var kommen til Danmark som Knud den stores Haandskriver.
- * **Vinteren** og Alderdommen, som man i Syden gruer for, har i Norden et eget muntret Præg, og kan være meget glædelige.
- † **Violante**, en Datter af Majlands berømte Hertug Galeazzo Visconti, blev gift med den engelske Hertug af Clarence; og til deres Bryllup var, blandt mange navnkundige Mænd, ogsaa Petrark, Chaucer og Froissard.
- * **Virgils Æneide** er, som man veed, Latin=Skolens Hættedigt, og udmærker sig baade fra Iliaden og Odysseen derved, at hele Hættedigtningen, lige indtil Stilen og Udtrykket, er et Rov; men derfor spejler ogsaa baade Roms Historie og Latin=Skolens sig klart deri, saa med dem staar og falder Æneiden og hele den saakaldte latinske Poesi.
- Voltaire**, som først døde 1778, kvædet af Laubær=Kranse, skal, efter Franskmændenes og mange andres Forsikring, være den vittigste Spottefugl og den farligste Skumler i hele Læse=Verdenen; og man gjør meget klogere i at tro dem paa deres Ord, end om man selv vilde undersøge saa vidtløftig og hyderst slet en Sag, da de Spottefugle og Skumlere, enhver af os kender, alt er større, end vi maatte anse.¹⁾
- * **Vorms**, gammel berømt af sin Rosengaard i Nyslunge=Kvædet og Hættedigtbogen, laante sidst sin Berømmelse af den store Rigsdag (1521), hvor Munkene Morten Luther fordunklede baade Kejseren og Paven.
- * **Vugge** for Kristen=Ravnet var paa en Maade Antiokien, hvor det opkom, men er dog i Grunden Daaben, hvori Børnene finde det.
- † **Vætter**, som man i Hedenold brugte til at betegne de usynlige Naturkræfter af alle Slags, bruger jeg i samme Betydning, da det tit kan forvirre at bruge Ordet Mand om sligt.
- * **Vgdrasil** er i Nordens Billed=Sprøg Ravnet paa den gamle Aft, som varer Tiden ud, fordi Rornerne idelig vandre den af Urda=Rilden, altsaa paa Menneske=Livets Stam=Træ fra Slægt til Slægt.

¹⁾ Saaledes 2den Udg. Første har: „Voltaire var, hvad Franskmændene kalde en stor Digter og Filosof, men hvad vi vilde kalde en vittig Spottefugl og en letnem men overfladelig Tænker. At bespotte og fra alle Sider bestride Kristendommen, var hans store Lyst, og at saa den udryddet var hans forfængelige Haab; men han er nu alt længe død, og den er Liv og Mand, og nu er det beviist, at den kan taale Spot, hvad Spotterne selv højroset erklærede for Kjendtegn paa evig Sandhed.“

† **Yngling-Tal** er en Stamtable paa Vers, fra Yngve=Frej til Harald Haarfagers Frænde Ragnvald Himmelhøj, af hans Skjald, Tjodolf fra Hvine.

† **Barograd** er et slavisk Navn paa Konstantinopel.

Egypten, med sine Pyramider, Obelisker, underjordiske Paladser, Mummier og Munkeskrift (Hieroglyfer) maatte i Bidstabs-Tiden nødvendig vække og nære langt mere Videlyst, end Ebræers og Græfers tarvelige Esterretninger kunde tilfredsstille; og Romerne for sømte den gode Lejlighed, de havde, til at blive vore Ciceroner i Egypten. Siden Napoleons Tog dertil har imidlertid Fransk-mændene paataget sig at være det; og skjønt Engelskmændene snappede den berømte Rosette=Sten fra dem, og gav derefter det første Bink til Hieroglyfernes rette Læsning, saa var det dog Franskmandene, der baade fandt Stenen og har stavet mest og bedst paa Gaade=Skriften, som nu virkelig synes at ville faste et mærkværdigt Lys ej blot paa Egyptens Oldtid, men selv paa Menneske=Slægtens Barndom.¹⁾

* **Tren**, siger Ordsproget, er det sejreste Træ i Skoven, og hvad endog blotte Tres=Tegn kunde udrette, naar Dyrigheden holdt dem i Pris, skulde man forundre sig over, endfige da den menneskelige Tres=Jøselse, naar den ved Frihed og Oplysning blev lige saa almindelig næret, som den ved Slaveri, Politi, og Bankundighed om alt virkeligt, er bleven undertrykt og mangensteds udslettet.

† **Erme-Gabet** (la manche) er paa begge Sider af Kanalen Navnet paa den.

† **Øde-Land** eller Ødelæggeren var Navnet paa Harald Haardraades Banner.

* **Øre-Sund** har en rar Tvetydighed, som i Ordsproget: der sker mangt et Slag i Øre=Sund, som man ikke ser Spor af; og jo friere det mundtlige Ord om alt menneskeligt kommer til at røre sig omkring Øre=Sundet, des fornøjeligere vil Tvetydigheden blive.

† **Ørkens Skibe** er et østerlandsk Navn paa Kamelerne, ligesom Havets Heste er et nordisk Navn paa Skibene.

1) Saaledes 2den Udg. Første har: „Egypten er endnu fuld af usforklarede Mindesmærker fra en ældgammel Tætte-Tid, hvorpaa dog Napoleons Tog har begyndt at kaste Lys; og da nu den saaledes Vicekonge der: Mahomed=Ali (en Tykt fra Maledonien) ibrig stræber at faa Bandet opdyrket og fransk Oplysning indført, vil det sagtens herefter blive bedre bekendt.“

- * Øster-Soen har sagtens snarere sit Navn af den gamle Vaar=Dise, der endnu titter frem gjennem „Easter“ og „Østern“, end af „Østen“; men for Danmark passer Navnet godt, hvordan man end tager det.
 - * Østas Bjerge danne den berømte Snævring ved Bade-Portene (Thermophylæ) i Grækenland.
 - * Øræraa er en lille Na paa Thingvalle, hvor det islandske Storting (Altinget) forðum holdtes, og hvor Kongen af Danmark nu ogsaa ønskede det islandske Folkeraad samlet, hvad Reikjavig dog naturligvis ser skjævt til.
-

Udgiverens Anmærkninger.

- C. 4 L. 4 kjøbte, 1ste Udg. har: kjøber.
 — = — 5 Toskanff, 1ste Udg. har: paa Franff.
 — 7 — 7 Immer jeg ser, 1ste Udg. har: Ser jeg immer.
 — 8 — 14—25 (: Nilen, B. 4—6) tilkomne i 2den Udg.
 — 27 — 6 sin Maane, 1ste Udg. har: hans Maane.
 — 33 — 1—16 (: Troja, B. 4—7) tilkomne i 2den Udg.
 — = — 17 for, 1ste Udg. har: ved.
 — 42 — 5—8 (: Alexander, B. 14) tilkommet i 2den Udg.

Forfatterens Haandskrift fra 1828 har haft en lignende
 Slutning, hvorefter kun er bevaret:

Min Grav er i Ægypti Land,
 Hvor Staden jeg opnævned,
 Som ligger end ved Havets Rand,
 Og viser, hvad jeg evned.

Fra den Hælleners Maal ndgif
 Til hele Forderige.

* * *

- 51 Rom A*. Af et andet Rim om Rom haves i Forfatterens
 Haandskrift fra 1828 dette Brudstykke, som har sluttet Rimet:

* * *
 Altid det bekom mig ilde,
 Naar jeg Evfrat overfred;
 Angre maatte jeg for silde,
 At om Svarte=Skov jeg stred.
 Der, ved Ulve=Blod at drikke,
 Fungesottig Drnen blev,
 Ulvene ham spæred ikke,
 De ham graadig sønderrev.

Dybt jeg sank fra Verdens Trone,
 Dog jeg rejste mig igjen,
 Under en tredobbelst Krone,
 Styred Verden med min Pen.
 For min Pave maatte knæle
 De, som tog mit Kejsersdom,
 Kjøbe maatte alle Sjæle
 Pas til Paradis i Rom.

Ende fik, som alt paa Jorden,
 Og saa denne Herlighed,
 Og ved Vatikanets Torden
 Styrte nu kun Munkes n d;
 Dog jeg mandig Sukket k æler
 Over tabte Herredom,
 Thi den s lebne Verden kn æler
 Paa en Naade dog for Rom:

For den Klogskab, jeg har fattet,
 For den Tale, jeg har f rt,
 For de Stene, jeg har glattet,
 For de Farver, jeg har v rt.
 Saa mig en tredobbelt Krone
 Sk nfed Kraft og Kl gt og Kunst;
 Selv nedstyrtet fra min Trone,
 V rer jeg den ej omsonst.

(Med sidste Vers er at sammenligne Slutningen af
 Romer=Magten, S. 65–66.)

- S. 58  .  8 kun det ej, 1ste Udg. har: det kan ej.
 — 63 — 19–30 ( : Romer=Magten, B. 29–30) udelades i 2d. Udg.
 — 64 — 19–30 ( : Romer=Magten, B. 34–35) udelades i 2d. Udg.
 — 65 — 1–18 ( : Romer=Magten, B. 36–38) udelades i 2d. Udg.
 — 72 — 9–10 lyde i 1ste Udgave:

Skal den (sagde S nkte Peder)

Proves i, hvad bedre heder.

- 73 — 22 herlig, 1ste Udg. har: listig.

- 78 **Oster=Soen.** En anden Form af dette Rim findes i For=
 fatterens H aandskrift fra 1828 saa lydende:

Af Storhed jeg kan ikke pr le,
 Saa lidt som min bredeste D,
 Derefter jeg lemper min Tale:
 For Hav jeg mig kalder en S .
 Men bytte jeg dog ikke vilde,
 Misunder slet ingen sin Kreds,
 Med min, s kj nt som Verden kun lille,
 Jeg er, som med Navnet, tilfreds.
 Min Verden har ingen indtaget,
 Ej blev den paa K mper saa tom;
 Af Spejderne fra den kom Braget,
 Som knuste det m gtige Rom.

Fra den kom de vandrende Hære,
 Fra den kom de svømmende med,
 Som rejste Høj-Sæder med Vre
 Paa Bretlands og Middelhavs Bred.
 Dog ej paa de glimrende Baner
 Sin Kraft har min Verden udtømt:
 Af Sæter og Gøter og Daner
 Og Nordmænd er end den berømt.

S. 79 **Valhals Guder.** Forfatteren havde, som ses af hans Haand-
 skrift fra 1842, først begyndt Rimet saalunde:

Tusend Aar gif om paa Jorden,
 Siden Asgaards Taarne faldt,
 Immer dog i hele Norden
 Ajerne man har opkaldt.
 Hver en Uge fire Dage
 Fra den aarle Morgenstund
 Kaldes de ved Navn tilbage
 Af hver nordisk Folkemund:
 Tyr og Odin, Thor og Frej
 Glemtes vel, men bøde ej,
 Gik forklædt paa Norges Klipper
 Og paa Englands hvide Kyst,
 Mellem Danmarks Ar og Vipper
 Og i Gøters Rømpedyt.

- 83 L. 4 Abdul, 1ste Udg. har: Alrif.
- 94 — 21 syv vi rejste saa, 1ste Udg. har: saa vi rejste syv.
- 95 — 10 Slags, 1ste Udg. har: Slægt.
- 96 — 18 Oldhjælm, 1ste Udg. har: Andre.
- 109 — 19 Jorvik, 1ste Udg. har: Jorvik.
- 111 — 5 vi, 1ste Udg. har: de.
- 111 — 16 Jorvik, 1ste Udg. har: Jorvik.
- = — 32 vi, 1ste Udg. har: de.
- 112 — 3 Bittfer, 1ste Udg. har: Guistard.
- = — 19 Kort-Hos, 1ste Udg. har: Curthos.
- 113 — 1 Alt som, 1ste Udg. har: Som.
- = — 9—14 (o: de sex sidste Linjer af Normannerne) udelades
 i 2den Udgave.
- 118 **Saro.** Forfatterens Haandskrift fra 1842 har en tidligere
 Form af dette Rim saaledes:

At gjøre fejlsfri Romer=Stilen,
 Det var min omme Byld,
 Thi hedder nu jeg „han med Filen“,
 For mine Synners Skyld.

En Sællandsfar jeg var for Næsten,
 Og Biskop Næls Klerk,
 Jeg slog kun over Romer=Læsten
 Mit danske Mester=Værk.

Med Folke=Sagn fra alle Sider
 Om Danmarks Hedenold,
 Det gaar til Baldemarers Tider
 Fra gamle Dan og Skjold.

Om Hadding, Vermund, Kolv og Frode,
 Stærkoddens Kamp og Kvad,
 Jeg fandt, at alle Sagn var gode,
 Skjønt ej i lige Grad.

Med dem om Svanhvid, Sigrid, Signe,
 Og Thyra Danebod,
 Jeg fandt slet ingen værd at ligne,
 Som før i Bøger stod.

Lad Hegle=Hov'der da kun finde,
 At det er Kalling=Snak!
 Naar Venner dog af Fædres Minde
 Vil sige mange Tak.

S. 128 Snorre Sturlesøn. I Forfatterens Haandskrift fra 1842
 findes af et andet Rim om ham denne Begyndelse:

Pyh i Middelalbers Mørke,
 Eng og Ager midt i Orke,
 Det er Islands Saga=Strift;
 Trods hver Pyde, let bemærket,
 Derfor er Islander=Værket
 Visjelig en stor Bedrift.

Gjarne over Nordhavs Bølge
 Maa vi Orne=Ungen følge,
 Som fra Norges Fjeld sig svang,
 For paa Islands vilde Heide
 Frit at bygge sig en Rebe,
 Under Brages Svanejang.

Gjarne maa vi Djet luffe
 For, hvad kun kan ses med Suffe
 Mellem haarde Kæmper raa,
 Hvor dog under Hymens Bue
 Er det skønneste til Skue,
 Folk i mange Tider saae.

Det er Livet, vore Fædre,
 Da det ingensteds var bedre,
 Førte i det høje Nord;
 Det er Skriften, der afmaler
 Vore Fædres Id og Taler,
 Som de gif og stod paa Jord.

*

*

*

S. 131 **Dyfland.** Til dette Rim har Forfatterens Haandskrift fra 1828 denne Indgang:

Mødes kan alle Slags Blade i Bind,
 Alle Slags Folk i et Rige;
 Saa mange Hoveder, saa mange Sind
 Gjør, om ej eet, saa dog lige.
 Kunsten er langsom, og Tiden er bryft:
 Bender og Bojer, Palaber
 Naar derfor silde i ordentlig Dyfl
 Franter og Sager og Svaber.

— 132 L. 12 Men stod, 1ste Udg. har: Stod.

Efter denne Linje findes i Forfatterens Haandskrift fra 1828 fire Linjer i to Former. Først saaledes:

Kongerne alle i Nord og i Best
 Buffed for Kejserne vore,
 Gjorde dog kun, hvad der huged dem bedst,
 Selv under Otto den store.

I en senere Afsskrift er dette ændret til:

Rongerne mange i Nord og i Øst
Buffed for Keiserne vore,
Var dem dog mere til Byrde end Trøst,
Selv under Otto den store.

§. 132 L. 26 knækket, begge Udgaver have: „knuffet“.

— 135 — 13 tre, 1ste Udg. har: tro (Trykfejl).

— 146 **Paven i Rom.** Forfatterens Haandskrift fra 1828 har efter
§. 147, L. 2 (i Steden for L. 3—26) følgende:

En Hertug dog i Sødeland (fra Fleming-Land)
Sig vandt en Torne-Krone,
Dg rejste bold paa Gravens Rand
For Korsets Drot en Trone;
Dg stod end Tronen lavt og løst,
Det er dog sandt at sige:
Saa meget Blod blev ej udøst
For noget Verdens-Rige.

Til sidst en Munk af saarist Byrd
Var grov nok til at raabe,
Min Fuldmagt var et Vventyr,
Dg hvem mig led, en Taabe.

Rimets sidste Linje i samme Haandskrift er:

Gans Folk at undertryffe.

— 151 L. 12 Karl den, 1ste Udg. har: Karlos hin.

— 158 — 5—12 og 17—24 (o: Portugal, B. 14—15 og 17—18)
tilkomne i 2den Udg.

— 159 — 15 lyder i 1ste Udg.: Hvis den er, man lives om.

— = **Nederlanderne.** I Teksten er 2den Udg. fulgt. I første lyder
hele Rimet saalunde:

Hvad vi alle hed i Fjor,
Blev vidtløstigt at fortælle,
Navne-Tal er tomme Ord,
Vi tun se paa det reelle.

At Bataver først vi hed,
Morer os dog paa en Maade,
Thi deri, hvad bedst vi led,
Spore vi: den fjære Baade.

Hvor man finder sin Profit,
 Finder man med Fryd sin Lykke,
 Lede om den maa man tit,
 Nemmest fandt vi den i Brygge.

Der var Dag og Nat Kykind,
 Kræmmer-Hus for hele Verden;
 Der og først det gyldne Skind
 Glimrede paa Ridder-Herden.

Hertug Filip af Burgund
 Styred os da vel til Møde,
 Elsted Guds af Hjærtens Grund,
 Og blev derfor kaldt den gode.

Som en Helt af Konge-Blod
 Ayled stovt han Gylde-Skindet,
 Desuagtet Kjøbmand god,
 Nederlandsk han var i Sindet.

Mer end Kronen, let til fals,
 Elsted han det rene Væsen,
 Ayled dog en Dove-Hals,
 Stikkende i Sty med Næsen.

Knappen satte han paa Spil,
 For et Overtræk at vinde;
 Hovedet han satte til,
 Hvor ej Kronen var at finde.

Men hans Kronings-Diamant,
 Mageløs om Land at stue,
 Der en Alpe-Stodder fandt,
 Solgte tøstet for en Hue.

Dove-Halsen ellebild
 Panden løb mod Klippe-Vægge,
 Hvor ej fire flamske Sild
 Var til fals for tusend Egge.

Først han tabte Guld og Pragt,
 De ved Granson gik i Løbet,
 Saa ved Murten Vid og Magt,
 Lod da Knappen gaa i Kjøbet.

Bedre Karl, med Kejser=Stav,
Siden kom hos os paa Fode;
Men den Filip, han os gav,
Det var ikke af de gode.

Trods vort gode, stille Sind,
Frosten ligere end Flammen,
Nær ud af vort gode Skind
Var vi gaaet alle sammen.

Raade vilde for vor Tro
Filip, og for vore Penge,
Nøjdes ej med eet af to,
Overspændte alle Strange.

Alba, som en Slagter-Hund,
Immer glubst, og rød om Snuden,
Flaade os af Hjertens Grund,
Legede Tagfat med Huden.

For det gif paa Livet løs,
Hælvten af os faldt til Føje;
Hælvten stjelede og snøs,
Epytted Alba i hans Øje.

Tro og Jordsmon og Proffit
Skilte Flæming fra Hollænder,
Amsterdam, for mit og dit,
Efter skød med begge Hænder.

Nu ej længer for vor Dør
Laa Profitten, som i Brygge,
Saa lidt fjærnere end før
Søges maatte Livets Lykke.

Dertil laa Antwerpen bedst,
Knejsed alt iblandt de prude;
Derfor var dens Fald en Fæst
Paa hver Amsterdammers=Stude.

Der man havde den Forstand:
For Procent og Fragt og Hyre
Gjennem Ild som gennem Vand,
Gjennem Helved maa man styre.

Til en jordisk Matador
 Blev den styrende Hollænder,
 Knippet af de syv i Nord
 Blev forgyldt i begge Ender.

Sejt var Knippet, det er sandt,
 Som Fornuften os kan lære;
 Men om Vaandet dog man fandt,
 Det var nemt at overskære.

Som sin Bugge, saa sin Grav
 Republikken fandt i Vandet,
 Flæming, Friiser og Batav
 Mødtes da igjen paa Landet.

Konge-Riget Nederland
 Hedder sexten, sytten Stykker;
 Rundt omkring, paa Land og Strand,
 Lede vi om vore Lykker.

Gjærne til et billigt Kjøb,
 Som nok Holland kan betale,
 Indskudt i vort Levnedsløb
 Dnsfed vi det nationale.

Siger man, det er omsonst,
 Hvad der fattes, at forlange:
 Hvad er da historisk Kunst,
 Hvormed Profesforer prange!

Liv i Kappe-Løb bestaar,
 Næsten da man let kan støde;
 Men paa hver en Kirkegaard
 Kjønt forliges alle døde.

Malerier ligesaa,
 Alt som vore Mester-Stykker,
 Af de store og de smaa,
 Rubens, Lukas og Van-Dycker.

Lit vel gaar det broget til,
 Over Borde, over Stole:
 Immer dog man kjendes vil
 Ved den nederlandske Skole.

Al den Tid, der er forbi,
 Lignes pænselig ved Graven:
 Grav=Skift kun og Maleri
 Kræve vi af Saga=Staven.

Med Arminius Gomar
 Skal forliges, det er Prøven;
 Lykkes det, er Sagen klar,
 Som i Leiden, saa i Løven.

Zuhdersee og Maas og Baal
 Glemme da vel gammel Trætte,
 Om, hvis eget Moders=Maal
 Kaldes skal det ene rette.

Ja, af Hollandsk, Bælsk og Flamsk
 Der med Kunst maa gøres noget,
 Ikke fransk, og ikke janskt,
 Glimrende, om end lidt broget.

Kan kun dertil vi saa Nam,
 Der i Land vi alle trodse:
 Hemsterhuys og Zwammerdam
 Skal der noget til at rose.

En Erasmus vi kun har,
 Og der er ej to De=Grooter,
 Comines og Froissard
 Slaa Sparto til Herodoter.

Brager man vor Poesi,
 Der dog, sjønt man savner Anden,
 Er forførseligt Tømmen i,
 Resen kommer efterhaanden.

- S. 165, L. 32 han, mig udsendte, 1ste Udg. har: han, der mig sendte.
 — 178 **Frantzerig.** I Steden for Stykket fra S. 180, L. 20 til S.
 182, L. 2 (Regne=Mestre tælle maa — — Blæse dem et
 Stykke) har Forfatterens Haandskrift for 1828 disse fire
 Linjer:

Dog omfider blev jeg mæt
 Af den megen Vre,
 Som kun var en Herre=Ret
 Daglig for Voltaire.

- S. 183 L. 17—32 tilkomne i 2den Udgave.
 — 184 — 16 største, saaledes i 1ste Udg. ; 2den har: første (Trykfejl?)
 — 188 — 17 Hvor som Gjenfærd jeg, 1ste Udg. har: Hvor jeg som
 et Lig.
 — 188 — 19 Røs foruden, 1ste Udg. har: Ryste uden.
 — = — 30 Klippe-Væg, første Udg. har: Klippe selv.
 — 189 — 8 over Blomster-Dale, 1ste Udg. har: skal til Sønnen tale.
 — = — 9 Stolt, 1ste Udg. har: Sandt.
 — = — 11—12 Lyde i 1ste Udgave:

Som med Gru man saae opstige
 I mig fra de dodes Rige.

- = John Bull. Forfatterens Haandskrift fra 1828 har efter S.
 191, L. 4:

Selv under Fru Elisabet,
 Da jeg dog bar min Kænte net.

Samme Haandskrift har for de to dunkle Linjer S. 191, L.
 25—26 (eller da egentlig for alle de 8 sidste Linjer i Mi-
 met) disse:

Rusland endnu mig slaar en Bom,
 Som jeg kan ej gaa uden om:
 Ej ved den Pol med al min Damp
 Smelte jeg kan den haarde Kamp.
 Var det ej baade Skam og Last,
 Skulde i Nord jeg fryse fast!
 Og hvad er alt mit Herredom,
 Naar jeg skal dog gaa ned en om!

- 190 L. 19 Angleren, 1ste Udg. har: Saxeren.
 — 206 Rusland. Forfatterens Haandskrift fra 1828 har mellem
 B. 4—5:

Og for jeg er lidt korpulent,
 Jeg stöder til saa mangen,
 At det har sig fuld ofte hændt,
 Mig napped to ad Gangen.

Mellem B. 7—8:

Og at de slap med naadig Straf,
 Er en historisk Gaade,
 Som ene kan forklares af
 Min ædle Tænkemaade.

Efter B. 10 (i Steden for B. 11—12):

Det først mig Øster=Vejen gav
Saa fri som den i Vesten,
Fra Øster=Se til Middel=Hav
Afrundet mig saa næsten.

Højmodig, kun for Dydens Lou,
Jeg brød Evropas Lanker;
Hvad Under, om nu Græfers Bøn
En Blomster=Krans mig skjænter!

S. 208 L. 9—28 (o: Rusland, B. 13—17) tilkomne i 2den Udgave.

— 210 **Danmark.** Til et andet Rim om Danmark findes i For=
fatterens Haandskrift fra 1828 denne Begyndelse:

Jeg er et Land vidunderligt,
Saa nær mod Verdens Ende,
Et fattigt Land, og dog fuld rigt
Paa favre Mø'r og Svende,
Paa Kvinde=Kjøn med dejlig Mund,
Paa Mand, som djævt kan tale,
Paa Fugle smaa i grønne Lund,
Paa søde Nattergale,
Paa Blomster smaa, som mødes her
Fra alle Verdens Kanter,
Hvor i mit Skjød saa noget nær
Mon gro alt, hvad man planter.
Med Vinter=Gjækken vore kan
Hos mig den kjæle Ranke,
Hos mig kan Rosen gro paa Sand,
Og Liljen højt paa Banke;
Med Eg og Bøg, med Ask og Lind
Her kappes Pil og Alme,
Hos Morbar=Træ med Silke=Spind
Staar Figen=Busk og Palme;
Her voger Hved og Ager=Kaal
Hos strunke Tulipaner,
Her mødes venlig Blad med Naal,
Ja, Bøg med Birk og Graner.

*

*

*

— 213 L. 15—16 (Danmark, sidste Vers). De to Slutnings=
linjer ere i 2den Udg. komne i Steden for Iftes:

Her dog skal den Vølgen slække
Som en Blade=Snække.

S. 219 **Tids-Regningen.** Forfatterens Haandskrift fra 1842 har denne tidligere Form af dette Rim:

Tiden gaar, mens Verden staar,
Dg ingen veed, hvor lange,
Man tæller først kun sine Aar
Som sine egne Penge.

Saa Græker deres Lege=Tid
Har maalt paa Marmor=Plader
Dg talt med mer og mindre Flid
En Hob Olympiader.

Hvert fjerde Aar, med Legen endt,
Var een af dem fordrevet,
Dg Snese ti de sit omtrunt
I Kristi Tid opftrebet.

For hvert et Krigstog Rom har talt
Et Aar paa sine Høje,
Det blev syv Hundred og et halvt,
Før alting saldt til Høje.

Øbræerne, som regner bedst,
Dg lærte Tal med Tæmpen,
End tælle fra den store Fæst,
Da tændt blev Himmel=Lampen.

Om end de har sig lidt fortalt,
Det ikke stort vil sige:
Paa nu fem Tusende i alt,
Sex Hundrede tillige.

Sex Tusend=Aar skal Verden staa,
Var Sagn i gamle Dage,
Dg i det syvende forgaa,
Saa stort er ej tilbage.

Det vissest er: at ingen veed,
Hvor lange Tiden varer,
Dg at ved doven Vedighed
Man daarligst paa den sparer.

— 222 **Den fristne Tro.** Forfatterens Haandskrift fra 1828 har endnu disse Vers:

Mellem B. 3—4.

Som Fugl har Rede, Kæb har Grav,
 Selv Sneglen har sin Hytte:
 Hver Folke=Tro fra Hav til Hav
 Sin Idel har og Støtte.

I Steden for B. 9:

„Lid ondt, og smil ad Bane=Saar!
 Kæl dybt, for højt at stige!“
 Det Ord i atten Hundred Aar
 Befolket har mit Rige.

Efter B. 16:

Dg end, saa vist som Mørket bor,
 Hvor ej man saae min Fane,
 Selv det, mig haver mest paa Jord,
 Er Sin fun af min Bane.

S. 225 l. 23 Snak, 1ste Udg. har: Prat.

— = — 25—28 (o: Den fristne Tro, Slutningsvers) tilkomne
 i 2den Udgave.

Udgiverens Efterkrift.

Første Udgave af denne som Handsværk og som Læremiddel lige mærkelige Bog, der vistnok er enestaaende i sin Art, udkom i Kjøbenhavn 1829, med Titel: Krønnike-Rim til Børne-Lærdom, med Indledning og Anmærkninger, og med Motto paa Titelbladet:

Dage skal Dagene være,
Og Nætter hinanden opklare.

Paa Titelbladets Bagside læses: „Maa trykkes. I Kjøbenhavns Politiret, den 24de Februar 1829.“

Bogen aabnes med den her (S. XIII—XXXVI) aftrykte, tredje Indledning 1828 underfrevne Fortale og Indledning (S. III—XX), af hvilken den fra 1829 til 1867 i syv Dplag særstilt udgivne „Historisk Børne-Lærdom“ er udtagen. Derefter følge to og halvtredstindstve Krønnike-Rim, med de her paa Indholdslisten efter Rimenes Titler i Klammer indfatte Romertal. De optage Siderne 1—135 og følges (S. 136—167) af en Række bogstav-ordnede Dplysninger til en Del i Rimene forekommende Navne, Ord og Sager, der i denne 1ste Udgave have Overkriften Anmærkninger.

Anden Udgave, med Titel: Krønnike-Rim til levende Skolebrug, med Dplysninger, anden forsøgede Udgave, Kjøbenhavn 1842, jaener enhver Fortale eller Indledning. Efter Titel og Indholdsliste (S. I—VI) følger en Række af syv og firstindstve Rim, af hvilke kun lidt over Halvdelen, nemlig de fem og fyrrethve, med eller uden Undringer, ere optagne fra 1ste Udgave, Resten ere nye. Disse 87 Rim, der optage S. 1—241, ere ikke nummererede, men deres Tal i Rækken angives dog i nærværende Udgave med Talsifre i Klammer efter Titlerne paa Indholdslisten. Efter Rimene følger (S. 242—91) en bogstavordnet Række Dplysninger, for en stor Del andre end dem, der findes i 1ste Udg., og for saa vidt som en Del af disse ere beholdte, fremtræde de da som oftest i stærkt forfattede Omkrivninger.

For denne tredje, samlede Udgave har Dpgaven været: at omfatte alt, hvad der findes i begge de tidligere, baade af Rim og Dplysninger, med Tilføje af, hvad der forelaa trykt eller skrevet fra Forfatterens Haand, og som naturlig hørte hid. En Undtagelse herfra er imidlertid gjort med Hensyn til ni af de i 2den Udgave tilkomne Rim, alle af bibelsk eller kirkehistorisk Indhold, nemlig 2den Udgaves Nr. 13: Moses, 14: Kong David, 15: Kong Salomon, 16: Serubabel, 36: Petrus, Paulus og Johannes, 49: Kong Edvin, 56: Gildebrand, 57: Det store Korstog og 67: Morten Luther, — hvilke alle senere af Forfatteren ere optagne uforandrede i hans Sangværk til den danske

Kirkeføle (Salmer og aandelige Sange, II, Nr. 22, 47, 50, 55, 95, 107, 113, 115 og 121). Efter at de der ere komne paa, hvad Forfatteren selv har anset for deres rette Plads, syntes der ikke at være Anledning til ogsaa at optrykke dem her. Vel har Forfatteren ogsaa i nys nævnte Del af Sangværket optaget denne Udgaves Rim Nr. 38: Konstantin den store, og Nr. 84: Den kristne Tro (Salmer og aandelige Sange II, Nr. 105 og I, Nr. 1, jfr. II, Nr. 134), den sidste dog med nogen Afvigelse; men disse to, der allerede findes i 1ste Udgave af Krønike-Rim, høre formentlig saaledes med til Værkets oprindelige Plan, at de ej heller her turde udelades. Foruden de ovennævnte ni, er endnu et tiende af de i 2den Udgave tilkomne Stykker udeladt i nærværende Udgave, nemlig 2den Udgaves Nr. 84: Paaske-Slaget, fordi det er ikke noget Krønike-Rim, men en Bise (om Slaget paa Rjøbenhavns Red, 2den April 1801), der som saadan har sin rette Plads andensteds i Forfatterens Skrifter.

Medens denne 3dje Udgave saaledes forbigaar ti af 2dens 87 Rim, optager den derimod efter 1ste de syv i 2den udeladte, nemlig nærværende Udgaves Nr. 11: Jerusalem, 27: Antiochien, 28: Alexandrien A, 31: Rom A, 60: Stalien, 71: Friedrich den eneste, og 76: Engeland, af hvilke nogle høre til de ypperste i Rækken, og (som det udtrykkelig siges i Forfatterens først her trykte Fortale) kun udeladte i 2den Udgave i Følge Forfatterens Antagelse om disse Rims mindre Fatteligheid for Børn, som han ved dette Værk jo nærmest havde for Øje. Rimenes Tal i denne tredje Udgave bliver altsaa $(87 - 10 + 7) = 84$.

For Rimenes Text er 2den Udgave overalt lagt til Grund, dog saaledes, at nogle der i et Par Rim (Nr. 33 og 52) udeladte Vers her ere gjenoptagne efter 1ste, medens alle andre i Rimene forekommende Afvigelser mellem de to Udgaver anføres i Udgiverens Anmærkninger, hvor desuden som Tillæg meddeles saadanne i Forfatterens haandskrevne Udkast fra 1828 og 1842 forefundne Afvigelser fra det trykte, som kunde være af nogen Interesse. I eet Rim (Nr. 68: Nederlanderne) er Afvigelsen mellem 1ste og 2den Udgaves Form saa betydelig, at medens 2den Udg. følges i Teksten, er 1ste Udgaves Form helt optagen i nysnævnte Anmærkninger. Da det kan have sin Betydning, baade med Hensyn til Forfatterens Synsmaade og til de som samtidige omtalte Forhold og Tilstande, at Læreren overalt veed, hvad der skrives sig fra 1828, og hvad fra 1842, saa er her sørget derfor, ved at de Rim, som her ere optagne umiddelbart efter 1ste Udgave, baade paa Indholdslisten og paa deres Plads ere betegne ved en Stjerne efter deres Titel, medens de, der kom til i 2den Udgave, betegnes ved en Stjerne foran Titlen. De ube-

tegnebe Kim findes altsaa i begge Udgaver, her optagne efter 2den. Med Hensyn til dem kan her endnu bemærkes, at af de fra 1ste i 2den Udgave overgaaede Kim have Nr. 7, 22, 25, 67, 73, 79 og 84 modtaget Tilføjelser, Nr. 74 en tidsvarende Ændring i sidste Vers.

Forfatterens Dphlysninger til Kimene ere her efter begge Udgaver sammenarbejdede i een bogstavordnet Række, dog saaledes, at det overalt er gjort kjendeligt, hvad der sthldes enhver af de to ved tretten Aar afstakte Udgaver, i det de efter 1ste Udgave optagne Stykker have et Kors, de efter 2den optagne en Stjerne foran sig. De ubetegnebe Stykker findes da saa godt som enslydende i begge Udgaver, her optagne efter 2den, for saa vidt som ikke en Anmærkning under Siden angiver Afvigelse mellem Udgaverne, hvilket sfter overalt, hvor en saadan Afvigelse strækker sig videre end til den blotte Ordlyd.

Foruden Kimene med tilhørende Dphlysninger og Anmærkninger, medtager denne Udgave en Række til Krønnike=Kimene knyttede Udtalelser og Anvisninger af Forfatteren, angaaende deres Brug og om den historiske Undervisning i det hele. Nogle af disse ere her for første Gang fremdragne efter Forfatterens Haandskrift; men Udgiweren antager, at de alle villes findes Udgivelse værd, og at hele denne Kreds af Udtalelser vil findes her at være paa sin rette Plads.

Første Udgave af Kimene ledsagedes jo af en udførlig „Fortale og Indledning“, der naturligvis her maatte medtages, og det har ført til yderligere Udvidelse, da man ikke vel her kunde giengive denne Indledning, der indeholder et kort Grundrids af Verdenshistorien, i dens oprindelige Stikkelse fra 1828, uden at tage noget Hensyn til de Forandringer, den modtog fra Forfatterens Haand, i sin særskilte Stikkelse som „Historisk Børne=Lærdom“. Denne lille Bog har i en Aarrække været brugt i Skoler — som oftest vistnok tvært imod Forfatterens Tanke, nemlig til Udenads=Læren —, og den oplevede derfor ikke mindre end syv Dplag i Forfatterens Tid, og i disse modtog den efterhaanden ikke saa og ikke smaa Ændringer og Tillæg. I Børne=Lærdommens 1ste Dplag (1829) er det verdenshistoreffe Omrids enslydende med Indledningen til de samme Aar udfomne Krønnike=Kim, og Fortalen er ogsaa kun et Uddrag af Krønnike=Kimenes. Andet Dplag (1832) er derimod forsynet med en ny Fortale og har modtaget en Del Tilføjelser rundt omkring i det historiske Omrids. Tredje Dplag (1836) er et usforandret Optryk af 2det, formodentlig fremskyndt fra Forlaggerens Side, fordi Bogen har været udsolgt og stadig efterspurgt; thi Forfatteren var ellers netop den Gang betænkt paa at give den lille Bog en gennemgribende Omarbejdelse. Der findes nemlig efter ham et gennemsejndt Exemplar af 2det Dplag, hvor Forfatteren, i Steden

for at tilskrive enkelte Ændringer til det trykte, har paa de hvide Blade begyndt at renskrive en hel ny Bearbejdelse, der dog kun er naat til Overkriften „Middel-Alderen“. Forlaggeren har da sandsynligvis stundt paa, og Forfatteren har da samtykket i at lade 3dje Dplag blive usorandret, men sagtens foresat sig at gjøre Forandringen med det 4de. Men da det kom til Stykket, sex Aar senere, har han da enten ladet sin tidligere Tanke fare, eller maaske ikke haft den begyndte Omarbejdelse ved Haanden; saa meget er vist, at Forfatteren fra 1836 aldrig senere blev udført, men de følgende Dplag af Børnelærdommen beholdt Grundlaget fra 1828. Fjerde Dplag (1842) beholder Fortalen til 2det Dplag og forholder sig i Omridset til 2det og 3dje, omtrent som 2det forholder sig til 1ste: der er kommet en Del enkelte Ændringer og Tilføjelser ind, og ikke videre. Femte Dplag (1846) er saa godt som ligegyldende med 4de; i sjette Dplag (1859) er derimod foretaget en Række mere væsentlige Ændringer og Indskud, der beholdes i syvende Dplag (1867), som, foruden flere mindre Tillæg har en hel ny Slutning. Denne Udvikling gennem næsten 40 Aar af det i Krønnike-Rimenes Indledning fra 1828 givne Grundlag har formentlig Betydning nok til paa eet Sted at anskueliggjøres, og dette er da stet her, for Grundridsets Vedkommende ved en Række Anmærkninger under Dtryk af dette i nærværende Udgave S. XIII-XXXVI, medens Fortalen fra 1832 med sine i de følgende Dplag modtagne Ændringer meddeles her S. XXXVII-XL. Om end en Del af de i Anmærkningerne medtagne Ændringer i og for sig kun ere af ringe Betydning, har Udgiveren dog ikke her villet gjøre noget Udvalg, men foretrukket at give alt, saaledes at Teksten fastholder den oprindelige Form, medens alle senere Ændringer faa Plads i Anmærkningerne. I disse betegnes „Historisk Børne-Lærdom“ ved Bogstavet B, og det følgende Tal betegner da Udgaven, saa B 1 er 1ste, B 7 er 7de Dplag af Børnelærdom.

Til denne efter Forfatterens trykte Skrifter udarbejdede Gjengivelse af den med 1ste Udgave af Krønnike-Rimene fulgte „Fortale og Indledning“ slutter sig den her S. XLI-XLV efter Forfatterens Haandskrift aftrykte Begyndelse til en Omstøbning af Historisk Børne-Lærdom fra 1836, hvorefter her oven for er meldt.

Desuden meddeles her, foran den tidligere trykte „Fortale og Indledning“ til 1ste Udgave af Rimene, (S. IX-XII) to smaa „Forord“ til samme, som Forfatteren først havde tænkt at bruge. Det er ikke let med Visshed at vide, hvilket af de to, der begge foreligger i Forfatterens Haandskrift, der er ældst; men derpaa ligger da ej heller videre Bægt, naar de kun, som Udgiveren antager, begge ville findes Trykning værd. Dette sidste gjælder da ogsaa afgjort om den først her fremtrædende ud-

førlige Fortale og Indledning til 2den Udgave af 1842, som fra Forfatterens Haand foreligger i to meget forskellige Former, af hvilke den her sidst (S. LIV—LXV) trykke dog med Sikkerhed kan betegnes som den seneste. Ogsaa den tidligere Form af samme har saa meget mærkeligt og ejendommeligt, at Udgiveren ikke har nænt at udelukke den, men dog ladet den trykke med mindre Skrift (S. XLVI—LIII), for at fremhæve den følgende, der i det hele taget bærer Prisen. Grunden til, at denne Fortale og Indledning i sin endelige og vistnok fuldt særdige Skikkelse ikke kom til at ledsage 2den Udg. af Krønike-Rim, der traadte ud i Verden uden det mindste Ord til Forklaring af dens Forhold til Forgængeren, kan nu ikke oplyses. Maaſte har Forfatteren eller Forlæggeren fundet, at Vogen ogsaa uden den var stor nok (1ste Udg. er 13 Ark, 2den er henved 19); men i hvert Fald maa det beklages, at denne mesterlig sammentrængte Udtalelse af Forfatterens ejendommelige historiske Syn har maattet vente en Menneskealder paa at se Dagens Lys. Om end baade den hele i den udtalte Anskuelse, og vel ogsaa dennes enkelte Led, kan findes udtalt andensteds i Forfatterens Skrifter, saa har den dog sikkert aldrig paa noget andet Sted fundet et saa kort og klart Udtryk som netop her.

I det Udgiveren er sig bevidst, ikke at have sparet nogen Møje, for at dette hans Faders mærkelige Værk, som han har elsket fra sin tidligste Barndom, maatte fremtræde i saa værdig og tiltalende en Skikkelse som muligt, maa han meget beklage nogle vanhelbende Trykfejl (S. 2, 109, 136 og 169), og ikke mindre den ærgerlige Uorden — som kun til Dels kan undskyldes ved, at Udgiveren, da den indtraf, var paa Rejse i Udlandet —, at det efter 1ste Udgave optagne Rim Nr. 11: Jerusalem, fattes paa sin Plads og har maattet stiftes ind efter alle de andre (S. 226).

Frederiksberg, August 1875.

Svend Grundtvig.

Nattelfer.

S.	2, 2. 11:	Stoben	læs:	Stob
—	60	— 8:	vard	— vardt
—	77	— 16:	Jord,	— Jord
—	—	— 18:	stolt,	— stolt
—	80	— 31:	Munte-	— Munte
—	96	— 18:	Oldhjelm	— Oldhjelm
—	101	— 16:	Pillier	— Pillier
—	109	— 1:	Brag	— Brag
—	136	— 24:	Hesperider	— Hesperider
—	143	— 8:	Martusfinder	— Martusfinder
—	166	— 29:	Sveitser	— Sveitser
—	169	— 30:	Moster	— Mester

